

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 506
Παρασκευή
30 Οκτωβρίου 1992
Δρχ. 250

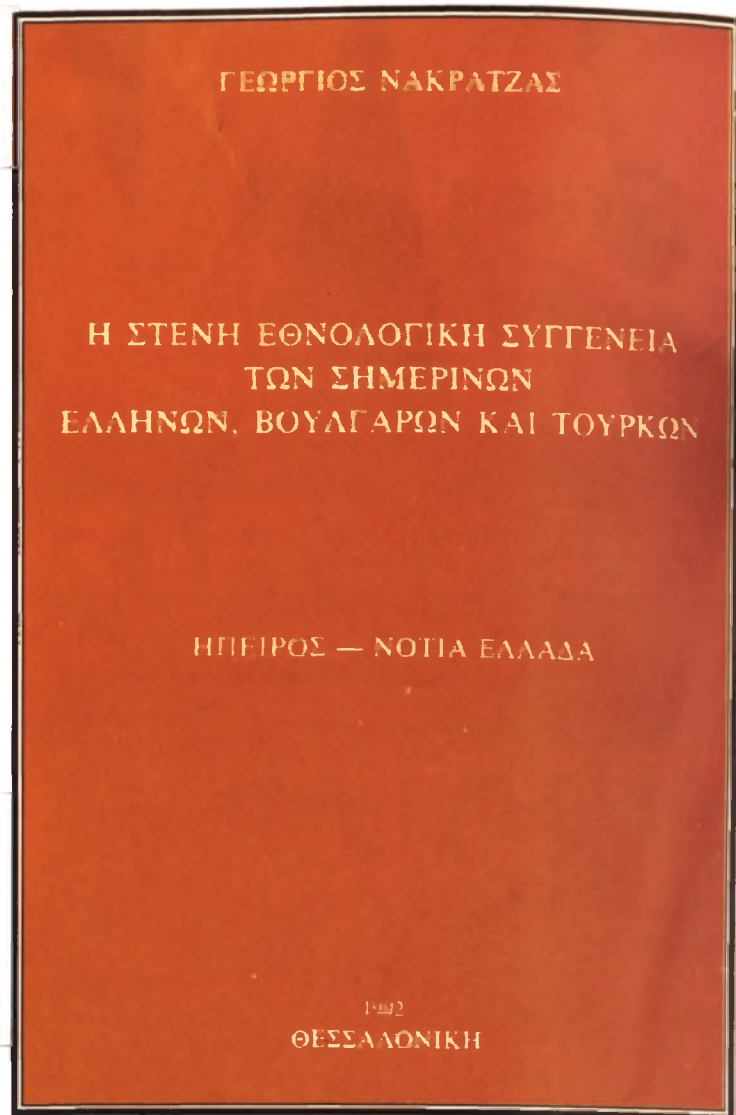
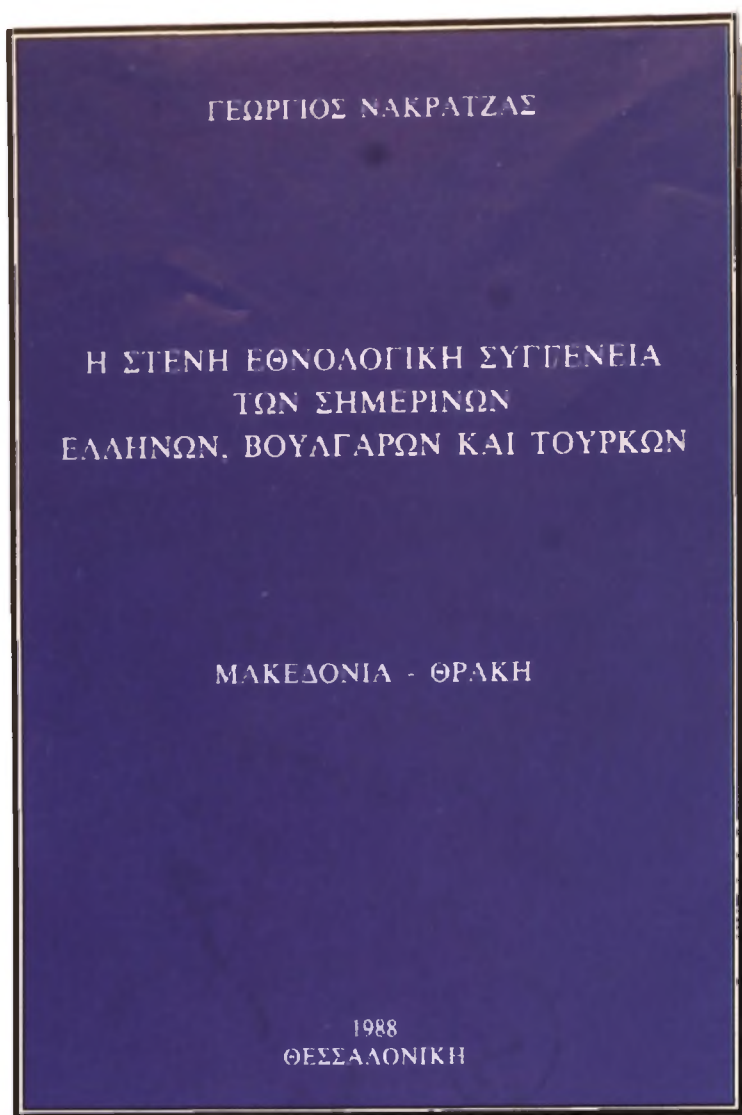
ΕΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΣΤΗ Ν.Δ.

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΗ ΔΕΗ;
ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΥΔΕΠ;
ΣΚΟΠΙΑ
ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΡΕΥΝΑ: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ
ΚΙ ΥΣΤΕΡΑ ΤΙ;

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΚΟΣ:
ΠΟΙΗΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΚΡΑΤΖΑΣ

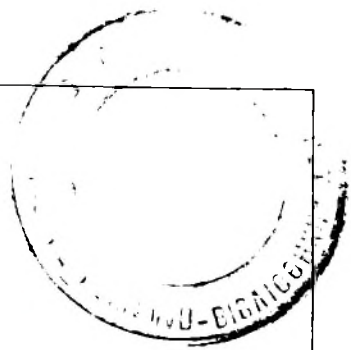
Η ΣΤΕΝΗ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ ΗΠΕΙΡΟΣ - ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

***Τα βιβλία αυτά διατυπώνουν την αντίθεση
του συγγραφέα στον αυξανόμενο φυλετικό
σωβινισμό του βαλκανικού χώρου***

**Διατίθενται στα κεντρικά βιβλιοπωλεία της
Αθήνας και της Θεσσαλονίκης**

Κεντρική διάθεση:

Αθήνα : πρακτορείο Πελεκάνος, Σόλωνος 114 τηλ. 3644284
Θεσσαλονίκη: Κέντρο του Βιβλίου, Λασσήνη 9 τηλ. 237463

Τρία **Β**ιβλία Τέχνης

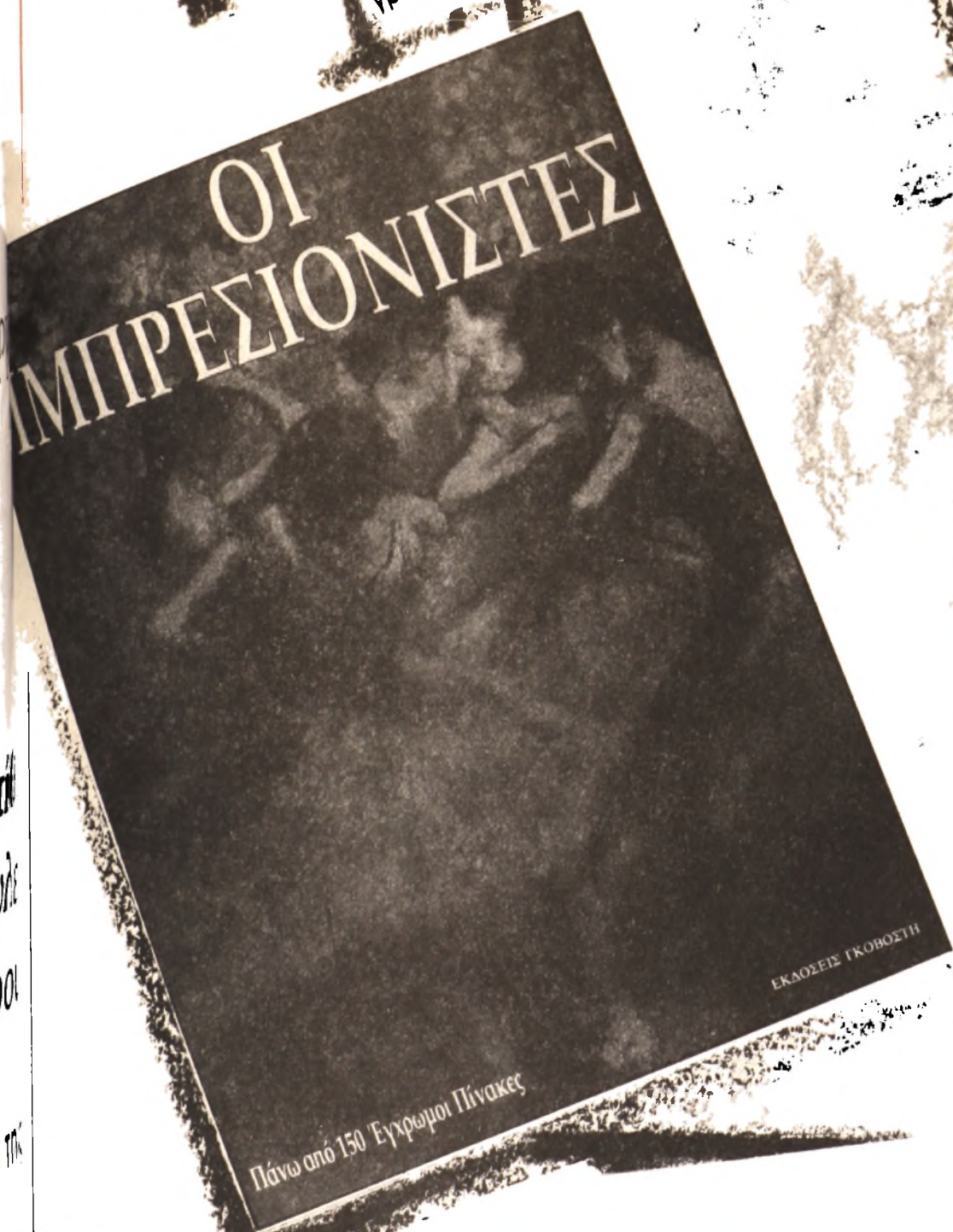

NTALI
Μια πλούσια συλλογή εγχρώμων πινάκων ενός από τους γίγαντες της ζωγραφικής του αιώνα μας.

NTE KIRIKO
Ο γεννημένος στην Ελλάδα μεγάλος Ιταλός ζωγράφος με την έντονη συμβολική ονειρική τέχνη, που χρησιμοποίησε στα έργα του αντικείμενα από τις καθημερινές εμπειρίες και άλλοτε δόσεις.

ΟΙ ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΤΕΣ
Η ιστορία των Ιμπρεσιονιστών μέσα από τις προσεκτικά διαλεγμένες - έγχρωμες εικόνες της έκδοσης των διασημότερων έργων τους και με πολλά σύγχρονα ντοκουμέντα.

Πάνω από 150 Έγχρωμοι Πίνακες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ

80.000
αντίτυπα

ΒΑΜΜΕΝΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΜΑΛΛΙΑ

Μυθιστόρημα

Το
δημοφιλέστερο
βιβλίο
των τελευταίων
ετών

Ένα μυθιστόρημα που
προκαλεί, ερεθίζει,
εξοργίζει. Ερωτικό,
αισθησιακό, χυδαίο,
αποτρόπαιο, δοσμένο
απλά, με χιούμορ,
ειρωνεία και
καυστική διάθεση.

16η ΕΚΔΟΣΗ

ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 — Τηλ. 36.02.007

ΚΕΔΡΟΣ

ερίοδος Β'
όνος 19ος
ύχος 506
ισκευή 30 Οκτωβρίου 1992
250

**ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
άρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
ηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
72.26.107 TELEX: 214179 ANTI

ότης:
ΙΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
τοκράτους 131
21 Αθήνα
τημίες:
ΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ
ματεία-Λογιστήριο
ΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
δοποίηση, Μοντάζ.
ΙΑ ΛΕΒΟΝ
στοιχειοθεσία.
ΑΤΟ ΕΠΕ
ισκονδύλη 9
36.03.607 - 36.02.392
πωση:
ΟΥΠ Α.Ε.
ου 5 - Περιστερι
1 Αθήνα
5722201

ενυπόγραφο άρθρο
ίζει τις απόψεις του
αφέα του.
γραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ικού
700 δρχ.
5.400
Οργανισμών,
ών, κτλ.: 20.000 δρχ.
ή ετήσια: 4.800

κού
- Μεσογ. χώρες:
δολ. 27
δολ. 54
Καναδάς - Αν. Ασία -
ία - Ωκεανία:
δολ. 30
δολ. 60

ματα, επιταγές:
ΙΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
άρους 60
ΑΘΗΝΑ
ΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ια τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
εριοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
72.32.713 - 72.48.240
ια τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
έντρο του βιβλίου.
υλονκστή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
ηλ. (031) 285.857
622 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΗ ΔΕΗ; 14

Το φυσικό αέριο σπαταλιέται. Είναι γεγονός. Πώς παρενέβη ο Κ. Μητσοτάκης υπέρ του ομίλου Καπελούζου; Πώς αναμειγνύεται η ομάδα Κόκκαλη; Τελικά, ναι, υπάρχει σκάνδαλο.

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΝΔ 16

Η πολυδιάσπαση είναι πλέον γεγονός στην κυβερνητική παράταξη. Συνασπισμός ομάδων, ρευμάτων και επωνύμων: να η νέα κατάσταση στο εσωτερικό της Ν.Δ. Τελικά, ενός Σαμαρά μύριοι έπονται...

ΣΚΟΠΙΑ: ΥΣΤΕΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ 18

Τι μέλλει γενέσθαι με την υπόθεση των Σκοπίων, Μας διακατέχει η «ιδεολογία» του συμβιβασμού (Μιχάλης Δούντας) ή, μήπως, ό,τι συμβαίνει είναι εθνικ(ιστικ)ές υστερίες (Στέλιος Κούλογλου);

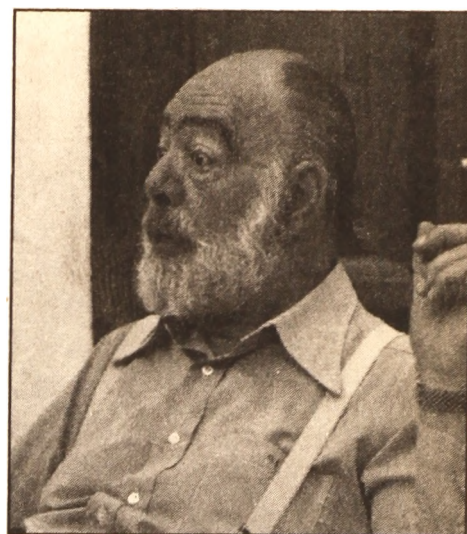
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ 25

Ο ελκυστικός (και παρελκυστικός) κόσμος των MEDIA... Τι γίνεται, όμως, όταν νέοι και φιλόδοξοι θέλουν να γίνουν δημοσιογράφοι; Μήπως, τότε, διαμεσολαβούν οι κερδοσκόποι των κάθε λογής ιδιωτικών σχολών; Το πρώτο μέρος μιας ενδιαφέρουσας έρευνας.

Ω, ΤΙ ΚΟΣΜΟΣ 31

Τι θα κάνει η Δύση με το μακελειό στη Βοσνία; Γιατί στη Ρωσία μιλάμε για σκατοκατάσταση; Τι σκέφτεται ο Χέλμουτ Κολ; Περιμένουμε τον Μπιλ Κλίντον, αποχαιρετίζουμε την Πέτρα Κέλλυ. 12 σελίδες για όλο τον Κόσμο.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΚΟΣ: ΠΟΙΗΤΗΣ

Σε λίγες μέρες εκδίδονται τα *Άπαντα* του Γιώργου Λίκου, από τις πιο ευαίσθητες φωνές της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Με αυτή την ευκαιρία, ο ποιητής μιλάει στον Β. Κ. Καλαμαρά. Γράφουν για την προσωπικότητα και το έργο του ο Κ.Γ. Παπαγεωργίου, ο Β. Χατζηβασιλείου και ο Β.Κ. Καλαμαράς.

Σελ. 43-53

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 7

Στάθης

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 8

Οι «ασυμφιλίωτοι» και οι άλλοι

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 10

ΤΥΠΟΣ 30

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 43

Το «Εγκόλπιον της Ορθής Γραφής» του περιοδικού *Ταχυδρόμος* γεννά περισσότερα προβλήματα απ όσα, υποτίθεται, επρόκειτο να λύσει. Ακόμα: Τα «Υποκειμενικά», σελίδες κριτικής της τέχνης, και, στην τελευταία σελίδα, ο Κωστής Παπαγιώργης.

Η ΑΡΕΤΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΤΗΤΑΣ

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ φρονηματισμού του κόμματος την οποία επεχείρησε η ηγεσία της Ν.Δ. με αποστολή προκάτ ψηφισμάτων στις οργανώσεις για καταδίκη του «λαϊκισμού» και του «στείρου εθνικισμού», δεν πρόφθασε να εκδηλωθεί και εισέπραξε την απάντηση από τον εμμέσως πλην σαφώς δακτυλοδεικτούμενο αυτών των «ψηφισμάτων», τον κ. Σαμαρά. Η απάντηση του τελευταίου αντέστρεψε την τακτική της ηγεσίας της Ν.Δ., η οποία αποσκοπούσε υποτίθεται στην «αρραγή ενότητα», χαρακτηρίζοντας ως διχαστική τη μεθόδευση και διεκδικώντας για λογαριασμό του την αξιοπρέπεια και την καταστατική τάξη στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος.

ΠΡΟΦΑΝΩΣ πρόκειται για ένα από τα πολλά επεισόδια μιας μακράς αλληλουχίας αντιθέσεων και διαιρέσεων στους κόλπους της συντηρητικής παράταξης. Και σήμερα, προκειμένου για τη Ν.Δ., ο όρος παράταξη αποκτά ίσως πληρότητα νοήματος και μεστότητα διαστάσεων. Τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει κάποιους μήνες τώρα η σημερινή ηγεσία της Ν.Δ. δεν μπορούν να εκτιμηθούν μόνο κατά το σκέλος των διεκδικήσεων και αμφισβητήσεων περί την ηγεσία του κόμματος, ούτε επιλύονται με αλλαγές στο ηγετικό στρώμα της κομματικής πυραμίδας. Εξάλλου, τα προβλήματα τα οποία εμφανίστηκαν με την επί του εθνικού τοποθέτησης της «πτέρυγας Σαμαρά» και το οικονομικό αντι-πρόγραμμα των «3», πόρρω απέχουν από το να στοιχειοθετούν απλώς ορισμένες από τις τοποθετήσεις της έννοιας και της πρακτικής των «τάσεων» και των «ρευμάτων».

ΕΑΝ ΕΠΡΟΚΕΙΤΟ περί αυτών των διαστάσεων, τότε τα προβλήματα της Ν.Δ. θα μπορούσαν ίσως να εξοικονομηθούν με ορισμένες καταστατικές ρυθμίσεις ή πολιτικές χειρονομίες, από τις συνήθειες στις περιπτώσεις κρίσης ενός κόμματος. Η σημερινή κατάσταση και η διαφαινόμενη προοπτική της υπερβαίνει τις διαστάσεις αυτές. Στην ουσία εκείνο για το οποίο καταφάσκουν για πρώτη φορά με τέτοια σαφήνεια όλες τις πτέρυγες *ισοτίμως* είναι η ύπαρξη... κομμάτων μέσα σε μια παράταξη, η ιστορικότητα της οποίας έχει πάψει να αποτελεί τρέχον και ολικό μέγεθος της ύπαρξης και δράσης της. Την ίδια στιγμή, η ηγεσία της, αμφισβητούμενη από επίδοξους κληρονόμους αυτής της ιστορικότητας, υποχρεώνεται σε πραγματιστικές συμπεριφορές και χειρισμούς που νοθεύουν την «αυθεντία» της, δεδομένου ότι προσφεύγει σε τακτικές ασταθών συμμαχιών με τους αντιπάλους της προκειμένου να μειώσει το κύρος του αντίπαλου μετώπου.

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ δεν είναι καθησυχαστικές για τη θρυλούμενη ενότητα της συντηρητικής παράταξης. Η απουσία οράματος στον ηγετικό πυρήνα συνδυασμένη με ένα «ρεαλισμό» ο οποίος δεν παράγει προγραμματικό λόγο, αλλά νοοτροπία συγκυριακής και αναποτελεσματικής διαχείρισης της οικονομικής και πολιτικής κρίσης, δεν παρέχουν εχέγγυα υπέρβασης της παραταξιακής και, μοιραίως, κυβερνητικής κρίσης, αλλά συνταγές ατελούς ικανοποίησης *ad hoc* αιτημάτων διαφόρων περί την ηγεσία θεσμών που της εξασφαλίζουν μόνο προσωρινότητα στις επιδιωκόμενες πολιτικές προσόδους. Οι όποιες διευθετήσεις του κ. Μητσοτάκη, μετά την επιστροφή του από τον Νείλο, είτε αυτές αφορούν το κυβερνητικό σχήμα είτε την Κ.Ο. είτε την κομματική ηγεσία θα φέρουν το σημάδι αυτής της «πραγματιστικής προσωρινότητας».

ΑΥΤΗ Η προσωρινότητα, αν επεκταθεί και στην άλλη μεγάλη πολιτική οικογένεια της αξιωματικής αντιπολίτευσης θα υπάρξει μια πολιτική ρευστότητα, η οποία ίσως δημιουργήσει άλλες δυνατότητες και άλλη δυναμική στον πολιτικό βίο.

ΝΤΑΞΕΙ ΡΕ ΦΡΙΤΣ!
ΜΗΝ ΚΑΝΕΙΣ ΕΤΣΙ! ΣΕ
40 ΧΡΟΝΙΑ ΘΑ ΜΑΣΤΕ
ΠΑΡΕΪΤΣΑ ΣΤΗΝ
ΕΟΚ...

ΘΕΕ ΜΟΥ! ΛΕΣ
ΝΑ ΧΑΣΟΥΜΕ ΤΟΣΟ
ΠΟΛΥ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ;

Οι «ασυμφιλίωτοι» και οι άλλοι

ΣΚΟΠΙΑ... Μητσοτάκης... Σαμαράς... Πυραμίδες... Μουμπάρακ... Ελ Αλαμείν... Μείτσορ... 28η Οκτωβρίου. Και οι Έλληνες που «πέσανε ευκλεώς, παντού νικήσαντες» – στην Αλβανία, στον Γοργοπόταμο, στο Ελ Αλαμείν, στο Ρίμνι.

ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ μας θέματα ένα πραγματικό κουβάρι... Αλλά για τους «υπερέλληνες», τους «υπερπατριώτες», δεν υπάρχει άλλο εθνικό θέμα πάρεξ το «όνωμα» του κράτους της πρώην γιουγκοσλαβικής δημοκρατίας της Μακεδονίας. Και όσοι αναζητούν άλλες προτεραιότητες στα θέματα εξωτερικής πολιτικής – ας πούμε Κυπριακό, καλές σχέσεις με τους βόρειους γείτονές μας, Ευρώπη, συλλογικές μορφές συνεργασίας, οικονομική και πολιτική ανάπτυξη, ακτινοβολία της χώρας στον βαλκανικό και κοινοτικό χώρο, κλπ. – δεν κάνουν τίποτε άλλο «παρά να παίζουν το παιγνίδι των Σκοπιανών». Συνεπώς: Και ο πρωθυπουργός κ. Κ. Μητσοτάκης, που συναντήθηκε με τον Βρετανό ομόλογό του κ. Τζων Μέιτσορ, στην Αλεξάνδρεια, για να του πει ότι υπάρχει κίνδυνος να διαμορφωθούν στην Ελλάδα «ανέλεγκτες εθνικιστικές τάσεις», με ενδεχόμενο «την ανατροπή της σημερινής κυβέρνησης της Ν.Δ.» (αντά, τουλάχιστον, μετέδωσαν ορισμένοι απεσταλμένοι του αθηναϊκού ημερήσιου Τύπου...), είναι «εθνικά επιλήψιμος», αφού δεν αντιλαμβάνεται ότι τα Σκόπια αποτελούν έναν «δυνάμει κίνδυνο», που δεν επιτρέπει ούτε ταλαντεύσεις, ούτε παλινωδίες, ούτε αναβολές!...

Κάποιοι που διατηρούν μνήμες από τα χρόνια του πολέμου στη Μέση Ανατολή, θυμήθηκαν ότι ένας προκάτοχος του Μέιτσορ, ονόματι Ουίνστον Τσώρτσιλ, είχε διαλύσει τις δυο ελληνικές ταξιαρχίες και είχε κλείσει τους περισσότερους από τους μαχητές του Ελ Αλαμείν στα «σύρματα». Συνεπώς «κακώς ο κ. Μητσοτάκης στηρίζεται στους άσπονδους φίλους μας, τους Βρετανούς» που, εκτός των άλλων, φέρουν την κύρια ευθύνη για τη μη επίλυση του Κυπριακού. Μόνο που κανείς ποτέ δεν μιλά για τα δικά μας λάθη, τους δικούς μας παλικαρισμούς, τους δικούς μας μαξιμαλισμούς.

Και κόμμα Α. Σαμαράς;...

ΕΝ ΤΩ ΜΕΤΑΞΥ σύμφωνα με ορισμένα δημοσιεύματα, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών κ. Α. Σαμαράς «συνεχίζει τις επαφές και διαβουλεύσεις με στενούς συνεργάτες του» για το αν πρέπει ή δεν πρέπει –και αν πρέπει, πότε πρέπει;– να προχωρήσει στην ίδρυση νέου κόμματος, που «θα αγκαλιάζει ευρύτερες μονάδες πο-

λιτών και όχι στενά νεοδημοκρατών».

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ αν τα δημοσιεύματα αυτά ανταποκρίνονται στα πράγματα ή όχι. Και καθώς η εποχή των «προσωπικών κομμάτων» παρήλθε, είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι το νέο «κόμμα Σαμαρά» –ακριβέστερα η «κίνηση Σαμαρά»– εντάσσεται στο πλαίσιο των ευρύτερων διεργασιών που καταγράφονται σήμερα στους εσωτερικούς χώρους όλων των κομμάτων. Ήδη, η απόσταση που χωρίζει τις πολιτικές ηγεσίες από την «κοινωνία των πολιτών» (κρίση εμπιστοσύνης, επιλογή του «λευκού» κ.ά.) προβληματίζει αξιόλογα στελέχη του κοιμματικού δυναμικού, που πιστεύουν ότι σήμανε η ώρα των ανακατατάξεων, των κοινών αναζητήσεων των συγκλίσεων, των συνεργασιών εν ανάγκη και πέραν των διαχωριστικών κοιμματικών γραμμών.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η απλή λογική λέει ότι ο «ασυμφιλίωτισμός», όταν παντρεύεται με τον εθνικισμό, τον στείρο φανατισμό και το λαϊκισμό, μόνον δεινά φέρνει. Ίσως η Μικρασιατική καταστροφή και η σημερινή de facto διχοτόμηση της Κύπρου να είχαν αποφευχθεί αν ξέραμε να σταθμίζουμε, σωστά, κάθε φορά, το συσχετισμό δυνάμεων, κάτω από ένα πνεύμα έντιμου συμβιβασμού. (Πόσο ακριβά πληρώνουμε σήμερα εκείνο το «Ένωση και μόνον Ένωση», όταν θα μπορούσαμε να είχαμε δεχτεί την αυτοκυβέρνηση του Ράντκλιφ, ως ένα προσωρινό μεταβατικό στάδιο; Η ιστορία, έλεγε ο Λαμαρτίνος, διδάσκει ακόμα και το μέλλον.

ΟΜΩΣ, ΓΙΑ να επανέλθουμε στο «μακεδονικό». Οι στήλες αυτές δεν θα κουρασθούν να υποστηρίζουν ότι η εμμονή στο θέμα της ονομασίας –θέμα οπωσδήποτε δευτερεύον– υπήρξε εσφαλμένη. Σήμερα, ο κίνδυνος διεθνούς μας απομόνωσης παραμένει απτός. Και είναι πολλοί εκείνοι –ανάμεσά τους έμπειροι πολιτικοί και διπλωμάτες– που πιστεύουν ότι το θέμα της πρώην γιουγκοσλαβικής δημοκρατίας της Μακεδονίας θα μπορούσε, τελικά, να προσεγγιστεί βάσει γεωγραφικού προσδιορισμού του χώρου. Υπό την αίρεση, φυσικά, ότι τα Σκόπια θα δεσμευθούν, με εσωτερικά μέτρα, αλλά και με ρητές διεθνείς εγγυήσεις, ότι αποκηρύσσουν οποιαδήποτε, εις βάρος της Ελλάδας, κίνηση «ιρρεδεντισμού», αλλά και κάθε διεκδίκηση στην ιστορική μας κληρονομιά. Κατά τά άλλα, η γεωγραφική πραγματικότητα κάθε άλλο παρά επιτάσσει τη διπλή ονομασία, εκδοχή πραγματικά ανέφικτη.

Τα «εντός των τειχών»

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν σε επίπεδο εθνικών θεμάτων –με τη διευκρίνιση ότι μοναδικό εθνικό μας θέμα κατήντησε να είναι το «όνωμα» ενός μικρού λαού δύο εκατομμυρίων, αλλά

και το δίλημμα: «κράτος Σκοπίων» ή η προπτική μιας «μείζοντος Αλβανίας» και «μείζοντος Βουλγαρίας»– τα πράγματα στο εσωτερικό των κομμάτων κάθε άλλο παρά πάνε «κατ' χήν»...

ΣΤΗ Νέα Δημοκρατία, η αίσθηση που υπήχει είναι ότι, μετά την πρόσφατη ομόφρονή απόφαση της Κοινοβουλευτικής της Ομάδας θέσης του κ. Μητσοτάκη έχει ενισχυθεί. Αβέβαια, είναι πολύ σχετικό, μια και η απόφαση της Κ.Ο. ουσιαστικά δεσμεύει τον πρωθυπουργό να μην παρεκκλίνει από το ψήφισμα Λισσαβώνας. Από την άλλη, κανείς δεν αμφισβητεί ότι, μέσα στους κόλπους της Ν.Δ. άσσαν να διαμορφώνονται «τάσεις» και «κλίσεις», οι οποίες μπορεί να μην απειλούν, στη στιγμή, την εσωτερική της συνοχή, αλλά παύουν να είναι κάτι σαν «προσημείωση» στο μέλλον. Εν αρχή ην η «ομάδα των τριών» (Έβερτ, Κανελλόπουλου και Δήμα)... Τότε προσετέθη η «ομάδα Σαμαρά» (Ν. Κακλάνης, Α. Γεροντόπουλος, Δημ. Σταμάτης). Φυσικά, υπάρχουν οι διαφωνούντες με το μερινό υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Κοινωνικών Στ. Μάνο, πρώην υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών...

ΑΛΛΑ ΤΑ πράγματα δεν πάνε καλά στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, καθώς τα θέματα εσωτερικής δημοκρατίας αναβάλλονται μεν συνεχώς, αλλά δεν παύουν να βράζουν... «Πότε, επιτέλους, ο αρχηγός αντιληφθεί ότι τα συλλογικά όργανα του κόμματος δεν είναι διακοσμητικά στοιχεία» ναί ένα σύνθημα ερώτημα των στελεχών Εκτελεστικού Γραφείου, αλλά και της Κ.Ο. της Κοινοβουλευτικής Ομάδας.

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ, όμως, περί άλλα τυρβάζει «πρόβλημα των προβλημάτων», γι' αυτόν, πώς θα ξαναγίνει πρωθυπουργός. («Εστ' ένα χρόνο μόνο», οπότε μπορεί να εξέλθει το άλμα προς την Προεδρία της Δημοκρατίας...). Αλλά, ακριβώς, γι' αυτό, «δεν διαταί» με την κυβέρνηση. Και στο θέμα των πίων τηρεί την πλέον ούλτρα-εθνικιστική. Σε σημείο να έλθει σε σύγκρουση και με την επίτροπο, κ. Βάσω Παπανδρού, η οποία –άκουσον! άκουσον!– «μας το Ευρωπαϊκό», εφόσον υποστηρίζει ότι, το στον στα εθνικά θέματα, πρέπει να υιοθετηθεί στοιχειώδης συμπόρευση. Αλλά ο κ. Γ. Δρέου βάλλει και κατά του «φίλου», κ. Ι. Κ. του, ο οποίος διανοήθηκε να υποστηρίξει «λαϊκιστές» υπάρχουν και στο ΠΑΣΟΚ, ως γνωστόν, οι «αυριανιστές» δεν έχουν– καμιά σχέση με το ΠΑΣΟΚ, βέβαια, ο αρχηγός δεν ανέχεται «δευτερεύοντες» ούτε από τους κ. Γ. Γεννηματά ή Κ. ή Σ. Τζουμάκα ή Α. Κανελλόπουλο, οι διαφοροποιούνται από τη «λογική της π

η Αριστερά;

ΗΠΩΣ, ΟΜΩΣ, τα πράγματα πάνε καλύ-
στην Αριστερά; Κάθε άλλο. Στο Συνασπι-
το Γραφείο Τύπου εξακολουθεί να εκδί-
νακωνώσεις που εκφράζουν αποκλειστι-
ς προσωπικές απόψεις του συντάκτη τους,
την ίδια στιγμή, ο Γρ. Γιάνναρος ανακα-
ει ότι «δεν είναι σαφές τι λέει ο ΣΥΝ» και,
αντός, «δεν είναι σαφές σε τι διαφέρουμε
ίλλες πολιτικές δυνάμεις». (Ο Γρ. Γιάννα-
λα κυριολεκτούσε αν έλεγε: «σε τι διαφέ-
ε από το ΠΑΣΟΚ», μια και οι τοποθετή-
του ΣΥΝ είναι ελάχιστα διακριτές από τις
ς και τοποθετήσεις του ΠΑΣΟΚ).

ΟΤΗΝ άλλη, παραμένει γεγονός ότι, αυ-
σιγή, πολλές από τις επιλογές του ηγε-
πυρήνα του ΣΥΝ –και ιδιαίτερα η τελευ-
θόση» περί «συντονισμού δράσης με το
ΙΚ»– αμφισβητούνται από κοινοβουλευ-
και άλλα ηγετικά στελέχη του Συνασπι-
Και δεν είναι τυχαίο ότι ο Λεωνίδας
ς (βλέπε και πρόσφατη ομιλία του στην
ισα), στα θέματα εξωτερικής πολιτικής
ιδικότερα, στο θέμα των Σκοπίων– δια-
οιείται πληρως από τις θέσεις του
ΙΚ, αλλά και από τις τοποθετήσεις σει-
επικών στελεχών του ΣΥΝ.

ΥΡΧΕΙ, όμως, και το θέμα της «Αυγής»
εκδότη της, Λευτέρη Βουτσά, που, εν
92, παραμένει «πολιτικός κρατούμενος»
απωτικό νοσοκομείο της Αθήνας, για
ς (της εφημερίδας, βέβαια, και όχι δικές
στο ΙΚΑ. Πώς αντέδρασε η ηγεσία του
λώς αντιδρά η ίδια η «Αυγή»; Ύς την
υ σύρονται οι γραμμές αυτές (Τρίτη με-
), ο Λευτέρης Βουτσάς – με πλούσια
ακή προσφορά στην υπόθεση της Αρι-
– παραμένει έγκλειστος, προς δόξαν
ς...

ΠΙΑ την ίδια την «Αυγή», κανείς δεν
ι –μετά την αυτοδιάλυση της ΕΑΡ– τι
αι να γίνει. Ορισμένα στελέχη της Πο-
Γραμματείας του ΣΥΝ υποστηρίζουν
ση «εφημερίδας της Αριστεράς» (λες
Αυγή», μια ιστορική εφημερίδα που
σε, κατά καιρούς, την ΕΔΑ, το ΚΚΕ
ικού, την ΕΑΡ και, σήμερα, το Συνα-
δεν ανήκει στην Αριστερά...), ενώ άλ-
ξη της Γραμματείας συζητούν τη στή-
; «Αυγής» υπό... όρους, όχι άσχετους
ημερινό χαρακτήρα της, την πολυφω-
αι το δικαίωμα κριτικής που κατέκτη-

ΗΜΑΤΑ εσωτερικά, όμως, αντιμετω-
ι η ηγεσία του ΚΚΕ, έστω και αν η «ο-
» του μονολιθισμού τα εμφανίζει μι-
. Αλλά για αυτά, ίσως σε κάποιο άλλο
νθήμερο»!...

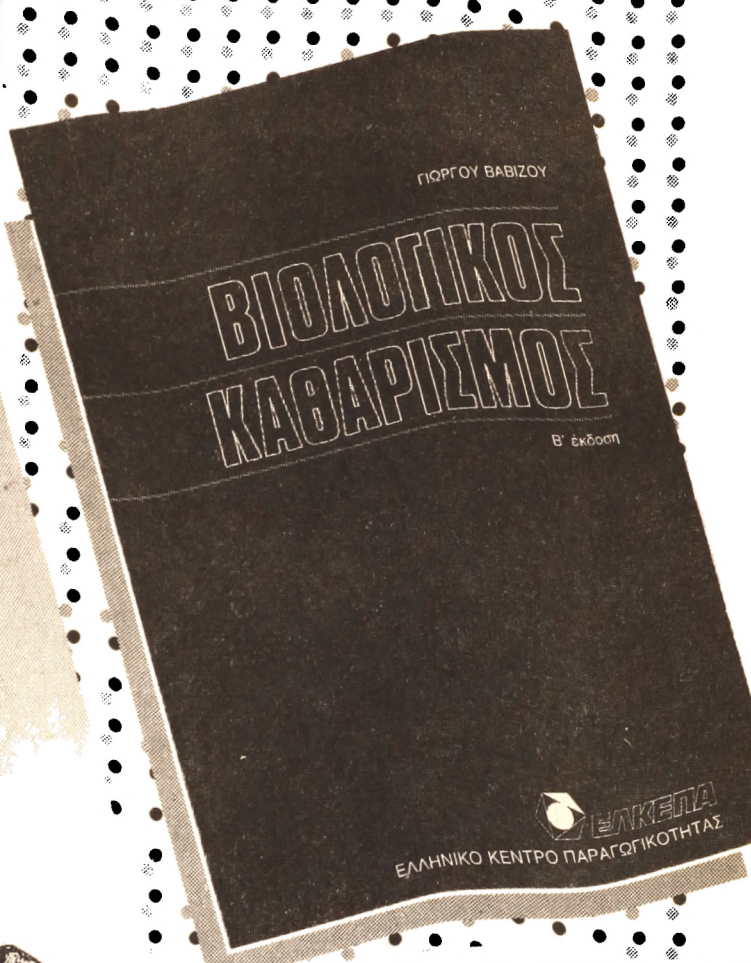
ANTHNOPI

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΚΕΠΑ

**ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΑΠΟ ΒΙΟΜΑΖΑ**
Οικονομική και Πολιτική προσέγγιση
Μελέτη του Ο.Ο.Σ.Α.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΒΙΖΟΥ
**ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ
ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ**
Β' έκδοση
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Παραγωγή Ενέργειας από Βιομάζα.
Η μελέτη αυτή αποτελεί συμβολή στον προβληματισμό και στην ενημέρωση για το ειδικό ζήτημα της παραγωγής ενέργειας από βιομάζα.

Βιολογικός Καθαρισμός
Η έκδοση αυτή περιλαμβάνει μια αναλυτική παρουσίαση των συστημάτων βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων, τα σύνθετα προβλήματα που αντιμετωπίζονται στην εκπόνηση των μελετών των συστημάτων καθαρισμού καθώς και σχετικές προδιαγραφές.

Κοινωνία και Φύση

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

- Ελληνικό περιοδικό θεωρητικού προβληματισμού πάνω σε θέματα πολιτικής και κοινωνικής οικολογίας με διεθνή κυκλοφορία. Εκδίδεται και στα Αγγλικά και κυκλοφορεί συγχρόνως, εκτός από την Ελλάδα, στις ΗΠΑ, Καναδά, Αγγλία, Αυστραλία.

Κοινωνία και Φύση

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ, ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 31 Τ.Τ. 10 562 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ & FAX 3224873

MONTAZ

1 «Δεν μπορεί να περάσει από την Ελλάδα και την Κοινότητα προϊόν ή εμπόρευμα που να φέρει κατ' οιονδήποτε τρόπο το όνομα «Μακεδονία»... Εκείνο που δεν επιτρέπεται είναι, οι Σκοπιανοί να κάνουν χρήση του ονόματος «Μακεδονία» στις εμπορικές συναλλαγές με το εξωτερικό.»

(Μ. Έμπερτ, ομιλία στην Κ.Ο. της Ν.Δ., Τετάρτη, 21-10-92)

2 «... μετά το ψήφισμα της Κοινοβουλευτικής Ομάδας διαμορφώθηκε ένα πλαίσιο θέσεων, μέσα στο οποίο είναι υποχρεωμένη να κινηθεί η κυβέρνηση στα θέματα που αφορούν τις σχέσεις μας με την ΕΟΚ στο Σκοπιανό. Με βάση το πλαίσιο αυτό μπορούμε να δεχτούμε ορισμένες Κοινοτικές διαδικασίες για τις εμπορικές σχέσεις των Σκοπίων. Γιατί αυτό σημαίνει αφ' ενός διπλή ονομασία και αφ' ετέρου απομάκρυνση από την απόφαση της Κ.Ο.»

(Μ. Έμπερτ, συνέντευξη στον Ρ/Σ SKY, 23-11-92)

3 «... δεν είναι δεκτή η αναγνώριση της Δημοκρατίας των Σκοπίων παρά με μία και μόνη ονομασία που δεν θα φέρει στον τίτλο της... το όνομα της Μακεδονίας για όλες τις σχέσεις της.»

(Πρόταση Αθ. Κανελλόπουλου για την έκδοση ψηφίσματος-απόφασης από την Κ.Ο. της Νέας Δημοκρατίας, Τετάρτη, 21-10-92)

ΜΝΗΜΗ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

26 Οκτωβρίου 1991: Ο κ. Έμπερτ, υπ. Προεδρίας τότε, καλεί τον ευρισκόμενο στα Χανιά πρωθυπουργό, να ανακαλύψει όσους, «με διάδοση ψευδών πληροφοριών», κατάρτησαν «πιστώματα χτυπήματα» στον ίδιο τον πρωθυπουργό και στην κυβέρνηση ανταπάντηση, όχι από τον πρωθυπουργό, βέβαια, αλλά από «κύκλους του ΥΠΕΞ», καλώντας τον κ. Έμπερτ «να βοηθήσει το έργο του πρωθυπουργού», κατανομάζοντας τους «διαδοσίες που συστηματικά υπονομεύουν το κυβερνητικό έργο» συνεχίζει με απάντηση προς Έμπερτ ο ίδιος ο τότε ΥΠΕΞ κ. Σαμαράς με ταυτόσημο περιεχόμενο δήλωση και έπεται με δεύτερη δήλωση ο υπ. Προεδρίας κ. Έμπερτ λέγοντας ότι το υπουργείο του «δεν έχει ούτε μηχανισμούς ούτε αρμοδιότητες για περαιτέρω έρευνες», τις οποίες φερόταν να έχει διατάξει ο κ. Μητσοτάκης. Το «σήριαλ» κλείνει με τη γνωστή δήλωση Μητσοτάκη, ο οποίος δεν αναφέρεται σε έρευνες και τα τοιαύτα, αλλά «αποδέχεται» την παραίτηση που ο κ. Έμπερτ έθετε στη διάθεσή του, υποτίθεται στην πρώτη του δήλωση.

Γιατί ανατρέξαμε στην επέτειο αυτή; Διότι και φέτος ο κ. Μητσοτάκης μίλησε για πιστώματα χτυπήματα, όταν

βρίσκεται έξω διότι και φέτος ο κ. Έμπερτ αξίωσε σρότητα στο χειρισμό των εθνικών θεμάτων όπως ο κ. Μαράς πέρυσι με την «απάντηση κύκλων του ΥΠ προς Έμπερτ, διότι και φέτος τα απόρρητα του Υβγήκαν στη φόρα με τις περίφημες επιστολές Τζοι Τσουδερού - Ζαχαράκη, όπως είχαν βγει πέρυσι στην τα «non-papers» του Μητσοτάκη προς Μπους γ Κυπριακό, λίγες εβδομάδες πριν το επεισόδιο Έμ Σαμαρά, διότι και φέτος επέλεξε σύμμαχο ο κ. Μητσοτάκης για να εξουδετερώσει αντίπαλο: τον κ. Έμπερτ ντίον του κ. Σαμαρά, τον οποίο πέρυσι είχε επιλέξει σύμμαχο εναντίον του κ. Έμπερτ.

Υπάρχει μία διαφορά, ωστόσο: πέρυσι τα non-papers του Μητσοτάκη προς Μπους αντιμετωπίστηκαν σαν να ολίγον ταμπού φέτος με τις επιστολές Τζούνη - Τζορού - Ζαχαράκη γίναμε βούκινο ανά την οικουμένη διπλή πολιτική στα Σκόπια και ρεζίλι για το «αρεσωτερικό μέτωπο» και άπαντες συμπεριφέρονται έσχατο κυνισμό.

Θα μείνει το λογύδριο του καθενός περί 28ης Οκτωβρίου, κλπ., κλπ.

ΟΦΦΣΕΤΣ F-16 ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Από τον τύπο της 24ης Οκτωβρίου πληροφορούμαστε ότι «αντιπροσωπεία Ελλήνων κατασκευαστών, προσπαθεί να αποσπάσει από την GENERAL DYNAMICS την κατασκευή ορισμένων εξαρτημάτων του F-16, ως αντισταθμιστικά στην ήδη αποφασισθείσα αγορά, η οποία θα κοστίζει στη χώρα 1,2 έως 1,6 δισ. δολάρια (220 έως 300 δισ. δρχ.)». Στη σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Υπουργείο (μάλλον πολύ αργά;) μετείχε ο εκπρόσωπος της GEN DYNAMICS, Κος GOODMAN, και ο διευθυντής Γραφείου αντισταθμισμάτων, στρατηγός Κος Παναρίτης (βλέπε σχετικά άρθρα και επιστολή του στρατηγού στα τεύχη 501 και 502).

Σίγουρα ενέργειες σαν την παραπάνω είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, όμως,

- Σύμφωνα με εκτεταμένη αρθρογραφία μας, στην οποία δεν έχουμε πάρει απάντηση, οι «επιστροφές» των OFFSETS στην εγχώρια βιομηχανία είναι ζήτημα αν αντιπροσωπεύουν το 1% της συνολικής αγοράς.

- Οι Τούρκοι δεν φτιάχνουν απλώς ψίχουλα, αλλά συμπαράγουν σε ποσοστό 30-40%,

- Αν το ύψος των OFFSETS που μας δίδονται συνδυάζονταν, με την υπογραφή ή όχι της σύμβασης με την

ξένη εταιρία, είναι σίγουρο ότι θα άλλαζε τελείως η συμπεριφορά της. Τι μας βιάζει, άλλωστε, να πάρουμε τα 40 αεροπλάνα, αφού είναι βέβαιο ότι σε 2-3 χρόνια θα μας διατεθούν δωρεάν οι πρώτες σειρές F-16 ως πλεονάζον υλικό;

- Επειδή η μή υλοποίηση OFF-SET δεν υπάγεται στην απλή δικαιο-

δοσία του ΥΕΘΑ, και παραβιάζει νόμο, ποιος αναλαμβάνει την ευθύνη της εξελίξεως αυτής; Πάντως, η Ζαφά εθεάθη σε μια τουλάχιστον δημόσια εκδήλωση να συζητά εγγάρδια με τον Κος GOOD-
 Ίσως δεν είναι ενήμερη, τουλάχιστον βώς γίνεται, ή του τι πρέπει να γίνει και ποιο είναι το πολιτικό κόστος.

ΝΕΑ ΟΜΑΣ: ΚΥΑΝΟΦΡΟΥΡΟΙ

Φαίνεται πως η ηγεσία της Ν.Δ. υπερέβη και τις χειρότερες ακόμη συνθήκες και πρακτικές του ΠΑΣΟΚ προκειμένου να εξασφαλίσει την πειθαρχία του κομματικού μηχανισμού στα κελεύσματα και τις επιταγές του «αρχηγού».

Η προσπάθεια διαμόρφωσης ομάδας κυανοφρουρών πραιτωριανών στελεχών αναπτύσσεται συντονισμένα και με συνέπεια προς τη λογική της οργάνωσης του τάγματος την οποία απέπνεαν οι «οδηγίες προπαγάνδας» του κ. Ανδρικόπουλου.

Μεταξύ άλλων σημείων, στο «φαστ-φουντ» ψήφισμα που απέστειλε τις κομματικές οργανώσεις η Ρηγίλλης για να το εγκρίνουν, η κομματική ηγεσία της Ν.Δ. καλείται να διατρανώσει την ετοιμότητά της, να «καταγγείλει επώνυμα οποιονδήποτε υπονομεύει και αποδυναμώνει τη δημόσια δηλώσεις ή με πράξεις τις συζυγικές απολαύσεις...», και να καταγγείλει «οποιονδήποτε βουλευτή, πολιτευτή ή στέλεχος του κόμματος θα εκφράσει δημόσια θέσεις αντίθετες με τις απολαύσεις της Κ.Ο.»

Ποιοι θερμοκέφαλοι άραγε τον πρωθυπουργικό «κύκλο» πίστευαν ότι η ενότητα σημαίνει νεκροταφείο και ότι η πίστη στον «αρχηγό» εξασφαλίζεται με φασίζουσες-λαϊκιστικές τακτικές διαπλοκής;

Ποιοι θεωρούν ότι ένα κόμμα ισούται με φάρμα ζώων;

Απορίες (1)

Πε ο κ. Σαμαράς στην ομιλία στην Κ.Ο. της Ν.Δ.: «...δεν να μιλήσω γι' αυτή τη νίκη διότι θα τραυματιστεί η πατα η παράταξη».

Προφάνη σε μια συνάντηση, ο κ. Σαμαράς έγινε στις 6 Μαρτίου και στην οποία πήραν μέρος οι κ.κ. Τζούνης, Σαμαράς, Σοφιάκης και Μολυβιάτης.

Προφάνη για ένα πράγμα: ακόμα θα συνεχιστεί αυτή η καταξίλαγνεία την οποία κινούν όλες ανεξαιρέτως γκρουόμενες «πτέρυγες» της Ν.Δ., και η οποία ελπί προφανώς χρησιμολογείται για τις προσωπικές κτήσεις και τις πολιτικές φιλοδοξίες όλων επίσης των μελών. Είναι βουλευτισμός αυτό, ή ένα απλώς χειρίστα δείγμα της ασυμμετρίας και άνομου καπιταλισμού;

Απορίες (2)

Προς πρώτος στο λόγο των μελών που υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό τον «αρχηγό» Κ. Μητσοτάκη και την ομάδα του στην αίθουσα της Κ.Ο. της Ν.Δ.

Προς και πάλι όπως έγραφε στην επίσκεψή του στην Σαμαρά στην Πύλο, μαζί τους δυο βουλευτές που γνωστοί ως «σαμαρικοί». Ο κ. Σαμαράς ο οποίος παρουσιάζει η «διχοστασία» δεν μπορούμε αν είναι γνωστός ως «σαμαρικός» ή «Μητσοτακικός» κός», γνωρίζουμε ότι γι' αυτό είναι γνωστός – για την άμειξη του ονόματός του – υποθέσεις αποφυλάκισης των Κρητικών.

Προς και για το βουλευτή Πύλου Ε. Παπανικολάου. Προς και τι έγινε με εκείνη την ομιλία της Ν.Δ. για άρση της άμειξης του; Η επιμήκυνση του ονόματός μας για το τι εντέλει αρχίζει να

γίνεται ευθέως συνώνυμη με την άνθηση νεοδημοκρατικού είδους κυνισμού.

Απορίες (3)

«...η Ελλάδα έχει κάνει ήδη μεγάλη παραχώρηση με την αποδοχή του διπλού ονόματος» (για τη Δημοκρατία των Σκοπίων). Αυτά έγραφε στις 18-7-92, δηλαδή μετά την απόφαση της Λισσαβώνας ο κ. Τζούνης στον Πρωθυπουργό Κ. Μητσοτάκη σχετικά με τα διαμειφθέντα κατά τη συνάντησή του ως υφ. Εξωτερικών με τον Βρετανό πρέσβη κ. Miers.

Είναι αφελές να αναρωτηθούμε για το πότε ο κ. Τζούνης θα δεχθεί να πει κάτι δημοσίως γι' αυτό το υπόμνημά του προς τον κ. Μητσοτάκη;

Είναι αφελές να ζητήσουμε να πει κάτι και ο τελευταίος; Ή μήπως είναι επίσης αφελές να περιμένουμε μεγαλύτερη ευαισθησία από την υφ. Εξωτερικών κ. Τσουδερού, για τα όσα της απηύθυνε ο κ. Τσούρκιν κατά τη συνάντησή της στην Αθήνα (12-8-92);

Κανένας τους δεν έχει το παραμικρό ίχνος αίσθησης για το τι σημαίνει να ταλαιπωρείς έναν ολόκληρο χρόνο την κοινή γνώμη με σαπουνόπερες περί «εθνικά υπερήφανης στάσης», περί της «νίκης της Λισσαβώνας» και τις λοιπές ανοησίες; Πράγματι, κ. Μητσοτάκη, «τα εθνικά θέματα δεν είναι χρηματιστήριο πολιτικής κερδοσκοπίας».

T.X.

MONTAZ

• «... δεν είναι δεκτή η αναγνώριση της Δημοκρατίας των Σκοπίων, παρά με μία και μόνη ονομασία που δεν θα φέρει στον τίτλο της... το όνομα Μακεδονία για όλες τις σχέσεις της με το εξωτερικό.»

(Πρώτη τροποποίηση Κ. Μητσοτάκη στην πρόταση Κανελλόπουλου για το ψήφισμα-απόφαση που εγκρίθηκε ομόφωνα από την Κ.Ο. της Ν.Δ.)

• «... προτείνει τη δημιουργία στο εσωτερικό ισχυρού οργάνου... για την εξήγηση της σημασίας της απόφασης της Λισσαβώνας και την ενημέρωση των ηγετών της Κοινότητας και των λαών για τις συνέπειες μιας τυχόν διπλής ονομασίας για την ειρήνη στα Βαλκάνια και στην Ευρώπη.»

(Πρόταση Αθ. Κανελλόπουλου για έκδοση ψηφίσματος απόφασης από την Κ.Ο. της Ν.Δ., Τετάρτη 21-10-92)

• «... ευρεία κινητοποίηση με σκοπό την εξήγηση της σημασίας της απόφασης της Λισσαβώνας για την ειρήνη και τη σταθερότητα της περιοχής.»

(Δεύτερη τροποποίηση Κ. Μητσοτάκη στην πρόταση Κανελλόπουλου για το ψήφισμα-απόφαση που εγκρίθηκε ομόφωνα από την Κ.Ο. της Ν.Δ.)

• «Εάν περάσει θέση η οποία είναι αντίθετη με την υπόθεση της αναγνώρισης των Σκοπίων με το διπλό όνομα τότε δεν μου μένει άλλη διαδικασία παρά την Πέμπτη

ΜΟΝΤΑΖ

να... παραιτηθώ από βουλευτής.»

(Μ. Έβερτ, Τρίτη 20-10-92, μία ημέρα πριν τη συνεδρίαση της Κ.Ο. της Ν.Δ.)

ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΕΣ ΕΜΠΙΣΤΩΝ

«Το ΠΑΣΟΚ ανήκει στον Παπανδρέου, είναι δικό του, δικό του. Κανεείς δεν μπορεί να του το αμφισβητήσει. Πιστεύω ότι και ο Μητσοτάκης ελέγχει πλήρως τη Ν.Δ. Είναι ένα κόμμα που το έχει δημιουργήσει ο ίδιος μετά το 1985.»

«Ο Μητσοτάκης θα συγκρουσθεί με όλο τον κόσμο για να κάνει αυτό που ο ίδιος θεωρεί ότι είναι σωστό.»

(Νίκος Αγγελής, επικεφαλής του Γραφείου Τύπου του Πρωθυπουργού, συνέντευξη στον Ρ/Σ SKY, 25-10-92)

ΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ Ν.Δ.

«Το θέμα Σαμαρά έχει λήξει.»

(Α. Ανδριανόπουλος, Υπ. Επικρατείας, press room, 23-10-92).

«... τον Σαμαρά τον τιμάει ο κόσμος για τη λεβεντιά του.»

(Χρ. Βυζοβίτης, βουλευτής Ν.Δ., 23-10-92).

«ο κ. Σαμαράς κουβαλάει νερό στο μύλο του ΠΑΣΟΚ.»

(Ι. Κεφαλογιάννης, βουλευτής Ν.Δ. Ρ/Σ «Φλας», 23-10-92)

«Εάν θέλει ο κ. Σαμαράς να γίνει όργανο των επιδιώξεων του ΠΑΣΟΚ, ας το κάνει.»

(Ι. Βαρβιτσιώτης Υπ. Εθν. Άμυνας και Δικαιοσύνης 23-10-92)

Σκοτεινιά την αυγή

Δεν καταλάβαμε σε τι ακριβώς συνίσταται το περί την «Αυγή» πρόβλημα του Συνασπισμού. Δικαιούται, όμως, ο καλόπιστος πολίτης να θέσει μια σειρά ερωτήματα;

Ερώτημα 1ον: Το «τι θα γίνει με την Αυγή;» είναι ζήτημα που προέχει αφού έχουν λυθεί πλείστα όσα, όλα σημαντικά, που εξακολουθούν να είναι εκκρεμή και συγχρόνως τροφοδοτούν κάθε τόσο τις διαμάχες στο ΣΥΝ; Η απάντηση αβίαστα είναι αρνητική: δεν λύθηκαν τόσα άλλα, για να λυθεί και το ζήτημα της εφημερίδας – εκτός και αν λείπει παντελώς η αίσθηση της έννοιας προτεραιότητας και ιεραρχήσεως στα στελέχη του ΣΥΝ.

Ερώτημα 2ον: Γιατί πρότειναν το ζήτημα περί την «Αυγή;» Μήπως επειδή η εφημερίδα έχει πλέον πέσει κάτω από το οριακά ανεκτό όριο απήχησης ή, έστω, κυκλοφορίας; Μάλλον όχι. Αφού,

Ερώτημα 3ον: Όλα όσα γράφονται – πάντοτε ως «πληροφορίες» πάντοτε ως επίσημες θέσεις του ΣΥΝ (και ο νοών νοήτω) – αφορούν το ποιοι θα πάνε πού από στελέχη της δημοσιογραφίας του «χώρου». Οπότε,

Ερώτημα 4ον: Μπορεί ο καβγάς να είναι για το πάπλωμα, όταν αυτό έχει ξεπουπουλιαστεί πια;

Πρωθυπουργική λιτότης

Προόδους σημειώνει η κυβερνητική πολιτική της περιστολής των δαπανών στο Δημόσιο. Σύμφωνα με δημοσίευμα των «ΝΕΩΝ», οι φετινές πρόσθετες παροχές μόνον προς τους τακτικούς υπαλλήλους του δημοσίου υπολογίζονται στα 45 δισ., δηλαδή... αυξήθηκαν 37% περίπου από πέρυσι! Σύμφωνα με υπολογισμούς της εφημερίδας (26-10-92) με τις δαπάνες υπερωρίας και υπερεργασίας στο Δημόσιο θα μπορούσαν αν μη τι άλλο, να επιδοτηθούν για 2 χρόνια 35.000 άνεργοι.

Το πρώτο και καλύτερο παράδειγμα, σ' αυτή τη λιτότητα, το δίνει το πρωθυπουργικό «περιβάλλον». Η επιχείρηση «ανάβαθμισης» του Πολιτικού γραφείου του κ. Μητσοτάκη μεταφράζεται και σε αύξηση των... υπερωριακών αμοιβών κατά 130% περίπου έναντι του περυσινού αντίστοιχου κονδυλίου:

76.200.000 δρχ. θα απορροφηθούν από τις κρατικές δαπάνες μόνο για τις υπερωρίες των «ανθρώπων του Πρωθυπουργού. Και ο κ. Κούβελας ετοιμάζει μετατάξεις υπαλλήλων λόγω πλεονάζοντος προσωπικού στις υπηρεσίες...

Μήπως το «Φιλελεύθερο Φόρουμ» του κ. Ανδριανόπουλου (ή το ειδικό γραφείο επικοινωνίας του κ. Μητσοτάκη) μπορούσε να μας εξηγήσει «ρασιοναλιστικά» αυτόν τον πλθωρισμό... παροχών;

Δύο «γραμμές» στο ΒΗΜΑ;

Διαβάσαμε στο ΒΗΜΑ της Κυριακής κάποιες πληροφορίες για την πρόταση ψηφίσματος που υπέβαλε ο κ. Κανελλόπουλος στην Κοιν. Ομάδα της ΝΔ, σχετικά με τη στάση της εθνικής κυβέρνησης στο θέμα των Σκοπίων. Το ζήτημα είναι ασφαλώς κεντρική σημασία αφού γύρω από αυτό συνεγράσαν εν συνεχεία πληθώρα άρθρων για τις σχέσεις των «3» την κυβέρνηση, για το «άδειασμα» του κ. Σαμαρά από τον Έβερτ κλπ.

Φαίνεται πως σε αυτό το κεντρικό ζήτημα που ήταν και ντρικό θέμα του «ΒΗΜΑΤΟΣ», η εφημερίδα δεν μας πληροφορεί «για όσα συμβαίνουν γύρω μας» κατά τρόπο φερέγγ

Εξηγούμεθα. Στο ένα άρθρο της εφημερίδας γράφεται «η συμβιβαστική φόρμουλα» του κ. Κανελλόπουλου εγρό κατά τη διάρκεια της συνεδριάσεως στην αίθουσα της Γερσίας και δεν υπήρξε αντικείμενο κάποιου συλλογικού προβματισμού (εννοεί τον κ. Κανελλόπουλο με τον κ. Έβερτ Δήμα). Στο άλλο άρθρο της εφημερίδας, αντιθέτως, ο συνκτης γράφει για το ίδιο θέμα ότι το κείμενο των κ. Κανελλόπουλου ήταν «ένα δακτυλογραφημένο χαρτί, άρα προετοιμμένο» και ότι «πριν από τη συνεδρίαση» ο κ. Κανελλόπουλος «το ανέγνωσε από τηλεφώνου στους κ.κ. Μ. Έβερτ και Δήμα. Συμφώνησαν απολύτως».

Ο αναγνώστης θα επιλέξει πλέον, όχι την «έγκυρη πληροφορία» αλλά τη συγγενέστερη προς τις προτιμήσεις του άψη.

Το θέμα ασφαλώς δεν αφορά το «τι συμβαίνει γύρω μας αλλά πως βλέπουν το γύρω μας αυτοί που μας «πληρούν» για το τι συμβαίνει.

ΥΠΗΡΞΕ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΣΤΗΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΙΝΗΤΗΡΩΝ GENERAL ELECTRIC ΤΟ 1986

Είχαμε ασχοληθεί προ μηνός με την αποκάλυψη δωροδοκίας και τη φυλάκιση Ισραηλινού στρατηγού, του R. DOTAN, που ενεπλάκη στην πώληση κινητήρων F-16 της GENERAL ELECTRIC, στο Ισραήλ. Το εξαιρετικά ενδιαφέρον συνίστατο στο ότι η αποκάλυψη έγινε βάσει ενός νέου νόμου, των ΗΠΑ, που παρέχει αστρονομικές αμοιβές σε στελέχη επιχειρήσεων, εφ' όσον καταγγείλουν συγκεκριμένο σκάνδαλο. Οι πληροφορίες μας αναφέρουν ότι Αμερικανός ομοσπονδιακός εισαγγελέας επεξέτεινε τη δίωξη της GENERAL ELECTRIC εκτός του Ισραήλ, στην Τουρκία και στην Ελλάδα για δωροδοκίες ύψους 70 περίπου εκατ. δολλαρίων σε πωλήσεις κινητήρων το 1986, για τα F-16.

Μάλιστα άρχισε η διεξαγωγή κάποιας ένορκης εξέτασης στο ΓΕΑ. Στην αγορά αυτή κινητήρων το 1986 είχαν σύμφωνα με πληροφορίες μας εμπλακεί εκτός άλλων οι κ.κ. Μαρινάκης, Κοντοδιός και Κουρής. Νομίζουμε ότι στοιχεία υπό διερεύνηση είναι, εάν έγινε σωστή αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων και όχι μονόπλευρη, με παρασιώπηση στοιχείων. Επίσης τι στοίχισε η μη ανάπτυξη ακόμα εργασιακής υποστήριξης και πόσο αυτή πληρώθηκε, καθώς επίσης η μη πραγματοποίηση OFFSETS απ' την GENERAL ELECTRIC την οποία αντιπροσωπεύει στην χώρα ο όμιλος ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ.

Η εταιρεία αυτή απασχολεί απόστρατους στρατηγούς, όπως ο Κος Δρομάζος και άλλοι. Εν πάση περιπτώσει αν υπήρξε δωροδοκία αυτή ήδη έχει καταγραφεί στην Ουάσιγκτον!!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

κυκλοφορούν

ΣΕΙΡΑ Α

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Φ Υ Σ Ι Κ Η

FRANK SHU

Αστροφυσική I

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

Σχετικιστική Κβαντομηχανική

E. N. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Φυσική σήμερα I: ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ

E. N. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Η Φυσική σήμερα II:

ΔΕΚΑ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

Κβαντομηχανική I, II, III

P. HEWITT

Οι Εννοιες της Φυσικής, I

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ

Σολιτόνια: ΤΑ ΜΟΝΑΧΙΚΑ

ΚΥΜΑΤΑ

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Ι Κ Α

M. SPIVAK

Διαφορικός και Ολοκληρωτικός
Λογισμός

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

Διαφορικές Εξισώσεις I

THOMAS-FINNEY

Απειροστικός Λογισμός II

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ:

• Γλώσσα Pascal

• Στοιχεία Θεωρίας Αλγορίθμων

Χ Η Μ Ε Ι Α

CLARK-SWITZER

Πειραματική Βιοχημεία

Β Ι Ο Λ Ο Γ Ι Α

DOUGLAS FUTUYMA

Εξελικτική Βιολογία

ΣΕΙΡΑ Β

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

E. T. BELL:

Οι μαθηματικοί, I

G. H. HARDY

Η απολογία ενός μαθηματικού

FIELD-CHAISSON

Το Αθέατο Σύμπαν

RICHARD FEYNMAN

Ο χαρακτήρας του Φυσικού Νόμου

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗΣ

Η Κόμη της Βερενίκης

ΕΛΕΝΗ ΣΑΒΒΑΚΗ

Οι παράλληλοι εαυτοί μας και
το βουβό δεξί ημισφαίριο

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Εμείς και η Ραδιενέργεια

ΒΑΣΙΛΗΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Περί αστέρων και συμπάντων

E. N. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πυρηνικά όπλα και ανθρώπινος
πολιτισμός

ΣΕΙΡΑ Γ

ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Κρητικά Χρονικά

(Ετήσια επιστημονική έκδοση,
τ. 26, 27)

Αφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο

Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΛΑΤΟΣ-Χ. ΧΑΤΖΗΙΩΣΗΦ:

Βενιζελισμός και αστικός
εκσυγχρονισμός

Education in Europe-

Εκπαίδευση του διδακτικού
προσωπικού στην Ευρώπη

Θ. ΚΑΛΠΑΗΣ

Αρχαιολογία και Πολιτική I:
Σαμιακά Αρχαιολογικά

N. Γ. ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

Γλωσσικός Ατλας της Κρήτης

Γ. Μ. ΣΗΦΑΚΗΣ

Για μια Ποιητική του Ελληνικού
Δημοτικού Τραγουδιού

I. E. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Διονυσιακοί Τεχνίται: Συμβολές στην
προσωπογραφία του θεάτρου
των αρχαίων Ελλήνων

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ

ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ I, II, III

Επιμέλεια: N. Χατζηνικολάου

I: Τεκμήρια για τη ζωή
και το έργο του

II: Βυζάντιο και Ιταλία

III: Έργα στην Ισπανία

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ (επιμέλεια)

Νεοελληνικά Μετρικά

BERNARD FENIK

Digenis: Epic and popular style in the
Escorial version

SPEROS BRYONIS

The medical unity of the
Mediterranean World in Antiquity and
the Middle Ages

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΓΙΟΥΜΟΥΤΖΑΚΗΣ

Πρόοδος στην αναπτυξιακή Ψυχολογία
των πρώτων χρόνων

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ

Οι «Ωδές» του Κάλβου
Επιμέλεια: N. Βαγενάς

J. MARSDEN-A. TROMBA
Διανυσματικός Λογισμός

MURRELL-KETTLE-TEDDER

Ο Χημικός δεσμός
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΒΑΝΤΙΚΗ
ΧΗΜΕΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ

Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735

Συνασπισμός ομάδων, ρευμάτων και επωνύμων

του Μ. Πατρινού

Η πολυδιάσπαση φαίνεται να αποτελεί γεγονός στην παράταξη της «Νέας Δημοκρατίας». Δεν αφορά μόνο τις στάσεις και συμπεριφορές των επωνύμων ή τους διαχωρισμούς ανάμεσα στους βουλευτές. Ο κατακερματισμός αυτός είναι μεγαλύτερος, βαθύτερος, και χαρακτηρίζει σ' όλα τα επίπεδα την κυβερνητική παράταξη.

Η πολυδιάσπαση χαρακτηρίζει την ηγεσία του κομματικού μηχανισμού, με τις διαφορετικές αντιλήψεις για τη δομή και λειτουργία του κόμματος και τον τρόπο προετοιμασίας και διεξαγωγής του τρίτου Συνεδρίου.

Ήδη έξι χρόνια πέρασαν από τη διεξαγωγή του δεύτερου. Χαρακτηρίζει την ανυπαρξία δράσης της κομματικής γραφειοκρατίας και των φατριών της Ρηγίλλης, οι οποίες επίσης δεν ανταλλάσσουν σχεδόν καλημέρα μεταξύ τους. Χαρακτηρίζει την παραλυτική κατάσταση στις περιφερειακές και κομματικές οργανώσεις με τη μηδενική δραστηριότητα και την απουσία κάθε κινητοποίησης που δεν έχει επίκεντρο την τοπική κρατική εξουσία. Το κόμμα σε όλα τα επίπεδα είναι ανύπαρκτο ως μηχανισμός επιρροής και κινητοποίησης βαθιά διαιρεμένων από τη διαπάλη στην κορυφή και στο εσωτερικό του.

Χαρακτηρίζει ο κατακερματισμός αυτός και το χώρο της ανώτατης διοίκησης όπου οι περισσότεροι υπουργοί, διοικητές, γενικοί γραμματείς και πρόεδροι δεν συνεργάζονται, χωρίζονται από αντιπαλότητες και απειλεί ο ένας τον άλλον με τις «προστασίες» που διαθέτει. Δεν είναι τυχαίο ότι σε όλες τις υποθέσεις «νεοδημοκρατικών σκανδάλων» με επίκεντρο τις κοινοτικές επιδοτήσεις και αγροτικές ενισχύσεις οι υπαινιγμοί για εσωτερικές υπονομεύσεις είναι στην πρώτη γραμμή των

δηλώσεων.

Περισσότερο εντυπωσιακό αν και άγνωστο ευρύτερα είναι το φαινόμενο του βαθύτατου κατακερματισμού στη λαϊκή βάση της «Νέας Δημοκρατίας». Όλες οι σφυγμομετρήσεις των τελευταίων μηνών –ακόμα και εκείνες της περιόδου των «μεγάλων ρήξεων» για την ΕΑΣ και το ασφαλιστικό– αποκαλύπτουν έντονες διαιρέσεις ανάμεσα σε οπαδούς και μέλη, διαφορετικούς προσανατολισμούς και επιλογές. Είτε αυτές αφορούν τους χειρισμούς στα θέματα εξωτερικής πολιτικής της Κυβέρνησης όπως στα Σκόπια και την Τουρκία και στα οικονομικά ζητήματα, είτε αναφέρονται σε κοινωνικά προβλήματα, στη συνέπεια των κυβερνητικών έργων και λόγων, στις προοπτικές για το μέλλον της ΝΔ, ή σε γνωστές υποθέσεις, όπως εκείνες των απεργιών, της στάσης απέναντι στους άνεργους απεργούς της ΕΑΣ ή και στην υπόθεση Σκυφτούλη.

Όλες οι σφυγμομετρήσεις αυτές από δύο γνωστές εταιρίες του είδους φανερώνουν, όπως και παλαιότερα είχε επισημάνει το «ΑΝΤΙ», βαθύτατο διαχωρισμό αντιλήψεων, στάσεων και προτιμήσεων του εκλογικού σώματος της ΝΔ τον Απρίλιο του 1989. Οι «εγκέφαλοι» της επικοινωνίας στο Μαξίμου πιστεύουν ότι τα φαινόμενα αυτά οφείλονται κυρίως στην έλλειψη κατάλληλης διαφύτισης και επικοινωνίας. Και εξαντλούν όλες τις προσπάθειες, κυρίως παρασκηνιακές, αφ' ενός στην υπεράσπιση της κυβερνητικής πολιτικής (όταν και όπως αυτή υπάρχει) και αφ' ετέρου στην προσωποποίηση και πόλωση, τις φοβίες από τον κίνδυνο του ΠΑΣΟΚ και την εξαναγκαστική συσπείρωση.

Δεν αντιλαμβάνονται ή δεν ασχολούνται με το φαινόμενο της διαίρεσης της λαϊκής βάσης της «Νέας Δημοκρατίας», το οποίο οφείλεται στις συγχύσεις της κυβερνητικής πολιτικής καθ αυτής στις νέες κοινωνικές αλλαγές, στην απουσία ισχυρού εκσυγχρονιστικού και ιδεολογικού λόγου. Και γενικότερα στα φαινόμενα «νομιμότητας και νομιμοποίησης» των

κομμάτων απέναντι στην κοινωνία. Φαίνεται να ισχυρά, κλιμακούμενης ισχύος και γι' αυτό βαθύτερα και σύνθετα. Φαινόμενα τα οποία θα συνεχιστούν και θα κυριαρχήσουν τα επόμενα χρόνια και στα υπόλοιπα κόμματα άρχισαν να εμφανίζονται έντονα στον ΣΚΕΠ και λιγότερο στο ΠΑΣΟΚ, με πρώτο κλάμα ως κυβερνητικό αλλά και περισσότερο δημοκρατικό και χαλαρό» τη «Νέα Δημοκρατία».

Διάσταση κορυφής/βάσης

Αυτών των αιτιών αποτελούν συνέπεια αντανάκλαση οι διαφοροποιήσεις και διαιρέσεις στην κορυφή και όχι τόσο οι προσωπικές στρατηγικές και φιλοδοξίες. Γιατί κάθε φίνος από τον κ. Μ. Έβερετ έως τον κ. Α. Μαργά και κάθε στάση αμφισβήτησης σε φάσεις και χειρισμούς κυβερνητικών πόντων αποτελούν έκφραση μεγάλης μερίδας, κάθε φορά, της ίδιας της κομματικής βάσης της ΝΔ, η οποία έχει τελειώς διαφοροστάση και αντίληψη από την επίσημη κομματική. Φαινόμενα έντονα και χαρακτηριστικά των μεταβατικών κοινωνιών, τα οποία αντιμετωπίζονται με παλαιοκομματικές ενοχολογικές. Για το λόγο αυτό υπάρχουν θα συνεχιστούν οι διαιρέσεις και οι αντιπαραθέσεις στην κορυφή της «Νέας Δημοκρατίας». Με ποια αποτελέσματα; Ο κ. Αντ. Σαμαράς θα οδηγηθεί τελικά στη δημιουργία δικού του κομματικού σχηματισμού, όπως οδήγησε (και το είχαμε επισημάνει) σε σκληρή πολιτική αντιπαράθεση με τον Πρωθυπουργό Κ. Μητσοτάκη. Ο κ. Μιλτ. Έβερετ και μερικοί υπόλοιποι δύο κ.κ. Αθ. Κανελλόπουλος, Στ. Δήμος δεν πρόκειται να γίνουν μέλη της Κυβέρνησης στον ανασχηματισμό. Ο κ. Κ. Μητσοτάκης θα σκληρύνει περισσότερο τη θέση του – και δεν πρόκειται να κάνει ανοίγματα, δηλαδή μοίρασμα της εξουσίας του. Οι άλλες κορυφές θα συνεχισθούν έως τις εκλογές και όσο κυριαρχεί στην αντίληψη των οπαδών ότι «δεν θα είμαστε πάλι Κυβέρνηση».

Ενός Σαμαρά μύριοι έπονται

υπουργός **κ. Στ. Μάνος** θα αποκεφαλίζει και θα πληρώσει ο ίδιος προσωπικά την ουχία στην οικονομική πολιτική. Η μια η θα διαδέχεται την άλλη και –όπως έχει συμβεί και προεξοφλούσαμε– μια περίοδος επιτυχιών της Κυβέρνησης ή θετικών κρίσεων θα είναι προσωρινή. Θα την ακολουθεί περίοδος έντονων εσωτερικών προ-όρων, διαιρέσεων, συγκρούσεων, αντιθέσεων, και «απωλειών» σε μεγάλα ή ία στελέχη.

πό το περίγραμμα των εξελίξεων στη «Δημοκρατία» είναι αναπόφευκτο εξαι- των βαθύτατων διαιρέσεων του κοινωνι- της σώματος, στις οποίες οφείλονται και υποφοροποιήσεις της κορυφής.

Η μέλλουσα παραίτηση Μητσοτάκη

άρχει κρίση στρατηγικής του χώρου της «Δημοκρατίας», στην οποία εντάσσεται οφείλεται η κρίση, οι «δοκιμασίες» των ώπων. Ίσως γι' αυτό ο βαθύτατα έμπει- με θέματα χειρισμών **κ. Κ. Μητσοτάκης** πρόθεση σύντομα να ανακοινώσει ότι με- ν επιτυχία της ΝΔ στις νέες εκλογές το (όταν πλέον θα είναι 77 χρονών) θα απο- εί σταδιακά και θα διευκολύνει τη διαδο- υ. Με την κίνηση αυτή –την οποία ήδη ο ητσοτάκης έχει συζητήσει με στενούς γγάτες του– πιστεύει ότι μπορεί να τιθα- ει τις κάθε είδους φυγόκεντρες δυνάμεις υλοδοξίες και να διευκολύνει μια προε- κή συσπείρωση και επιτυχία της ΝΔ. Εί- γνωστα ακόμα τα αποτελέσματα που θα μια τέτοια «δήλωση-βόμβα», όπως χαρα- ζεται αυτή του **κ. Μητσοτάκη**, αλλά το ο σήμερα είναι ότι η πολυδιάσπαση της «Δημοκρατίας» θα συνεχιστεί στο άμε-

σο μέλλον. Η ίδια η «αντζέντα» των θεμάτων του επόμενου τριμήνου μπορεί να προεξο- φλήσει αυτή την εξέλιξη. Σύνοδος Κορυφής στο Εδιμβούργο, αποτυχία στο Κυπριακό, τρεις τουλάχιστον απόψεις μέσα στη ΝΔ για το θέμα των Σκοπίων (Μητσοτάκης-Υπόμνη- μα Κανελλόπουλου-Σαμαράς). Προϋπολογι- σμός και νέα εισοδηματική πολιτική, πρό- γραμμα σύγκλησης με τους στόχους του Μάα- στριχτ. Οι συνεδριάσεις της ΚΟ για τα θέμα- τα της γεωργικής πολιτικής και τα προβλήμα- τα επιρροής του κόμματος στην επαρχία και άλλη μια για τις ενδεδειγμένες σχέσεις Κόμ- ματος-Βουλευτών-Κυβέρνησης.

Το βέβαιο είναι επίσης ότι μέσα στην ατμό- σφαιρα αυτής της ρευστότητας και του κατα- κερματισμού κανένας δεν φαίνεται να διαθέ- τει συνολική πολιτική ενότητας, στρατηγική πάνω από τις επιμέρους αντιθέσεις, προσωπι- κότητα που μπορεί να συνενώσει τους πάντες. Έτσι, είναι αναπόφευκτο –με τα σημερινά δεδομένα τουλάχιστον– οι πάντες να εγγρά- φουν μεν την ιδιαιτερότητά τους και τις όποι- es υποθήκες, νομίζουν, για το μέλλον, αλλά ταυτόχρονα να φθείρονται. Να δέχονται τις επιθέσεις –όχι πάντοτε με επιχειρήματα– από τις αντίθετες πλευρές είτε εσωκομματικές εί- τε της αντιπολίτευσης και κυρίως του ΠΑΣΟΚ. Αγώνας πολυμέτωπος, στον οποίον οι περισσότερες δυνάμεις καταναλώνονται στην αντίκρουση των επικρίσεων για τα κίνη- τρα τα οποία τους αποδίδονται και όχι για τις θέσεις τους.

Νέα μέτωπα και πολυδιασπάσεις

Η «στάση σημειωτόν», την οποία επέλεξε για αρκετό καιρό να κρατήσει εις το εξής ο **κ. Α. Σαμαράς**, οφείλεται κυρίως στην απόφασή

του να καταπολεμήσει τις συγχύσεις τις οποί- es δημιούργησε για τη στάση και τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ. Και πρόκειται να επιδοθεί σύ- ντομα ο ίδιος και οι φιλικώς προσκείμενοί του βουλευτές σ' αυτή τη «διορθωτική-αμυντι- κή» τακτική. Παράλληλα ο **κ. Μ. Έβερτ**, όπως φάνηκε ήδη από την τηλεοπτική του εμ- φάνιση την Τρίτη το βράδυ, είναι υποχρεωμέ- νος να προσπαθήσει να διαλύσει τις συγχύ- σεις ότι αποτέλεσε «σωσίβιο του Μητσοτάκη» και ότι δεν είχε άλλο σκοπό παρά να βάλει πεπονόφλουδα στον **κ. Σαμαρά**.

Από τη δική τους πλευρά οι **κ.κ. Αθ. Κανελ- λόπουλος** και **Στ. Δήμας** έχουν αποφασίσει με τη συνεργασία του **κ. Έβερτ** να προχωρή- σουν στην τελική κατάρτιση του υπομνήματος για τις διαφωνίες τους στην οικονομική πολι- τική, προκειμένου όχι μόνο να ολοκληρώσουν την απόφασή τους αλλά και να αντικρούσουν τις κατηγορίες ότι αναδιπλώθηκαν και συμβι- βάστηκαν. Ανάμεσα σ' αυτές τις ψυχώσεις, τα ιδεολογήματα και την ανάγκη για τακτικές κι- νήσεις ή στρατηγικές πολιτικής επιβίωσης κι- νούνται οι περισσότεροι βουλευτές, η μεγάλη πλειοψηφία των οποίων δεν μπορεί να θεω- ρηθεί δεδομένη για κανέναν. Ούτε από τον **κ. Κ. Μητσοτάκη**, ούτε από τον **κ. Κ. Σαμαρά**, ούτε από τους λεγόμενους «καραμανλογε- νείς». Θα καθορίσουν την τελική στάση τους ανάλογα με το κεντρικό δίλημμα κάθε στιγ- μής και τις προοπτικές, που αφορούν είτε το πρόσωπό τους είτε τη δική τους μοίρα και τη μοίρα της παράταξης.

Συμπερασματικά, η πολυδιάσπαση θα συ- νεχιστεί, οι προσωπικές ή έστω ομαδικές τα- κτικές θα γίνουν περισσότερο έντονες και, ως ελπίσουμε, ότι, οι συγκρίσεις, που είναι ανα- πόφευκτες, θα οδηγήσουν σε νέες συνθήκες και νέες συνθέσεις.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

σε δεύτερη έκδοση

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΖΕΝΟΥ ΓΕΝΕΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Στα θεμέλια του ανθρώπινου πολιτισμού, μελετώντας την Ελληνική γλώσσα, πλαισιωμένη από τις άλλες Ινδοευρωπαϊκές γλώσσες.

Εκδ. Τροχαλία τηλ. 364.64.26

Η «Ιδεολογία» του Συμβιβασμού

του Μιχάλη Δούντα

Η δυσμενής εξέλιξη του θέματος των Σκοπίων και οι συναφείς, ποικιλόμορφοι, θλιβεροί κομματικοί ανταγωνισμοί του προσέδωσαν ιδιαίτερη επικαιρότητα και ένταση. Ο μέσος πολίτης εξωθείται σε πολύπλευρο και οδυνηρό προβληματισμό, στο πλαίσιο του οποίου αναδύονται και οι εξής συλλογισμοί

Κατά τη διάρκεια της πολύμηνης κρίσης για τους όρους αναγνώρισης των Σκοπίων ως κυρίαρχου κράτους διαμορφώθηκαν βαθμιαίως και μάλλον ασυνείδητα δύο σχολές σκέψης:

- Η επικρατέστερη, που φαίνεται να υποστηρίζεται και από την κυβέρνηση –και βεβαίως από όσους γενικότερα «δηλώνουν» ρεαλιστές, ευρύονες, εκσυγχρονιστές και τα παρόμοια– προβάλλει τις ακόλουθες θέσεις:

Τα Σκόπια είναι πολύ ασθενής οντότητα για να απειλήσει την Ελλάδα. Αντιθέτως, ακριβώς λόγω της αδυναμίας τους, προσφέρονται για συνεργασία και στοργική, ανυστερόβουλη ελληνική υιοθεσία. Μια τέτοια εξέλιξη θα ήταν, λέγουν, ευνοική για την Ελλάδα, διότι το κράτος των Σκοπίων θα μεταβαλλόταν σε ανάχωμα έναντι Αλβανικής, ιδίως όμως Βουλγαρικής επέκτασης. Αν το τελευταίο τούτο συνέβαινε θα ήταν, προσθέτουν, θανάσιμο για τους Έλληνες, γιατί, εκτός από την εδαφική κύκλωση της χώρας, η Βουλγαρία, ενισχυμένη μάλιστα, θα αναδεικνυόταν σε πατριάρχη «Μακεδονικού» αλυτρωτισμού. Κατά συνέπεια, καταλήγουν οι υποστηρικτές αυτής της θεωρίας, επιβάλλεται να «τα βρούμε» με τα Σκόπια υπό λογικούς όρους συμβιβασμού.

- Η αντίθετη σχολή – την οποίαν απερίφραστα υποστηρίζει ο υπογράφων – αντιτάσσει τα ακόλουθα: Ιδεώδης εξέλιξη για την Ελλάδα θα ήταν διαμελισμός των Σκοπίων υπό την –εφικτή– όμως προϋπόθεση ότι η φιλική Σερβία θα εξασφάλιζε κατά κυριαρχίαν εδαφική λωρίδα μέχρι των ελληνικών συνόρων. Τούτο για να αποφευχθεί ο κίνδυνος

μοιραίας πράγματι εδαφικής κύκλωσής μας από Αλβανία και Βουλγαρία.

- Η πρόταση αυτή στηρίζεται στα εξής επιχειρήματα: Τα Σκόπια, οντότητα τεχνητή, με πληθυσμό ολιγάριθμο, πολυεθνικό και στερούμενο ενιαίας εθνικής συνείδησης, οικονομικώς ασθενέστατα, χωρίς ελεγχόμενους χερσαίους ή υδάτινους διαύλους συγκοινωνίας, είναι κατ' αρχήν κράτος θνησιγενές. Συνεπώς δεν συνιστούν στρατιωτική ή οικονομική απειλή για την Ελλάδα.

Αν τα Σκόπια «εμετεωρίζοντο» σ' ένα διεθνικό κενό θα ήσαν πράγματι αμελητέα υπόθεση.

Ωστόσο, τούτο δεν συμβαίνει. Διότι περιβάλλονται από κράτη με παραδοσιακές βλέψεις κατά της Ελλάδος και μάλιστα συνδεδεμένα εθνικά με τις συνιστώσες εθνότητες του πληθυσμού των Σκοπίων.

Επιπλέον, στα Βαλκάνια αναπτύσσουν δραστηριότητα ισχυρότατα εξωβαλκανικά κράτη με στόχο την απόκτηση ερεισμάτων προς εξασφάλιση επιρροής και νέων ισορροπιών, εξυπηρετικών των συμφερόντων τους. Επομένως τα Σκόπια προσφερόμενα ως βάση διεθνών δολοπλοκιών, ανταγωνισμών και πιέσεων αποκτούν ιδιότυπη, κατ' αντανάκλαση, ισχύ, πολλαπλάσια του ειδικού βάρους τους. Αν μάλιστα συνεκτιμηθεί και το γεγονός ότι μεταξύ των διαγκωνιζομένων για επιρροή στα Βαλκάνια είναι και η Τουρκία, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι τα Σκόπια μπορεί να αποβούν εστία κινδύνου για την Ελλάδα.

Αλλά τότε γιατί δεν συμβιβάζομαστε για να τα εξαγοράσουμε; Εύκολη η συνταγή, όμως ανέφικτη μάλλον η εκτέλεση της. Διότι, όπως ήδη επισημάνθηκε, δεν υπάρχει εθνικά ενιαίος πληθυσμός, οι δε συνιστώσες εθνότητες απηχούν τα γνωστά αισθήματα και τα συμφέροντα των «μητέρων» πατρίδων, δηλαδή της Αλβανίας και της Βουλγαρίας. Και ως προς τους αυτοιτιλοφορούμενους ως Μακεδόνες, αυτών μόνο έρεισμα ύπαρξης είναι ο ισχυρισμός της αυτόνομης «Μακεδονικής» συνείδησης. Τι λοιπόν θα τους προσφέρουμε για να τους προσελκύσουμε; Μα πλούτο, μας λένουν: Επενδύσεις, εμπόριο, χρήμα... Αλλά και αυτής της συνταγής φαίνεται ανέφικτη η εκτέλεση. Πρώτον ήδη δοκιμάστηκε. Διότι εντυπωσιακά μεγάλος εί-

THE PHILOSOPHER ARISTOTLE
BY PHILIPPOUS ARISTOTELIS

Όχι, δεν είναι ο Αλη-Πασάς στα Γιάννενα. Είναι σύμφωνα με τους προπαγανδιστές των Σκοπίων «ο Μακεδών φιλόσοφος Αριστοτέλης»!

ναι ήδη ο όγκος του ιδιωτικού εμπορίου της πάσης φύσεως οικονομικών συναλλαγών με τα Σκόπια, μέσω των οποίων εξασφαλίζονται και δάνεια και επενδύσεις. Γνωστή, λωστε, είναι η ενεργειακή εξάρτησή τους τα πετρέλαια των διύλιστηριών της Θεσσαλονίκης, αλλά και, γενικότερα, από το διαμεριστικό λιμάνι της. Ωστόσο, όλα αυτά ήρκεσαν για να καμφθούν οι αντιστάσεις «μεγαλοϊδεατισμός του Γκλιγκόρφ». Αλλά ευρύτερα αν θεωρήσει κανείς το πρόβλημα διαπιστώσει ότι όσοι διεκδικούν τα Σκόπια έρεισμα ευρύτερης επιρροής μπορούν να πλειοδοτήσουν οικονομικώς –και στρατιωτικώς– έναντι των εξ Ελλάδος δυνατοτήτων προσφοράς.

Ανάλογα επιχειρήματα ισχύουν και στην περίπτωση της Αντίκρουση του άλλου «δολώματος» τα Σκόπια, της πρότασης δηλαδή εγγύησης συνόρων τους. Σημειωτέον μάλιστα ότι «ιδέα» αυτή ενέχει και τον επιπρόσθετο κίνδυνο, σε περίπτωση γενικότερης βαλκανικής κρίσης, να μας εμπλέξει σε πόλεμο, σε βάρος των συμφερόντων μας. Σημειωτέον, στο σημείο αυτό, ότι το μόνο νοητό σενάριο αναπόφευκτη στρατιωτικής εμπλοκής της Ελλάδας θα ήταν τα Σκόπια τα «κληρονομούσαν» Βουλγαρία και Αλβανία. Τότε αδήρητη ανάγκη θα επέβαλλε να βοηθήσουμε τη Σερβία με το μέσο προς εξασφάλιση κοινού συνόρου πάλι την Ελλάδα.

Συνακόλουθα όμως του διαμελισμού –όπως λένουν, και ο κίνδυνος ενδυνάμωσης Αλβανίας και της Βουλγαρίας, που μάλιστα

δεικνυόταν σε ηγέτη Μακεδονικού αλυτισμού. Αλλά πόση περισσότερη ισχύ από την που διαθέτουν θα προσέδιδε στις δυο χώρες εδαφική επέκτασή τους προς τα Σκόπια, να αυξηθεί υπολογίσιμα η όποια απειλή; Προφανώς ελάχιστη. Αν η Ελλάδα μπορεί να αντιμετωπίσει δυναμικά τη σημερινή Αλβανία και Βουλγαρία, το ίδιο θα μπορεί και αυτές αυξηθούν κάπως σε έδαφος και πληθυσμό. Εξάλλου, ως προς το φόβο να στεφθούν Βούλγαροι «Μακεδονάρχες», επισημαίνεται διεκδικήσεις της Βουλγαρίας ούτως ή άλλως σκοπεύουν Μακεδονία και Θράκη, και χωρίς μακεδονικό στέμμα, με άλλα λόγια, αν η Ελλάδα θα είναι οικονομικώς διακρατικά και στρατιωτικώς ισχυρή να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τη σημερινή Αλβανία και Βουλγαρία, θα είναι εξίσου αποτελεσματική αν Τίρανα και Σόφια ενισχυθούν με τα όπλα των Σκοπίων. Δυστυχώς, το πρόβλημα κινδύνου από Αλβανία και Σόφια δημιουργείται κυρίως λόγω της τουρκικής στρατιωτικής ισχύος και απειλής σε συνάρτηση με τη λαϊδεατική βαλκανική πολιτική της.

Βεβαίως, θα ήταν άκρως επικίνδυνο υπό την παρούσα διεθνή συγκυρία, αν η Ελλάδα ήταν σε ενεργό πολιτική τριχοτόμησης Σκοπίων. Όμως τούτο δεν σημαίνει ότι να την ανησυχεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο να βρεγεί με κριτήριο την αποτροπή του ΑΝ να 'ρθει, καλώς, κάλλιστα να έρθει...

Μια δεύτερη επιλογή, ίση αλλά ίσως πιεστικότερη της πρώτης, θα ήταν κάποια λειτουργική ανασύνδεση Σερβίας και Σκοπίων. Προς τούτο όμως είναι δυσδιάκριτη η προοπτική.

Εν όψει αυτής της πραγματικότητας πώς γίνεται η Ελλάδα και συγκεκριμένα η κυβέρνηση; Χωρίς όραμα ή διορατικότητα αλλά απλώς στις περιστάσεις με βραχυχρόνια και κοντόφθαλμη θέαση. Επέλεξε τον δρόμο του συμβιβασμού. Διότι αυτός είναι ο δρόμος που πάντα διαλέγει η πολιτική ηγεσία από κόπωση, ανεπάρκεια, φοβίες έχουν γίνει οι πολιτικοί μας το συμβιβασμό σε «λογία». Ταυτίζουν το ρεαλισμό οπωσδήποτε με τη υποχώρηση. Τους διαφεύγει ότι υπάρχουν και αντιδικίες που δεν προσφέρουν συμβιβασμό, οπότε εμπλοκή σε συμβιβαστικές διαδικασίες οδηγεί σε επιδείνωση ή κατάρρευση. Αρνούνται να δουν ότι ακόμα έντιμος συμβιβασμός προϋποθέτει κάποιου είδους ισχύος των αντίπαλων συμφερόντων. Δεν αντέχουν οι πολιτικοί μας, αλλά και οι ίδιοι στις θυσίες και την ενεργητικότητα που προαπαιτεί η ισχύς. Έχουν καταστήσει βολική ψευδαίσθηση ότι ο συμβιβασμός υποκαθιστά την ισχύ, ενώ αντίθετα την υποκαθιστά. Και έτσι, ονειροπόλοι του «βότση», πελαγοδρομούν από υποχώρηση σε υποχώρηση, παραβλέποντας τις καθοριστικές επιπτώσεις των εξελίξεων. Γι αυτό επιτείνονται οι κίνδυνοι από την Τουρκία. Γι αυτό το οποίο οδεύει προς πανωλεθρία...

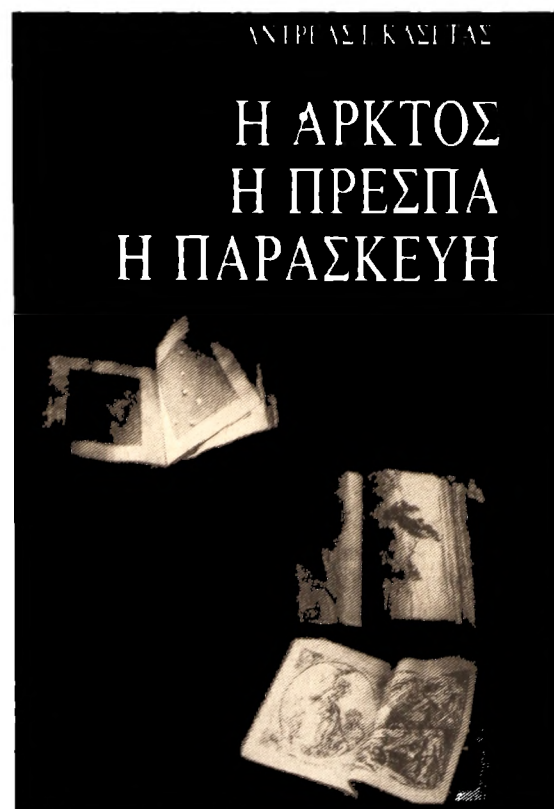
V. Ειδικότερα ως προς τα Σκόπια η κυβέρνηση κακώς εστίασε την όλη υπόθεση στο θέμα του ονόματος, υποβαθμίζοντας επιχειρήματα από τη σύγχρονη βαλκανική πραγματικότητα και τον συναφή ρόλο των Σκοπίων. Εν συνεχεία, κινήθηκε ανάμεσα στην ανομολόγητη επιθυμία απ' ενός του συμβιβασμού ως προς το όνομα, υπέρ του οποίου και δέχεται ισχυρή πίεση, και, απ' ετέρου, του φόβου της για το πολιτικό κόστος μιας υποχώρησης. Έτσι κατέληξε στη χειρόστη επιλογή: στην «κουτοπονηριά» του διπλού ονόματος με την ελπίδα ότι η Formula αυτή θα χρησίμευε έναντι της κοινής γνώμης ως φύλλο συκής προς συγκάλυψη του αμαρτήματος. Βεβαίως, το διπλό όνομα είναι χειρότερη λύση και από ένα συνδυασμό του «Μακεδονία» με κάποιον προσδιορισμό. Διότι στην τελευταία περίπτωση τυχόν παραβάσεις εκ μέρους των Σκοπίων θα συνεπάγονται κυρώσεις, ενώ με την κουτοπόνηρη επιλογή το «Μακεδονία» θα εισβάλλει προς τη νομιμοποίηση από την πίσω πόρτα!

VI. Τι θα 'πρεπε να γίνει για να περιοριστεί η ζημιά; Μια πρόταση θα μπορούσε να περιλάβει τους εξής χειρισμούς:

- Η Ελλάδα να αρνηθεί να αναγνωρίσει τα Σκόπια, αν δεν συμμορφωθούν πλήρως προς τις προδιαγραφές της γνωστής απόφασης της Λισαβώνας. Τούτο έστω και αν υπαναχωρήσουν οι κοινοτικοί, οι ΗΠΑ και άλλοι. Να τεματισθούν δηλαδή οι κουτοπόνηρες διαδικασίες.
- Τις όποιες de facto διευκολύνσεις προς τα Σκόπια να τις διαπραγματευθεί μόνο σε συνάρτηση με το ακώλυτο των συγκοινωνιών μας, μέσω του σκοπιανού εδάφους.
- Παράλληλα να προχωρήσει ταχύρρυθμα ο σχεδιασμός εναλλακτικών συγκοινωνιακών οδών διά θαλάσσης και μέσω Βουλγαρίας. Δεν νοείται ανεξαρτησία χωρίς ελεύθερες συγκοινωνίες.
- Να διευρύνουμε και να βελτιώσουμε τη συνεργασία μας με τη Σερβία.
- Και πάνω απ' όλα να προτάξουμε, κορυφαία προτεραιότητα στην ενίσχυση της πολεμικής μας ικανότητας, όσο επώδυνες θυσίες κι αν απαιτούνται.
- Να αναλάβουν οι ηγέτες μας εκστρατεία ενημέρωσης και φρονηματισμού της κοινής γνώμης, ώστε να παύσουν οι ονειροπολήσεις εύκολων λύσεων και να χτυπηθεί ο ανατέλλων «πουρκουαδισμός», ο χλευασμός δηλαδή του πατριωτισμού και της αποφασιστικότητας για άμυνα.

Ούτε προστάτες, ούτε εγγυητές, ούτε δανειοδότες, αλλά ούτε και η προς το παρόν παραπαίουσα Ευρώπη ή τα νεφελώματα δήθεν διεθνών συστημάτων ασφαλείας θα μας σώσουν. Από μας, από το ένστικτο, τη βιολογική ακμή και την ευφυΐα μας εξαρτάται το μέλλον αυτού του τόπου και οι καιροί είναι πολύ δύσκολοι.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Αντρέας Κασέτας

Η ΑΡΚΤΟΣ Η ΠΡΕΣΠΑ Η ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Σκέψεις και επισκέψεις στο εσωτερικό ενός τριγώνου που έχει ως κορυφές τη Μεγάλη Άρκτο, σύμβολο των ουράνιων ερωτηματικών μας και των καταδύσεών μας στην επιστημονική σκέψη, τη Μεγάλη Πρέσπα, σημαίνον των οικολογικών μας αναζητήσεων και της ανεξερεύνητης σχέσης μας με τα πουλιά, και τη Μεγάλη Παρασκευή, σήμαντρο όλων των «Άξιον Εστί» ιζημάτων του παρελθόντος χρόνου, το οποίο για κάθε εκπαιδευτικό σημαίνει και αυτό που διαδραματίζεται στο εσωτερικό του «υπαρκτού» σχολείου.

Μετά το Φάντασμα του Λεονάρντο ένα ακόμη βιβλίο του Αντρέα Κασέτα για τη Φυσική, τη Φύση και τον Άνθρωπο.

Σελ. 192, 2200 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη, 11471 - Αθήνα
Τηλ. 3643272 Fax. 3641864

Πολιτική διελκυστίνδα στο θέμα των Σκοπίων

του Στέλιου Κούλογλου

Οπως άλλωστε αναμενόταν (είχε εξηγηθεί αναλυτικά σε προηγούμενα τεύχη του ANTI) η ...θρυλική εθνική επιτυχία της Λισσαβώνας ελάχιστα διαφοροποίησε τα δεδομένα του «μακεδονικού» προβλήματος. Μετά τον πρώτο αιφνιδιασμό, ο Γκλιγκόρφ και ολόκληρος ο πολιτικός κόσμος της τεως γιουγκοσλαβικής δημοκρατίας της Μακεδονίας ανασκουμπώθηκαν, όχι μόνο αρνούμενοι να αλλάξουν το όνομά τους, αλλά απορρίπτοντας τώρα και όλες τις παρασκηνιακές προτάσεις για έναν κάποιο συμβιβασμό.

Η απόφαση της Λισσαβώνας ήταν ασφαλώς η χειρότερη που θα μπορούσαν να περιμένουν, αλλά τα Σκόπια στηρίζονται σε τρεις παράγοντες που θεωρούν ευνοϊκούς. Την αναγνώριση της δημοκρατίας της Μακεδονίας από τη Ρωσία (και σε λίγο από τις άλλες χώρες της Κοινοπολιτείας), τις πολύ καλές σχέσεις τους με τη Σερβία του Μιλόσεβιτς (παρά τα όσα ο τελευταίος υποσχόταν στον κ. Σαμαρά για τη διευθέτηση του προβλήματος, με τον τρόπο που ο Σέρβος πρόεδρος είναι ειδικός) και τη διφορούμενη πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στο πρό-

Το πρόβλημα των Σκοπίων έχει εξελιχτεί σε «άλυτο» εσωτερικό πρόβλημα της Ελλάδας, καθώς το ίδιο το κυβερνών κόμμα συγκλονίστηκε από διαφωνίες περί «διπλής ονομασίας» –περί της οποίας επικρατεί πλήρης σύγχυση όπως– και ο κ. Μητσοτάκης έθεσε θέμα εμπιστοσύνης στην Κοινοβουλευτική Ομάδα που συνεδρίασε στις 21 Οκτωβρίου.

Ο Στέλιος Κούλογλου διατυπώνει «απ' έξω» τη δική του άποψη για το θέμα διερωτώμενος αν πράγματι έμεινε καθόλου νους στους Έλληνες πολιτικούς πο μαστιγώνουν σκόπιμα και αλύπητα τα εθνικιστικά νεύρα.

βλημα: υπάρχουν ελπίδες ότι στο δίμηνο που μεσολαβεί ανάμεσα στις αμερικανικές προεδρικές εκλογές και την επίσημη ανάληψη της εξουσίας από τον νέο πρόεδρο, η αμερικανική διοίκηση θα εφαρμόσει απερίσπαστη την πολιτική της, χωρίς να νοιάζεται πλέον για τους ψήφους και τα χρήματα του ελληνικού λόμπι στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ο Γκλιγκόρφ ξέρει ακόμη ότι ο χρόνος αλλά και τα ιστορικά δεδομένα δουλεύουν προς το παρόν για λογαριασμό του. Έχοντας να α-

σχοληθεί με σοβαρά προβλήματα, η Ειπαϊκή Κοινότητα θα πάψει κάποια στιγμή να ασχολείται με τα ελληνικά καπρίτσια και εθνικο-κρετινίστικες ελληνικές υστερίες θα προτάξει την ανάγκη να μην επεκταθεί πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο και τη Μακεδονία. Επιπλέον, η ηγετική ομάδα στα Σκόπια στηρίζεται στη συναίνεση του πληθυσμού –εμμονή στο όνομα της Μακεδονίας, πληθυσμού που αισθάνεται μειωμένος απ' κωμικοτραγικές προσφορές της ελλην-

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ...

Ας υποθέσουμε ότι παραμονές εκλογών στην Ελλάδα, ένας Αιθίοπας δημοσιογράφος ρωτάει επιμόνως τον κ. Παπανδρέου, τον κ. Μητσοτάκη ή την κυρία Δαμανάκη: «Και τι νομίζετε ότι πρέπει να γίνει με τους Έλληνες της Αιθιοπίας;» Ας υποθέσουμε ακόμη ότι στην Αιθιοπία έχει ενσκήψει εθνική σχιζοφρένεια και πολλοί πολίτες πιστεύουν ότι όλες οι άλλες χώρες και κάποιοι «σκοτεινοί κύκλοι» επιβουλεύονται την ανεξαρτησία της Αιθιοπίας. Ακόμη και αν δεν γνώριζε

το θέμα των Ελλήνων της Αιθιοπίας ή δεν ήθελε να προκαλέσει προβλήματα στις ελληνοαιθιοπικές σχέσεις, ο Έλληνας πολιτικός θα ήταν υποχρεωμένος να δηλώσει: «Πρέπει να διασφαλιστούν τα δικαιώματα και η πολιτιστική ταυτότητα των Ελλήνων συμπατριωτών μας». Τι χρυσή ευκαιρία για τον Αιθίοπα δημοσιογράφο, που ως εκείνη τη στιγμή δεν μπορούσε να «πουλήσει» τις ανταποκρίσεις του για τις εκλογές στην Ελλάδα επειδή το αιθιοπικό έθνος βράζει τον τελευταίο καιρό στο ζουμί του... Τηλεφωνεί αμέσως στην Αντίς Αμπέμπα και δίνει ανταπόκριση φωνάζοντας «αποκλειστικό. Η Ελλάδα θέτει και θέμα Ελλήνων στην Αιθιοπία». Και όμως, κάπως έτσι συνέβησαν τα πράγματα στο Βουκουρέστι το Σάββατο-κύριακο πριν από τον πρώτο γύρο των εκλογών. Ένας υποψή-

φιος για την προεδρία της Ρουμανίας όπως ο Εμίλ Κωνσταντίν-τέσκου –του οποίου η αμυδρότατη ελπίδα να εκλεγεί από το δεύτερο γύρο στηριζόταν στη συσπείρωση των εθνικιστών– τι άλλο θα μπορούσε να απαντήσει στις επίμονες, εκτός τόπου και χρόνου, ερωτήσεις «τι λέτε για το θέμα των Βλάχων» παρά ότι θα πρέπει να διασφαλισθούν τα δικαιώματά τους; Ακόμη και αν –όπως συνέβη με τη συγκεκριμένη περίπτωση του πρυτάνεως του Βουκουρεστίου– δεν είχε ιδέα για το πρόβλημα;

Το θέμα όμως είναι ότι η δήλωση «είχε βγει». Ο άγριος ανταγωνισμός ανάμεσα στα μέσα ενημερώσεως και η περιρρέουσα τελευταία αντίληψη ότι όσο πιο πολύ δημαγωγεί κανείς εθνικοπατριωτικά τόσο και πιο πατριώτης είναι, ανέλαβαν τα υπόλοιπα. Μετά το «εθνικό θέμα των Σκο-

πίων» (αλήθεια αν η ονομασμός γειτονικού κράτους είναι εθνικό θέμα, τότε το Κυπριακό είναι;) ετοιμάζεται τώρα να αναδειχθεί και το «εθνικό θέμα των Βλάχων. Νέες εθνικά υφήφανες καμπάνιες ετοιμάζονται για να πεισθεί η παγκόσμια κοινή γνώμη για το δίκαιο αίτημά μας. Και άλλες παχωρήσεις από την κυβέρνηση –πραγματικά– εθνικά προβλήματα για να αναγνωρίσουν στο δίκαιο αίτημά μας. Ποδοσφαιρικές ομάδες θα αγωνίζονται με το Κύπελλο Ευρώπης με σύνθημα στις φανέλες τους: «Εμείς, Έλληνες είμαστε οι πραγματικοί βλάχοι. Οι άλλοι είναι ψευδοβλάχοι». Και μεθυσμένοι από κοκτέιλ του εθνικού κρετινισμού θα διαταράξουμε τις σχέσεις με τη μοναδική χώρα των Βαλκανίων με την οποία δεν έχουμε λώσει ακόμη...

Προπαγανδιστικό κείμενο των Σκοπίων, όπου καπιλεύονται την ιστορία του Μεγ. Αλεξάνδρου

...ας η οποία υπόσχεται ποταμούς.
...ίων για την εξαγορά της ονομασίας.
...ένε Στέλιο τώρα. Θα δεχόσαστε να σας
...ουν Γιαννάκη αν διαλαλούσα φαρδιά
...ότι θα σας έδινε 1 εκατ. δολάρια για να
...τε το όνομά σας;» ρωτούσε ένα μέλος
...ιέρνησης

Ιοδιοπομπαίος τράγος η Ελλάδα

...θετα, λοιπόν, η ακαμψία και η θριαμ-
...α της ελληνικής πλευράς μετά τη Λισ-
...α (ενώ θα έπρεπε να είχε αξιοποιηθεί η
...ή συγκυρία για την εξεύρεση μιας συμ-
...ικής λύσης) ενίσχυσε στα Σκόπια τις
...τάσεις, όπως αποδεικνύεται και από
...θέτηση ως εθνοσήμου του Ήλιου της
...ας. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε από
...ιέρνηση και τον πρόεδρο Γκλιγκόρφωφ
...εκτόνωση της κοινωνικής έντασης.

...κονομία της γειτονικής χώρας πάει
...τι άσχημα, αλλά ιοδιοπομπαίος τρά-
...αι η Ελλάδα, λόγω του άτυπου οικο-
...εμπάργκο που έχει επιβάλει. Η κυ-
...στα Σκόπια δεν δέχτηκε να αναγρά-
...πα συνοδευτικά έγγραφα των εμπο-
...ων η ένδειξη «τέως γιουγκοσλαβική
...ατία της Μακεδονίας», αλλά οι χι-
...του περιμένουν πλέον επί 48 ώρες για
...ην βενζίνη στο αυτοκίνητό τους εμάς.
...Θαυμάσιος τρόπος για να παίξει η
...καθοδηγητικό ρόλο στα Βαλκάνια,
...ποδοξεί η κυβέρνηση...

...ευταία εξάντλησε το σημαντικότερο ό-
...είχε απέναντι στα Σκόπια, χωρίς ου-
...ά αποτελέσματα. Γιατί το εμπάργκο
...έλαιο θα έπρεπε να είχε επιβληθεί σε
...η οποία θα κρινόταν κατάλληλη για
...οια υποχώρηση εκ μέρους του Γκλι-
...παίρνοντας υπ' όψη τις αντιδράσεις

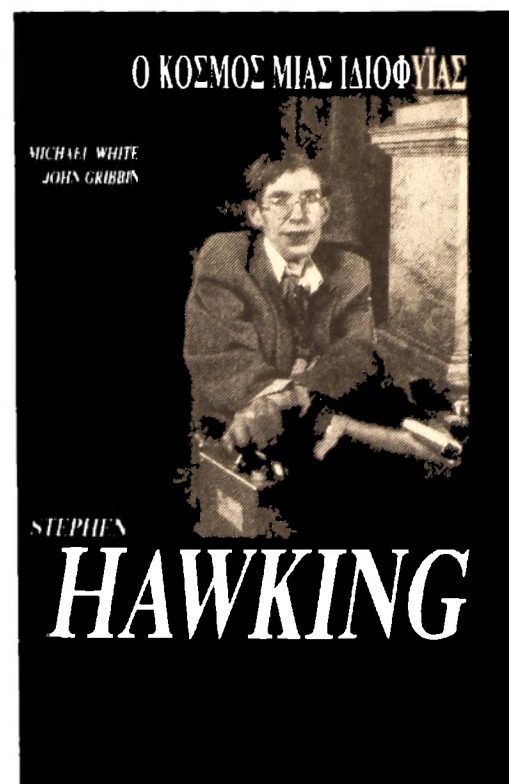
και της κοινής γνώμης και της γειτονικής χώ-
...ρας. Το μόνο που απομένει τώρα είναι να
...κλείσουν τα σύνορα, κίνηση που ισοδυναμεί
...με οικονομική καταστροφή και για τις δύο
...πλευρές. Θα το κάνουμε, μόνον αν έχουμε
...τρελαθεί εντελώς...

Ανεύθυνοι πολιτικοί

Ο πάντα έτοιμος να δείξει ότι παραμένει
...ανεύθυνος κ. Παπανδρέου, ο κ. Σαμαράς και
...οι άλλοι αυτόκλητοι ψηφοθήρες-θεματοφύλα-
...κες του έθνους φαίνεται ότι έχουν ήδη τελείως
...τρελαθεί. Γιατί απέναντι σε μια κυβέρνηση
...που έχει μεν την πιο ρεαλιστική πολιτική απέ-
...ναντι στο πρόβλημα (με την τιμητική εξαίρεση
...του ΚΚΕ) αλλά προσπαθεί να την επιβάλει με
...ημίμετρα, κουτοπονηριές και χωρίς πολιτικό
...κόστος, αντιπροτείνουν τώρα να μη δεχτούμε
...ούτε την «εσωτερική ονομασία» της Μακεδο-
...νίας για χρήση μέσα στη γειτονική δημοκρα-
...τία!!!

Αλλά τι σημαίνει αυτό το νέο «μετερίζι»
...αυτών που παίζουν ακόμη μια φορά με τα
...εθνικά προβλήματα για να πάρουν την εξου-
...σία, να γίνουν αρχηγοί κόμματος ή απλώς να
...γίνουν αρεστοί; Πώς μπορεί, αν όχι με τον πό-
...λεμο, να επιβάλει μια χώρα σε μια διπλανή της
...όχι μόνο να αναγνωρίζεται διεθνώς με ένα
...όνομα, αλλά να μην αποκαλείται έτσι ούτε στο
...εσωτερικό της; Το Κοινοβούλιο των Σκοπίων
...ονομάζεται μακεδονικό και η εφημερίδα τους
...«Νόβα Μακεντόνια». Προτείνεται εμμέσως να
...τα καταλάβουμε με τον ένδοξο ελληνικό στρα-
...τό; Οι κάτοικοι αποκαλούνται μεταξύ τους
...Μακεδόνες. Μήπως άραγε εννοείται ότι θα
...πρέπει να προχωρήσουμε και εμείς -κατά το
...πρότυπο του αδελφού Μιλόσεβιτς- σε ένα
...«εθνικό ξεκαθάρισμα» των κατοίκων της γει-
...τονικής δημοκρατίας;

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

STEPHEN HAWKING Ο ΚΟΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΙΔΙΟΦΥΪΑΣ

από τους Michael White
και John Gribbin

● «Οι συγγραφείς είχαν την έμπνευση να εναλλάσσουν τα κεφάλαια που αναφέρονται στο επιστημονικό έργο του Hawking με αυτά που αναφέρονται στη ζωή του... Μια πολύ ισορροπημένη βιογραφία...»

Paul Davies

Συγγραφέας του «Θεός και μοντέρνα Φυσική»

● «Το Σύμπαν μας θα συνεχίσει να διαστέλλεται, ευτυχώς, για πολλά δισεκατομμύρια χρόνια· έτσι όσοι δεν διάβασαν ήδη το βιβλίο αυτό έχουν όλο το χρόνο να το κάνουν...»

The Independent

● «Το χρονικό μιας ιδιοφυΐας από δυο άξιους συγγραφείς...»

Κυριακάτικοι Times του Λονδίνου

Η πρώτη βιογραφία του σπουδαιότερου θεωρητικού φυσικού από την εποχή του Αϊνστάιν. Ένα ακόμη βιβλίο που φιλοδοξεί να σταθεί εμπόδιο στην απέραντη άγνοιά μας.

Σελ.: 360, 3500 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**
Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη, 114 71 Αθήνα
Τηλ. 3643272 Fax. 3641864

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΗ ΔΕΗ;

του Ρεπόρ

- ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΗΣ ΣΠΑΤΑΛΗΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ
- ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ ΥΠΕΡ ΚΟΠΕΛΟΥΖΟΥ
- ΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΜΕΙΞΗ ΤΗΣ «ΟΜΑΔΑΣ ΚΟΚΚΑΛΗ»
- ΤΙ ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΔΕΗ;

Η υπόθεση στην οποία θα αναφερθούμε αφορά την κατασκευή μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Μονάδες οι οποίες θα χρησιμοποιούν φυσικό αέριο – αλλά όχι μόνο γι' αυτές.

Η κατασκευή μονάδων που θα χρησιμοποιούν φυσικό αέριο προέκυψε γιατί έπρεπε να μπαλωθεί μια ρωμαίικη «τσαπατσουλιά». Εξηγούμαστε: Σύμφωνα με τη σύμβαση που έχει υπογράψει με τους Ρώσους, η συνολική ποσότητα την οποία θα πρέπει να καταναλίσκουμε ετησίως είναι 2.400 εκατ. κυβικά μέτρα φυσικού αερίου.

Η κατανάλωση του φυσικού αερίου έχει την οικονομικότερη απόδοση, αν χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση των οικιακών αναγκών. Τότε, το αέριο είναι πραγματικά πολύ φθηνό, αφού αποδίδει το 90% της ενέργειάς του. Ενώ η καύση του για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, ακόμα και με τις νεότερες τεχνολογίες, δεν υπερβαίνει το 50%. Όμως υπάρχει άλλος ένας ουσιαστικός λόγος για τη χρήση του αερίου: Η αποφυγή μόλυνσης του περιβάλλοντος. Με τη χρήση του σε καυστήρες κεντρικής θέρμανσης τα κατάλοιπα στην ατμόσφαιρα είναι μηδαμικά και αποφεύγονται τα καυσαέρια που αποδίδει η καύση του μαζούτ. Αυτή η, και οικονομική λύση, δεν μπόρεσε να πραγματοποιηθεί. Η κρατική αβελτηρία δεν κατάφερε όλα αυτά τα χρόνια να συντονίσει το έργο ενός φορέα με τους δήμους και τις κοινότητες (Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Βόλος κλπ., έως Αθήνα), για την ανάπτυξη ενός δικτύου διανομής αερίου, ώσπου, τελικά, φτάσαμε στο σημείο να πρέπει

«Σκάνδαλα στη Δ.Ε.Η.», διαβάσαμε τις ημέρες αυτές. Και ο πρωθυπουργός στην ομιλία του στο Ζάππειο στις 19/10 αναφέρθηκε στη ΔΕΗ, αλλά αρνήθηκε ότι υπάρχει «σκάνδαλο». Μήπως πρόκειται λοιπόν απλώς για «σκανδαλολογία»;

Στη συνέχεια θα εκθέσουμε μερικές από τις πτυχές της ιστορίας αυτής και θα δείξουμε ότι η όλη υπόθεση είναι κάτι περισσότερο από «σκάνδαλο». Είναι μια τυπική, «μοντέρνα» ιστορία, όπου ισχυρές οικονομικές μονάδες αντιμάχονται για επιχειρηματικές δραστηριότητες που θα τους αποφέρουν μερικές δεκάδες δισεκατομμυρίων κέρδη. Η πολιτική εξουσία στο πλευρό μερίδας των αντιμαχόμενων και μέσα σε όλα αυτά πάλιν παρών ο Τύπος σε διαμεσολαβητικούς ρόλους...

να καταναλώσουμε ένα υλικό για το οποίο καμιά παρόμοια πρόβλεψη δεν έγινε.

Τότε βρέθηκε η «εύκολη» λύση; Να παράγουμε ηλεκτρική ενέργεια για τη ΔΕΗ έστω κι αν αυτό σημαίνει ότι θα χάνουμε το 40% της δυνατότητας του φυσικού αερίου. Η ΔΕΗ ανέλαβε να απορροφά τα 2/5 του εισαγόμενου αερίου παράγοντας ισχύ 800 μεγαβάτ. Αυτό είναι το πρώτο σκάνδαλο για το οποίο κάποιος πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες του.

Έτσι ξεκίνησε η ιδέα για τη μεγάλη μονάδα του Λαυρίου. Η ΔΕΗ θα μπορούσε να χτίσει αυτή τη μονάδα. Αλλά τότε επενέβη η κυβέρνηση και με εντολή παρόμοια με εκείνη που ίσχυσε για την επέκταση των έργων του ΟΤΕ απεφάνθη:

Επειδή τα χρέη της ΔΕΗ ανέρχονται σήμερα στο ύψος των 900 δισ. δρχ. –έναντι των 100 δισ.

δρχ. πριν από μια δεκαετία– δεν επιτρεπεται περαιτέρω ανάπτυξη αυτή του χρεωστικού ύψους της δαπάνης για την κατασκευή του στο Λαύριο προϋπολογίζεται σε 120 δι και η παραγγελία ήταν προς τη διοίκηση εταιρίας: Κάντε διαγωνισμό.

Όπως είναι γνωστό, για το διαγωνισμό έδειξαν ενδιαφέρον 7 εταιρείες, από τις οποίες απέμειναν τελικά οι δύο πιο αξιόπιστες προσφορά τους ήταν 9,10 και 9,80 δρχ. λοβατώρα αντιστοίχως. Με βεβαιότητα στηρίζεται ότι οι τιμές αυτές θεωρούνται γιατί αφήνουν μικρά περιθώρια κέρδους εταιρείες (περίπου 5%) και αναμένεται η φάση της υπογραφής να προβάλουν αι για ελλείψεις στην προδιαγραφή της σ και να ζητήσουν αναθεώρηση της προσ της τιμής.

Οι διαδικασίες και η καταστρατήγησή τους

χαν, τελικά, ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα του διαγωνισμού, άρχισαν οι διαμαρτυρίες από πολλές μεριές. Θα τις αναλύσουμε δείχνουν τη διαπλοκή και τη συμπόρευση όλων των συμφερόντων. Από τους πρώτους ξεσηκωθήκαν ήταν ο Σύλλογος των μηχανικών της ΔΕΗ: Η εκτίμηση είναι ότι η δημιουργία ενός εργοστασίου παραγωγής ρεύματος με ΔΕΗ καταργεί το μονοπώλιο του προσωπού της εταιρείας στον έλεγχο του παραγόμενου ρεύματος και με τον τρόπο αυτόν, μια ζόμενη απεργία δεν θα ήταν στο μέλλον τότε τελεσματοική, όπως είναι σήμερα. Η λύση είναι επομένως βέβαιο ότι αντιμετωπίζονται θετικά από την κυβέρνηση και αρνητικά τα συνδικάτα τη ΔΕΗ.

Αλλά η κυβέρνηση προχώρησε ακόμα περαιότερο. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός, σύμφωνα με πληροφορίες του ΑΝΤΙ, «πρότεινε» τη διοίκηση της ΔΕΗ: Αφού έχουμε αέριο, έχουμε και δύο αξιόπιστες εταιρείες, ας κάνουμε μία μονάδα παραγωγής ρεύματος. Να στεθεί στη β' εταιρεία - εκείνη δηλ., της οποίας η προσφορά ήταν 9,80 δρχ. ανά κιλοβατώρα - να κατασκευάσει ένα άλλο εργοστάσιο με την τιμή των 9,10 δρχ., που είναι η προτεινόμενη μειοδότη. Εδώ αρχίζει το δεύτερο στάδιο.

Αρχάς, δεν είναι δυνατόν να γίνει ανάλογος νέος διαγωνισμός, γιατί αυτό αποτελεί καταστρατήγηση όλου του νομικού πλαισίου δημόσια έργα και είναι πρώτης τάξεως αδικία. Όμως, επίσης η επέκταση αυτή σηματοδοτεί τώρα η ΔΕΗ θα παράγει με φυσικό αέριο ακόμα 10% του συνόλου της ηλεκτρικής ενέργειας, ποσοστό που προστιθέμενο σε εκείνο του έργου του Λαυρίου, θα έδιναν για το έργο ένα ποσοστό ύψους 25% της συνολικής ενέργειας, παραγόμενο από αέριο. Αλλά αυξάνεται από την επιβάρυνση ανά μονάδα κιλοβατώρας (με το δεδομένο ότι άλλα μέσα παραδίδουν φθηνότερο κόστος), θα σημειωνότανται μειώσεις - και η χώρα - θα εξαρτιόταν αποκλειστικά στο μέλλον όχι από τους υπαλλήλους, αλλά από κάθε κίνδυνο αναταραχής ή με τις χώρες από όπου θα περνά ο αέρας. Και αυτό είναι πραγματικό ουσιαστικό εθνικής στρατηγικής. Καλά δεν τα σκέφτηκε ο πρωθυπουργός της χώρας;

Είναι όμως ότι ο πρωθυπουργός της χώρας φάνηκε με άλλα κριτήρια. Η β' εταιρεία - προσφορά των 9,80 δρχ. ανά κιλοβατώρα - απορρίπτεται από το φίλο του, κ. Κοπελούζου, η πρωθυπουργική πρόταση απερρίχεται από πολλών επαίνων από το Δ.Σ. της ΔΕΗ που έκρινε με βάση τα εθνικά συμφέ-

Εκδότες και άλλοι

Εξάλλου, η όλη επιχείρηση αυτών των δύο - ή μίας - μονάδων αερίου έχει και άλλο μειονέκτημα για την Ελλάδα και τη ΔΕΗ: Η σύμβαση με τους ιδιώτες προβλέπει την επί 25ετία αγορά ενέργειας. Αλλά αυτό αποτελεί μια επί μακρόν εξάρτηση της εταιρείας με παράγοντες εκτός αυτής.

Πριν από δέκα ημέρες, η εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» άσκησε κριτική στη δημιουργία αυτών των μονάδων και κυρίως για τη δεύτερη μονάδα που ο πρωθυπουργός «πρότεινε» προς το Δ.Σ. της ΔΕΗ. Είναι άραγε τόσο ανιδιοτελές το ενδιαφέρον του συγκροτήματος Λαμπράκη;

Αν υλοποιηθεί και το β' εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας από αέριο, τότε καταργούνται άλλες μονάδες λιγνιτικές, όπως λ.χ. εκείνη του Αγίου Δημητρίου. Τη μονάδα αυτή θα έκτιζε ένας γαλλικός οίκος του οποίου «νονός» είναι ο κ. Σωκράτης Κόκκαλης. Ο κ. Κόκκαλης θα έπαιρνε στην περίπτωση αυτή ένα ποσοστό που ανέρχεται στο ύψος μερικών δισ. δραχμών. Ο κ. Λαμπράκης, συνεταιρός του Κόκκαλη στη δουλειά του ΟΤΕ έχει κάθε λόγο να τον υποστηρίξει. Άλλωστε και ο κ. Κόκκαλης με την Intracom έχει συμπαρασταθεί στον κ. Λαμπράκη και έγινε χορηγός στις εκδηλώσεις του Μεγάρου Μουσικής. «Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο...».

Αλλά στην υπόθεση αυτή είναι και άλλες μερίδες του Τύπου που παρεμβαίνουν. Έχει σχολιασθεί, π.χ., η δηλητηριώδης αρθρογραφία της «Νίκης» του συγκροτήματος του Ταύρου, εναντίον της ΔΕΗ, επειδή ματαιώνεται η δουλειά του Κοπελούζου στο Λαύριο. Έτσι, αν το «Βήμα» πολεμά τη λύση Κοπελούζου προκειμένου να μην χαθεί η μπουνιά από το στόμα του κ. Κόκκαλη, η «Νίκη» κατακεραυνώνει εκείνους που την πολεμούν και πρακτικά στηρίζει την ομάδα Μητσοτάκη - Κοπελούζου.

Πριν από πέντε ημέρες υπήρξε ένα πόρισμα της επιτροπής αξιολόγησης των προτάσεων για τις δύο υπό σύσταση μονάδες αερίου. Σύμφωνα με το πόρισμα αυτό, η διαφορά 0,7 δρχ. ανά κιλοβατώρα της β' προσφοράς θα σημάνει επιβάρυνση της τάξης των 2 δισ. ετησίως για τη ΔΕΗ. Η επιτροπή αυτή εξέτασε το ενδεχόμενο της πραγματοποίησης του έργου από τη ΔΕΗ.

Παίρνοντας μια κλίμακα παραδοχών προέκυψε ότι για τη ΔΕΗ το κόστος υλοποίησης του έργου θα κυμαίνεται από 8,85 έως 9,95 δρχ. η κιλοβατώρα. Πάντως κρίνεται ότι αυτή η κοστολόγηση έχει γίνει με μεγάλα περιθώρια και είναι μάλλον υπερβολική. Με την προοπτική αυτή, φαίνεται ότι η συμφέρουσα τελικώς λύση είναι να υλοποιηθεί το έργο αυτό από τη ΔΕΗ που είναι και ο προμηθευτής του αερίου και να αποφευχθούν οι ενδιάμεσοι μεταποιητές που επί μία 25ετία θα έχουν γαντζωθεί στην εταιρεία.

Γιατί, ποιος μπορεί να εγγυηθεί τι θα γίνεται το έτος 2015;

Νέα Οικολογία

Τεύχος 96, Οκτώβριος 1992

Μηνιαία επιθεώρηση, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 36 19 837

Ο Ελαιώνας στα χέρια των δικαστών, του Γ. Παρασκευόπουλου

Τσισκέι: μια έρημος για εκτοπισμένους, του Μ. Μοδινού.

Τα παραλειπόμενα ενός μπλάκ-άουτ, του Γ. Παρασκευόπουλου.

ΠΕΤΡΟΛΑ: υπάρχουν υπεύθυνοι, του Γ. Παρασκευόπουλου.

Πράσινο φως για τον Αλ Γκορ, του Μ. Μοδινού.

Οχι στις χλωριούχες ενώσεις, της Σμάρως Γιαννακοπούλου.

Περιβαλλοντικοί πρόσφυγες: Οραματιστές του μέλλοντος: Ευρωπαϊκή κοινότητα προγραμμάτων: Ευρω-οικολογικά: Πλήθη και κέραμοι: Το Μάαστριχτ από τη σκοπιά των πρασίνων.

Το ποτάμι και ο χρόνος, του Μπιλ Γκίλμπερτ.

Η ελληνική φύση τον Οκτώβριο, του Γρηγόρη Τσουήνη.

Ο οικογενειακός προγραμματισμός των ζώων, του Μ. Προμπονά.

Τι γνωρίζουμε για το λύκο στην Ελλάδα; του Β. Χατζηρβασάνη.

Μετά τις διακοπές, της Δ. Ποταμίτου.

Διάλογος για το δημόσιο χαρακτήρα της Κοινής Ωφέλειας. Γράφουν: Κίμων Χατζημπίρος, Γιάννης Παρασκευόπουλος, Έρικ Χόμσμπάουμ.

Ενέργεια: Ελλειμματική παραγωγή ή πλεονασματική ζήτηση; των Λ. Παπαγιαννάκη, Γ. Καλογήρου, Δ. Διακουλάκη.

Λιπάσματα αργής απόδοσης, των Η.Π. Κακουλίδη και Γ.Ν. Βαλκανά.

Οικολογισμός και ξεχασμένα μονοπάτια, του Μ. Δερμιτζάκη.

Μιχάλης Μοδινός: Απόσχιση πολιτικής ισχύος και πολιτική οικολογία.

Σούζαν Τζώρτζ: Η φύση "πληρώνει" τα χρέη του Τρίτου Κόσμου

Ζαν Λουπ Μοτσάνε: Το τεχνολογικό θαύμα δεν έλαβε χώρα.

Παραγωγή αγροτικών σκανδάλων

του Αλ. Βυζάντιου

Όταν σε διάστημα λίγων μηνών παραιτούνται δύο πρόεδροι μιας κορυφαίας συνεταιριστικής οργάνωσης, της ΚΥΔΕΠ, που «παίζει» 200 δισεκατομμύρια δραχμές το χρόνο, όταν εμπλέκεται το όνομα αδελφού ενός των υφυπουργών της κυβέρνησης για σκάνδαλο στο εκκοκκισμό βάμβακος, όταν ελεγκτής του υπουργείου Γεωργίας κατηγορείται για χρηματισμό, (ενώ προηγουμένως φερόταν ως παρεμποδιστής από τους πολιτικούς του προϊσταμένους να πραγματοποιήσει έλεγχο σε επιχείρηση συγγενούς κυβερνητικού στελέχου και εν συνεχεία μετατεθείς σε «νεκρή θέση») όταν εισαγγελέας που ερευνά «υπόθεση» μετατίθεται από τον τόπο της έρευνας, όταν κορυφαίες συνδικαλιστικές οργανώσεις των αγροτών (ΠΑΣΕΓΕΣ και ΓΕΣΑΣΕ) εξαγγέλλουν απεργιακές κινητοποιήσεις με αίτημα καθαρή, όταν, όταν, όταν..., ε, τότε σίγουρα κάτι δεν πάει καλά.

Και «κάτι δεν πάει καλά», στον εκκοκκισμό του βάμβακος, στη διακίνηση του ελαιολάδου, τη συγκέντρωση των σιτηρών, την απόσυρση των πλεονασματικών αγροτικών προϊόντων και κυρίως στην αξιοπιστία της κυβέρνησης.

Ας αρχίσουμε από αυτό το τελευταίο, που αποτελεί ουσιαστικά το κλειδί ερμηνείας των όσων «σκανδαλογιών» ακολούθησαν. Άλλωστε, όλοι γνωρίζουμε ότι «ενός κακού, μύρια έπονται».

Η πολιτική αξιοπιστία

Η κυβέρνηση λοιπόν εξαγγέλλει «ευκαιρίας δοθείσης» τη ρύθμιση των χρεών των συνεταιρισμών, πότε στο Κιλενέρ και πότε στη Θεσσαλονίκη. Στο πνεύμα αυτό κινήθηκε η Αγροτική Τράπεζα Ελλάδας (ΑΤΕ), η οποία, με βάση συγκεκριμένη εγκύκλιο, κάλεσε τους συνεταιρισμούς να της υποβάλουν προγράμματα εκσυγχρονισμού-εξυγίανσης, παραπέμποντας στο μέλλον την όποια ρύθμιση των χρεών τους. Παράλληλα «άμα τη ανόδω» στην εξουσία της Ν.Δ., συστήνεται (στήνεται) ολόκληρη γενική γραμματεία στο υπουργείο Γεωργίας με μοναδικό στόχο την έρευνα της απάτης στους συνεταιρισμούς, τις παράνομες χρηματοδοτήσεις τους, τις υπερβολικές δανειοδοτήσεις τους για συγκεντρώσεις αγροτικών προϊόντων κλπ.

Προηγουμένως, ορισμένες δραστηριότητες κορυφαίων συνεταιριστικών οργανώσεων (ΚΥΔΕΠ, ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ) έχουν απασχολήσει και την ΕΟΚ, η οποία κατηγορεί από το

1986 τις τότε κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ ότι ενισχύουν τις οργανώσεις αυτές, έτσι ώστε να νοθεύεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός. Οι απαντήσεις των τότε κυβερνήσεων «κουκουλώνουν» τα πράγματα. Η ΚΥΔΕΠ, λένε στην ΕΟΚ, είναι συνεταιριστική (όχι ελεγχόμενη από το κράτος) οργάνωση και «μην ξεχνάτε ότι την υποχρεώσαμε να αγοράσει τα σιτηρά του Τσέρνομπιλ». Όσο για την «ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ» είναι επίσης συνεταιριστική και την δανειοδοτεί η ΑΤΕ...

Η Τράπεζα αυτή από το 1989, υπό διοίκηση Θ. Δημόπουλου, «φίλου και μέλους του ΠΑΣΟΚ», διακόπτει τη χρηματοδότηση της ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗΣ για ένα διάστημα, όταν οι φήμες για κατασπατάληση κεφαλαίων είχαν φουντώσει.

Οι έλεγχοι πάντως του υπουργείου Γεωργίας κωλυσιεργούν. Στα Δ.Σ. των συνεταιρισμών συμμετέχουν και μέλη της Ν.Δ., και οι αγρότες (άσχετα από το κόμμα που ανήκαν) είχαν επωφεληθεί σημαντικά από την άκρατη δανειοδότηση. Ωφελημένοι επίσης είναι και δεκάδες χιλιάδες αγρότες-παραγωγοί βαμβακιού, αφού οι ψίθυροι για διπλοζυγίσματα της παραγωγής τους δεν είχαν ακόμα γίνει κραυγές.

Οι ατασθαλίες στην ΚΥΔΕΠ

Κραυγές όμως ακούγονταν από την ΚΥΔΕΠ, που συγκέντρωνε κυρίως την παραγωγή σιτηρών, και δεν την δανειοδοτούσε. Φθάσαμε «εν έτει» 1992 για να ψηφιστεί ο Ν. 2008/92 περί ρύθμισης των χρεών των συνε-

ταιρισμών. Χρειάστηκαν δηλαδή ολόκληρα χρόνια για να αποφασίσει η κυβέρνηση να κάνει με τα χρέη των συνεταιρισμών. Εν ταύτῃ τα χρέη αυξάνονταν γιατί οι τόκοι είχαν. Ήδη, η αξιοπιστία της Κυβέρνησης πληγεί, αφού δεν ξεκαθάρισε, όπως είχε σχεθεί, την κατάσταση σύντομα και αποσπαστικά. Και όχι μόνον αυτό, αλλά χάρισε (ή σοχή, όχι ρύθμιση αλλά χάρισε, δηλαδή γραψε) χρέη ύψους 187,7 δισεκατομμυρίων δραχμών της ΚΥΔΕΠ ως «κόστος της κοινής πολιτικής», ενώ ως την περασμένη άνοιξη η ΑΤΕ συνέχιζε τη χρηματοδότηση της ΚΥΔΕΠ.

Προηγουμένως, διεκόπηκαν οι δανειοδοτήσεις της ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗΣ, σε μια περίοδο που υπήρχε υπερπαραγωγή ελαιολάδου και ταυτόχρονη εισαγωγή δεκάδων χιλιάδων τόνων ελαιολάδου από ιδιώτες.

Έτσι βρεθήκαμε οι πάντες μπροστά σε παράδοξη κατάσταση που απορρυθμίζει την τραπεζική λειτουργία κορυφαίων συνεταιριστικών οργανώσεων και δημιουργήσει δυσάρεστες εντυπώσεις στο συνεταιριστικό κίνημα. Αρχισαν να κυκλοφορούν οι φήμες ότι επειδή η διοίκηση της ΚΥΔΕΠ είναι δεξιά, της χαρίζονται τα χρήματα, ενώ, επειδή η διοίκηση της ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ανήκει στο ΠΑΣΟΚ, δεν γίνεται ούτε καμία ρύθμιση των χρεών της (την εποχή εκείνη - 1992- τα χρέη της δεύτερης έφθαναν τα 125 δισ. δραχμ.).

Έτσι και αλλιώς, είχαν γίνει δύο βασικές αποφάσεις. Πρώτον, η κυβέρνηση θεώρησε ότι η ΚΥΔΕΠ θα μπορούσε να ρυθμίσει τα χρέη της ύψους 125 δισ. δραχμ., απλά λειτουργώντας ως

τερα. (Τα 125 δισ. δρχ. ήταν το υπόλοιπο των νολικών 312, μείον 187 που χαρίστηκαν.) Αν καν ποτέ δυνατόν, και μάλιστα όταν από το 1980, όταν η έκθεση των ειδικών ελέγχων της ΚΥΔΕΠ παραδόθηκε στη διεύθυνση συνεταιρισμών, γνώριζαν οι πάντες ότι δεν είναι βιώσιμη. Η έκθεση παραδόθηκε στις 15/1/1990 και περιέχονταν τις διαχειριστικές περιόδους, 1985-1988 για συγκέντρωση σιτηρών, 1985-1988 για συγκέντρωση αραβοσίτου, 1985-1988 για συγκέντρωση βάμβακος και 1985-1988 για συγκέντρωση ζωοτροφών. Η έκθεση έδειξε πλήθος παρατυπιών και παρανομιών και απλά με διάφορες αλχημείες ανέλαβε καθήκοντα διοικητή μέλος της Ν.Δ., ο οποίος μάλιστα εν συνεχεία «ξηλώθηκε» από τον υφυπουργό Γεωργίας κ. Κοσκινά.

Ανέλαβε εν συνεχεία καθήκοντα διοικητή πάλι μέλος της Ν.Δ., ο οποίος πρόσφατα αιτήθηκε, γιατί ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας απεφάσισε να βάλει «το μαχαίρι το άλλο» και να διακόψει την αλόγιστη χρηματοδότηση της ΚΥΔΕΠ, η οποία δεν τήρησε την υπόσχεσή της για εξυγίανση.

ΚΥΔΕΠ οδεύει προς κλείσιμο, αλλά τη ζητά την πληρώσουν οι αγρότες που ήδη αναμένονται να παραδίδουν την παραγωγή σιτηρών 5-10 δρχ. το κιλό χαμηλότερα από πέ-

Ξαναζυγιάζοντας το βαμβάκι

Οι αγρότες επίσης θα «πληρώσουν τη νύφη» της «αναποφασιστικότητας» της κυβέρνησης στο θέμα ελέγχων στο κύκλωμα παραγωγής-εμπορίας-διακίνησης βαμβακιού. Οι εγγεγραμμένες για παρανομίες, είχαν περιέλθει σε αρμόδιους υπουργούς, από τις πρώτες μέρες ανόδου της Ν.Δ. στην εξουσία. Οι καλλιέργειες ανέφεραν ότι τα τελευταία χρόνια, από το 1985 και μετά) η παραγωγή βαμβακιού χόταν αλματωδώς, ενώ μετά τον εκκοκκισμό «ξενανέβαινε». Παράλληλα, με την εφαρμογή της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, οι περιορισμοί περιορίστηκαν οι επιδοτήσεις στο άκρo, αλλά επεβλήθησαν και πρόστιμα (τένση υπευθυνότητας) σε όσους ξεπερνούσαν εκτιμώμενα όρια παραγωγής. Έτσι, «μέσα ξερά θα καίγονταν και τα χλωρά», και οι βαμβακοπαραγωγοί θα πλήρωναν στο κράτος της ανάγκης περιορισμού των αγροτικών απανών. Στο πλαίσιο αυτό και ενώ άλλαζαν οι συσχετισμοί δυνάμεων στο κυβερνητικό πεδίο, υπερσχύει η άποψη «καλύτερα να βγάλουμε εμείς τα σκάνδαλα, παρά να τα βγάλουν». Εδώ ταιριάζει και λίγο παραπάνω. Λένε για παράδειγμα ότι ο σχετικά πρόσφατα διορισθείς στον Οργανισμό Βάμβακος διοικητής, επειδή έχασε τη βουλευτική από τον υφυπουργό του οποίου τον αδειοποιούσε για παρανομίες, άφησε να διαρρεύσει η πληροφορία περί «σκανδάλου βαμβακιού», πουλώντας ταυτόχρονα εκδού-

λευση στον έναν από τους δυο γραμματείς του υπουργείου Γεωργίας, ο οποίος θέλει να «φάει» τον άλλο. Άλλοι πάλι λένε ότι τίποτα από αυτά δεν συμβαίνει, αλλά ότι θα ήταν μια «κάθαρση» για το υπουργείο Γεωργίας, που κατηγορείται για χίλιες-δυο συνεργασίες, για παρατυπίες, με ιδιώτες.

Τέλος, κυκλοφορεί και η φήμη ότι την υπόθεση την δημιούργησαν κοινοτικοί παράγοντες επειδή η Ελλάδα κατά επανάλληψη κατηγόρησε την ΕΟΚ, ότι απορροφά ποσότητες βαμβακιού από Τρίτες Χώρες, παρακάμπτοντας την «Κοινοτική προτίμηση». Έτσι και αλλιώς, όταν υπάρχει παραπομπή εκκοκκιστών στον εισαγγελέα, τα πράγματα είναι σοβαρά. Τόσο σοβαρά ώστε να ψιθυρίζεται ότι τα δύο κόμματα (Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ) θα «συμψηφίσουν» τα σκάνδαλα στο βαμβάκι...

Η τιμή του ελαιολάδου

Για το ελαιολάδο, την «ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ» και όλα τα σχετικά τώρα. Η συνεταιριστική αυτή οργάνωση άρχισε να εμφανίζει ζημιές από την αγροτική περίοδο 1984-1985. Οι ζημιές προήλθαν κυρίως από το γεγονός της χορήγησης πολύ υψηλών τιμών στους παραγωγούς που παρέδιδαν το προϊόν τους στην ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ. Επρόκειτο δηλαδή για μια ηθελημένη πολιτική της εταιρείας, του υπουργείου Γεωργίας, που πίεζε την Αγροτική Τράπεζα να δανειοδοτεί συνεχώς την ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ και της Τράπεζας που δεχόταν τις πιέσεις του υπουργείου. Η υπερπαραγωγή δύο ετών, ή εισαγωγή προϊόντος από Τρίτες Χώρες, το γεγονός ότι η διοίκηση της ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ανήκε στο ΠΑΣΟΚ και η μετατροπή της ΑΤΕ από Τράπεζα των αγροτών σε τράπεζα «για όλες τις δουλειές» έφεραν τα «πάνω κάτω».

Η υπερπαραγωγή για παράδειγμα, σε συνδυασμό με τις εισαγωγές επέφεραν πτώση των τιμών παραγωγού, ενώ η μετατροπή της Τράπεζας έκανε απαιτητή την επιστροφή των χρεών (ύψους 45 δισ. δρχ.) της ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗΣ στην Τράπεζα.

Είναι φανερό ότι ο υπαίτιος της υπερχρέωσης ορισμένων συνεταιριστικών οργανώσεων δεν είναι ένας. Η κατάσταση δεν έφτασε στο απροχώρητο, εξ υπαιτιότητας, μόνον των προηγούμενων κυβερνήσεων ή μόνον των συνεταιριστικών οργανώσεων ή μόνον της Α.Τ.Ε. Υπάρχει συνυπευθυνότητα, όλων των παραπάνω, αλλά και των κυβερνήσεων της Ν.Δ. Θυμίζουμε, πως στην αρχή η Ν.Δ. υποστήριξε ότι αν δεν γίνουν οι «ξεχρεώσεις» προς την ΑΤΕ, θα αναζητηθούν ευθύνες και οι υπαίτιοι θα οδηγηθούν στον Εισαγγελέα. Εν συνεχεία ότι θα ρυθμιστούν εκείνα τα χρέη που οφείλονται στην κοινωνική πολιτική (;). Κατόπιν, υπήρχαν διαφωνίες για το ύψος των χρεών που οφείλονται στην πολιτική αυτή. Και ενώ επί δυόμισι χρόνια παρατηρούσαμε έκπληκτοι τις παλινωδίες και τις εξαγγελίες περί

ρύθμισης χρεών, τα χρέη αυτά καθ' εαυτά, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά τα «πανωτόκια» αυξάνονταν συνεχώς, εμπλεκόμενα σε ρουσφετολογικές σκοπιμότητες.

Έτσι βρεθήκαμε μπροστά σε μια κατάσταση πολύ χειρότερη από ό,τι πριν την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, ακριβώς λόγω των παλινωδιών στη λήψη αποφάσεων. Στην ΚΥΔΕΠ, για παράδειγμα, παραιτήθηκε ολόκληρο το Δ.Σ. της και τελικά η κυβέρνηση χάρισε 187 δισ. δρχ. σε αυτήν, τα οποία φυσικά θα τα πληρώσει ο ελληνικός λαός. Δεν πρόκειται για λαϊκιστική αναφορά, αλλά για την πραγματικότητα.

Όσο για την υπόθεση-σκάνδαλο στο βαμβάκι, τώρα πια μιλούν για τους «ασκούς του Αιόλου» που άνοιξαν. Όταν ο υπουργός Γεωργίας κ. Σωτ. Χατζηγάκης διέταξε τις έρευνες, δεν περίμενε ότι το θέμα θα πάρει τέτοια έκταση, ούτε ότι θα «αγκαλιάζει» τόσους πολλούς. Τώρα που έγινε η αρχή, κανείς δεν γνωρίζει το αποτέλεσμα.

Το κακό πάντως είναι ότι όλη αυτή η κατάσταση δηλητηριάζει τις σχέσεις, συνεταιρισμών-κυβέρνησης, κυβέρνησης-αντιπολίτευσης, και Αγροτικής Τράπεζας-συνεταιρισμών.

Και δυστυχώς ακόμα όλα τα αποτελέσματα δεν έχουν φανεί.

Μόλις κυκλοφόρησε

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

ΔΟΚΙΜΙΑ Ι
Οδυσσεάς Ελύτης

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

Δοκίμια Ι

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα
Τηλ. 3639962 - 3607744

Μπλέξαν οι γραμμές μας

Του Τάσου Παππί

Πρέπει να είναι παγκόσμια πρωτοτυπία αυτό που συμβαίνει με το Συνασπισμό. Μερικούς μήνες μετά το συνέδριό του – την κορυφαία, όσο και συνθετική, υποτίθεται, εκδήλωση – και τα βασικά πολιτικά ζητήματα παραμένουν ανοιχτά. Οι αποφάσεις του συνεδρίου, στην ουσία, είναι νεκρό γράμμα. Δεν αποτελούν την πυξίδα που «πλοηγεί το σκάφος». Δεν συνιστούν γραμμή συνοχής. Δεν συσπειρώνουν. Αντιθέτως. Διχάζουν και αφήνουν ελεύθερο το έδαφος για την ανάπτυξη προσωπικών στρατηγικών.

Όπως είχαμε προβλέψει σε ανύποπτο χρόνο η σύνθεση της κοινοβουλευτικής ομάδας σε συνδυασμό με την άρνηση πρωτοκλασάτων στελεχών να ενταχθούν στα κομματικά καθοδηγητικά όργανα είχε αποτέλεσμα να μεταφερθεί το κέντρο βάρους στην κοινοβουλευτική ομάδα, όπου τον τόνο δίνουν οι παράγοντες που διαφωνούν με τις κατευθυντήριες σηματολογήσεις του συνεδρίου (**Κωνσταντόπουλος**) ή εκείνα τα στελέχη που έχουν κακές σχέσεις με την πρόεδρο (**Ανδρουλάκης, Φαράκος**). Σε πολλούς γίνεται φανερό πως ο Συνασπισμός δεν μπορεί να προχωρήσει κάτω απ' αυτές τις συνθήκες.

Στη διάγνωση συμφωνούν όλοι. Για τη θεραπεία εγείρονται αντιρρήσεις. Το ερώτημα που προκύπτει αβίαστα είναι το εξής: Πώς, επί παραδείγματι, θα συγκεραστούν οι απόψεις που θεωρούν το Μάστριχτ κακό που πρέπει να εξορκιστεί (για επαναδιαπραγμάτευση μιλούν οι **Π. Λαφαζάνης, Γ. Δραγασάκης, Α. Αλαβάνος**) με τις αντιλήψεις που προσλαμβάνουν τη συνθήκη ως αναγκαίο πρώτο βήμα (**Παπαγιαννάκης, Κουνιάλης κ.ά.**). Πώς άραγε θα συμφιλιωθούν εκείνοι που ανακαλύπτουν το μέλλον του Συνασπισμού στην προσπάθεια σύγκλισης με το ΠΑΣΟΚ (**Μπίστης, Γιατζόγλου**) με αυτούς που

προκρίνουν τη λογική του διακριτού ρόλου η οποία στην έσχατη συνέπειά της σημαίνει, καμία συνεργασία με το σημερινό ΠΑΣΟΚ (**Φιλίνης, Φαράκος, Καρυπίδης**);

Τα δυο αυτά θέματα –ευρωπαϊκή προοπτική και πολιτική συμμαχιών– συνθέτουν την εικόνα των διαφοροποιήσεων εντός του Συνασπισμού. Και όχι μόνον. Πρόβλημα έχει δημιουργηθεί και με την «Αυγή». Άλλοι εισηγούνται την αναβάθμιση της δια της προσθήκης δημοσιογράφων που προέρχονται από το ΚΚΕ, άλλοι απεργάζονται την καταστροφή της δια της εκδόσεως νέου φύλλου και κάποιοι τρίτοι ερωτοτροπούν με την ιδέα της συντήρησής της, μολονότι όλοι γνωρίζουν πως έχει αγγίξει προς τα κάτω τα κυκλοφοριακά της όρια.

Την ίδια στιγμή παρασηκνιάκως ορισμένοι εξεργάζονται πλατφόρμες διεξόδου από την κρίση (βλέπε στελέχη της αντιπολίτευσης πλην «Φόρουμ»), ενώ άλλοι προσκηνιακώς δηλώνουν πως η «πολιτική του Συνασπισμού θέλει προσαρμογή» (βλέπε συνέντευξη **Γιάνναρου** στην «Κυριακάτικη Αυγή»).

Την κατάσταση αυτή καλείται να αντιμετωπίσει η **Μαρία Δαμανάκη**. Περί την καρέκλα της ορχούνται διάφοροι, όχι γιατί επιθυμούν να την διαδεχθούν –άλλωστε, όπως προφανώς έχει η ίδια πει, πρόκειται για ηλεκτρική καρέκλα– αλλά γιατί

θέλουν να την επηρεάσουν προς τη μια ή την άλλη κατεύθυνση. Έτσι, έχει δεχτεί εισηγήσεις: Για «ξεκαθάρισμα λογαριασμών» με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Για προσφυγή στην οργάνωση και ανανέωση της κομματικής εντολής που θα της λύσει τα χέρια ώστε να ασκήσει αναβαθμισμένη την πολιτική της. Για πρωτοβουλία που θα υπερβαίνει τις υπάρχουσες διαφορές πριν από την κρίσιμη εκλογική σύγκρουση.

Η **Μ. Δαμανάκη** γνωρίζει πολύ καλά πως το σχήμα δεν μπορεί να προχωρήσει όταν τα επιφανέστερα στελέχη του αποστασιοποιούνται απογοητευμένα ή καταθέτουν δημοσίως αντιρρήσεις τους. Γνωρίζει ακόμη πως η κομματική βάση δεν είναι δυνατόν να ανέρχεται επί μακρό μηδενιστικές συμπεριφορές ή ανεδοίαστα φλερτ με «όμορα» κόμματα. Το «μπαλίκι» είναι σ' αυτήν.

ΣΟΦΙΑ Δ. ΓΙΑΝΝΑΚΑ

Η ελληνική λογοτεχνία ανά τους αιώνες

ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟ ΩΣ ΤΟΝ ΔΕΙΝΑΡΧΟ

Την ανάγκη να γνωρίσουν οι έλληνες αναγνώστες και κυρίως οι νέοι την κλασσική ελληνική λογοτεχνία, εξυπηρετεί το βιβλίο της **Σοφίας Γιαννακά**. Με μια εξαιρετικά προσεγμένη επιλογή αρχαίων κειμένων και σύγχρονων μεταφράσεών τους, «το βιβλίο περιέχει τα πάντα. Από τον Όμηρο ως τον Δείναρχο παρακολουθούμε ένα αδιάκοπο ανάβρυσμα — μια περίοδο εφευρέσεων, ανακαλύψεων και δημιουργίας, που αρχίζει στην Μικρά Ασία και στα νησιά με το έπος και τη λυρική ποίηση και συνεχίζει στην Αθήνα του 5ου αιώνα όπου ανθίζουν η κωμωδία, η τραγωδία, ο φιλοσοφικός διάλογος, η κριτική, η ιστορία...»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα, Τηλ. 360.77.44

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ: ΔΡΟΜΟΙ ΕΝΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Έρευνα: Γ. Ζέρβας,
Μ. Δημητροπούλου

λάχιστον 15 ιδιωτικές σχολές (Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών Colleges, όπως αυτοαποκαλούνται), 1.600 περίπου υδαστές που πληρώνουν καθόλου ευκαταφρόνητα δίδακτρα, ή περισσότερα όνειρα και ελπίδες επαγγελματικής κατάστασης, σ' ένα επάγγελμα που, απ' έξω, φαντάζει ικό...

υδαστές ιδιωτικών σχολών δημοσιογραφίας. On the road, την ανέλιξη, εκεί που καλούν τα «φώτα ολόφωτα» των ποπτικών καναλιών, η απήχηση των ακατάσχετων ερτζιανών, τυπητά μαύρα γράμματα με τις υπογραφές στα εξάστηλα εφημερίδων... Όνειρα αποκατάστασης και δύναμης – δίπλα τις αστέρες της πολιτικής και της δημοσιότητας εν γένει. εξουσίας.

υτά τα όνειρα, που αρχίζουν να γεννιούνται όταν οι στικοί (και παρελκυστικοί, πολλές φορές) τίτλοι των ημίσεων διαφόρων σχολών, που χτίζονται σιγά σιγά στη κεία της φοίτησης (με αρκετά «τσουχτερό», είναι αλήθεια, τιμο) και που στις περισσότερες περιπτώσεις προορίζονται θήσουν, όταν οι νεαροί τελειόφοιτοι κάνουν – αν μπορέσουν – κάνουν – τα πρώτα βήματά τους στο δημοσιογραφικό γελμα, θα ασχοληθεί από σήμερα το ANTI (επί σειρά ών). Δεν έχουμε διάθεση αφοριστική, ούτε θέλουμε να γειώσουμε, αναφανδόν, όλους τους υποψήφιους αυριανούς σιογράφους στο έδαφος της σκληρής πραγματικότητας – οι απ' αυτούς, άλλωστε, θα μείνουν στο επάγγελμα, θα ωρήσουν, θα ανελιχθούν... Ωστόσο, το γεγονός ότι η σιογραφία είναι ένα επάγγελμα που διαμορφώνει ιδήσεις και στάσεις ζωής δεν μας επιτρέπει να αγνοήσουμε πιδερμικό χαρακτήρα με τον οποίο ιδιώτες (με σκοπό το ρς) αντιμετωπίζουν την εκπαίδευση ούτε να μην γράψουμε την άγνοια, την απάθεια, την ανευθυνότητα, το γι της εύκολης λύσης που υποκινεί τους περισσότερους είνους που αποφασίζουν να αναζητήσουν διέξοδο ζωής στο σιογραφικό επάγγελμα – με ενδιαμέσες τις σχετικές ές.

σχολές αυτές, στον τρόπο λειτουργίας τους, στις χέσεις που δίνουν, στις προοπτικές που ανοίγουν, είναι ωμένο το πρώτο μέρος της έρευνάς μας, που δημοσιεύεται ρα. Στα προσεχή τεύχη θα συνεχίσουμε με τις δύο πιστημακές σχολές Μέσων Επικοινωνίας και Ενημέρωσης Ιαντείου Πανεπιστημίου και του Πανεπιστημίου της ας και με τις απόψεις κάποιων διδασκόντων σε ιδιωτικές ές. Η έρευνα ευελπιστούμε να ολοκληρωθεί με μιά ηση εφ' όλης της ύλης στην οποία θα συμμετάσχουν οι από τους άμεσα ενδιαφερομένους: σπουδαστές, οιτοι και νέοι εργαζόμενοι.

Πριν από την είσοδο στο επάγγελμα

«Επάγγελμα Δημοσιογράφος» είναι βέβαια μια κουβέντα και, όπως κάθε επάγγελμα, ξεκινάει από την εκπαίδευση – το ίδιο συμβαίνει και εδώ. Μόνο που στη συγκεκριμένη περίπτωση της χώρας μας, υπάρχει η εξής ιδιορρυθμία. Αν και πρόκειται για επάγγελμα κατεξοχήν θεωρητικό που απαιτεί ευρεία γκάμα γνώσεων για την εξάσκησή του, μέχρι πριν από δύο χρόνια δεν υπήρχε πανεπιστημιακή σχολή στην Ελλάδα που να ασχολείται με αυτό το αντικείμενο. Φαινόμενο που συναντάται μόνο στη χώρα μας, αφού στην υπόλοιπη Ευρώπη και στην Αμερική υπήρχαν ήδη ανάλογες σχολές από τις αρχές του αιώνα!

Αυτή η ιδιορρυθμία είχε αποτέλεσμα να ανοίγουν, κατά καιρούς, πλήθος Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών –όπως πλέον καθιερώθηκε να λέγονται όλες οι ιδιωτικές επαγγελματικές σχολές, ύστερα από την κατάργηση, διά νόμου, των «κολλεγιακών» τίτλων τους– τα οποία διδάσκουν το επάγγελμα και, όπως διαβεβαιώνουν μέσω των διαφημίσεών τους, προετοιμάζουν τους αυριανούς επαγγελματίες. Ξεκινώντας αυτή την έρευνα ανακαλύψαμε με έκπληξη 15 Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών (χωρίς να αποκλείεται η ύπαρξη και κάποιων άλλων που δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε), με αντικείμενο τη δημοσιογραφία, που λειτουργούν στην Αθήνα.

Συναντήσαμε τους υπεύθυνους σπουδών και συζητήσαμε μαζί τους με βάση ένα κοινό ερωτηματολόγιο. Τα συμπεράσματά μας και οι διαπιστώσεις μας, στη συνέχεια:

Οι σχολές και η λειτουργία τους

Από τις 15 ιδιωτικές σχολές: οι 5 (Όμηρος, Εργαστήρι Επαγγελματικής Δημοσιογραφίας, Αθηναϊκό Κέντρο Δημοσιογρα-

φίας και Επικοινωνίας, Αντέννα, Ηρόδοτος) αποτελούν αποκλειστικά δημοσιογραφικά κέντρα με ίσως κάποια παρεμφερή τμήματα δημοσίων σχέσεων, σκίτσου-γελοιογραφίας, animation κ.λπ. Οι 7 (Ελληνόφωνο Ξυνή, Granits, Στούντιο Δημοσιογραφικών Σπουδών Μπόνια, Ευρωπαϊκός Εκπαιδευτικός Οργανισμός, ΑΚΠΕΣ / Λόγος, Rapavision Datatype) αποτελούν, μεγάλα ή μικρά, συγκροτήματα με διαφόρων ειδών επαγγελματικές σπουδές και οι υπόλοιπες 3 (Southeastern, Campus, Mediterranean) λειτουργούν ως επί το πλείστον ή αποκλειστικά με αγγλόφωνα προγράμματα και σπουδές τεσσάρων χρόνων.

Ασφαλώς δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι από τις 15 αυτές σχολές οι 6 άρχισαν να λειτουργούν μεταξύ 1986-1989 και οι υπόλοιπες 6 από το 1991 μέχρι τη φετινή ακαδημαϊκή χρονιά. Πρόκειται, βέβαια, για την περίοδο που συμπίπτει με την έκρηξη της ιδιωτικής ραδιοφωνίας αρχικά και της ιδιωτικής τηλεόρασης στη συνέχεια. Η σχολή του Ομήρου ήταν η πρώτη που δημιουργήθηκε στην Ελλάδα. Η κ. **Ζωή Τσέπα-Αβραμίδου**, υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων της σχολής, λέει σχετικά: «Το Εργαστήριο Ελευθέρων Σπουδών του Ομήρου άρχισε να λειτουργεί πριν από 34 χρόνια, ενώ μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 1975-76 οι απόφοιτοι μπορούσαν να μετεγγραφούν χωρίς εξετάσεις στο Α' έτος της Παντείου». Η δεύτερη παλαιότερη σχολή είναι το Εργαστήρι Δημοσιογραφίας που ιδρύθηκε το 1975 και η τρίτη το τμήμα δημοσιογραφίας της σχολής Ξυνή (έτος ιδρύσεως: 1979).

Τα προγράμματα σπουδών, σύμφωνα με όλους σχεδόν τους υπεύθυνους των σχολών, καταρτίστηκαν ύστερα από μελέτη και προσωπική επίσκεψη σε πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής, με τη μετέπειτα προσαρμογή τους στα ελληνικά δεδομένα. Μοναδική εξαίρεση φαίνεται να αποτελεί η σχολή

της Datatype για την οποία διευκρινίζει η υπεύθυνη κ. **Ε. Μπαρμπαγιάννη**: «Τα μαθήματα είναι προσαρμοσμένα στα μαθήματα των Σχολών Δημοσιογραφίας του υπουργείου Παιδείας». Στη συντριπτική πλειοψηφία των περισσότερων περιπτώσεων, το πρόγραμμα των μαθημάτων φαίνεται να κατανέμεται σχεδόν ισομερώς, και ανάλογα με τα έτη, σε δύο σκέλη: πρώτον στις βασικές αρχές θεωρητικών μαθημάτων (κοινωνιολογία, ψυχολογία, πολιτική επιστήμη, επικοινωνία, πολιτική οικονομία κ.λπ.) και δεύτερον στα δημοσιογραφικά μαθήματα (τα διάφορα είδη ρεπορτάζ, τηλεόραση, μουσικές παραγωγές, τυπογραφία, rewriting κλπ.) που διδάσκονται αποκλειστικά από δημοσιογράφους και, όπως υποστηρίζουν οι υπεύθυνοι, πλαισιώνονται με πρακτικές εφαρμογές. Μάλιστα, σε μερικές περιπτώσεις, τα μαθήματα είναι τόσο πολύ πρακτικά ώστε όπως λέει ο κ. **Γιώργος Σκλαβούνης**, υπεύθυνος του τμήματος δημοσιογραφίας στο Ελληνόφωνο Ξυνή: «Αναφέρουμε ενδεικτικά ότι το αστυνομικό ρεπορτάζ γίνεται μέσα σε αυτοκίνητα της Άμεσης Δράσης»!

Υπάρχουν όμως και σχολές στις οποίες τα μαθήματα είναι αποκλειστικά πρακτικά. Από τη νεοϊδρυθείσα σχολή «Ηρόδοτος» ο υπεύθυνος σπουδών κ. **Κώστας Χούντας** μάς λέει: «Η διαφορά μας με τις άλλες σχολές εντοπίζεται στο ότι σε εμάς διδάσκονται μόνο δημοσιογραφικά μαθήματα και η διδασκαλία γίνεται αποκλειστικά από δημοσιογράφους». Επίσης ο κ. **Σωτήρης Στανωτάς** από το «Αθηναϊκό Κέντρο Δημοσιογραφίας» υποστηρίζει ότι «κύριο μέλημα της σχολής είναι να έχουμε καθηγητές μάχιμους επαγγελματίες επειδή ακριβώς πιστεύουμε ότι αυτό το επάγγελμα δεν διδάσκεται στο θρανίο. Ζητάμε όμως από αυτούς τους επαγγελματίες να έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση και, αν είναι δυνατόν, να έχουν κάνει ειδικεύ-

ση στα θέματα που διδάσκουν. Τέλος, το πρόγραμμα του «Όρου» λειτουργεί σύμφωνα δήλωση της υπεύθυνης της σχολής: «με 95% πρακτικά και ειδικευμένα δημοσιογραφικά μαθήματα».

Μια άλλη κατηγορία αποτελούν οι τρεις ιδιωτικές σχολές Mediterranean, Southeast και Campus. Έχουν τα πιο κριβά δίδακτρα, 4ετή φοίτηση και είναι τα τμήματα τα οποία κατεξοχήν διατείνονται ότι παρέχουν σπουδές πανεπιστημιακού επιπέδου με καθηγητές τόχους μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σε ειδικότητες επικοινωνίας και μέσων ενημέρωσης. Η κ. **Λένα Χατζόγλου**, υπεύθυνη του τμήματος δημοσιογραφίας του Southeast, λέει χαρακτηριστικά: «Το όλο πρόγραμμα σπουδών είναι τυποποιημένο σύμφωνα με τις υπάρχουσες προδιαγραφές του Υπουργείου Παιδείας της Πολιτείας Delaware. Εποπτεύουσα είναι το College of Southeast Europe, το οποίο με τη σειρά εποπτεύεται και ελέγχεται το Υπουργείο Παιδείας της Πολιτείας Delaware των ΗΠΑ. Επίσης, το Campus του Οργανισμού Ζηρίδη έχει εξασφαλίσει – όπως λέει ο κ. **Δημήτρης Γέμελος**, υπεύθυνος του τμήματος δημοσιογραφίας της σχολής–, «τη συνεργασία 2 τουλάχιστον ξένων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, του Pratt Institute και του Boston University, θα επιτρέψει μελλοντικά σπουδαστές μας τη συνέχιση σπουδών τους στις ΗΠΑ».

Σε καμιά περίπτωση υπάρχει παρέμβαση του υπουργείου Παιδείας στον καθορισμό του προγράμματος αφού όλες οι σχολές λειτουργούν σαν Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών, παρέχοντας πτυχία που δεν είναι αναγνωρισμένα από το κράτος όπως λέει χαρακτηριστικά ο κ. **Βασίλης Κοντοστάθης** από το Mediterranean.

«Δεν έχουμε καμιά σχέση με το υπουργείο Παιδείας και ειδικά με τα πραγματικά λυπηρό το γεγονός

ς εκπαιδευτικός οργανισμός ελέγχεται από το υπουργείο τορίου! Αντιθέτως, ο κ. Γιώργος Χάγιος, διευθυντής σπουδών στο «Εργαστήριο Δημοσιογραφίας», έχει διαφορετική άποψη αφού θεωρεί ευτύχημα την έλλειψη παρέμβασης από το υπουργείο Παιδείας, γιατί σε τέτοια περίπτωση το επίπεδο σπουδών της σχολής θα ήταν γκασιτικά πολύ χαμηλότερο.

Σπουδαστές: άμεσα ενδιαφερόμενοι

2.000 περίπου σπουδαστές φοιτούσαν συνολικά τον περασμένο χρόνο στις ιδιωτικές σχολές δημοσιογραφίας της Αττικής. Η κατάσταση είναι αναμφισβήτητη και οι οποίοι νοιάζονται περισσότερο για το θέμα. Η συστηματική πλειοψηφία των σπουδών είναι βέβαια παιδιά που έχουν τελειώσει το Λύκειο και που συνήθως έχουν έλθει στις εισαγωγικές εξετάσεις για τα πανεπιστήμια. Έχουν βέβαια και σπουδαστές 20-25 χρόνων, περισσότερο σταλαγμένοι που συχνά φοιτούν στο χώρο της δημοσιογραφίας και ελπίζουν να βρουν κάτι καλύτερο.

Ποιοι άλλοι σπουδαστές διακρίνονται; Ποιος άλλωστε θα άφηνε χρήματα να πάνε χαμένα; να ολοκληρώσει τη φοίτησή του στη σχολή; Εξετάσεις πραγματοποιούνται στο τέλος εξαμήνου, σε κάθε διδακτικό μάθημα και η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική. Η κυρίαρχη είναι η άποψη.

Σωτήρη Στανωτά από το Εθνικό Κέντρο Δημοσιογραφίας, ο οποίος λέει: «Επειδή είμαστε ότι σήμερα το επάγγελμα του δημοσιογράφου έχει υποτιμηθεί αρκετά, σε πολλές περιπτώσεις, από τους ίδιους που ασκούν, γι' αυτό και εγώ ο κ. Γιώργος Τράγκας που ο διευθυντής της σχολής, είχαμε ότι έπρεπε να κόψουμε κάποιους από τους φοιτητές της σχολής μας για να μη λειψοί σε έναν τέτοιο χώ-

SCUOLA DI MODA
Ο μεγαλύτερος Οίκος Σπουδών

**ΜΟΝΤΕΛΙΣΤ
ΣΤΥΛΙΣΤΕΣ
ΣΧΕΔΙΑΣΤΕΣ
ΕΝΔΥΜΑΤΟ-
ΛΟΓΟΙ**

TOP
MODELS
SCHOOL-AGENCY

Θ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

Μόδας, Τεχνών

- ΓΡΑΦΙΣΤΕΣ
- ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΕΣ
- ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ
- ΚΟΠΤΙΚΗ - ΡΑ-
ΠΤΙΚΗ - ΠΑΤΡΟΝ

— ΡΑΒΕΤΕ ΚΑΙ ΡΑΒΕΣΤΕ —
Πρώτη Ιταλική μέθοδος
(Ηλικία - Γνώσεις
ανεξάρτητες)

PANAVISION®
ΕΠΩΝΥΜΗ ΚΑΡΙΕΡΑ ... RADIO - TV
— ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ —

**ΗΧΟΛΗΠΤΕΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ
ΕΚΦΩΝΗΤΕΣ**

• CAMERAMEN
• ΣΚΗΝΟΘΕΤΕΣ
RADIO TV

Το πρώιμο μοδίστρες, το βράδυ εκφωνήτριες, τηλεπαρουσιάστρες, δημοσιογράφοι... Μικρομεσαία όνειρα για «αστραφτερή» επαγγελματική αποκατάσταση και η διαφήμισή τους.

ρο και το κάναμε, ενώ άλλοι συνάδελφοι φάνηκαν πιο επιεικείς. Δεν παριστάνουμε βέβαια τους Δον Κιχώτες. Έχουμε κάνει μια επιχείρηση, θέλουμε να έχουμε κόσμο, να πηγαίνουμε καλά, αλλά ποτέ δεν θα βάλουμε την υπογραφή μας σε μια βεβαίωση σπουδών χωρίς αυτός που την παίρνει να την αξίζει». Ο κ. Βασίλης Κοντοστάθης από το Mediterranean λέει πάνω στο θέμα: «Υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό αυτών που εγκαταλείπουν και δεν συνεχίζουν τις σπουδές τους μέχρι τέλους, ιδιαίτερα από το πρώτο στο δεύτερο έτος. Αυτό δεν το θεωρούμε άσχημο γιατί νομίζουμε ότι αποδεικνύει τελικά το επίπεδο της σχολής. Άλλωστε, στα υπόλοιπα έτη τα ποσοστά είναι ελάχιστα».

Οι υποψήφιοι σπουδαστές επιλέγονται συνήθως κατόπιν κάποιας συνεντεύξεως προφορικής ή γραπτής που είναι μάλλον περισσότερο τυπική —εδώ εξαιρούνται τα αγγλόφωνα τμήματα που απαιτούν αποδεδειγμένα άριστη γνώση των αγγλικών. Ρίχνοντας μια ματιά στους αριθμούς των σπουδαστών (βλ. πίνακα) παρατηρούμε σημαντικά μεγαλύτερη συμμετοχή στις σχολές Εργαστήριο Δημοσιογραφίας και Αντέννα, ενώ ακολουθούν αρκετά πίσω οι σχολές Μπόννα,

ΕΕΟ και «Αθηναϊκό Κέντρο Δημοσιογραφίας». Δεν είναι καθόλου παράλογη η υπόθεση ότι οι υποψήφιοι σπουδαστές προτιμούν τις σχολές που, πρώτον, υπόσχονται έμμεσα ή άμεσα εξασφάλιση εργασίας υπονοώντας ή δηλώνοντας ξακάθαρα τη σχέση τους με κάποιο μέσο (βλ. σχολή Αντέννα) και, δεύτερον, αυτές που περιλαμβάνουν στους διδάσκοντες της σχολής τα κατεξοχήν δημοφιλή πρόσωπα της δημοσιογραφίας.

Σχετικά με τον αριθμό των αποφοίτων της κάθε σχολής —όσες τουλάχιστον έχουν ολοκληρώσει τον πρώτο κύκλο των σπουδών— που εργάζονται σήμερα στο χώρο της δημοσιογραφίας, οι περισσότεροι υπεύθυνοι απαντούν αόριστα ότι πολλοί απόφοιτοι εργάζονται ήδη σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς, εφημερίδες και περιοδικά. Η κ. Ζωή Τσεπά-Αβραμίδου από τον «Όμηρο», στηριζόμενη στα 34 χρόνια λειτουργίας της σχολής, δηλώνει ότι «η σχολή έχει δώσει μέχρι σήμερα εκατοντάδες "επωνύμων" ηλικίας 25-65 ετών που δουλεύουν επικεφαλής διαφόρων μέσων της Αθήνας και της επαρχίας». Ο κ. Γιώργος Χούντας από το Εργαστήριο δηλώνει ότι «τουλάχιστον τα 2/3 των αποφοίτων της σχολής εργάζονται

σήμερα στα μέσα ενημέρωσης», παραθέτοντας μάλιστα και συγκεκριμένο κατάλογο με ονόματα πρόσφατων αποφοίτων που εργάζονται, ενώ ο κ. Γιώργος Καράγιωργας, υπεύθυνος σπουδών στη σχολή του «Αντέννα», λέει ότι «αν και η σχολή δεν έχει τελειώσει τον κύκλο των σπουδών της, ήδη εργάζεται ένα 17% των σπουδαστών».

Διδάσκοντες-καθηγητές: «Ονόματα» στην «υπηρεσία» της εκπαίδευσης

Ένα μεγάλο θέμα αποτελούν οι διδάσκοντες καθηγητές. Και αυτό γιατί, στη συγκεκριμένη περίπτωση των ιδιωτικών σχολών δημοσιογραφίας, παρατηρούμε το παράξενο φαινόμενο οι κάθε άλλο παρά «φτωχές» διαφημίσεις να στηρίζονται στην έλξη των παιδιών μέσω των μεγάλων ονομάτων του χώρου της δημοσιογραφίας που σε μερικές περιπτώσεις φτάνουν στο επίπεδο προσωπολατρίας, με διαφημίσεις που αντί για λέξεις προβάλλουν συγκεκριμένα πρόσωπα. Οι υπεύθυνοι των σπουδών μιλούν βέβαια για διδάσκοντες οι οποίοι επιλέγονται βάσει των γνώσεων, την πολυετή πείρα, την ειδίκευση στον συγκεκριμένο τομέα που καλούνται να διδάξουν, την επαγγελματική καταξίωση και, βέβαια, τους τίτλους σπουδών τους όσον αφορά τους πανεπιστημιακούς και τους ειδικούς επιστήμονες.

Ας δούμε όμως πώς απαντούν δυο σχολές που κατεξοχήν χρησιμοποιούν στις διαφημίσεις τους γνωστά ονόματα δημοσιογράφων. Ο κ. Γιώργος Νικηφοράκης από το Στούντιο Δημοσιογραφικών Σπουδών «Μπόννα» λέει: «Η επιλογή των διδασκόντων γίνεται από συμβούλιο το οποίο μελετά τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων. Δίδεται ιδιαίτερη προσοχή: στα πτυχία, στις σπουδές και το πρόγραμμα διδασκόμενων ύλης που υποβάλλεται. Οι αμοιβές είναι ανάλογες των τυπικών και ουσιαστικών προσόντων που διαθέτουν. Όσο για

	Δίδακτρα	Έτος Ίδρυσης	Έτη Φοίτησης	Απόφοιτοι	Συνολικός αριθμός σπουδαστών (1850)*
Όμηρος	550.000 Ετησίως	1958	3 Έτη	NAI	40
Εργαστήρι Δημοσιογραφίας	500.000 Ετησίως	1975	2 Έτη 1 Έτος για απόφοιτους Παν/μίου	NAI	500
Αθηναϊκό Κέντρο Δημοσιογραφίας	500.000 Ετησίως	1991	2 Έτη 1 Έτος για απόφοιτους Παν/μίου	OXI (το 1993)	80
Αντέννα	400.000 Ετησίως	1991	2 Έτη	OXI (το 1993)	200 x 2 400
Ηρόδοτος	400.000 Ετησίως	1992	3 Έτη	OXI (το 1995)	Λειτουργεί πρώτη χρονιά
Ελληνόφωνο Ξυνή	600.000 Ετησίως	1979		3 Έτη NAI	Απόφοιτοι ετησίως 50
Granits	576.000 Ετησίως	1986	2 Έτη	NAI	20 x 2 40
Μπόνα	450.000 Ετησίως	1989	2 Έτη	NAI	245
Ευρωπαϊκός Εκπαιδευτικός Οργανισμός	550.000 Ετησίως	1989	3 Έτη	NAI	60 x 3 180
ΑΚΠΕΣ/Λόγος	510.000 Ετησίως	1992	3 Έτη	OXI (το 1995)	Λειτουργεί πρώτη χρονιά
Panavision	520.000 Ετησίως	1992	2 Έτη	OXI (το 1994)	Λειτουργεί πρώτη χρονιά
Data Type	300.000 Ετησίως	1992	2 Έτη	OXI (το 1994)	Λειτουργεί πρώτη χρονιά
Southeastern	795.000 Ετησίως ή 8.000 \$	1987	4 Έτη	NAI	Δεν μας απάντησαν
Mediterranean	710.000-890.000 Ετησίως ή 89.000 το μάθημα	1989	4 Έτη	OXI (το 1993)	80
Campus	780.000-890.000 Ετησίως ή 90.000 το μάθημα	1989	4 Έτη	OXI (το 1993)	30

* Σημ.: Ο αριθμός των σπουδαστών στις ιδιωτικές σχολές δημοσιογραφίας είναι κατά προσέγγιση.

τα ονόματα, υψηλής φήμης και κύρους, σε οποιονδήποτε χώρο εργασίας κυριαρχούν και είναι απαραίτητα (και για την προσέλκυση των υποψηφίων)».

Κάποιες άλλες, όμως, σχολές έχουν διαφορετική γνώμη για το θέμα. Η κ. Ζωή Τσεπά-Αβραμίδου από τον «Όμηρο» λέει: «Το κοινό δελεάζεται από επωνύμους ή “ονόματα” που δυστυχώς κάποιοι χρησιμοποιούν ως κράχτες. Γι αυτό και ο υποψήφιος σπουδαστής θα πρέπει να ψάχνει σε βάθος, αφού πρόκειται για τις σπονδές του. Πρέπει να εξετάζει τι έχει προσφέρει ο κάθε χώρος και ο καθένας από τους διδάσκοντες και να μην ελκύεται απλώς από τις πανάκριβες διαφημίσεις που δεν αποδεικνύουν τίποτα». Ο κ. Γιώργος Καράγιωργας από τη σχολή του «Αντέννα» λέει: «Η επιλογή των καθηγητών γίνεται με κριτήρια την επαγγελματική τους καταξίωση, την προσφορά τους στο επάγγελμα προκειμένου για δημοσιογράφους, την εγκυρότητα και αξιοπιστία τους. Για τους πανεπιστημιακούς, οι τίτλοι και

το «όνόμά» τους, επειδή η φήμη τους ασφαλώς συμβάλλει στην προσέλκυση των μαθητών. Μερικές φορές, όταν η διασημότητα είναι δοτή και πλαστή και αντί να διδάσκει κρώζει, οπότε επενεργεί αρνητικά». Από το Ελληνόφωνο «Ξυνή» ο κ. Γιώργος Σκλαβούνης βεβαιώνει: «Επιδιώκουμε οι μόνιμοι καθηγητές μας να έχουν ακαδημαϊκή μόρφωση γιατί δεν είναι δυνατόν να έχουμε εκπαίδευση χωρίς επιστήμονες καθηγητές. Μεριμνούμε ακόμα οι επαγγελματίες δημοσιογράφοι που διδάσκουν να είναι όντως επαγγελματίες και όχι “κομήτες” της τηλεοπτικής, κυρίως, δημοσιογραφίας». Από την ΑΚΠΕΣ / «Λόγος», ο κ. Βασίλης Λαμπρόπουλος λέει: «Η επιλογή των διδασκόντων γίνεται με κριτήρια την εμπειρία τους στον επαγγελματικό χώρο, τη διδακτική τους πείρα, το συγγραφικό τους έργο και την επικοινωνία τους με τους σπουδαστές. Ο Λόγος δεν προσεγγίζει μεγάλα “ονόματα” για να διδάξουν. Θεωρούμε όμως ότι οι γνωστοί επαγγελματίες και οι

πανεπιστημιακοί εγγνώνται για το κύρος των σπουδών».

Όσο για τα τετραετή τμήματα δημοσιογραφίας με τα αγγλόφωνα προγράμματα, διαφωνούν όλα με την προσέλκυση σπουδαστών μέσω ονομάτων. Η κ. Λένα Χατζόγλου από το Southeastern λέει: «Η επιλογή του διδακτικού προσωπικού γίνεται με την κλασική μέθοδο επιλογής προσωπικού στο αμερικανικό μεταδευτεροβάθμιο εκπαιδευτικό σύστημα. Επειδή η επιλογή του προαπαιτεί άπταιστα αγγλικά και μεταπτυχιακές σπονδές στο εξωτερικό αφ' ενός, και αφ' ετέρου γνώση του αμερικανικού συστήματος εκπαίδευσης, αυτό περιορίζει, χωρίς να αποκλείει, τη συμμετοχή γνωστών δημοσιογράφων στο πρόγραμμα διδασκαλίας. Πάντως, η χρησιμοποίηση ονομάτων για την προσέλκυση σπουδαστών δεν είναι επιτρεπτή με την υπάρχουσα δεοντολογία της αμερικανικής μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης την οποία θέλουμε να ακολουθήσουμε». Από το Campus, ο κ. Δημήτρης Γέμελος λέει: «Τα

κριτήρια πρόσληψης των σκόντων καθηγητών είναι ολάχιστον κάποιο μεταπτυχιακό δίπλωμα εξωτερικού και, βεβαίως, η επαγγελματική πείρα. Θεωρούμε ότι τα μεγάλα ονόματα» συνήθως προσελκύουν φοιτητές. Πιστεύουμε όμως οι επαγγελματίες δεν είναι ποτέ οι καλύτεροι δάσκαλοι φοιτητές μπορούν γρήγορα ξεχωρίζουν την «ουσία» από τη «φήμη». Και ο κ. Βασίλης Τσιτσάκης από το Medidei απ έχει την άποψη ότι «ένα καθηγητής, για να διδάξει σε σπουδαστές, πρέπει να έχει τουλάχιστον master, ένα μεταπτυχιακό μάθημα που πρόκειται να διδάξει. Επειδή στην Ελλάδα υπάρχουν τέτοιοι καθηγητές, για να αναγκαστούμε να παίρνουμε διδασκόντες από το εξωτερικό. Δεν συμφωνούμε με την τακτική των “μεγάλων ονομάτων” θέλουμε το τμήμα δημοσιογραφίας να διατηρεί υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης».

Θέμα αρχών ή θέμα ανωνυμίας είναι κάτι που κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα.

ήποτε, πάντως, τα «ονόματα» δημοσιογραφίας είναι ακριβώς πληρωμένα και απ' ό,τι φαίνεται δεν θα ήταν εύκολο για τις σχολές να δίνουν τα πο- που τους ζητούνται για να ασφαλίσουν στο διδακτικό ως προσωπικό έναν σταρ της, όσο και αν το όνομά του θα στελούσε «εγγύηση» για την προσέλκυση νέων σπουδαστών.

Αντί επιλόγου

Διαβάζοντας κανείς τις από- των διευθυντών των ιδιωτι- σχολών δημοσιογραφίας ίζει οποσδήποτε τα προσωπι- του συμπεράσματα. Και, ς, αν είναι άμεσα ενδιαφε- ενος, κάνει τις επιλογές του. -ώρα, πού θα βρουν δουλειά 10-1.500 άτομα που θα βγουν χρόνου από τις διάφορες οσιογραφικές σχολές, αυτό ι πράγματι πολύ σημαντικό τημα για έναν χώρο που, άχιστον ποσοτικά, θεωρεί- κορεσμένος. Ως προς το πό- ίναι καλυμμένος και ποιοτι- εδώ βέβαια οι απόψεις δι- νται.

ωρίς κανένα σχόλιο, και ως κτηριστική της επιδερμικό- ς με την οποία αντιμετωπί- το επάγγελμα σε πολλές πτώσεις, παραθέτουμε την ψη της κ. **Ε. Μπαρμπαγιάν-** όσον αφορά την ιδιαίτερη φορά της σχολής την οποία θύνει: «Ως σχολή δημοσιο- ρίας πιστεύουμε ότι διαφέ- ie από τις άλλες που υπάρ- , γιατί είμαστε οι μόνοι που ργοούμε στη Δυτική Αττι- εξυπηρετώντας τους νέους μένουν στις περιοχές μας, ς να χρειάζεται να κατεβαί- στο κέντρο της Αθήνας»!

Αντί επιλόγου, λοιπόν, θα ουμε αυτή την έρευνα με ίποψη του κ. **Γιώργου Κα-** ωργα από τη σχολή του έννα»: Λέει: «Η δημοσιο- ρία σηματοδοτείται, πιστεύω, ια ιδιαιτερότητα της οποί- ύριος παράγων είναι το τα- . Σε αυτή την ιδιαιτερότητα

στηρίζεται η πολυμορφία που παρατηρείται στον Τύπο και τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης. Αποφασιστικό ρόλο παίζουν οι εκδότες και οι ιδιοκτήτες ραδιο- τηλεοπτικών σταθμών. Εκείνοι οφείλουν να κάνουν την επιλογή που δεν δικαιούται το κράτος. Και αυτή είναι η αιτία αλλά και η εξήγηση της ύπαρξης των δη- μοσιογραφικών σχολών, που φυ- τρώνουν σαν μανιτάρια σε σκο- τεινές, ανθυγιεινές περιοχές κα- τευθυνόμενης - από δεκαετίες τώρα - ημιμάθειας. Όλες αυτές οι δημοσιογραφικές σχολές δεν ξεκίνησαν από ιδεολογικές ενο- ράσεις για την "επαγγελματική επιμόρφωση ταλαντούχων" ή από αγάπη προς την έννοια της δημοσιογραφίας. Είναι επικερ- δείς επιχειρήσεις που ασκούν θαμβωτική έλξη σε νεαρά άτομα τα οποία θέλουν να αναδειχθούν εύκολα, γρήγορα και άκοπα σε ένα επάγγελμα σκληρό, πολλές φορές αδυσώπητο.

Πιστεύω ότι η επιδημία των σχολών είναι προσωρινή. Οφεί- λεται στην ανεργία, στο κακό σύστημα εισαγωγής σε ανώτατες σχολές, στην ασύδοτη εξάπλωση της τηλεόρασης, στη γοητεία που ασκεί η μικρή οθόνη, στην πα- ράκρουση που προξενεί σε ό- σους, έστω και ευκαιριακά, προβλήθηκαν από αυτήν και, για λίγο, έγιναν μίνι "βεντέτες". Είναι αστείο σε μια δημοσιογρα- φική σχολή να διδάσκονται στοι- χειώδεις γνώσεις ορθογραφίας, συντακτικού, ιστορίας». □

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Ο κ. Σωτήρης Στανωτάς που είχε μι- λήσει το καλοκαίρι ως υπεύθυνος σπουδών του Αθηναϊκού Κέντρου Δημοσιογραφίας δεν κατέχει πλέον αυτήν τη θέση σύμφωνα με το διευθυ- ντή της σχολής κ. Γιώργο Τράγκα. Το τμήμα της έρευνας που αφορά τις ιδιωτικές σχολές είχε ολοκληρωθεί πριν πληροφορηθούμε αυτήν την αλ- λαγή γι' αυτό και δεν στάθηκε δυνα- τόν να μιλήσουμε με τον τωρινό υπεύ- θυνο σπουδών.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΕΞΗΣ ΣΕΙΡΕΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΗΝΑ

- **ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΕΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ- ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ΤΟΜΟΙ 6 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ** ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 7.500 ΔΡΧ.
- **ΕΠΟΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ 2 ΤΟΜΟΥΣ** ΕΓΧΡΩΜΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ (70 x 100) ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΥΣ ΑΠΟ 16.800 ΜΟΝΟ 5.800 ΔΡΧ.
- **ΑΠΑΝΤΑ ΤΣΕ ΓΚΟΥΕΒΑΡΑ ΤΟΜΟΙ 7 ΔΕΜΕΝΟΙ** ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 7.800 ΔΡΧ.
- **ΛΕΞΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΔΟΣΗ ΟΥΝΕΣΚΟ: ΤΟΜΟΙ 3** ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΑΠΟ 18.000 ΜΟΝΟΝ 8.500 ΔΡΧ.
- **Η ΝΙΚΗΦΟΡΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ ΤΟΥΘΑΝΑΣΗ ΧΑΤΖΗ. (ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ 40-45) (ΛΑΪΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ) (Ο ΛΑΟΣ ΠΡΟΧΩΡΕΙ Η ΗΓΕΣΙΑ ΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ) (ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΠΟΥΣ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ) ΤΟΜΟΙ 4** ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 11.800.
- **ΑΠΑΝΤΑ ΛΟΡΚΑ ΤΟΜΟΙ 8 ΔΕΜΕΝΟΙ** ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 7.800.
- **ΙΣΤΟΡΙΑ Β ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΣΩΡΤΣΙΛ ΤΟΜΟΙ 6** ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ ΙΚΑΡΟΣ ΑΠΟ 488.000 ΜΟΝΟ 14.800.
- **ΝΕΑ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ - Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ (ΜΗΧΙΩΤΗ) 10 ΕΓΧΡΩΜΟΙ ΤΟΜΟΙ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟ** ΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΠΟ 65.000 ΜΟΝΟ 22.500.
- **ΜΕΓΑΛΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ (ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ) ΤΟΜΟΙ 7** ΣΧΗΜΑ (70 x 100) ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 42.000 ΜΟΝΟ 9.750 ΔΡΧ.
- **ΑΠΑΝΤΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ ΤΟΜΟΙ 4 ΥΠΕΡΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ** ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 7.800
- **ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ Ο ΠΑΡΑΜΥΘΑΣ ΠΙΛΑΒΙΟΣ ΤΟΜΟΙ 6 ΚΑΙ 6 ΚΑΣΕΤΕΣ** ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 11.000 ΔΡΧ.
- **ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΟΛΩΝΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ (1940-1947) ΚΑΤΟΧΗ - ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ - ΕΜΦΥΛΙΟΣ (ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΛΛΗΝΩΝ) ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΝΤΡΙΓΚΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΝΑΚΤΟΡΑ - ΚΟΜΜΑΤΑ - ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ - 17 ΧΡΟΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - 21η ΑΠΡΙΛΙΟΥ - ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ - ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ - ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ - ΠΡΩΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣ. ΤΟΜΟΙ 7 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ, ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ** ΑΠΟ 46.500 ΜΟΝΟ 16.500 ΔΡΧ.
- **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1909-40 ΦΟΙΒΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ. ΠΕΡΙΕΧΕΙ: ΔΙΧΑΣΜΟΣ (ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ - ΚΩΝ/ΝΟΣ) - ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ - ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΉ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ - 4η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - ΕΛΛΗΝΟΙΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ - ΑΛΒΑΝΙΑ. ΤΟΜΟΙ 4 ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ, ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ** ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 8.800 ΔΡΧ.

(ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΕΙΡΩΝ)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 61, 1ος όρ. ΤΗΛ. 3219.300 - 3252.767

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΟΙ ΠΑΡΑΓΕΛΙΕΣ ΣΤΕΛΝΟΝΤΑΙ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ, ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 61 ΟΡΟΦΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ
ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΠΟ 9 π.μ. ΜΕΧΡΙ 8 μ.μ.

• Τελικά, η αντεπίθεση των «καθεστωτικών» στην ΕΣΗΕΑ υπήρξε καταλυτική. Στις επαναληπτικές εκλογές του σωματείου ο Δημήτρης Μαθιόπουλος και ο Γιώργος Λεονταρίτης υπερίσχυσαν των αντιπάλων τους (Μανώλης Μαθιουδάκης και Νίκος Τσαγκρής), με αποτέλεσμα την κατάληψη των θέσεων του προέδρου και α' αντιπροέδρου στο δ.σ. του σωματείου. Όπως και να 'χει, πάντως, η συσπειρωμένη αντιπολίτευση έχει την πλειοψηφία (6-5) και, ως εκ τούτου προβλέπονται ενδιαφέρουσες κόντρες.

Λέτε, τελικά, να ήλθε ο καιρός να τεθεί επί τάπητος το θέμα του μεγάλου σωματείου όλων των επαγγελματιών περί τα εκδοτικά; Επειδή τα συμφέροντα που θίγονται είναι μεγάλα, θα αναμένουμε – κι όσο η αναμονή μας θα μεγαλώνει, άλλο τόσο θα μεγαλώνει κι ο σκεπτικισμός μας.

• Εξάλλου, στις επαναληπτικές εκλογές για τον εκπρόσωπο της *Ελευθεροτυπίας* στην ΕΣΗΕΑ, επικράτησε η «γραμμή»: η **Γιάννα Παπαδάκου** υπερίσχυσε.

• Τούτο το διάστημα, πάντως, η τρέχουσα συζήτηση στο χώρο των εφημερίδων είναι η επικείμενη αύξηση. Νέα συλλογική σύμβαση εν όψει, κι οι δημοσιογράφοι αποβλέπουν στο πώς θα αυξήσουν το βαλάντιό τους. Οι εκδότες, ωστόσο, δεν προβλέπεται να φανούν γενναιόδωροι. Πληροφορίες τους φέρουν να το διαπραγματεύονται σκληρά, επειδή δεν επιθυμούν η αύξηση να ξεπεράσει το 10%. Στην «κλάψα» που προτάσσεται στις διαπραγματεύσεις, κυριαρχούν η πτωτική τάση των φύλλων και η αύξηση των φορολογικών επιβαρύνσεων. Από την άλλη, η νέα διοίκηση της ΕΣΗΕΑ προβλέπεται ότι θα φανεί άτεγκτη. Για να δούμε...

• Έδωσε το παρών στις στήλες του *Ελευθερου Τύπου*, και τώρα, βρίσκεται στην τελική ευθεία για την έκδοσή του δικού τους φύλλου – που θα λέγεται *Παρόν*, θα ήθελε να είναι μια σοβαρή πασοκιάς (αποτάσσεται τον παλαιόν εαυτόν του, τον του Ταύρου;) και φήμες τον φέρουν να έχει κάνει συνεννοήσεις με στελέχη του ΣΥΝ, που επιθυμούν τη σύγκλιση με το ΠΑΣΟΚ. Περί του **Μάκη Κουρή** ο λόγος, που πλαισιώνει την εφημερίδα του με τον **Άκη Κοσώνα** (που 'σουν νιώστη;), τον **Γιώργο Σκαρβελάκη**, τον **Γιάννη Προβή**, τον **Μάρκο Μουζάκη**, και αρκετούς μικρούς και ευέλκτους.

Η εφημερίδα θα προστεθεί στα κυριακάτικα φύλλα, θα έχει σχήμα μικρότερο του ταμπλόιντ και, στην έλλειψη οικονομικής επάρκειας, ο Μάκης αντιπαραθέτει το γεγονός ότι, από το ΠΑΣΟΚ, θα του δίνουν κάθε εβδομάδα τουλάχιστον ένα αποκλειστικό θέμα.

Από τον Ταύρο, πάντως, δεν ανησυχούν...

• Κι όχι μόνο δεν ανησυχούν, αλλά βάζουν και τον **Μπουγιουκλάκη**, εκεί που γυρνάει στις λαϊκές αγορές, να ρωτάει τους αυριανιστές τι επιθυμούν να αλλάξει στο κανάλι 29. Φημολογείται ότι θέλουν να το κάνουν κανάλι κυριλέ, δεδομένου ότι ο εκσυγχρονισμός ήταν πάντα το απωθημένο του Γιώργου Κουρή.

Κυριλέ ή όχι, πάντως, στο κανάλι συνεχίζει να έχει το μεγάλο σουξέ ο **Βαγγέλης Γιαννόπουλος** με τα κορίτσια του. Ο οποίος συνεχίζει να «τα λέει» χύμα – και σίγουρα δεν θα συμβιβαστεί με το όποιο λήφτινγκ ευπρεπισμού. Βάστα Βαγγέλη, είσαι η πιο cult φιγούρα της τηλεόρασης. Οι «κουλουριάρηδες» ορκίζονται σ' όνομά σου.

• «Γύρισε» η Μαρία Δαμανάκη στον

ΣΥΝ (με «εθνική» επίθεση), αλλά στην *Αυγή* κάποιον πάνε να την κάνουν «γυριστή», και η ανησυχία επιτείνεται. Αιτία: οι έντονες φήμες που θέλουν την εφημερίδα να συνεχίζει την έκδοσή της με μια μικρή «αλλαγή». Από Τρίτη έως και Σάββατο θα είναι αριστερή εφημερίδα (γενικώς), την Κυριακή όμως θα μετατρέπεται σε εφημερίδα του ΣΥΝ.

Οι συντάκτες γκρινιάζουν –και με το δίκιο τους, αυτοί κοπιάζουν και ιδρώνουν απλήρωτοι σχεδόν– επειδή, η νέα διεύθυνση του κυριακάτικου που θα κάνει τις «καινοτομίες» στις οποίες αποβλέπουν οι επιτελείς του ΣΥΝ για να πάρει πάνω του το φύλλο (διευθυντής: **Θαν. Καρτερός**, τέως διευθυντής του *Ριζοσπάστη*, αλλά κι ο άνθρωπος που ηγήθηκε της σύνταξης του άτυχου *Επτάμισ*), έχει φορεθεί «καπέλο» – χώρια που προβλέπεται αμοιβή... τριακοσιομέδινων και πάνω. Και ρίχνουν μπηχτές, ότι για τη χαμηλή κυκλοφορία του φύλλου δεν φταίει η επάρκεια του προσωπικού σύνταξης, όσο η συρρικνούμενη επιρροή του Συνασπισμού. Συνεπώς, άνθρωποι οι όποιες αλλαγές.

• Προθεσμία για τις 9 Νοεμβρίου ζήτησε και πήρε ο **Γιάννης Αλαφούζος**, ιδιοκτήτης του SKY, από τον εφέτη ανακριτή κ. Κασσωτάκη, για τις κατηγορίες της «ηθικής αυτουργίας σε απιστία» και της «αποδοχής προϊόντων εγκλήματος» – κατηγορίες που έχουν σχέση με τη διάλυση της Γραμμής ΑΕ του Κοσκωτά και με την εκχώρηση του σταθμού στον σημερινό κατηγορούμενο.

Ωστόσο, η ακροαματική διαδικασία «άρχισε» –απρόσμενα– την περασμένη Δευτέρα, περασμένα μεσάνυχτα, από την εκπομπή *Επί του πιεστηρίου* του Κ.29. Στην οποία ο πολύς **Νίκος Κακαουνάκης** –όχι γιατί δεσμευόταν

από την υποχρέωση προς τον εργοδότη του αλλά χάριν, και μόνο, της αληθείας!– εμφάνισε δύο επιστολές, με τον κ. **Δ. Ρίζου** του Ιδρύματος Βοδούρη (*Ελεύθερος Τύπος*) και μιά με τον κ. **Σπ. Καρατσαφέρη** (48 'Ωρες), τις οποίες τα «μαγαζιά» που εκπροσωπούσαν οι δύο επιστολογράφοι ζήτησαν να αναλάβουν τον SKY πωλώνοντας 40 και 50 εκατ. αντίστοιχα. Συνεπώς, είτε ο Κακαουνάκης, σωφρονιστής του σταθμού αποδεικνύεται Αλαφούζος. Και έριξε όλα τα βάρη για τη διασπάθιση της περιουσίας Γραμμής στον επίτροπο της Τράπεζας Κρήτης, τον κ. **Καμάρα**.

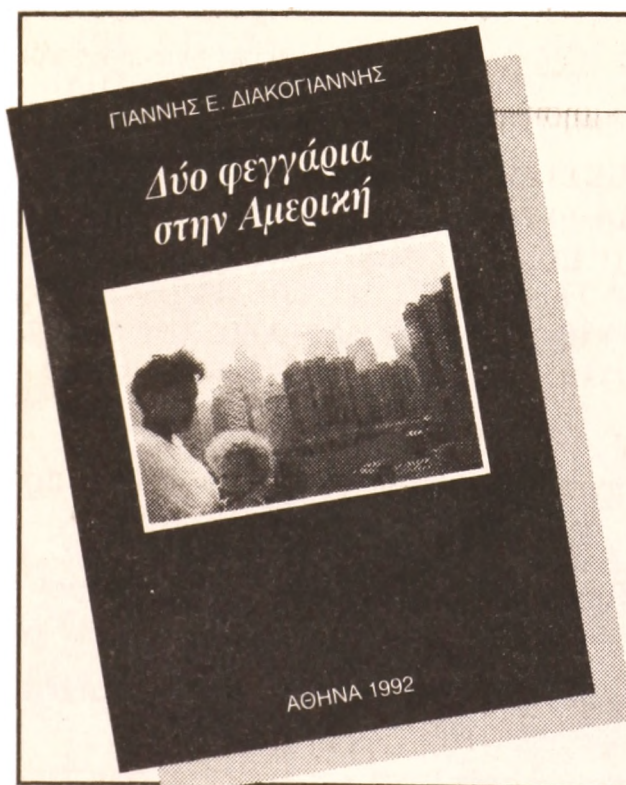
Λέτε, εκεί που μας χρωστούσαν, βρεθούμε και χρεωμένοι;

• Αυτοανακηρύχθηκε στον «ερωτικό δημοσιογράφο» ο **Μάριος Τριανταφυλλόπουλος**, σε συνέντευξή του στον *Λόγο*.

Υπάρχουν καλλιστεία και καλλιτεία.

• Είπαμε καλλιστεία και... θυμήσαμε τον **Μαστοράκη**. Ο οποίος, ραμονές Πολυτεχνείου (έστω, προϋπολογισμός) βγήκε από τον ANTEN στην εκπομπή του Τέρενς Κουίκ μια συνέντευξη Image-making.

Είτε πολλά ο Μαστοράκης ήταν σαν να έκανε ψυχανάλυση, για την παιδική του ηλικία έλεγε. Ποια στιγμή, δήθεν το έφερε η κοιλία, ρωτήθηκε απ' έξω απ' έξω για τα κατορθώματά του στην τηλεόραση, την περίοδο του Πολυτεχνείου. Και τι είπε ο φοβερός τύπος; Τρεις φορές, λέει, τον έκοψαν οι συντάκτες από την τηλεόραση – κι ήταν όταν η χούντα του Ιωάννη Παπαδόπουλου αντικατέστησε τον Παπαδόπουλο. Δεν αναρωτήθηκε, βεβαίως, αν πηγε «γιατί δεν εκτιμήθηκαν οι υπηρεσίες του στον τομέα της χαφιεδισμού...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Δύο φεγγάρια στην Αμερική

Ο δημοσιογράφος Γιάννης Ε. Διακογιάννης καταγράφει στο βιβλίο του για τις ΗΠΑ τις εικόνες που είδε και τις απόψεις που άκουσε ταξιδεύοντας για 35 μέρες από τον Ατλαντικό έως τον Ειρηνικό. Και παρουσιάζει τις συζητήσεις που είχε με τους Μπους, Κλίντον, Κένεντυ, Τσόγκας, Δουκάκη, Σαρμπάνη, Κουόμο, Σουήζι, Μάγκντοφ και πολλούς άλλους παράγοντες της Αμερικής και της ομογένειας.

Στο τρίτο βιβλίο του για την Αμερικάνικη ήπειρο ο Γιάννης Ε. Διακογιάννης επιχειρεί να δώσει απάντηση στο ερώτημα: «Ποιός θα είναι ο επόμενος πρόεδρος των ΗΠΑ;»

Πιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΜΠΙΛ ΚΛΙΝΤΟΝ

ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ ΘΑ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ποιος θα είναι ο επόμενος πρόεδρος των Ην. Πολιτειών. Αν παρακάμψουμε τις συνήθεις επιφυλάξεις περί προόπτων εξελίξεων, συμφυών άλλωστε με την πολιτική, τότε με βάση τα σημερινά δεδομένα θα πρέπει να στηρίξουμε τις διάφορες εκτιμήσεις μας στο γεγονός ότι ο Μπιλ Κλίντον θα είναι ο νέος ηγέτης του Λευκού Οίκου.

Για την Ευρώπη, που μόλις πρόσφατα άρχισε τις απές με το περιβάλλον του Κλίντον για να αποκτήσει μια αρχική ιδέα για τις βασικές κατευθύνσεις της εξωτερικής του πολιτικής, η αλλαγή στον Λευκό Οίκο δεν πρόκειται να δημιουργήσει σοβαρές ή μειζοτικές εκπλήξεις. Άλλωστε τα εξωτερικά θέματα, πλην Αραβο-ισραηλινής διένεξης, για ευνόητους ψηθηρικούς λόγους, ελάχιστα εμφανίζονται στην διεκλογική εκστρατεία.

Ιέρασε η εποχή της «αυτοκρατορίας του κακού» του κινδύνου του «επεκτατικού κομμουνισμού». Πλέον η ομάδα συμβούλων σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, ασφάλειας και άμυνας που περιστοιχίζει τον Κλίντον, από την οποία αναμένεται να κληθούν άτομα που θα καταλάβουν θέσεις-κλειδιά στο μηχανισμό λήψης των αποφάσεων, παρέχει μάλλον την εικόνα της μετριοπάθειας και της συνεργασίας με την Ευρώπη στα παγκόσμια προβλήματα.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η εξωτερική πολιτική του Κλίντον μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια και ότι όλοι οι αβεβαιότητες τείνουν να εκλείψουν. Η αμφισβήτηση που χαρακτηρίζει την αμερικανική στάση έναντι στην Ευρώπη δεν αποκλείεται να διατηρηθεί και να ενταθεί καθώς αναμένεται μείωση της αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας στη Γερμανία και αύξηση της πίεσης για ανάληψη μεγαλύτερων συντικών βαρών από την Ευρώπη και περισσότερο ενεργητικής συμμετοχής στη δημιουργία και αστυνότητα της «νέας παγκόσμιας τάξης».

Και αυτή η τάση θα συμβαδίζει περισσότερο με την σχέση του ρόλου του ΝΑΤΟ παρά με τη στήριξη του «μυστικού βραχίονα» της Ενωμένης Ευρώπης, πράγμα

που οι Αμερικανοί βλέπουν με αυξημένη ανησυχία.

Όπως ανήσυχτοι είναι για την αυξημένη επιβεβαίωση της γερμανικής ισχύος. Μετά την ήττα του κοινού ιδεολογικού εχθρού, είναι φυσικό οι ΗΠΑ να βλέπουν την Ευρώπη περισσότερο ανταγωνιστικά, ως ένα γεωπολιτικό συγκρότημα, την ισχύ και τις προοπτικές του οποίου πρέπει να σταθμίσουν σε σχέση μάλιστα με άλλα αναδυόμενα παγκόσμια κέντρα ισχύος, όπως η Ιαπωνία και η Κίνα.

Κλειδί για τη διαμόρφωση των σχέσεων ΗΠΑ-Ευρώπης, πέρα από τα οικονομικά - εμπορικά ζητήματα (π.χ. γύρος Ουραγουάης, κτλ), ίσως αποτελέσει η αμερικανική στάση στο Γιουγκοσλαβικό. Ο αμερικανικός Τύπος τουλάχιστον δεν έχει επιφυλάξει κολακευτικά σχόλια για τους χειρισμούς της Ευρώπης σ' ένα θέμα καθαρά ευρωπαϊκής αρμοδιότητας. Από την αμερικανική στάση θα κριθούν πολλά, ιδιαίτερα ενόσω η Ευρώπη αδυνατεί να επιβάλλει μια λύση για την ειρήνευση της περιοχής. Πώς θα σταθμίσει η νέα αμερικανική κυβέρνηση τα συμφέροντά της στην περιοχή, δεν μπορεί να είναι από τώρα γνωστό.

Αλλά οι αποφάσεις της θα παίξουν καθοριστικό ρόλο και για την επίλυση της κρίσης και τη νέα ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή.

Όσο για μας ο κίνδυνος δεν προέρχεται μόνο από τις αποφάσεις Μπους στο θέμα της αναγνώρισης των Σκοπίων στο μεσοδιάστημα ως τις 20 Ιανουαρίου, όσο από μια γενικότερη στρατηγική αναθεώρηση και εκτίμηση της περιοχής από την αμερικανική πλευρά. Πού θα βρεθούμε σε ενδεχόμενη νέα στρατηγική εξέλιξη;

Διότι κατά τα άλλα δεν είναι λογικό να αναμένουμε κάποια αλλαγή των αμερικανικών εκτιμήσεων για τον σημερινό ρόλο της Τουρκίας, μολονότι αυτό δεν σημαίνει και ανατροπή της αναλογίας 7 προς 10, στην παροχή στρατιωτικής βοήθειας προς Ελλάδα και Τουρκία, για ό,τι αυτή αξίζει σήμερα.

Οι στρατιωτικές βάσεις θα διατηρηθούν, οι Αμερικανοί τουρίστες ίσως αυξηθούν και οι αμερικανικές επενδύσεις θα αργήσουν ακόμη να έλθουν. Όσο για το Κυπριακό...

Κλειδί για τη διαμόρφωση των σχέσεων ΗΠΑ-Ευρώπης, πέρα από τα οικονομικά-εμπορικά ζητήματα, ίσως αποτελέσει η αμερικανική στάση στο Γιουγκοσλαβικό.

Η στάση των δυτικών χωρών και του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) απέναντι στην εμφύλια αυτή διαμάχη που, κατά τη γνώμη τους, οφείλεται κυρίως στις σερβικές φιλοδοξίες για τη δημιουργία της «Μεγάλης Σερβίας», συνίστατο σε μια σταδιακή σκλήρυνση και κλιμάκωση. Τις διπλωματικές πιέσεις προς τη σερβική ηγεσία και την επιβολή εμπάργκο στις πωλήσεις όπλων προς όλα τα εμπόλεμα μέρη ακολούθησε η αναγνώριση της Κροατίας και της Σλοβενίας από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (απόφαση βιαστική και συνοδευόμενη από σωρεία άκαιρων και αδέξιων χειρισμών στους οποίους η Γερμανία «παρέσυρε» τις υπόλοιπες δυτικές χώρες) και η μη-αναγνώριση της «μικρής» Γιουγκοσλαβίας (αποτελούμενης από τη Σερβία και το Μαυροβούνιο) ως διαδόχου κρατούς της Γιουγκοσλαβίας (ενώ θα πρέπει να αναφερθεί και η πρόσφατη αποπομπή της από την έδρα της πρώην Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας στα Ηνωμένα Έθνη). Στη συνέχεια επιβλήθηκε εμπορικός αποκλεισμός κατά της Σερβίας και του Μαυροβουνίου. Το εμπάργκο, όπως άλλωστε αναμενόταν, δεν ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικό, αφού παραβιάστηκε ευρέως από τη Ρουμανία, την Ουγγαρία, τη Ρωσία και τη Δημοκρατία των Σκοπίων. Εξάλλου, και

ενώ Γερμανοί και άλλοι Ευρωπαίοι πολιτικοί εξαπέλυαν μύδρους κατά της Ελλάδος για υποτιθέμενη παραβίαση του εμπάργκο, αποκαλύφθηκε ότι γερμανικές και ιταλικές εταιρείες παραβιάζουν συστηματικά την απόφαση για αποκλεισμό. Επιπλέον, έγινε πρόσφατα γνωστό ότι η Κροατία παρέλαβε μεγάλες ποσότητες όπλων γερμανικής προέλευσης και ότι οι μουσουλμάνοι της Βοσνίας έχουν λάβει όπλα από το Ιράν (και πιθανότατα οικονομική υποστήριξη από άλλες ισλαμικές χώρες), ενώ μουσουλμάνοι εθελοντές (μουτζαχεντίν) πολεμούν εναντίον των Σέρβων. Τέλος, τα Σκόπια αποτελούν αποδέκτη στρατιωτικής βοήθειας από την Τουρκία και στοχεύουν στην αγορά οπλισμού από τη Ρωσία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει ένα γενικότερο πρόβλημα εξοπλισμών στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Στους βασικούς προμηθευτές περιλαμβάνονται η Ρωσία (η οποία πουλάει όπλα σχεδόν χωρίς περιορισμούς λόγω οικονομικών προβλημάτων), η παραχώρηση όπλων από τα αποθέματα του πρώην ανατολικογερμανικού στρατού, καθώς και ιδιώτες έμποροι όπλων.

Διεθνής παρέμβαση

Σε μια προσπάθεια να σταλεί ανθρωπιστική βοήθεια στο πολιορκούμενο και σκληρά δοκιμα-

ζόμενο Σεράγεβο, καθώς και την υπόλοιπη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ο ΟΗΕ απέστειλε 1.600 ελαφρά εξοπλισμένους κυανόκρανους. Η δύναμη αυτή απέτυχε να διασφαλίσει τη διανομή της βοήθειας, ενώ κατέληξε να αποτελεί στόχο των αντιμαχόμενων πλευρών, με αποτέλεσμα να υπάρξουν αρκετά θύματα ανάμεσα στους άνδρες της.

Σχεδόν ταυτόχρονα με την αποστολή κυανόκρανων, τέθηκε σε εφαρμογή ένας ιδιότυπο θαλάσσιος αποκλεισμός (ο επίσημος όρος ήταν «επιτήρηση»-monitoring) της Σερβίας και του Μαυροβουνίου από ναυτικές δυνάμεις το ΝΑΤΟ και της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), αφού τα πλοία που συμμετείχαν περιόριστηκαν στην απλή αναγνώριση των εμπορικών πλοίων και όχι στην πραγματοποίηση νησιών και την παρεμπόδιση των πλοίων που τυχόν προσπαθούσαν να διασπάσουν τον αποκλεισμό.

Η συνέχιση των εχθροπραξιών με αμείωτη ένταση σηματοδοτεί την αποτυχία των προσπαθειών της διεθνούς κοινότητας για τον τερματισμό της σύρραξης στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Έτσι, σε μια ύστατη προσπάθεια να σταματήσουν τις μάχες, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ψήφισε υπέρ μιας στρατιωτικής επέμβασης στη Βοσνία. Πιο συγκεκριμένα, ψηφίστηκαν οι αποφάσεις 770 (χρήση στρατιωτικών δυνάμεων για τη διασφάλιση της ανθρωπιστικής βοήθειας προς τον άμαχο πληθυσμό της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης) και 771 (καταδίκη της ύπαρξης στρατοπέδων συγκέντρωσης-σεβασμός των προβλεπόμενων από τις Συνθήκες της Γενεύης) το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Εκφράζεται, ωστόσο, φόβος ότι η υλοποίηση της απόφασης για στρατιωτική επέμβαση (ιδιαίτερα αν χρειαστούν και χερσαίες επιχειρήσεις) ενδέχεται να έχει αρνητικές συνέπειες για τη σταθερότητα στην περιοχή. Πριν παρουσιάσουμε τα οκτώ των ανησυχιών αυτών θα θέλαμε να εκφράσουμε τη σαφή υποστήριξή μας προς την ασφάλεια της στρατιωτικής επέμβασης ως μέσον για την κατάπαυση και τον τερματισμό των εχθροπραξιών, αντιμετώπισης της επιθετικότητας εναντίον του κράτους, επανόρθωσης της διεθνούς νομιμότητας, και γενικότερα επιβολής της ειρήνης. Εξάλλου, αν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θέλει πραγματικά να αποκτήσει μια κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική, θα πρέπει να δείξει ότι είναι ικανή να συμβάλει με ουσιαστικό τρόπο στην επίλυση μιας ένοπλης και ιδιαίτερα αιματηρής διαμάχης στην άμεση γειτονιά της.

Μετά τη διάσκεψη του Λονδίνου, τον περασμένο Αύγουστο που σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως πλήρης αποτυχία, προοπτική μιας στρατιωτικής επέμβασης απεμακρύνθηκε προσωρινά, αν και σε καμιά περίπτωση δεν αποκλείστηκε οριστικά. Μάλιστα, ο ορισμένους κύκλους αναπτύσσεται έντονη φιλομολογία περί στρατιωτικής επέμβασης στις αι-

Στρατιωτική επέμβαση: Ναι ή Όχι;

των Φίλιππου Πιέρρου και Θάνου Ντόκου

Το δράμα των λαών της πρώην Γιουγκοσλαβίας έχει προκαλέσει ιδιαίτερη συγκίνηση στην παγκόσμια κοινή γνώμη. Η ευρύτερη αστάθεια που έχει προκληθεί από την εμφύλια διαμάχη στη χώρα αυτή, σε συνδυασμό με τα συμφέροντα που διακυβεύονται στη βαλκανική χερσόνησο και τις πολλαπλές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τους εμπόλεμους, οδήγησαν στην άμεση ή έμμεση ανάμειξη πολλών κρατών, όμορων και μη. Ο Φίλιππος Πιέρρος, διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Harvard και ευρωβουλευτής και ο Θάνος Ντόκος, διδάκτωρ διεθνών σχέσεων του Πανεπιστημίου Cambridge και επιστημονικός ερευνητής στο Πανεπιστήμιο Harvard, αναλύουν τις κρίσιμες διαστάσεις του προβλήματος, παραθέτουν λύσεις ώστε να τεθεί τέρμα στις εχθροπραξίες και να ανοίξει ο δρόμος για πιο μόνιμες διευθετήσεις στα Βαλκάνια.

Ο «κύκλος του αίματος» στο Σεράγεβο δεν έχει τέλος – τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα

του 1993 αν οι συγκρούσεις στη Βοσνία συνεχιστούν με αμείωτη ένταση, ενώ η έλευση του άνοιξη και ο πιθανολογούμενος μεγάλος αριθμός θυμάτων από την πείνα και το κρύο θα αυξήσουν τις πιέσεις για μια πιο δυναμική αντίληψη της διεθνούς Κοινότητας.

Τα σενάρια της επέμβασης

Εξαιτίας τούτου, τώρα ποια είναι τα πιθανά σενάρια στην εξέλιξη των εχθροπραξιών στη Βοσνία, περίπτωση στρατιωτικής επέμβασης:

Οι Σέρβοι σταματούν τις εχθροπραξίες, είτε σύμφωνα με στρατιωτική επέμβαση του ΟΗΕ, επειδή έχουν επιτύχει τους στόχους τους και λένε ότι βρίσκονται σε καλή διαπραγματευτική θέση. Συνεργατική μπορεί να είναι και η δράση παραγόντων όπως η έλευση του χειμώνα, η «πολεμική κούραση» και τα σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της χώρας.

Οι μάχες συνεχίζονται με αμείωτη ένταση υλοποιείται το υπό συζήτηση σχέδιο του ΟΗΕ, αλλά υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, για την αποστολή 6.000 στρατιωτών, για τη διακίνηση ανθρωπιστικής βοήθειας και προστασία των εφοδιοπονημένων (απόφαση που πάρθηκε στα τέλη Σεπτεμβρίου). Αν συνεχιστούν οι επιθέσεις κατά των εφοδιοπονημένων, οι εχθρές χώρες εξαπολύουν αεροπορικές επιδρομές εναντίον των βαρέων όπλων των Σέρβων των μουσουλμάνων Κροατών αν διαπιστω-

θεί ότι είναι υπεύθυνοι για τη συνέχιση των εχθροπραξιών).

2α) Οι Σέρβοι δεν υποχωρούν, ακόμα και μετά τις αρχικές αεροπορικές επιδρομές. Οι δυτικές χώρες έχουν δύο επιλογές: ή σταματούν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις (οπότε χάνουν κάθε περαιτέρω δυνατότητα διπλωματικής επέμβασης στη διαμάχη και κάθε επιρροή επί της Σερβίας) ή κλιμακώνουν την επέμβαση με χειρσαίες επιχειρήσεις.

2β) Αν οι χειρσαίες επιχειρήσεις επιτύχουν γρήγορα το στόχο τους, έχει καλώς. Στην αντίθετη περίπτωση, δεν αποκλείεται να δημιουργηθεί μια κατάσταση τύπου Βιετνάμ στην Ευρώπη, με συνακόλουθη επέκταση των συγκρούσεων στο Κοσσυφοπέδιο, το Σαντζάκ και, ίσως, τη Βοϊβοδίνη.

Οι δυσκολίες των «χειρουργικών» επεμβάσεων

Πιστεύουμε ότι η επιτυχία μιας στρατιωτικής επέμβασης καθίσταται αμφίβολη λόγω της ύπαρ-

Η βαλκανική χερσόνησος θα συνεχίσει να αποτελεί για το εγγύς μέλλον πεδίο περιφερειακών ανταγωνισμών ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις για τη χάραξη ζωνών πολιτικής και οικονομικής επιρροής.

ξης μιας σειράς προβλημάτων, τόσο πολιτικής όσο και στρατιωτικής φύσεως. Πιο συγκεκριμένα:

Κατ' αρχάς, η Βοσνία δεν είναι Κουβέιτ, η

Σερβία δεν είναι Ιράκ και ο Μιλόσεβιτς δεν είναι Σαντάμ Χουσεϊν. Όπως αναφέραμε προηγουμένως δεν ευθύνονται μόνο οι Σέρβοι για τη συνέχιση των εχθροπραξιών στη Βοσνία.

Μια στρατιωτική επέμβαση για να πετύχει θα πρέπει να έχει απόλυτα ξεκαθαρισμένους και συγκεκριμένους στρατιωτικούς και πολιτικούς στόχους. Θα πρέπει ακόμα να υπάρχει μια πολιτική πρόταση για την οριστική διευθέτηση της διαμάχης. Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στην περίπτωση της Βοσνίας.

Πόσο αποτελεσματικές θα ήταν οι «χειρουργικές», αεροπορικές επιδρομές εναντίον των βαρέων όπλων των Σέρβων; Η καταστροφή των όπλων αυτών, θα προκαλούσε αρκετές απώλειες ανάμεσα στον άμαχο πληθυσμό. Θα ήταν, άλλωστε, η καταστροφή τους αρκετή για να πεισθούν οι Σέρβοι να σταματήσουν τις εχθροπραξίες και να συμμετάσχουν σε ειρηνευτικές συνομιλίες; Ή, όπως αναφέραμε στα σενάρια 2α και 2β, θα χρειαστούν και χειρσαίες επιχειρήσεις; Στην περίπτωση αυτή, πέρα από τις απώλειες, τόσο ανάμεσα στους μαχόμενους, όσο και στον άμαχο πληθυσμό, το αποτέλεσμα θα ήταν η συσπείρωση του σερβικού λαού ενάντια στα ξένα στρατεύματα, καθώς και η κλιμάκωση και επιμήκυνση των συγκρούσεων. Σε περίπτωση καθοριστικής ήττας της Σερβίας, το αποτέλεσμα θα ήταν η ταπείνωση της χώρας αυτής, η πλήρης αποξένωσή της από τη Δύση, η προσκόλλησή της στο ρωσικό άρμα, η δημιουργία αλυτρωτικού κινήματος (και βέβαια το ίδιο ισχύει και σε περίπτωση ταπεινωτικής ήττας ή εντελώς άδικου εδαφικού διακανονισμού για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και το Κοσσυφοπέδιο) και, μακροπρόθεσμα, γενικότερη αστάθεια, αφού η συμμετοχή της Σερβίας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός περιφερειακού συστήματος ασφάλειας και τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα στη Βαλκανική Χερσόνησο.

Εξάλλου, οι χειρσαίες επιχειρήσεις θα απαιτούσαν μεγάλο αριθμό στρατιωτών. Ο Καναδός υποστράτηγος Μακένζι, πρώην διοικητής της ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ και άλλοι στρατιωτικοί αξιωματούχοι, υπολογίζουν ότι θα χρειαστούν γύρω στους 500-800.000 άνδρες για την επιτυχημένη διεξαγωγή χειρσαίων επιχειρήσεων στη Βοσνία. Ποιος θα συνεισφέρει την απαιτούμενη δύναμη; Η Βρετανία και η Ιταλία είναι φανερά απρόθυμες, ενώ οι ΗΠΑ ανησυχούν για ένα νέο Βιετνάμ και αναμένεται να συνεισφέρουν μόνο με αεροπορικές και θαλάσσιες δυνάμεις. Αξιοσημείωτη είναι η πρόσφατη δήλωση του αρχηγού του αμερικανικού γενικού

επιτελείου, στρατηγού Πάουελ, που εξέφρασε την πλήρη αντίθεσή του στην αποστολή έστω και συμβολικού αριθμού Αμερικανών στρατιωτών στη Βοσνία (ίσως η στάση των ΗΠΑ αλλάζει με-

τά τις προεδρικές εκλογές). Το γερμανικό σύνταγμα απαγορεύει τη συμμετοχή σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, εκτός των συνόρων της χώρας, η συμμετοχή της Ρωσίας δεν συζητείται, ενώ και η Γαλλία έχει χαμηλώσει τους τόνους.

Η μόνη χώρα που προσφέρθηκε (με δύσκολα απορριπτόμενο ενθουσιασμό) να συμμετάσχει σε μεγάλης κλίμακας χειρσαίες επιχειρήσεις εναντίον των Σέρβων είναι η Τουρκία, ενώ ανάλογη πρόθεση έχουν εκδηλώσει και άλλες μουσουλμανικές χώρες, εισάγοντας με έναν ιδιαίτερα επικίνδυνο και εκρηκτικό τρόπο το θρησκευτικό στοιχείο στις συγκρούσεις που λαμβάνουν χώρα στη Βοσνία (αν και δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι το θρησκευτικό στοιχείο πρωτο-εισήχθη στη Γιουγκοσλαβική διαμάχη από το Βατικανό). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η ενεργός και «επιθετική» τουρκική στάση (που, σε συνδυασμό με άλλες ενέργειες, αποβλέπει στη δημιουργία ενός μουσουλμανικού – τουρκικού τόξου επιρροής στη Βαλκανική) έχει αρχίσει να προκαλεί αντιδράσεις, αφού θεωρείται ότι δεν συνεισφέρει στην επίλυση του προβλήματος.

Το έδαφος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, είναι ιδανικό για ανταρτοπόλεμο και οι Σέρβοι είναι, κατά γενική παραδοχή, από τους σκληρότερους μαχητές στον κόσμο. Επιπλέον, η συμμετοχή στη δύναμη επέμβασης του ΟΗΕ στρατευμάτων από τη Γερμανία, την Ιταλία και την Τουρκία θα ξυπνούσε ιδιαίτερα δυσάρεστες μνήμες στους Σέρβους. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η ισχύς του πρώην Γιουγκοσλαβικού και νυν σερβικού στρατού, είναι αρκετά μειωμένη αν και πάντα υπολογίσιμη.

Τέλος, σύμφωνα με τον υποστράτηγο Μακένζι, η ειρηνευτική δύναμη θα πρέπει να παραμείνει στη Βοσνία για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αν αποσυρθεί σύντομα, τότε οι αντίπαλοι θα ξαναρχίσουν τις μάχες, εξαιτίας του μίσους που μεγαλώνει. Και το ερώτημα «ποιος θα πληρώσει τα υψηλά έξοδα μιας στρατιωτικής επέμβασης και της μακροχρόνιας παραμονής των ειρηνευτικών δυνάμεων», παραμένει αναπάντητο, ειδικά σε μια περίοδο οικονομικών προβλημάτων για την Ευρώπη και τις ΗΠΑ.

Υπάρχει καλύτερη λύση;

Είναι φανερό ότι κάθε άλλο παρά εγγυημένη θεωρούμε την επιτυχία μιας στρατιωτικής επέμβασης, ιδιαίτερα αν κριθεί απαραίτητη η διεξαγωγή χειρσαίων επιχειρήσεων. Η καλύτερη, ίσως, λύση στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, θα ήταν η πιστή τήρηση του εμπάργκο από όλες τις χώρες, γειτονικές και μη, και η απαγόρευση εισόδου των σερβικών αεροσκαφών στον εναέριο χώρο της Βοσνίας. Ωστόσο, αν δεν μειωθεί η ένταση των συγκρούσεων στη Βοσνία-Ερζεγο-

βίνη και αν δεν πιστοποιηθεί ότι υπεύθυνοι για τη συνέχιση των εχθροπραξιών είναι οι Σέρβοι, οι δυτικές χώρες θα πρέπει να εξετάσουν πολύ σοβαρά την εξαπόλυση αεροπορικών επιθέσεων εναντίον επιλεγμένων στρατιωτικών στόχων. Πιστεύουμε πάντως ότι οι αεροπορικές επιχειρήσεις δεν θα πρέπει να επεκταθούν και στο σερβικό έδαφος, εκτός αν αυτό κριθεί απολύτως αναγκαίο.

Σε πολιτικό επίπεδο τώρα, μια ταπεινωτική ήττα της Σερβίας θα μπορούσε να αποτελέσει την αρχή σημαντικών, όσο και αποσταθεροποιητικών εξελίξεων στο Κοσσυφοπέδιο και στα Σκόπια (με άμεση ή έμμεση ανάμειξη της Ελλάδας και άλλων βαλκανικών χωρών). Πολύ σωστά λοιπόν η χώρα μας αρνήθηκε κατηγορηματικά να συμμετάσχει με οποιονδήποτε τρόπο σε στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά της Σερβίας, ενώ ταυτόχρονα επισημαίνει τους κινδύνους μιας στρατιωτικής επέμβασης και προειδοποιεί όλες τις πλευρές για τις πιθανές αρνητικές συνέπειες.

Η συνέχιση των εχθροπραξιών με αμείωτη ένταση σηματοδοτεί την αποτυχία των προσπαθειών της διεθνούς κοινότητας για τον τερματισμό της σύρραξης.

Έχει αρχίσει να γίνεται ευρύτερα αποδεκτό ότι η μόνη διαφαινόμενη λύση σήμερα είναι η καντονοποίηση της Βοσνίας, όσο και αν αυτό κατ' ουσίαν επιβραβεύει την αρχική επιθετικότητα των Σέρβων. Αν εφαρμόσουμε τα κριτήρια της *realpolitik*, τότε ίσως καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, μια τέτοια πολιτική θα έχει μακροπρόθεσμες σταθεροποιητικές συνέπειες.

Αν στην περίπτωση της Βοσνίας αποτελούν πλέον τετελεσμένο γεγονός και δεν μπορούν να αναστραφούν, η δημιουργία στρατοπέδων και η πολιτική της εθνικής καθάρσης θα πρέπει να καταδικαστούν με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο, ώστε να αποφευχθεί η επανάληψή τους σε οποιοδήποτε άλλο μέρος του πλανήτη. Η οποιαδήποτε ανοχή είναι ασύμβατη με τις διαφαινόμενες αρχές της νέας παγκόσμιας τάξης – που θέλουμε να ελπίζουμε ότι θα στηρίζεται στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων – και θα αποτελέσει όνειδος για τη σημερινή Ευρώπη, αλλά και ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα.

Υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες σχετικά με την επανάληψη της «εθνικής καθάρσης» και στο Κοσσυφοπέδιο (αλλά όχι στη «Μακεδονία», όπως λανθασμένα ισχυρίζονται Αμερικανοί αναλυτές και δημοσιογράφοι). Σε αντίθεση με τη Βοσνία, όπου οι Σέρβοι έφθαναν το 35%, στο Κοσσυφοπέδιο το 90% του πληθυσμού είναι Αλβανοί και οι Σέρβοι δεν θα έχουν καμία δικαιολογία για την επανάληψη της «εθνικής

κάθαρσης». Με το πρώτο σημάδι εφαρμογής μιας τέτοιας πολιτικής, η Δύση θα πρέπει να αντιδράσει δυναμικά για να αποτρέψει μια ειρύτερη σύγκρουση με βέβαιη συμμετοχή η Αλβανίας. Ο καλύτερος τρόπος αντίδρασης ήταν ο επιλεκτικός βομβαρδισμός σερβικών στρατιωτικών στόχων (βαρέων όπλων, κέντρων επικοινωνιών, στρατιωτικών αποθηκών κλπ) ενώ προσπάθεια θα πρέπει να καταβληθεί για την αποφυγή θυμάτων μεταξύ του άμαχου πληθυσμού.

Και το μέλλον, αβέβαιο

Ποιες είναι οι προβλέψεις για το άμεσο μέλλον; Υπάρχουν έντονοι φόβοι για επέκταση των συγκρούσεων στο Κοσσυφοπέδιο, με επακόλουθη συμμετοχή της Αλβανίας και, έμμεσα, της Σκοπίων (λόγω της εκεί αλβανικής μειονότητας και της πιθανής χρήσης του σκοπιανού εδάφους για μετακίνηση στρατευμάτων από τους εμπόλους). Η σημαντικότερη άμεση συνέπεια για

χώρα μας θα είναι η συρροή αμέσως μου προσφύγων και η αύξηση δυσχερειών για τις προς βορρά χειρσαίες επικοινωνίες και μεθυστικές.

Εξάλλου, ο Κροάτης πρόεδρος Τούτζμαν ζήτησε την απόσυρση

έως τον Μάρτιο του 1993, της ειρηνευτικής ναυμης του ΟΗΕ και εκφράζονται φόβοι ότι Κροάτες θα προσπαθήσουν να πάρουν πίσω εδάφη που κατέχουν οι Σέρβοι στην Κροατία.

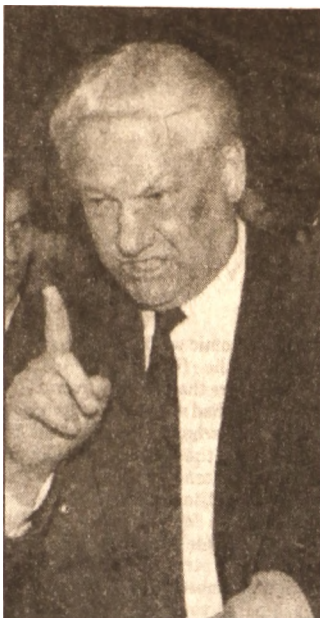
Τέλος, η συμμετοχή μουσουλμάνων μονάδων και οι παροτρύνσεις για την κήρυξη πολέμου (τζιχάντ) κατά των Σέρβων, εμπνέουν το δυναμικό μετατροπής των συγκρούσεων σε θρησκευτικό πόλεμο. Στη θετική πλευρά «ισοζυγίου» τοποθετείται η πρόσφατη συνέντευξη για αποστρατιωτικοποίηση του Σεράγεβ.

Όσον αφορά την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην περιοχή των Βαλκανίων, θεωρούμε τακτική ανάγκη και προτεραιότητα την ειρήνη της περιοχής πριν κλιμακωθούν και επεκταθούν οι διάφορες διαμάχες και συγκρούσεις στην Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (Γεωργία, Μολδαβία, Υπερκαυκασία, Ουκρανία και κεντροασιατικές Δημοκρατίες) και δημιουργηθεί έτσι μια τεράστια περιοχή κρίσης και φλέξης, που θα εκτείνεται από την Αδριατική έως την Κεντρική Ασία.

Ακόμα και μετά τον τερματισμό των εχθροπραξιών στην πρώην Γιουγκοσλαβία, η βαλκανική χειρσόννησος θα συνεχίσει να αποτελεί, για εγγύς μέλλον τουλάχιστον, πεδίο περιφερικών ανταγωνισμών, ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις, για τη χάραξη ζωνών πολιτικής και νομικής επιρροής, θυμίζοντας έτσι έντονα προ του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, επο-

Η παλιοκατάσταση, της παλιοκατάστασης...

Πο και πιο βρώμικο γίνεται το πολιτικό παιχνίδι στη Ρωσία. Ο Γέλτσιν υψώνει τη ρομφαία της «κάθαρσης» και επιχειρεί να καθαρίσει παλιούς προσωπικούς λογαριασμούς τους πρώην ηγέτες του ΚΚΣΕ και, ιδιαίτερα, τον Γκορμπατσώφ.

Ο Γέλτσιν απειλεί...

Ο Γκορμπατσώφ απορεί

Αντιμετωπίζοντας σοβαρότατα προβλήματα στο εσωτερικό της χώρας, ο Πρόεδρος της Ρωσίας, Μπόρις Γέλτσιν, εμφανίζεται τώρα με τη ρομφαία της κάθαρσης εναντίον των πρώην ηγετών του ΚΚΣΕ και ιδιαίτερα του Γκορμπατσώφ με τον οποίον επιθυμεί να ξεκαθαρίσει παλιούς προσωπικούς λογαριασμούς. Ο Γέλτσιν, που έγινε μέλος του Πολιτικού Γραφείου του Άλλοτε Πρωθυπουργού ΚΚΣΕ, το Μάρτιο του 1990, είχε επικρίνει τον Γκορμπατσώφ, ο οποίος ακολούθως δεν άφησε και πολύ ήσυχο. Τώρα, ο Γέλτσιν παίρνει τη ρεβάνς, ιδιαίτερα ενοχλημένος από τις κρίσεις του πρώην προέδρου, αλλά και της πολιτικής του. Αλλά ο Γκορμπατσώφ δεν είναι εύκολος χος, όχι μόνο γιατί είναι κάτοχος του Νόμπελ Ειρήνης, αλλά και γιατί έχει πανίσχυρους φίλους στο εξωτερικό. Το αν θα καταλήξει να φυλακιστεί δεν είναι εύκολο να το πει κανείς. Πόσο θα βήξει το σχοινί ο Γέλτσιν;

Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, κάλεσε τη συγκεκριμένη δίκη εναντίον του παλιού ΚΚΣΕ «σκατοδικείο», οπότε δεν υπάρχει πρόμα ή το Συνταγματικό Δικαστήριο «σκατοδικαστήριο» και μένως θα πρέπει να παραπεμφθεί σε δίκη για εξύβριση δικαστικής αρχής. Αυτό το ... ευώδες θέμα απασχολούσε τη ρωσική πολιτική ζωή πολλές ημέρες, έως ότου ο τέως Σοβιετικός πρόεδρος, κατάφερε τελικά να πάρει

προσωρινή άδεια εξόδου από τη χώρα, αναχωρήσει για την κηδεία του Βίλλυ Μπραντ, στη Γερμανία.

Επιστρέφοντας, όμως, χωρίς γραφεία, πλέον, χωρίς ντάτσα και λιμουζίνα, τα οποία «εθνικοποίησε» ο Μπόρις Γέλτσιν, ως καλός Μπολσεβίκος, θα έχει να αντιμετωπίσει γύρω στις τέσσερις κατηγορίες: Την εξύβριση δικαστικής αρχής, την απόκρυψη από το «ρωσικό λαό» (sic) των στοιχείων για την εν ψυχρώ σφαγή 20 χιλιάδων Πολωνών από τον Στάλιν και τον Μπέρια, κατά τη δεκαετία του '40 στο Κατίν, τις παραβιάσεις της φορολογικής νομοθεσίας, στις οποίες υποτίθεται ότι υπέπεσε το «Ίδρυμα Γκορμπατσώφ» στους έξι μήνες που λειτουργεί, και, τέλος, την άρνησή του να καταθέσει στο Συνταγματικό Δικαστήριο...

Υποτίθεται ότι αυτή η τελευταία υπόθεση, ήταν η αφορμή για τη νέα φάση του άγριου πολέμου που ξέσπασε μεταξύ Γέλτσιν και Γκορμπατσώφ. Είναι γνωστό, ότι το Δικαστήριο εξετάζει, ύστερα από αίτηση των κομμουνιστών, αν ήταν συνταγματική η απόφαση του Γέλτσιν για την απαγόρευση του ΚΚ, και, ύστερα από αίτηση των ριζοपाστών, αν ήταν συνταγματική η δράση του ΚΚ παλιότερα. Ο Γκορμπατσώφ χαρακτηρίζει τη δίκη «πολιτικό θέατρο» και αρνείται πεισματικά να εξεταστεί ως μάρτυρας. Ορισμένοι από τους στενότερους συνεργάτες του Γκορμπατσώφ, έχουν αφήσει να εννοηθεί ότι ο τέως πρόεδρος κάνει λάθος.

Το ελαφρυντικό του Γκορμπατσώφ

Έχει όμως ένα «ψυχολογικό» ελαφρυντικό ο Γκορμπατσώφ, γιατί, όπως έχει δηλώσει, «δεν θα ξέρω αν πρέπει να καθίσω με τους κατηγορούμενους επειδή υπήρξα γραμματέας του ΚΚ ή με τους κατηγορούμενους επειδή το ΚΚΣΕ προσπάθησε να με ανατρέψει με το πραξικόπημα». Σε κάθε περίπτωση, θα μπορούσε να αναγκαστεί να καταθέσει ή να υποστεί τις νόμιμες κυρώσεις. Οι οποίες όμως καθόλου δεν προβλέπουν την κατάσχεση των κτιρίων του Ίδρυματός του ή την απαγόρευση της εξόδου από τη χώρα...

Για τον Μπόρις Γέλτσιν, ο πρόσφατος απολογισμός είναι πολύ χειρότερος. Μπροστά στα τεράστια προβλήματα της χώρας του που είχε προφανώς υποτιμήσει, ο Ρώσος πρόεδρος φαίνεται να χάνει όλο και περισσότερο την ψυχραιμία του. Εκνευρίζεται με την κριτική του Γκορμπατσώφ που έχει ελάχιστη απήχηση στη ρωσική κοινή γνώμη και εν συνεχεία με τα μέτρα που παίρνει εναντίον του βγάζει τον τέως πρόεδρο από την αφάνεια και τον μετατρέπει σε μάρτυρα.

Μια μερίδα του περιβάλλοντός του δείχνει όλο και περισσότερο ανεξέλεγκτη. Την ημέρα της κατάσχεσης του κτιρίου του, που κυκλώθηκε από την αστυνομία, ο Γκορμπατσώφ τηλεφώνησε για να μάθει τι συμβαίνει στο διευθυντή του πολιτικού γραφείου του Γέλτσιν, Γιούρι Πετρόφ, ο οποίος

όμως μόλις είχε ακούσει για το διάταγμα του Ρώσου προέδρου από το ραδιόφωνο! Το συμπέρασμα είναι ότι σε αυτό το ξεκαθάρισμα προσωπικών λογαριασμών, ο Γκορμπατσώφ είναι πιο συμπαθητικός, γιατί είναι ο διωκόμενος, ενώ ο Γέλτσιν είναι ο κακός.

Τα κρατικά αρχεία στο φως

Σαν να μην έφταναν όλα αυτά, ο Γέλτσιν θα πρέπει να δικαιολογηθεί και στη Δύση, τη βοήθεια της οποίας έχει απόλυτη ανάγκη. Όμως μερικές κυβερνήσεις (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Πορτογαλία) έσπευσαν και δημοσίως να διαμαρτυρηθούν για την κακομεταχείριση του αρχιτέκτονα της Περεστρόικα, διάδοχός του άνοιξε τα αρχεία και άρχισε να μοιράζει απόρρητα έγγραφα, τα οποία ο Γκορμπατσώφ υποτίθεται ότι είχε κρατήσει μυστικά. Σφαγή των Πολωνών στο Κατίν, κατάρριψη του επιβατικού κορεατικού τζάμπο το 1983 από τη σοβιετική πολεμική αεροπορία.

Έτσι στον Ρώσο πρόεδρο δεν έμενε τίποτα άλλο παρά να συναντήσει τον πρόεδρο της CIA στο Κρεμλίνο και να τονίσει ότι ποτέ κανείς άλλος ηγέτης της Σοβιετικής Ένωσης ή της Ρωσίας δεν είχε τολμήσει κάτι παρόμοιο. Όστερα από αυτήν την τόσο μεγάλη σημασία για την ανθρωπότητα χειρονομία, το επόμενο ερώτημα είναι πόσο χαμηλότερα θα φθάσει ο Γέλτσιν, μέσα σε αυτή την ...παλιοκατάσταση...

Στέλιος Κούλογλου

«**Α**ν κάποιος επιθυμεί να έχει ένα συνέδριο σαν εκείνο της Βρέμης, πολύ καλά τότε, θα το έχει...» Η απειλή αυτή του καγκελαρίου και του προέδρου του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος (CDU) Χέλμουτ Κολ διατυπώθηκε στη Βόννη, «εν στενώ κύκλω» στις αρχές Σεπτεμβρίου και εν όψει του συνεδρίου που είχε συγκληθεί – και πραγματοποιήθηκε εν τω μεταξύ, αυτή την εβδομάδα στο Ντίσελντορφ, στις 25-28 Οκτωβρίου.

Αποδέκτες ήταν, κατά πρώτο λόγο, ο πρόεδρος της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος Βόλφγκανγκ Σόιμπλε και, κατά δεύτερο, ο υπουργός άμυνας Φόλκερ Ρύε. Και το νόημα της απειλής – για τους γνωρίζοντας τα όσα διαδραματίστηκαν στο προτελευταίο συνέδριο των Χριστιανοδημοκρατών στη Βρέμη το 1989 – ήταν σαφές: «Αν... κουνηθείτε, θα σας ξεδοντιάσω!».

Background της υπόθεσης εν Βρέμη: Ο Χέλμουτ Κολ «καθάρισε» τότε –πριν από τη γερμανική ενοποίηση δηλαδή– τους περισσότερους αμφισβητίες της λεγόμενης «αριστερής» ή «πεφωτισμένης», ακριβέστερα, πτέρυγας του κόμματος –όπως π.χ. τον Γενικό Γραμματέα Χάιντερ Γκάισλερ, κατά το πρότυπο του προκατόχου του, Κουρτ Μπίντεν-

κοφφ, και τον πρωθυπουργό της Βάδης-Βυρτεμβέργης, Λόταρ Σπετ – εξοβελίζοντάς τους από τα κομματικά αξιώματα που κατείχαν και τρομοκρατώντας τούς υπόλοιπους «συνωμότες» – όπως π.χ. την πρόεδρο του κοινοβουλίου Ρίτα Ζύσμουντ, τον υπουργό εργασίας Νόρμπερτ Μπλυμ ή τον επικεφαλής των χριστιανοδημοκρατών συνδικαλιστών, Ουλφ Φινκ.

Background της απειλής εν Βόννη: Οι νέοι –και με το χρίσμα του Κολ– εκκολαπτόμενοι «δελφίνοι» του κόμματος, «έκαναν νερά»...

• Αφ' ενός, ο πρώτος τη τάξει υποψήφιος διάδοχος –παράλυτος από τη μέση και κάτω– Βόλφγκανγκ Σόιμπλε (συναρχιτέκτων της ενοποίησης στις διαπραγματεύσεις με την, μετά τον Χένεκερ, πολιτική ηγεσία της τότε Ανατολικής Γερμανίας) είχε αποστασιοποιηθεί την περίοδο εκείνη ανοιχτά από την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, ζητώντας τη λήψη δραστικών επιπρόσθετων μέτρων (από έκτακτη φορολογία και εφάπαξ εισφορές, ως τη σύναψη αναγκαστικού ομολογιακού δανείου) για την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσχερειών, βγάζοντας de facto τον Χέλμουτ Κολ ψεύτη, που επέμενε ακόμη, στο ότι δεν θα υπήρχε άλλη επιβάρυνση λόγω της ενοποίησης.

• Αφ' ετέρου, το «νέο αστέρι» του κυβερνητικού στερεώματος, ο υπουργός άμυνας Φόλκερ Ρύε – που διετέλεσε, ως δάσκαλος αγγλικών, προσωπικός διερμηνέας του καγκελαρίου στα ταξίδια του στο εξωτερικό και εν συνεχεία, ελέω Κολ, Γενικός Γραμματέας του κόμματος, ως την παραίτηση του Γκέχαρντ Στόλτενμπεργκ, την άνοξη, λόγω αποκάλυψης της προμήθειας των «Λέοπαρντ» στην Τουρκία για το μακελειό κατά των Κουρδών – απέβαλε επιδεικτικά το μέχρι τότε σκληρό κομματικό προφίλ του, κάνοντας λεπάλληλα και ποικίλα «ανοίγματα» προς σοσιαλδημοκρατική αξιωματική αντιπολίτευση.

«Αμαρτίες» και φόβοι...

Κοινός παρονομαστής των «αμαρτιών» δύο «δελφίνων», αλλά και των φόβων Χέλμουτ Κολ, ήταν, την περίοδο εκείνη, των πραγμάτων πίεση της κοινής γνώμης πολλών εφημερίδων – των φιλικά προς Χριστιανοδημοκράτες προσκείμενων, σιριλαμβανομένων, όπως της «Ντι Βέλτ» της «Φρανκφούτερ Αλγκεμάινε Τσάιτουν» – στην κατεύθυνση ενός «μεγάλου σναμμού», συγκυβέρνησης των δύο μεγάλων μάζων, του Χριστιανοδημοκρατικού (CDU) και του Σοσιαλδημοκρατικού (SPD), για «ξεκεφαλώσουν» από κοινού τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές «εκκρεμότητες» που έθεσε επί τάπητος η ποίηση και η «νέα Γερμανία»...

Τα σχετικά «σήματα» από την πλευρά τμήματος της ηγεσίας του SPD υπήρχαν. Η προοπτική ήταν – και εξακολουθεί να είναι – δελεαστική και, από... τεχνικής πλευράς, θολογιστική, μια και χωρίς τη σύμπραξη τελευταία ανάλυση των Σοσιαλδημοκρατών δεν μπορούν να περάσουν π.χ. ούτε οι κοπές των κοινωνικών δαπανών για «εξυγίανση» των οικονομικών του κράτους, οι απαραίτητες συνταγματικές μεταρρυθμίσεις για το άσυλο και τη στρατιωτικοποίηση «χειραφέτηση» της Γερμανίας στη δύσκολη...

Μια τέτοιου είδους όμως προσέγγιση Χριστιανοδημοκρατών και Σοσιαλδημοκρατών (είτε πριν είτε μετά τις εκλογές του Οκτωβρίου του 1994) θα καθιστούσε όχι μόνον ριιτούς τους δύο μικρότερους εταίρους κυβερνητικού συνασπισμού –των «αδελφών» Χριστιανοκοινωνιστών της Βαυαρίας (CSU) του Τέο Βάιγκελ και των Φιλελευθέρων (FDP) του Χανς Ντίνκερ, δηλαδή– αλλά, όπερ και κενό, θα συνεπαγόταν τον παραμερισμό του Χέλμουτ Κολ ως καγκελαρίου και ως...

Χέλμουτ Κολ Φυγή προς τα μπρος

Ο Χέλμουτ Κολ πέρασε ήδη στην ιστορία ως «ο καγκελάριος της γερμανικής ενοποίησης», αλλά και ως «ο καγκελάριος του φορο-ψεύδους», επειδή κέρδισε τις εκλογές του 1990, υποσχόμενος ψευδώς ότι δεν θα θίξει το πορτοφόλι των γερμανικών φορολογουμένων... Η πραγματικότητα του οικονομικού και κοινωνικού κόστους της ενοποίησης τον διέψευσε – δραματική πτώση του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος σε όλες τις δημοσκοπήσεις και τις τοπικές εκλογές.

Θεαματική άνοδος της ακροδεξιάς, εσωκομματική αμφισβήτηση της πολιτικής του και πίεση για συνεργασία με τους Σοσιαλδημοκράτες, ήταν οι επιπτώσεις... Με αφετηρία το συνέδριο του κόμματος στο Ντίσελντορφ, ο Χέλμουτ Κολ, αφού τιθάσευσε τους επίδοξους διαδόχους του, επιχειρεί για τις εκλογές του 1994 τη φυγή προς τα μπρος με μια διπλή τακτική: για την εξουδετέρωση της κριτικής των Σοσιαλδημοκρατών «ανακάλυψε» τη «φορο-αλήθεια» και για την επανενοσωμάτωση των ψηφοφόρων της ακροδεξιάς μετακινείται στην κατεύθυνση αυτή, κηρύσσοντας ταυτόχρονα τον πόλεμο στους «Ρεπουμπλικάνους».

του κόμματος – εξ ου και οι απειλητικοί «χαινοί» του Σεπτεμβρίου.

Ο Μονοκράτωρ

Από την εκπαρθύρωση των ανταπαιτητών Χέλμουτ Κολ στην ηγεσία του κόμματος, συνέδριο της Βρέμης, το 1989, κύλησε βέ-πολύ νερό στ' αυλάκι – η γερμανική ενοση «έστειψε» τον καγκελάριο μονοκράτο-το «ενοποιητικό» συνέδριο του Αμβούργου που ακολούθησε το 1990, δίνοντάς του, αντίπαλο, το 98,5% των ψήφων του συ-ού – αλλά και από την προ διμήνου εν-ώ κύκλω» σύσκεψη του Σεπτεμβρίου-όνη, επίσης:

Το Ντίσελντορφ δεν έγινε Βρέμη, γιατί μπλε και Ρύε, μπροστά στην απειλή, «τα-ραν», επί τόπου, με όρκους πίστης στον-λάριο, μεταθέτοντας την εκπλήρωση φιλοδοξιών τους αργότερα... Και ο-υτ Κολ, «κυρίαρχος του παιχνιδιού»,-άρισε εν τω μεταξύ ότι Αυτός θα διεκ-ει και πάλι την επανεκλογή του στο-α του καγκελαρίου, το 1994, για μία-ι τετραετία και ότι Αυτός θα ορίσει-ν έρθει η ώρα»– το διάδοχό του, τόσο-ήμμα, όσο και στην κυβέρνηση...

υποτιμούσε κανείς ωστόσο τον Χέλμουτ-εν υπέθετε ότι θα μπορούσε να αρκεστεί-αυτοϊκανοποίηση της επιβολής του στο-μματικό γήπεδο και μόνον. Ο Χέλμουτ-με δέκα χρόνια θητείας, ως καγκελά-και, είκοσι σχεδόν, ως πρόεδρος του-ανοδημοκρατικού Κόμματος, με συσ-μένη πείρα από τα σκαμπανεβάσματα-πολιτικού του βίου– γνωρίζει πλέον πολύ-ότι η διασφάλιση της αναμφισβήτητης-μαρχίας του στο κυβερνών κόμμα, δεν-αεί και συνώνυμο της παραμονής του-δάλιο της διακυβέρνησης της χώρας.

επανεκλογή του ως καγκελαρίου το 1994-ιάται άμεσα από το κατά πόσο θα απο-ώς τότε η επιδείνωση της οικονομικής-ιασης στη Γερμανία και από το κατά-α ανακτήσει το χαμένο έδαφος από τις-ές των ψηφοφόρων της λεγόμενης-ανικής Ένωσης» (του Χριστιανο-κατικού Κόμματος και των Χριστια-ωνιστών της Βαυαρίας, δηλαδή) προς-οσιαλδημοκράτες και, κυρίως, προς την-ξιά...

Καρφί και πέταλο

Χέλμουτ Κολ, διπλά χρεωμένος πολιτι-ενός με το «φορο-ψεύδος» των εκλο-υ 1990 –με την αθετημένη υπόσχεση,

δηλαδή, ότι το κόστος της γερμανικής ενοποι-ησης μπορεί να αντιμετωπιστεί χωρίς φορο-λογικές επιβαρύνσεις– και αφ' ετέρου, με την υποδαύλιση της ξενοφοβίας και του ρατσι-σμού –λόγω της καμπάνιας των Χριστια-νοδημοκρατών για τον περιορισμό της κατά-χρησης του ασύλου από την πλημμυρίδα των λεγόμενων «οικονομικών προσφύγων» στη Γερμανία– επιχειρεί τη φυγή προς τα εμπρός, χτυπώντας μια στο καρφί και μια στο πέταλο και προς τις δύο κατευθύνσεις.

Εναγκαλισμός και πόλεμος, οικειοποίηση θέσεων και κομματική (ή προσωπική) αντιπα-ράθεση, «αυτοκρατορική» και ωφελιμιστική αμνησία – είναι η βασική συνταγή της διπλής τακτικής Κολ έναντι των πολιτικών του αντι-πάλων...

• Για τους Σοσιαλδημοκράτες: Αφού τους «στρίμωξε» στο θέμα του ασύλου και της δρα-στηριοποίησης των γερμανικών ενόπλων δυ-νάμεων σε στρατιωτικές ειρηνευτικές επιχει-ρήσεις, εξαναγκάζοντας τελικά τον Μπγιερν Ένγκχολμ στην πολιτογραφημένη ως «δεξιά στροφή» του Πέτερσμπουργκ και οδηγώντας τους σε εσωκομματική κρίση –το έκτακτο συ-νέδριο του SPD σε δύο εβδομάδες θα... δείξει τις διαστάσεις της– ο Χέλμουτ Κολ πήρε από τους Σοσιαλδημοκράτες και το τελευταίο «ατού» της πολιτικής τους επιχειρηματολο-γίας, που συμπυκνωνόταν στην αναγκαιότητα επιβολής νέων φόρων... Έτσι, σε αντιστάθμι-σμα του «φορο-ψεύδους», ο καγκελάριος ανακάλυψε στο Ντίσελντορφ την «φορο-αλήθεια», προαναγγέλοντας τώρα πλέον Αυτός «αίμα, ιδρώτα και δάκρυα» για την ανοικοδόμηση της πρώην Ανατολικής Γερμανίας και την αποτροπή μιας συνολικής οικονομικής χρεοκοπίας...

• Για την ακροδεξιά: Αφού αξιοποίησε την πίεση που άσκησε η άνοδός τους στο εκλογι-κό σώμα για την «καθυπόταξη» των Σοσιαλ-δημοκρατών στο θέμα του ασύλου, αλλά καμ-στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης για την αναγκαιότητα επιβολής του «νόμου και της τάξης», ο Χέλμουτ Κολ κήρυξε τον πόλεμο κατά των ακροδεξιών «Ρεπουμπλικάνων» του Φραντς Σενχούμπερ, αναλαμβάνοντας Αυτός την απομάκρυνση των ανεπιθύμητων ξένων και την ανασυγκρότηση ενός αυταρχικότερου κρατικού μοντέλου...

«Ευνουχίζοντας» τους Σοσιαλδημοκράτες και «κλέβοντας τον αέρα από τα πανιά» των Ρεπουμπλικάνων, ο Χέλμουτ Κολ επιχειρεί άμεσα, για την επόμενη διετία, μια συντηρητι-κότερη – κοινωνικά και πολιτικά – στροφή της Γερμανίας και, μεσοπρόθεσμα, την ανι-νέωση της παραμονής του στην εξουσία μετα-το 1994. Ανεξάρτητα πάντως από τους τακτι-

κούς «λογαριασμούς» του καγκελαρίου και τον αστάθμητο παράγοντα του γνωστού και μη εξαιρετέου ψηφοφόρου–«ξενοδόχου», αποτελεί πλέον βεβαιότητα ότι η πολιτική μά-χη την επόμενη περίοδο στη Γερμανία κρίνε-ται –σύμφωνα με τον περιέργως εύστοχο αφορισμό του Τέο Βάιγκελ– «δεξιά από το κέντρο...».

Πέτρος Στάγκος

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ

Ζητήματα στρατηγικής
Μαρξιστικές επεξεργασίες για την κρίση

Της Σύνταξης: Trash Politics (Πολιτικά α-πόβλητα στην ημερήσια διάταξη).

Δ. Δημούλης: Αλτουσέρ 1992

Η. Ιωακείμoglou: Για τη στρατηγική του α-ντικαπιταλιστικού κινήματος (Μέρος Β')

Δ. Δημούλης: Η μαρξιστική θεωρία του κράτους, μεταξύ των πολιτικών συγκυ-ριών και της θεωρητικής ανάλυσης. Η συμβολή των «Θέσεων».

Α. Ταρπάγκος: Μικροαστική και αστική η-γεμονία στο ελληνικό αριστερό λαϊκό κίνημα. Σχέδιασμα μιας κοινωνικής ερμηνευτικής ανάλυσης.

Γ. Μηλιός: Η ιστορική μαρξιστική συζήτη-ση για τις οικονομικές κρίσεις (1900-1935) και η σημασία της.

Ν. Μπουχάριν: Η γενική θεωρία της αγο-ράς και οι κρίσεις.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΕΣ:

Ο Δημήτρης Αντωνίου γράφει για το βι-βλίο:

♦ Γ. Σταμάτη: Συμβολή στην κριτική της νεορικαρδιανής και νεοκλασικής θεω-ρίας.

Ο Μάριος Ιωαννίδης γράφει για το βιβλίο:

♦ Γ. Σταμάτη: Ο Sraffa και η σχέση του με τον Ricardo και τον Marx.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ–ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1992 41

Οι Παλινωδίες της Μετάβασης

«Λιούσπα» στη βουλγαρική γλώσσα σημαίνει «λέπι». Στην πολιτική ορολογία ο όρος «λέπι»-«λέπια» σηματοδοτεί τα πολιτικά πρόσωπα τα οποία στο διάστημα των δύο τελευταίων χρόνων αποχώρησαν από τα κτίρια της οδού Ρακόβσκι 134, την έδρα της Ένωσης Δημοκρατικών Δυνάμεων (ΕΔΔ), αδυνατώντας να συνυπάρξουν με την ομάδα των 39 που κληρονόμησαν το κυανούν χρώμα, τα σύμβολα και βεβαίως το μεγαλύτερο μέρος του πολιτικού χώρου που συγκρότησαν λίγες ημέρες μετά την ανατροπή του Τ. Ζίβκοφ, τον Δεκέμβριο του 1989 μια ομάδα διανοουμένων-διαφωνούντων.

Εξαιρουμένου του προέδρου της χώρας Ζ. Ζέλεφ, όλοι ανεξαιρέτως που συγκρότησαν τον ηγετικό πυρήνα και διαμόρφωσαν την πολιτική φυσιογνωμία της ΕΔΔ σήμερα χαρακτηρίζονται ως «λέπια» είτε επί το ευπρεπέστερον «εξωκοινοβουλευτικές δυνάμεις». Η ομάδα των «39» ανέλαβε πριν από ένα περίπου χρόνο τη διακυβέρνηση της Βουλγαρίας και βεβαίως τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας και την υλοποίηση της μετάβασης στην οικονομία της αγοράς. Στηριζόμενη στις κοινοβουλευτικές ψήφους του κόμματος της τουρκικής μειονότητας, η κυβέρνηση Ντιμιτρόφ ένα χρόνο αργότερα κατηγορείται από τον πρόεδρο Ζέλεφ ότι προσπαθεί να επιβάλει καθεστώς «κυβερνητικής-διοικητικής δικτατορίας».

Πλούσιοι και φτωχοί

Καθώς, ο πληθωρισμός μέχρι στιγμής έχει αγγίξει το 50%, μόλις το 6% των ερωτηθέντων σε μια αρκετά πρόσφατη δημοσκόπηση εμφανίζονται αδιάφοροι για την όποια αύξηση των τιμών, οι οποίες έχουν απελευθερωθεί, ενώ βουλευτής του μειονοτικού κόμματος κατηγορήσε την κυβέρνηση ότι με την οικονομική της πολιτική «δημιούργησε 30.000 πλούσιους και μετέτρεψε 3 εκατομμύρια σε φτωχούς». Παράλληλα το μειονοτικό κόμμα βλέπει να χάνει το εκλογικό του σώμα καθώς αυτό παίρνει το δρόμο για τη γειτονική Τουρκία εφόσον η αγροτική μεταρρύθμιση δεν το περιλαμβάνει σε αυτούς που πρόκειται να αποκτήσουν και πάλι τη γη τους και η βασική του ενασχόληση, τα καπνά, δεν απορροφούνται από την υπολειτουργούσα καπνοβιομηχανία.

Από την πλευρά της η κυβέρνηση προβάλλει ως επιχείρημα σχετικής οικονομικής άνθισης την αναζωογόνηση που παρατηρείται στο κέντρο της Σόφιας με την εμφάνιση ιδιωτικών εμπορικών καταστημάτων όπου σε επιφάνειες λιγότερες των 10 τετραγωνικών μέτρων προσφέρονται αμφίβολης ποιότητας τουρκικά και αραβικά προϊόντα, χωρίς βεβαίως από την τάση αυτή να εξαιρούνται και τα ελληνι-

κά. Στα μικρομάγαζα αυτά, αλλά και σε πάγκους κατά μήκος κεντρικών δρόμων, ο καθένας πουλά ό,τι μπορεί: από απορρυπαντικά, σαμπουάν έως μπανάνες, τσιγάρα και τζην.

Με μέσο μηνιαίο μισθό τα 100 δολάρια και μέση μηνιαία σύνταξη τα 25 δολάρια καθένας βολεύεται όπως μπορεί και κυρίως ιδρύει μια εταιρεία για κάθε ενδεχόμενο που μπορεί να παρουσιαστεί στο μέλλον. Περίπου 250.000 ιδιωτικές εταιρείες έχουν ιδρυθεί έως σήμερα, αλλά πολύ λιγότερες από τις μισές παρουσιάζουν υποφερτή δραστηριότητα. Εξάλλου, πλειάδα κρατικών επιχειρήσεων βρίσκεται σε κατάσταση υπολειτουργίας έως και ακινησίας εφόσον ήταν μονομερώς προσανατολισμένες προς τις αγορές της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και των άλλων ανατολικών χωρών.

Αντιθέτως αρκετή κινητικότητα παρατηρείται σε δύο σημαντικούς κλάδους όπως είναι η πολεμική βιομηχανία και τα διυλιστήρια στο Μπουργκάς και το Πλεβέν της κρατικής εταιρείας «Νεφτοχίμ». Η κινητικότητα δεν αφορά την παραγωγική δραστηριότητα αυτών των δύο κλάδων αλλά δημοσιεύματα και κατηγορίες για την τύχη τους και τη διαπλοκή τεράστιων και αντιτιθέμενων συμφερόντων.

Κινούμενη, λοιπόν, σε αυτό το οικονομικό τοπίο και ενώ καθυστερεί η ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων η κυβέρνηση Ντιμιτρόφ έχει να αντιμετωπίσει τη ρύθμιση του εξωτερικού χρέους της χώρας, ύψους 12 δισεκατομμυρίων δολαρίων, την εξόφληση του οποίου είχε παγώσει η κυβέρνηση Λουκάνωφ. Έχει παράλληλα να αντιμετωπίσει

την άρνηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας συμπεριλάβει τη Βουλγαρία στις ρυθμίσεις στις οποίες κατέληξε για τις τρεις χώρες κεντρικής Ευρώπης (Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχοσλοβακία), με αποτέλεσμα να καθυστερεί σημαντικά η σύνδεσή της με την ΕΚ, η οποία, όπως είχε υποσχεθεί η βρετανική εδρία, θα πραγματοποιούνταν έως το τέλος του 1990.

Εθνική συμφιλίωση

Υπέρμαχος της «εθνικής συμφιλίωσης» ο πρόεδρος Ζέλεφ συστήνει συνεχώς στους μερικούς κυβερνώντες να αλλάξουν την πολιτική τους, επειδή αυτή «μειώνει την κοινή βάση της ΕΔΔ», εισπράττοντας όμως δοκιμασίες έως ευθείες κατηγορίες ότι μετέχει ή υποθάλλει σενάρια για την αποπληγή της «πρώτης Δημοκρατικά εκλεγμένης βέρνησης». Ο Ζέλεφ από την πλευρά του αντιτείνει ότι οι δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις ξεκίνησαν από την οικουμενική κυβέρνηση του Ντ. Ποπώφ. Δεν διαφεύγουν άλλης προσοχής του τα πολιτικά φλερτ του σημερινού κυβερνητικού χώρου με τον εξόριστο βασιλιά Σιμεών II, ο οποίος λιεργώντας ένα ιδιαίτερα πετυχημένο κόμμο προφίλ μέσω των αλληπάλληλων συναντήσεων του επί παντός επιστητού στο οποίο περιλαμβάνεται και η επιτυχημένη επιμελητική του δραστηριότητα, δήλωσε πρόσφατα ότι δεν επιθυμεί να αποτελέσει το «τελευταίο χαρτί».

Νίκος...

Διαμάχη Ζέλεφ-Ντιμιτρόφ

Συνταγματικές ατέλειες που υπάρχουν στις διατάξεις του νέου Συντάγματος επιτρέπουν την άσκηση μιας αντιπαράθεσης μεταξύ της προεδρίας της Δημοκρατίας και της κυβέρνησης, που επεκτείνεται στον έλεγχο των ενόπλων δυνάμεων, της εξωτερικής πολιτικής και των μυστικών υπηρεσιών. Το αποτέλεσμα οι σχέσεις Ζέλεφ-Ντιμιτρόφ να απέχουν κατά πολύ από το επίπεδο της υποφερτής πολιτικής ανοχής. Αποκορύφωμα της τελευταίας κυβερνητικής κρίσης ήταν οι δημόσιες αποκαλύψεις του αρχηγού της Υπηρεσίας Πληροφοριών, στρατηγού Ασπαρούφ, που υπάγεται στην προεδρία της Δημοκρατίας, σύμφωνα με τις οποίες ο πρωθυπουργικός σύμβουλος και αμερικανός υπήκοος, Κ. επισκεπτόμενος τα Σκόπια είχε διαπραγματευθεί για την πώληση βουλγαρικών όπλων. Οι αποκαλύψεις έλαβαν τεράστιες πολιτικές διαστάσεις καθώς ο στρατηγός Ασπαρούφ αρνήθηκε να ενδώσει κατ' ιδίαν τον Βούλγαρο πρωθυπουργό Ντιμιτρόφ για τα στοιχεία της Υπηρεσίας του, δηλώνοντας ότι αυτό θα το έπραττε, όπως και έγινε, μόνον παρουσία του Προέδρου Ζέλεφ και της επιτροπής ασφαλείας της Βουλής.

Ο πρωθυπουργός εμμένει να καλύπτει το σύμβουλό του. Θεωρώντας ότι η αποστολή του ήταν να ενημερωτικού χαρακτήρα ζητώντας παράλληλα την κεφαλή του στρατηγού Ασπαρούφ, γεγονός όμως που απορρίπτει κατηγορηματικά ο πρόεδρος Ζέλεφ. Στην όλη πολιτική διαμάχη έχουν αναμειχθεί δικαστήρια και το κόμμα της τουρκικής μειονότητας, προκαλώντας την απόφαση του προέδρου της Βουλής, εξεχόντος στελέχους της ΕΔΔ και φιλομομαρχικών πεποιθήσεων Στ. Σάβωφ, αποσύροντας παράλληλα την πολιτική του εμπιστοσύνη προς το πρόσωπο του πρωθυπουργού, την κυβέρνηση του οποίου στηρίζει με τις ψήφους του. Πολιτευόμενο ως κόμμα του κ. Νταγκάν παραδίδει μαθήματα δημοκρατικής συμπεριφοράς και αξιοπιστίας της λειτουργίας του Κοινοβουλίου επιδιώκοντας κατ' αυτόν τον τρόπο να αποποιηθεί τον τίτλο «μειονοτικού» και να κινηθεί σε πανεθνικό επίπεδο, εφόσον, όπως προείπαμε, το εκλογικό του σώμα μειώνεται δραστικά αναχωρώντας για την Τουρκία προς ανεύρεση εργασίας. Άλλωστε τα πρόσφατα γεγονότα της τουρκικής κυβέρνησης αυτήν ακριβώς την προοπτική επιδιώκουν να ανα-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα **Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 2** **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Γιώργος Αριστινός

Η Κατάβαση (Αφήγημα)

Χριστίνα Γιατζόγλου

Ο μικρός Κλαύδιος (Αφήγημα)

Βασίλης Γκουρογιάννης

Το ασπρόχορτο ανδίζει (Μυθιστόρημα)

Απόστολος Κ. Δοξιάδης

Ο δειός Πέτρος

και η Εικασία του Γκόλντμπαχ (Νουβέλα)

Αχιλλέας Θεοφίλου

Μεδυσμένη ορχήστρα (Μυθιστόρημα)

Λευτέρης Κυπραίος

Ο μεγάλος Δεύτερος (Μυθιστόρημα)

Γιώργος Λεονάρδος

Το κόκκινο σαλόνι της γιαγιάς

(Μυθιστόρημα)

Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου

Σταθερή απώλεια (Διηγήματα)

Παύλος Μάτεσις

Υλη δάσους (Διηγήματα)

Αραλία Μεγαπάνου

Το Φιρφίρι, οι Φιρφιρογέννητοι

και η Μεγάλη Κωπηλασία

Βασίλης Μπούτος

Γυναίκες στα πάρκα (Διηγήματα)

Νίκος Νικολαΐδης

Γουρούνια στον άνεμο (Μυθιστόρημα)

Δημήτρης Νόλλας

Ο τύμβος κοντά στη δάλασσα

(Μυθιστόρημα)

Κυριάκος Ντελόπουλος

Οδός Αρχαίων Ελλήνων (Μυθιστόρημα)

Γιάννης Ξανθούλης

Η εποχή των καφέδων (Μυθιστόρημα)

Μαρλένα Πολιτοπούλου

Ο ήχος της σαύρας (Αφήγημα)

Τάσος Ρούσσος

Αγγελόπετρα (Νουβέλα)

Γιώργος Σκαμπαρδώνης

Η Στενωπός των Υφασμάτων (Διηγήματα)

Μάτι φάσφορο, κουμάντο γερό (Διηγήματα)

Αντώνης Σουρούνης

Υπ' όγιν της Λίτσας

Κρίστη Στασινοπούλου

Επτά φορές στην Αμοργό (Διηγήματα)

Περικλής Σφυρίδης

Χαράμι (Διηγήματα)

Διονύσης Χαριτόπουλος

Από εδώ πέρασε ο Κιλρόι

Α.Κ. Χριστοδούλου

Το αγκάδι ή Ο Παντελής Βλαστός

(Νουβέλα)

Π Ο Ι Η Σ Η

Σωκράτης Κ. Ζερβός

Το κρίνο του τρόμου

Αντρέας Καραντώνης

Δεκατετράστιχα

Ματθαίος Μουντές

Νηπιοβαπτισμός

Αθηνά Παπαδάκη

Λέαινα της βιτρίνας

Γ.Δ. Σιδερής

Το χαμαί

Γιάννης Τζανετιάκης

Με φώτα ερήμου

Θανάσης Χατζόπουλος

Από καταβολής δρόσου

GERMANIA

Η Πέτρα Κέλλυ και οι Πράσινοι

Στις 19 Οκτωβρίου βρέθηκαν νεκροί στη Γερμανία η Πέτρα Κέλλυ και ο σύντροφός της Γκερτ Μπαστιάν.

Διαδίδεται ότι πρόκειται για αυτοκτονία, πράγμα διόλου ασυνήθιστο για άτομα τόσο ιδεολογικά φορτισμένα που βρίσκονται μπροστά σε αδιέξοδο, προσωπικό και ιδεολογικό, όταν η πραγματικότητα δεν συμφωνεί με τις επιθυμίες τους. Αυτή η απλουστευμένη εκτίμηση αποτελεί φυσικά μια υπόθεση που προς το παρόν δεν μπορεί να επαληθευτεί.

Αυτό που έχει σημασία είναι ότι με το θάνατο της Πέτρα Κέλλυ η Αριστερά στη Γερμανία έχασε άλλη μια εξέχουσα μορφή, μετά το θάνατο του Βίλλυ Μπράντ που αντιπροσώπευε το σοσιαλδημοκρατικό ρεύμα. Η Κέλλυ ήταν η άλλη όψη του νομίσματος, η δυναμική αριστερά, η μαχητική αριστερά, η ονειροπόλα αριστερά, η αριστερά της Νέας Πολιτικής που φιλοδοξούσε να σπάσει τις παραδοσιακές και κατεστημένες πολιτικές δομές, να διαρρήξει την επαγγελματικότητα της πολιτικής, να θέσει στην ημερήσια πολιτική διάταξη νέα θέματα με νέο τρόπο απαιτώντας νέα αντιμετώπιση. Σ' αυτό πρωτοστάτησε η Κέλλυ με το αδιαμφισβήτητο πολιτικό της ταλέντο και την επιδεξιότητά της στο χειρισμό των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Λόγος μεστός, τραχύς και έντονος: «Δεν υπάρχουν λόγια αρκετά ισχυρά για να προειδοποιήσουν τον

κόσμο σχετικά με την πορεία αυτοκτονίας που έχει πάρει ο πολιτισμός μας», έλεγε.

Το κόμμα και κίνημα των Πρασίνων στη Γερμανία ιδρύθηκε το 1979-80 και έδειξε φοβερό πολιτικό δυναμισμό αποτελώντας πρότυπο και πηγή έμπνευσης για άλλα ριζοσπαστικά κινήματα σ' όλο τον κόσμο. Οι πράσινοι επέτυχαν να εκλεγούν στην Bundestag το 1983. Ήταν το πρώτο αριστερό κόμμα που κατάφερε κάτι τέτοιο

Η Πέτρα Κέλλυ και ο Γκερτ Μπαστιάν, Συνέδριο των Πρασίνων, Βόννη, το 1983

ΝΟΜΠΕΛ ΕΙΡΗΝΗΣ

«Κραυγή για το κρυφό ολοκαύτωμα»

Τα βραβεία Νόμπελ Ειρήνης διακρίνονται πάντα από σκοπιμότητα, αλλά η σκοπιμότητα αυτή είναι ευπρόσδεκτη όταν προωθείται ο αγώνας για την παγκόσμια ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η φετινή απονομή του Βραβείου στην Rigoberta Mendin συνάνησε καθολική αποδοχή, γιατί, μεταξύ άλλων, έσπασε τη σιωπή για τα όσα συμβαίνουν στη Γουατεμάλα, ελάχιστα γνωστά στον έξω κόσμο. Η γενοκτονία των ιθαγενών Ινδιάνων, στην 500στή επέτειο της «ανακάλυψης» της Αμερικής από τον Κολόμβο, συνεχίζεται.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 υπολογίζεται ότι 50.000 περίπου πολίτες της Γουατεμάλας, οι περισσότεροι Ινδιάνοι των υψιπέδων, φονεύτηκαν από τις δεξιές δυνάμεις ασφαλείας.

Πάνω από 120.000 άτομα έχουν φονευτεί στα τελευταία 30 χρόνια, στον πιο μακροχρόνιο και πιο βρώμικο πόλεμο στο κράτος αυτό της κεντρικής

Αμερικής, πόλεμο μεταξύ στρατιωτικών καθεστώτων και ακροδεξιών κυβερνήσεων από τη μια μεριά και αριστερών ανταρτών από την άλλη, που έχει τις ρίζες του στην ανατροπή του δημοκρατικά εκλεγμένου προέδρου της χώρας Tacobo, το 1954. Μολονότι οι στρατιωτικοί παρέδωσαν την εξουσία στους πολιτικούς το 1985, εξακολουθούν στην ουσία να κυβερνούν. Πέρυσι σημειώθηκαν πάνω από 2.000 δολοφονίες και «εξαφανίσεις» από τις δυνάμεις ασφαλείας.

Το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης στρέφει τα βλέμματα προς τη χώρα αυτή, όπου η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ανύπαρκτη.

Η ίδια η Mendin ζει εξόριστη στο Μεξικό από το 1981, οι δε γονείς της και ο αδερφός της βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν από το καθεστώς. Μικροκαμωμένη, φορώντας την παραδοσιακή στολή των Ινδιάνων της περιοχής

Στην Rigoberta Mendin, Ινδιάνα της Γουατεμάλας, το φετινό Νόμπελ

Quiche, η Mendin εργάστηκε ακούραστα «για τη κοινωνική δικαιοσύνη και την εθνο-πολιτιστική συμφιλίωση, βασισμένη στο σεβασμό των δικαιωμάτων των ιθαγενών λαών», όπως αναφέρει η Επιτροπή του Βραβείου. Η ίδια δήλωσε

ότι το Βραβείο της απονεμήθηκε προς «αναγνώριση της αξιοπρέπειας της κουλτούρας μας». Και πρόσθεσε πως δεν είναι αρκετό να καταδικάζει κανείς τον πόλεμο, «πρέπει να εξαλείψει τις βασικές αιτίες του».

πό την εποχή του '50, δεδομένου ότι ο εκλογικός νόμος της ώρας έθετε (και θέτει) το όριο του 50% σ' όλη την επικράτεια για την είσοδο στη Βουλή, ποσοστά που οι παραδοσιακές ομάδες της κοινοβουλευτικής αριστεράς δεν μπορούσαν ποτέ να ονειρευτούν. Η μεγάλη, θεαματική επιτυχία ήρθε όμως λίγο αργότερα, στις εκλογές του 1987, όταν οι πράσινοι επέτυχαν ποσοστό 8,3% και κέρδισαν 44 έδρες. Για να ακολουθήσει η παταγώδης αποτυχία στις εκλογές του '90 (μόνο 3,8%) με την επανένωση της Γερμανίας, σε συνθήκες όπου τα θέματα του περιβάλλοντος και της νέας Πολιτικής επισκιάστηκαν από την εθνικιστική φρενίτιδα, τα θινικά αισθήματα, και εξακολουθούν να επισκιάζονται σήμερα από την ξενοφοβία, το ρατσισμό και το νεοναζισμό. Στις εκλογές αυτές εκλέχτηκαν μόνο 2 βουλευτές από τους πράσινους της χώρας Ανατ. Γερμανίας καθώς και άλλοι 6 του κινήματος για τα κοινωνικά δικαιώματα, σε σύνολο 662 βουλευτών της γερμανικής Βουλής. Αλλά το κίνημα των Πρασίνων έπασχε ήδη από σοβαρότερες εσωτερικές διαφωνίες και βαθύτατα ρήγματα μεταξύ των «ρεαλιστών», που επεδίωκαν να διεισδύσουν στο κύριο ρεύμα της γερμανικής πολιτικής ώστε να μπορέσουν να συμμετάσχουν σε μια κυβέρνηση με τους σοσιαλδημοκράτες και να επηρεάσουν έτσι το μηχανισμό λήψης αποφάσεων, και των «ορθόδοξων» που ήθελαν τη διατήρηση του «αντικομμουνιστικού κόμματος» φθάνοντας ως την άρνηση κάθε οργάνωσης.

Οι εξελίξεις αυτές δεν ήταν καθόλου τυχαίες, εάν λάβουμε υπόψη μας ότι το κίνημα αποτελούσε ένα αμάλγαμα τριών διαφορετικών ρευμάτων: των πασιφιστών αντι-Νατοϊκών αριστερών, των οικολόγων και πολέμιων της πυρηνικής ενέργειας καθώς και των ισχυρών άλλων αντι-εξουσιαστικών ομάδων της Αριστεράς, με την ηγετική τους μορφή, συμπεριλαμβανομένων μικροομάδων της άκρας αριστεράς και αναρχικών.

Το κίνημα σύντομα αποσυντέθηκε και έχασε την αξιοπιστία του. Η ίδια η Κέλλντ απεδοκίμασε ακραίες «δημοκρατικές ρυθμίσεις» που επέβαλαν την παραίτηση εκλεγμένων βουλευτών του κινήματος εν τω μέσω της θητείας τους προς χάριν άλλων. Ένας από τους ηγέτες του κινήματος, ο Otto Schily, προσχώρησε στους σοσιαλδημοκράτες.

Σήμερα το κίνημα τείνει να ανασυγκροτηθεί προσπαθώντας να επηρεάσει κάποια ισορροπία μεταξύ των μετριοπαθών και των ακραίων στις γραμμές του και επιδιώκοντας να συνδεθεί με παρόμοια πολιτικά κινήματα στο ανατολικό μέρος της χώρας, κίνημα που θεωρεί αναγκαίο για να έχει κάποια επιτυχή εμφάνιση στις εκλογές του 1994.

PETANIA

Αλλαγή ταχύτητας ή αλλαγή πορείας;

Η κατακραυγή που ξέσπασε εναντίον της απόφασης της συντηρητικής κυβέρνησης να κλείσει πολλά ανθρακωρυχεία ως τον ερχόμενο Μάρτιο με αποτέλεσμα να σταλούν άλλοι 30.000 εργαζόμενοι στην ουρά των ταμείων ανεργίας (78.000 σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς, αν ληφθεί υπ' όψη και η αυξανόμενη ενέργεια σε διάδους συνδεδεμένους με την παραγωγή άνθρακα), ανάγκασαν τον Βρετανό πρωθυπουργό κ. Μέιτσορ σε άκτακτη υποχώρηση. Άκτακτη παρά τη φαινομενική αταραξία που τον διακρίνει.

Η καθολική διαμαρτυρία και ο αναβρασμός στις γραμμές του κινήματος, με εκκρεμή ακόμα τη συζήτηση στη Βουλή των Κοινοτήτων για την επικύρωση της Συνθήκης του Μάαστριχτ και η βαθύτατη οικονομική κρίση υποχρεώνουν τον κ. Μέιτσορ να ακούσει τη φωνή της πολιτικής λογικής και να συμβιβαστεί με την πραγματικότητα. Δεν ομιλούν πλέον περί οικονομικής ύφεσης στη

Βρετανία, αλλά περί οικονομικής κατάρρευσης. Η ως τώρα οικονομική πολιτική χρεοκόπησε. Η ανεργία βρίσκεται στα ύψη τα καταστήματα κλείνουν η οικονομική δυσπραγία είναι φανερή. Δεν έμεινε κανένα σοβαρό τμήμα της βρετανικής κοινωνίας που να μη ζητά αλλαγή πορείας και μέτρα για την ανάκαμψη.

Ο κ. Μέιτσορ δεν θα κλείσει όσα ανθρακωρυχεία υπολόγιζε. Είτε αυτό αποτελεί τακτικό ελιγμό υπό το βάρος των διαμαρτυριών, είτε όχι, γεγονός είναι ότι πέρασε δύσκολες στιγμές καθώς ακόμα και ο φιλοκυβερνητικός Τύπος τον έλουσε με πολλά επίθετα και τον προειδοποίησε ότι οι μέρες του είναι μετρημένες, αν δεν αλλάξει πολιτική.

Έτσι η οικονομική πολιτική χαλάρωσε. Τα επιτόκια έπεσαν και δόθηκαν υποσχέσεις για τόνωση της ανάπτυξης. Τέτοια όμως είναι η σύγχυση και η αναξιοπιστία της οικονομικής του πολιτικής, που οι σοβαρές εφημερίδες δημοσιεύουν το δικό τους οικονομικό πρόγραμμα για την ανάκαμψη. Η δογματική προσκόλληση στην καταπολέμηση του πληθωρισμού εγκαταλείπεται και η σφιχτή πιστωτική πολιτική χαλαρώνει. Όλα τείνουν προς μια «μετρημένη επιτάχυνση», αλλαγή ταχύτητας προς την αυτή κατεύθυνση κι όχι δραματική στροφή. Νέα στρατηγική δεν έχει ακόμα διαμορφωθεί. «Χρειάζομαστε μια στρατηγική ανάπτυξης», είπε ο κ. Μέιτσορ.

Μια νέα ισορροπία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού αναζητείται και ένας νέος ρόλος του κράτους, ρόλος που αρκετά αλόγιστα αναθεματίστηκε δογματικά στη δεκαετία του '80 από νεόκοπους συντηρητικούς. Η νέα ισορροπία, που δεν έχει ακόμα διαμορφωθεί, θα επιφυλάσσει περισσότερο ενεργητική παρέμβαση του κράτους στην οικονομία, επιλεκτικά και με καθορισμένους στόχους πέραν των δημοσιονομικών και νομισματικών εργαλείων παρέμβασης. Η βρετανική περίπτωση θα προβληματίσει πολλούς.

Τι θέλει ο κύριος αυτός με το καπέλο μπόουλερ στη διαδήλωση των ανθρακωρύχων στο Χάιντ Παρκ του Λονδίνου; Κι όμως στελέχη επιχειρήσεων, γιατροί, δικηγόροι, και άλλοι έδωσαν το παρών στη μεγάλη αυτή διαδήλωση. Καθολική διαμαρτυρία για την οικονομική πολιτική του Μέιτσορ.

ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΤΗΜ ΤΟΥ κ. ΚΛΙΝΤΟΝ

Την επόμενη εβδομάδα θα γνωρίζουμε τον νέο Αμερικανό Πρόεδρο, που σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις θα είναι ο υποψήφιος του Δημοκρατικού Κόμματος, Μπιλ Κλίντον. Ήδη έχουν αρχίσει τα προγνωστικά για την πιθανή σύνθεση του κυριότερου και σημαντικότερου πυρήνα της κυβερνητικής ομάδας και των συμβούλων σε θέσεις κλειδιά που θα επηρεάζουν την πολιτική του Προέδρου. Μας ενδιαφέρουν φυσικά τα άτομα που θα καταλάβουν τις καίριες θέσεις στους κρίσιμους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, της ασφάλειας και της άμυνας.

Από διάφορα δημοσιεύματα του αμερικανικού και ευρωπαϊκού Τύπου, μπορούμε να σχηματίσουμε κάποια εικόνα για την πιθανή μορφή της ομάδας αυτής, που θα παίζει αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της αμερικανικής πολιτικής.

Για την καίρια θέση του «αφεντικού» του Λευκού Οίκου, υποψήφιοι είναι ο πρώην κυβερνήτης *Bruce Babbitt*, ο *James Blanchard* με αυτσαίντερς τους συμβούλους του Κλίντον στην προεκλογική του εκστρατεία *Mickey Kantor*, *Harold Ickes* και *Eli Segal*. Για τη θέση του «υπαρχηγού» του Λευκού Οίκου, προαλείφονται οι βοηθοί του *Mark Gearan* και/ή ο Ελληνοαμερικανός *George Stefanopoulos*, ο οποίος φέρεται ως υποψήφιος και για τη θέση του υπεύθυνου *Επικοινωνίας*.

Για τη θέση του *Εκπροσώπου Τύπου* αναφέρονται τα ονόματα των *Dee Myers*, *Jeff Eller* και *M. Romash*, χωρίς να αποκλείεται και κάποιος εκτός του κύκλου των στενών συνεργατών.

ΣΤΟ ΣΤΑΙΗΤ ΝΤΗΠΑΡΤΜΕΝΤ

Για τη θέση του *υπουργού Εξωτερικών* αναφέρονται τα ονόματα του *Warren Christopher* (νούμερο

Μπιλ Κλίντον:
Ο δημοκρατικός υποψήφιος θεωρείται βέβαιο ότι θα είναι ο επόμενος Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών.

2 στο *State Department* επί προεδρίας *Jimmy Carter*), που θεωρείται μετριοπαθής και πολύ επιφυλακτικός, ο *Lee Hamilton*, που θεωρείται και ο επόμενος πρόεδρος της *Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων* και ο *Tom Dicketing*, πρώην πρέσβης των Ην. Πολιτειών στα Ην. Έθνη και έμπειρος διπλωμάτης.

ΤΑ «ΓΕΡΑΚΙΑ»

Για τη θέση του *υπουργού Αμύνης*, οι προβλέψεις περιστρέφονται γύρω από τον *Les Aspin*, πρόεδρο της πανίσχυρης *Επιτροπής Ενόπλων Δυνάμεων της Βουλής*, έμπειρο, ικανό, αλλά και μη αγαπητό στους στρατιωτικούς, τον *Sam Nunn*, πρόεδρο της *Επιτροπής Ενόπλων Δυνάμεων της Γερουσίας*, με άριστες διασυνδέσεις με τους στρατιωτικούς, αλλά μάλλον πολύ συντηρητικό και τον αρχηγό του κοινού επιτελείου στρατηγών *Colin Powell*, ικανότατου μεν, αλλά αβέβαιων κομματικών προτιμήσεων, ή του *Dave Mc Curdy*, προέδρου της *Επιτροπής Πληροφοριών της Βουλής* και στενότετου συνεργάτη του Κλίντον.

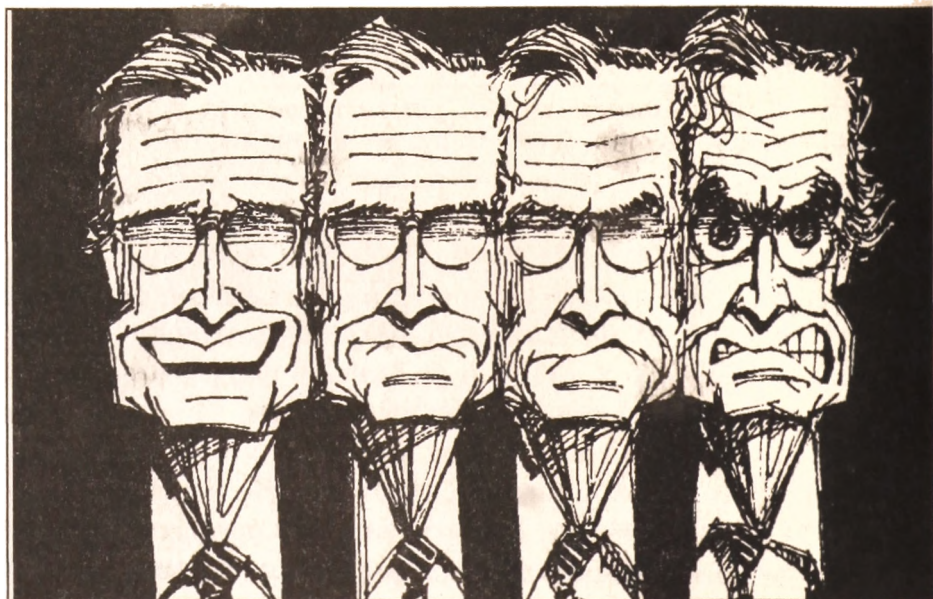
Για τη θέση του *Συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας*, αναφέρονται τα ονόματα του *Tony Lake*, επικε-

φαλής του πολιτικού σχεδιασμού στο *State Department* επί Κάρτερ και υψηλού τώρα συμβούλου του Κλίντον, πραγματιστή και άριστον επιπέδου διπλωμάτη, καθώς λέγεται, του *Peter Tarnoff* και του *Richard Holbrooke*, ανώτατου στελέχους στο *State Department* επί Carter. Ωστόσο, τελευταία επικρατέστερος φαίνεται ο ναύαρχος *William Crose*, πρώην αρχηγός του Κοινού Επιτελείου.

Τέλος, για την *Κ.Ι.Α.* υποψήφιοι είναι ο *Dave McCurdy*, ο *Bob Inman*, ναύαρχος ε.α. και πρώην νούμερο 2 στην «Εταιρεία» και ο *David Aaron*, ακόμα ανώτατο στέλεχος της κυβέρνησης Carter, στο Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας (*National Security Council*).

ΚΕΝΤΡΩΕΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΕΣ

Αν τα προγνωστικά επαληθευτούν, τότε ενδεχομένως να δικαιολογείται η εκτίμηση ότι ομάδα αυτή θα έχει το χαρακτήρα «κεντρώων περιστερών» όπως κατά σύμβαση επικράτησε να αποκαλούνται κατά την εποχή του ψυχρού πολέμου οι μη θερμοκέφαλοι έναντι των «ιεράκων». Ένας έμπειρος Βρετανός διπλωμάτης έθεσε το θέμα κατά το συνήθη αγγλικό τρόπο: «Προκειται για μια ομάδα, η οποία διακρίνεται από πραγματισμό χωρίς ίχνος ριζοσπαστισμού της περιόδου Carter».

Οι μεταμορφώσεις του προέδρου Μπους υποστηρικτή και προγραμματιστή της «ευγενούς κοινωνίας»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΚΟΣ - ΠΟΙΗΤΗΣ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεννήθηκα το 1920 στην Πρίγκηπο της Προποντίδας.

Οι γονείς μου ήταν Σιφνιοί καθώς και οι παππούδες μου και όλοι οι πρόγονοι. Είμαι λοιπόν Αιγαιοπελαγίτης και το Αιγαίο είναι η ρίζα μου.

Το 1922 με τη Μικρασιατική Καταστροφή ήρθαμε στην Αθήνα. Στη Σίφνο πέρασα τα καλοκαίρια των παιδικών και εφηβικών μου χρόνων και έχω ακόμη το πατρογονικό μου σπίτι, όπου πηγαίνω. Από δεκαπέντε ετών ανέβαινα στα βράχια, όπου ήταν το μικρό φανάρι του λιμανιού και κρυφά σ' ένα τεφτεράκι πράσινο έγραφα τα πρώτα μου ποιήματα.

Τελείωσα στη Σχολή Μακρή το γυμνάσιο, όπως λεγόταν τότε, και κατόπιν μπήκα στο πανεπιστήμιο, στη Νομική Σχολή. Γρήγορα όμως, έπειτα από δύο χρόνια, τα παράτησα, γιατί δεν με ενδιέφεραν τα νομικά. Για μένα το παν ήταν η ποίηση και η θάλασσα.

Όμως τελειώνοντας το σχολείο αισθανόμουν ότι αυτά που έγραφα δεν με εξέφραζαν πραγματικά.

Προσπαθούσα να βρω έναν άλλο τρόπο έκφρασης και λίγο καιρό σταμάτησα να γράφω. Άρχισα τότε τις αυτόματες γραφές και αργότερα βρήκα το προσωπικό μου ύφος στην ποίηση χωρίς τον αυτοματισμό.

Ποιήματά μου πρωτοδημοσιεύτηκαν στα «Νέα Γράμματα» (1944) και στο «Τετράδιο» (1945).

Εν συνεχεία έγραφα την ποιητική συλλογή με τον τίτλο «Τέσσερις προσωπίδες του ανέμου» (1949, «Ίκαρος»), από την οποία θεωρώ ως πιο βασικά

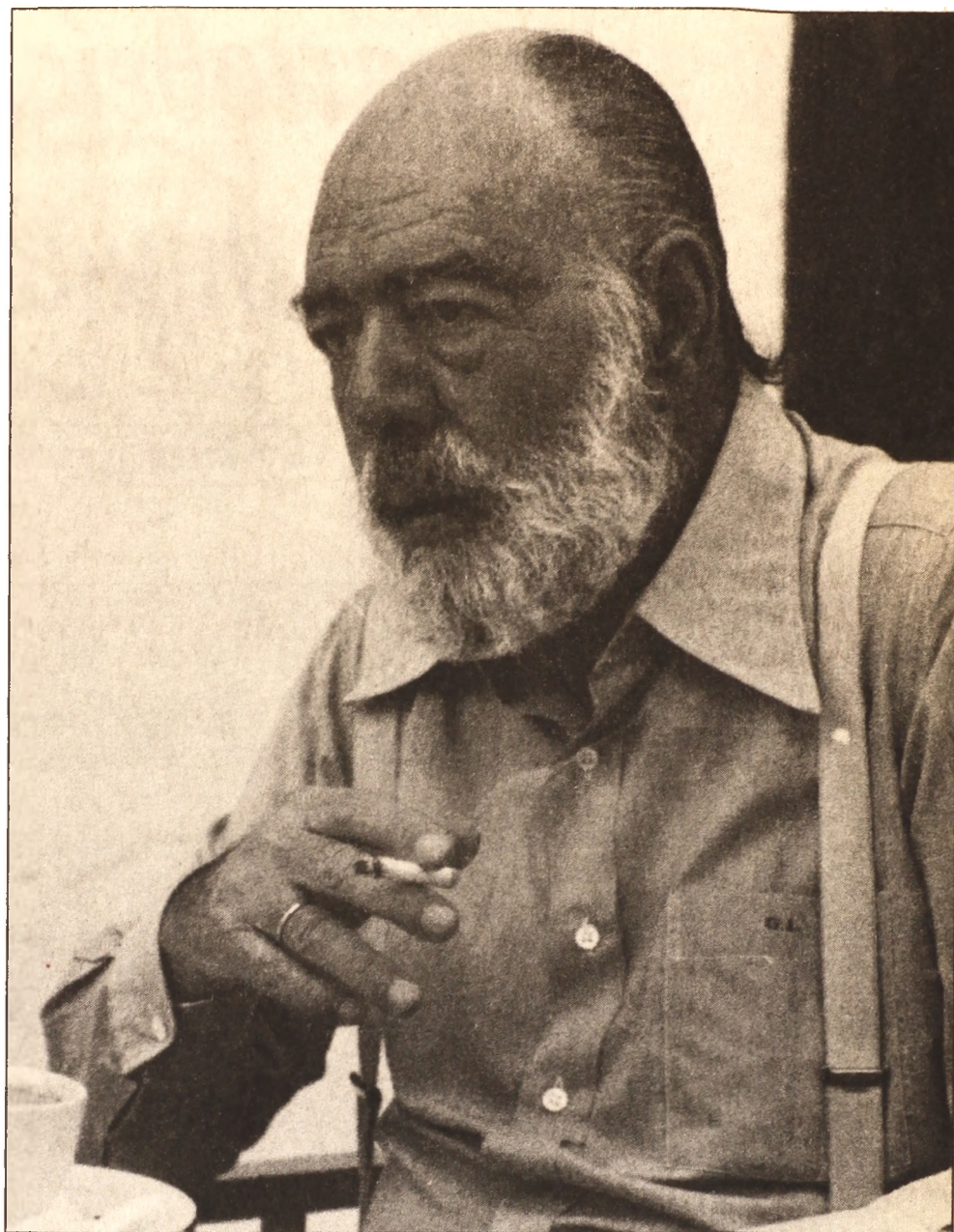
ποιήματα την «Ωδή στους τσακισμένους πελαργούς» και τις «Τέσσερις προσωπίδες».

Κατόπιν δεν ήθελα να επαναληφθώ και αισθανόμουν βαθιά μέσα μου την ανάγκη να γράψω ένα ποίημα διαφορετικό σχετικά με τον πόλεμο και τον μεταπόλεμο. Έκανα πολλές προσπάθειες, έσκισα αρκετά χειρόγραφα, ώσπου τελικά, ύστερα από μερικά χρόνια, βγήκε η «Τροχιά», το πρώτο μέρος της οποίας δημοσιεύτηκε στην «Καινούργια Εποχή» (Άνοιξη 1959). Το καλοκαίρι του '60, στο ίδιο περιοδικό δημοσιεύτηκε η μικρή ποιητική ενότητα με τον τίτλο «Δίαυλος». Ταυτόχρονα έγραφα και άλλα ποιήματα. Προσωπικές ατυχίες στη δουλειά μου και στην ιδιωτική μου ζωή με ανάγκασαν να καταφύγω, πού αλλού; Στη θάλασσα. Επί πολλά χρόνια ήμουν στα καράβια δίνοντας διαλέξεις αρχαιολογικές και ιστορικές. Ταξίδεψα μακριά, από τον Εύξεινο Πόντο ως τη Γη του Πυρός.

Εν τω μεταξύ, το 1977, συγκέντρωσα τα ποιήματα που είχα επιλέξει και εξεδόθησαν με τον τίτλο «Χερρόνησος». Λίγο αργότερα, στα 1980, σταμάτησα να εργάζομαι και έγραφα τα ποιήματα, τα οποία τύπωσε ο Φίλιππος Βλάχος στα «Κείμενα», με τον τίτλο «Εικοσιπέντε στάσιμα» (1983).

Τον τελευταίο καιρό ένιωσα μεγάλη προσήλωση στη χριστιανική ορθοδοξία και έγραφα δεκατρία ποιήματα στο πνεύμα της Χριστιανοσύνης. Περιμένω άφεση των αμαρτιών μου και το καντήλι της ψυχής μου, παρά τις σκιές, να φωτίσει την Αγάπη.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΚΟΣ

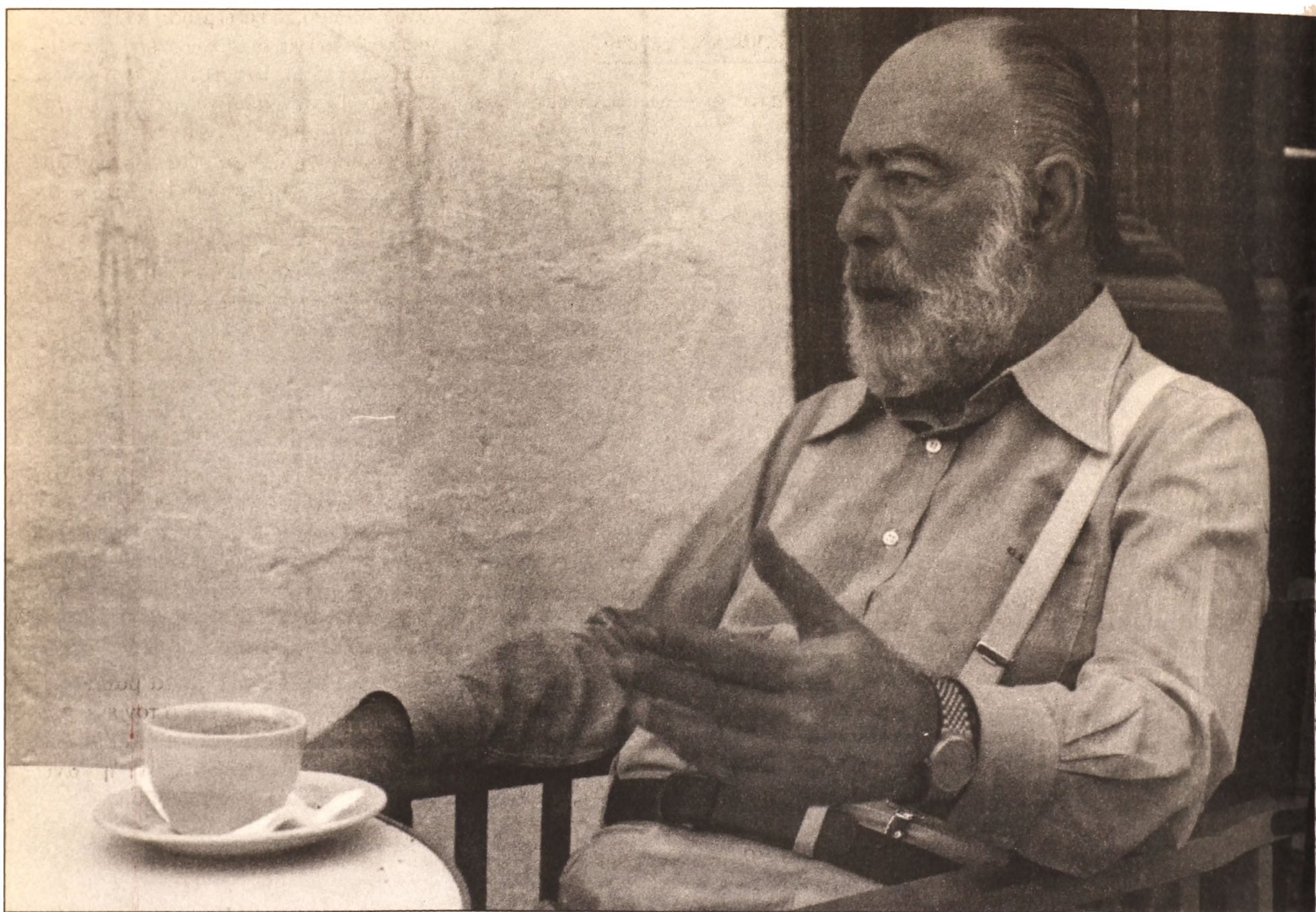

Το μικρό αφιέρωμα στον ποιητή Γιώργο Λίκο που ακολουθεί επιμελήθηκε ο Β. Κ. Καλαμαράς. Η συνέντευξη του ποιητή έγινε στη Σίφνο, το περασμένο καλοκαίρι. Εκεί έγινε και η φωτογράφιση (στο σπίτι του ποιητή Αριστομένη Προβελέγγιου) από την Ύδρα Πάρντος.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΚΟΣ: ΠΟΙΗΤΗΣ

«Αν τραυματισθείς, η πληγή θα κλείσει. Το σημάδι μένει...»

Συνέντευξη στον Βασίλη Κ. Καλαμαρά

Στις παρυφές του υπερρεαλισμού, ο ποιητής Γιώργος Λίκος είναι, ίσως, απ' τους πιο παραγνωρισμένους Έλληνες δημιουργούς. Φίλος του Εμπειρίκου, του Εγγονόπουλου, του Ελύτη, του Γκάτσου, του Σαχτούρη, έκανε με τη σειρά του τη δική του ποιητική διαδρομή μέσ' από δύσβατα μονοπάτια κι από δύσκολους καιρούς. Σήμερα, εν όψει της κυκλοφορίας του συνόλου της ποιητικής του εργασίας από τις εκδόσεις «Νεφέλη», μιλάει στο ANTI για την ποιητική του πράξη, τους φίλους του, τις επιρροές του, τις ιδέες του...

Κάποτε μου είχατε πει ότι καθήσατε δυο ώρες
την θάλασσα, για να γράψετε ένα ποίημα.
Αυτό είναι αλήθεια. Είχα καιρό να γράψω.
Ήα έρθει στη Σίφνο καλοκαίρι, για να
πνιχτώ τις ρίζες μου και το πατρογονικό
πνίξιμο. Σιγά σιγά και δειλά άρχισε να
πνιχτεί η ποίηση μέσα στην ψυχή και το
πνεύμα μου. Η ποίηση επέμενε. Έρχε και με
ήρθε και μου ψιθύριζε στ' αντί. Άρχισε να
βγαίνει από την ψυχή μου μέσα και ν'
εβαίνει.

Η αυγή δεν μπορούσα να κοιμηθώ. Καθώς
έβγα τις αμυγδαλιές του σπιτιού που είναι
ραμμένες προς την ανατολή, έβλεπα το φως
του ήλιου πριν αναδειχτεί από τη θάλασσα.
Έβλεπα το φως στον ουρανό και μετά, σιγά
σιγά, την ανατολή και τα χρώματα που
ερχότανε τα σπύτια του χωριού, οι στέγες, τα
κρημνά.

Εν κοιμήθηκα: άρχισα να γράφω το ποίημα
αυτή. Έγραφα και έκανα διορθώσεις. Είχε
περάσει, όταν κατέβηκα να κάνω μπάνιο
στον Πλατύ Γιαλό, που είναι μια όμορφη
θαλάσσια στη Σίφνο. Αφού κολύμπησα λιγάκι,
έβγα πατούσα την άμμο και ήταν ίσα ίσα το
πράσινο απ' έξω. Άρχισα πάλι να σκέφτομαι
να φτιάχνω το ποίημα νοερά, να
διορθώνω και να ξαναρχίζω μέσα μου να το
αγγέλλω. Και ξανά να διορθώνω.
Έχοντας ακίνητος ή κάνοντας πολύ μικρά
ματάκια μέσα στη θάλασσα. Έμεινα έτσι
για τις δύο ώρες, χωρίς υπερβολή.

Πολλοί γνωστοί μου ψαράδες που είχαν
φέρει εκεί το ψαροκάικο – έκαναν κάτι
μικροεπισκευές – και που γνωρίζομαστε από
παιδιά, μου φωνάζανε: «Αμάν, κύριε Γιώργο,
θα μελανιάσεις! Είσαι δυο ώρες ακίνητος μέσα
στη θάλασσα». Το ίδιο βράδυ ξενύχτησα και
το τελείωσα το ποίημα. Έτσι γράφτηκε η
«Αυγή».

■ Πιστεύετε, ότι ορισμένα ποιήματα είναι
δοσμένα; Σαν να τα περιμένετε;

– Όταν είναι σε μια τέτοια φάση κανείς που
γράφει ορισμένα ποιήματα, τα οποία εκ των
υστέρων αποτελούν ενότητα, δεν τα περιμένει
αλλά είναι σαν να ενυπάρχουν, σαν να
κρύβονται μες στην ψυχή και τον νου. Και
ξαφνικά, κατά έναν μαγικό τρόπο,
ανεβαίνουν. Καμιά φορά θέλουν διορθώσεις.
Καμιά φορά, σχεδόν καθόλου. Είναι σαν μια
εκτίναξη. Σαν να περιμένεις ότι θα γίνει
ξαφνικά μια περίεργη ανασκαφή. Μια
ανασκαφή που θα την έλεγα θείκη.

Το κάθε ποίημα, ένα γεγονός

■ Όταν έρθει εκείνη η ώρα, πώς αισθάνεσθε;

– Εκείνη την ώρα πρέπει να χαθούν όλα τα
άλλα γύρω μου πράγματα. Τα πάντα. Πρέπει
να απομονωθώ. Αισθάνομαι ότι το κάθε
ποίημα είναι γεγονός.

■ Δηλαδή;

– Είναι γεγονός, διότι φέρνει στο φως μια νέα
επαφή με το άγνωστο. Η τέχνη γενικά είναι

μια επαφή με το άγνωστο. Ξέρετε γιατί;
Φέρνει κάτι καινούργιο. Είναι ένα λιθαράκι
ακόμη. Ή, για ορισμένους μεγάλους ποιητές,
ένας ογκόλιθος. Είναι γεγονός εξ
αντικειμένου: έκανα πράξη. Συντελέσθη
πράξις με το ποίημα. Έπειτα από αυτό
αισθάνομαι κόπωση. Μια ποιητική πράξη, το
επαναλαμβάνω, αποτελεί γεγονός,
συντελούνται πράγματα, συντελούνται
εκρήξεις πνευματικές, ψυχικές, έρχονται
εικόνες, έρχονται χρώματα. Έρχεται αέρας,
τα πάντα. Και μέσα σ' αυτές τις εικόνες
κινούνται ψυχές και πνεύματα.

■ Υπερβαίνετε τον τόπο και το χώρο, κατά
κάποιον τρόπο;

– Ναι, τον υπερβαίνω. Για μένα ο χώρος και ο
χρόνος σταματούν. Δεν μπορώ να γράφω
αλλιώς.

■ Θα τολμούσατε να πείτε ότι «πέφτετε» σε
κατάσταση έκστασης;

– Είναι σαν το εγώ να διασπάται και το
υποσυνείδητο, το κάτω μέρος, αυτό που
σκεπάζει το εγώ, αυτό που σκεπάζει τη
λογική, αυτό που το κρύβει. Είναι σαν να
κατεβαίνεις σε μια δύσκολη, δυσκολότατη
στοά του ορυχείου, για να ανασύρεις από κει
το ποίημα. Όταν το ανασύρεις και το φέρεις
στο φως, κατ' ανάγκη υφίσταται μια
διεργασία λογικής, όπου όμως υπερέχει αυτό
το υλικό του υποσυνείδητου που βγήκε στην
επιφάνεια. Σ' αυτή τη διαδικασία εξορύξεως
του ποιήματος από τα άδυτα της ψυχής, για

Ο έφηβος λόγος, ο υπερρεαλιστής

Η ΚΑΤΑΛΑΓΙΑΣΜΕΝΗ
έκρα που έγχρωμη από
νέμων μέτωπα όλο ξεδιπλώ-
εται και κυματίζει και η χα-
ρά με το σαράκι της που κα-
πρώει αδιάκοπα το πρόσω-
πό της σαν ντροπή, τύψη και
μηχανία. Μπορεί επειδή η
ισιοδοξία πάντα κάπου και-
σφυλακτεί, κρατάει σφουγ-
γάρι, σβήνει τις εικόνες τις
ακές του μαυροπίνακα της
νήμης – μιας ενοχής παλίμ-
νηστης, νησιώτικη άχνα
πνιγμένη μεσημεριού και με
το διάφανο.

ΠΑΝΤΑ παρούσα του
μαγικού η γαλανή καταγωγή
ο έφηβος λόγος τα μπαμ-
βάνια του σκεπάζουν τις
αληγές στην πικρή πολιτεία
των πικραμένων παιδιών, μα
εν αρκούν για να τις επου-

λώσουν, ούτε ο έφιππος λό-
γος ο υπερρεαλιστής ούτε αυ-
τός το μπορεί και ας καλπάζ-
ει ας ακούγονται τα τεράσ-
σια σεντόνια του αυτά δεν αρ-
κούν να σκεπάσουν τα δρώ-
μενα. Μόνο ο έρωτας ξάφνου
ο αιφνίδιος σαν στέρεο φως
μόνο αυτός σαν ντυμένος με
σάρκα αναδύεται πόθος-
ιερέας και υπόσχεται της
αμαρτίας την άφεση, μα και
πάλι καλύπτει για λίγο το
έγκλημα – δεν το καταργεί,
που αυτό εξυφαίνεται αδιά-
κοπα ακόμα διαρκώς συντε-
λείται κάτω από το φθαρμένο
περίβλημα της αθωότητας.

ΓΙΑΤΙ είναι ο τόπος [του]
στενό κελί με τα μεγάλα πέτ-
ρινα ντουβάρια και η γη [του]
μια στίβα νεκροί, με τ' άγονα
δέντρα με τις μυλόπετρες/που

δολοφόνησαν τ' αδέρφια
[του] και ακόμα γιατί η
καρδιά μας πουλιέται με τα
σφαχτάρια/η καρδιά μας
πουλιέται με το κιλό και είναι
οι «τσακισμένοι πελαργοί» η
τσακισμένη ελπίδα του ίδιου
αυτού και της γενιάς του.

Οι φίλοι μου χάθηκαν
Έμπλεξαν τις ματιές τους με
τις ρυτίδες
Κι έσβησαν στο γέρομα.

Έμεινα μόνος.

ΟΔΗΓΗΜΕΝΟΣ με την
πυξίδα του έρωτα και την
αναγκαιότητα του σώματος,
τυφλό που ξέρει να επιθυμεί
και να επιβάλλει τους παλ-
μούς του κόντρα στους και-
ρούς, ιδρύει τον τόπο του της

ποίησης σαν περισπασμό,
σαν τόπο υπέρβασης, κατα-
μεσής ενός άγριου χαμού.

ΑΛΛΑ στο τέλος κι η υπέρ-
βαση συχνά αναιρείται ή
ανατρέπεται από το ίδιο το
βάρος της καρδιάς – βυθίζε-
ται μαζί της στα βαθιά γιατί
κι η αγάπη από τον εαυτό της
προδομένη μίσος και θάνατος
ορθώνεται. Όστε η «αναί-
δεια» του νεανικού σώματος
χάσκει ματαιωμένη, ενώ η
χαρά του υπερρεαλιστικού
ονείρου κείτεται, σπρωγμένη
απ' τους ανέμους, ναυαγι-
σμένη. Ο έρωτας αδικαίωτος
εκφέρεται το πτώμα του μέσα
στο απέραντο αλλά κοιμισμέ-
νο σώμα του πόθου – ένα νη-
σί.

Κώστας Γ. Παπαγεωργίου

ΦΑΛΛΙΝΟΘΗΡΕΣ

Βούου-χούου φώναζε ό Ταστέγκο
Τίι-χί-χίι-χί ό Νταγκού
Κά-λα-κούου-λά ούρλιαζε ό Κουίκεγκ
ΉΑγριοι άκοντιστές φαλινοθήρες
Όμως όταν πλησίασαν στό χείλος τής άβύσσου
Καί τό άτσάλι σηκώθηκε ψηλά σώπασαν
Τώρα τό πλήρωμα κωπηλατοῦσε στο ρυθμό
Θά πεθάνει ή θά πεθάνουμε.
Τό αίμα τινάχτηκε ψηλά
Στούς τελευταίους παλμούς τής καρδιάς της
ΉΑτένισε κατάματα τόν ήλιο
Καί μιά προσευχή άνέβαινε στόν ούρανό

Τά όπλα όλοένα αλλάζουν
Ο Θάνατος άπλώνει δίχτυ τό πετρέλαιο
Καί τίς άχτίδες του όλέθρου
Τό αίμα πάντα τινάζεται
Τά χρόνια κρέμονται κουρέλια στά καμάκια
Κι' ή προσευχή δέν άλλαξε.

Ανέκδοτο ποίημα του Γ. Λίκου, που θα δημοσιευτεί στον τόμο - σύνοψη της εργασίας του «Ποίηση 1944-1990». Ο τόμος θα κυκλοφορήσει σε λίγες μέρες από τη Νεφέλη.

μένα, δεν υπάρχει χώρος και χρόνος. Είμαι απ' έξω.

■ Υπάρχει ένας μικρός θεός που «κυκλοφορεί» μέσα στο αίμα. Το μυαλό, το συναίσθημα, η αναπνοή συνοδοιπορούν και γνέφουν προς ένα σκοπό;

– Ο σκοπός της όλης διεργασίας είναι να ανεβεί το ποίημα επάνω.

■ Το ποίημα έχει γίνει ένα με την αναπνοή του ποιητή;

– Ναι. Με την αναπνοή και μ' ένα συναίσθημα που είναι δοσμένο σ' αυτό το ποίημα.

■ Ύστερα έρχεται η λογική, ο «αφέντης»;

– Όχι δεν είναι αφέντης. Έχει ένα ρόλο που δεν μπορείς ν' αποφύγεις, εκτός κι αν κάνεις αυτόματη γραφή. Η αυτόματη γραφή υποτίθεται ότι είναι απελευθερωτική. Ο Αντρέ Μπρετόν στο Πρώτο Μανιφέστο έλεγε: Ο υπερρεαλισμός δεν κάνει τέχνη. Και η αυτόματη γραφή δεν είναι τέχνη. Αλλά εάν βγει κάποιο ποίημα να είναι πάρα πολύ καλό είναι τυχαίο.

Στο ποίημα που έχει οντότητα υπάρχουν

τυχαία στοιχεία τα οποία, όμως, εναρμονίζονται με τα άλλα ή μεταξύ τους. Έχουν μια οργανική συνέπεια. Το τυχαίο είναι κάτι που υπήρχε και προϋπήρχε. Κάτι ριζωμένο βαθιά στην ψυχή. Αν υπάρχει τυχαίο είναι σαν να πυροδοτεί καμιά φορά για να βγει το ποίημα καλύτερο. Δημιουργεί χημικές ενώσεις στην υφή του ποιήματος, θα έλεγα.

Ο βοριάς, ο νοτιάς, ο ανατολικός...

■ Επηρεάζετε από τα στοιχεία της φύσης και τα παρουσιάζετε συνήθως με ανθρώπινη μορφή. Η πρώτη συλλογή είχε τον τίτλο Οι τέσσερις προσωπίδες του ανέμου.

– Η φύση με έχει επηρεάσει πάρα πολύ. Από μικρό παιδί. Αισθανόμουν διαφορετική διάθεση, διαφορετική ζωντάνια, πιο μεγάλη ψυχική ευφορία όταν είχε βοριά. Θυμάμαι, έπειτα από ζέστη, όταν φύσαγε μελτέμι δυνατό, αισθανόμουν τεράστια ανακούφιση, μια χαρά. Ο νοτιάς μου δημιουργούσε άλλες καταστάσεις. Πιο αρρωστημένες. Με

στενοχωρούσε. Με εκνεύριζε.

Ο ανατολικός πάλι, ο πραγματικός ανατολικός που τον λένε οι ναυτικοί ο «μάστορης»... Φέρνει βροχή που πολλές φορές είναι λυτρωτική, αισθάνομαι ότι η γη ποτίζεται. Νιώθω ότι ανασαίνει η γη. Νιώθω ότι η γη διψασμένη πίνει, ότι οι ρίζες των φυτών και των δέντρων αναζωογονούνται και ανασαίνουν. Είναι όμως και μελαγχολία. Όταν σταματήσει αυτή η βροχή, τα σπαρτά, σαν περπατήσεις ανάμεσά τους, σπιθίζουν. Κάνουν ένα θόρυβο σαν να βγάζουν σπίθες. Σαν να έχουν ηλεκτρισμό. Και ύστερα από αυτό, όταν φυσήξει βοριάς είναι η καθαροί. Όπως η γη έχει ποτιστεί από τη βροχή αρχίζει αυτό το στέγνωμα, αυτή η ανακούφιση και αυτή η μεγάλη ανάσα της φύσης.

Ο δυτικός είναι ένας κακός καιρός. Είναι και αυτός ύπουλος καιρός με κακό κύμα που σε φέρνει κακή διάθεση, που το καλοκαίρι είναι και ζεστός και σαν αρρωστημένος.

Τα φυσικά στοιχεία από μόνα τους λειτουργούν μέσα στην ψυχή μου. Δεν κάνω καμία προσπάθεια. Και οι Τέσσερις προσωπίδες από μόνες τους βγήκαν. Αυτά συναισθήματα, αυτές τις ψυχικές καταστάσεις που μου δίνανε οι άνεμοι, έγιναν ποιήματα

Ο τρόμος της πόλης

■ Η μυθολογία της φύσης στην ποίηση αλλά από εποχή σε εποχή;

– Ασφαλώς. Για κάθε ποιητή η φύση έχει άλλη απήχηση. Άλλες καταστάσεις, άλλα οράματα, άλλες εικόνες, άλλα ερεθίσματα. Με τον υπερρεαλισμό άλλαξε. Τον Καβάφ δεν τον ενδιέφερε η φύσις καθόλου. Τον ενδιαφέρει η πόλις.

■ Τα «σκηνικά» της πόλης σε ποιο βαθμό επηρεάζουν την ποίησή σας;

– Πρέπει να ομολογήσω, πολύ περισσότερα ενδιαφέρει η φύση. Η πόλις με καταθλίβει. Με στενοχωρεί και με φοβίζει. Η εγκληματικότητα, η αργιάδα της πόλης, ακόμη και οι συγκοινωνίες με τρομάζουν. Βέβαια δεν ήταν πάντα η πόλις έτσι.

Εγώ θυμάμαι που η Αθήνα ήταν λιόλουστες μέρες του χειμώνα με βοριά που ήταν πάρα πολύ όμορφη. Και περπατούσα την Αθήνα, ιδίως κατεβαίνοντας από ψηλά, από το Λυκαβηττό προς το Σύνταγμα, και αισθανόμουν μια μεγάλη ευφορία. Τότε μ' άρεσε. Και ήταν λιγότερος ο πληθυσμός.

■ Τι σας άρεσε περισσότερο στην πόλη;

– Υπήρχε (γελάει) μια εποχή που μου άρεσε πάρα πολύ η περιοχή που κατέβαινε από ψηλά, από την οδό Αναγνωστοπούλου και κατέβαινε προς το Σύνταγμα. Και δω πρέπει

βαια να αναφέρω τον Ζαχαράτο, όπου αν πολύ όμορφο μέσα, είχε και ένα μικρό πάρι. Ανέβαινες τρία σκαλιά από ωραίο λο και είχε ένα καγκελάκι. Έρχονταν λιτικοί, παλαιοί στρατηγοί, παλαιοί ύαρχοι. Θυμάμαι μια φορά που έλεγε ποιος ηλικιωμένος, προφανώς πρώην ζητηγός και μιλούσε καθαρεύουσα: «Είχον ει τότε του αειμνήστου Πλαστήρα». Εκεί, σ' τό το υπερυψωμένο πατάρι του Ζαχαράτου, γαίναμε με τον Σαχτούρη. Πίναμε καφέ τα σημέρια και σου φέρναν τον καφέ και το ρίκι. Το μπρίκι είχε ένα μακρύ χέρι μ' ένα ξύλαράκι στρογγυλό, σαν πολύ μικρό κουναράκι. Και ένα ωραίο φλιτζάνι. ταν ενάμισης καφές.

εί είχε γίνει και μια συζήτηση για την Ωδή ως τσακισμένους πελαργούς, που είχε άψει τότε. Μαζευτήκαμε ορισμένοι – ήταν ο Νάνος ο Βαλαωρίτης, ο Σαχτούρης – την διάβασα. Αυτή η πλευρά, αυτή η τονιά της Αθήνας μου άρεσε τότε. Μ' εσε να περπατώ και τη Σταδίου. Τη ιδίου ως την Κοραή και λίγο παρακάτω, ρι του Λουμίδη, όπου κάποτε πηγαίναμε, ο πατάρι. Ένα μέρος της Κατοχής, το ημέρι, βρισκόμουν εκεί όπου ήταν ο ύτης, ο Γκάτσος, ο Σαχτούρης, ο γονόπουλος και ο Τσαρούχης. θόμασταν και γίνονταν συζητήσεις για την ιση και τη φιλοσοφία. Ήταν και λίγο κίνδυνο. Γιατί υπήρχαν γκαρσόνια-ταδότες των Γερμανών. Ο μπάρμαν εδείχθη ότι ήτανε προδότης, άνθρωπος των ρμανών. Και ένα νεαρό παιδί που είχε βει στην παρέα μας που ήταν πολύ παθητικό, μίλησε εναντίον των Γερμανών, συνέλαβαν και τον τουφέκισαν.

«Ιε γραιγολεβάντε, με σύννεφα»

Στο λιμάνι κατεβαίνατε; Κατέβαινα στον Πειραιά – και πολλές ρές Φεβρουάριο με κακοκαιρία. Με αιγολεβάντε, με σύννεφα. Καθόμουν στην οβάθρα να βλέπω τα καράβια. Το τι ήθελα ήμουν μέσα, να ήμουν αξιωματικός, να είδενα. Φανταζόμουν και καράβια που νε μακριά, φανταζόμουν ξένους τόπους και εανούς και θάλασσες μακρινές και με ίναν δάκρυα. Και μετά, το λέω με πολλή γκίνηση αυτό, ανέβαινα προς την πλατεία εξάνδρας, όπου είχε εκεί το παλιό φενείο που ήταν ζωγραφισμένο το ταβάνι απ' όπου έβλεπες τη θάλασσα από αμαρίες μεγάλες και έπινα καφέ. Και μια ρά λέω του Σαχτούρη: «Μίλτο, έλα μαζί ν το απόγευμα. Πάμε έναν καταπληκτικό οίπατο». Και ήρθε. Και τον πήγα κάτω να

Ο Γιώργος Λίκος με τον Β. Κ. Καλαμαρά

δούμε τα καράβια, είχε πάλι συννεφιά και αέρα. Τον ανέβασα στην πλατεία Αλεξάνδρας – δεν ήξερε το καφενείο – και ενθουσιάστηκε. Κι όπως έπεφτε σιγά σιγά το βράδυ, αφού ήπιαμε τον καφέ, πεινάσαμε και φάγαμε αυγά σαγανάκι (γελάει).

■ Ο χρόνος όλα τα απαλύνει, τελικά;

– Αν τραυματιστείς σοβαρά και πάθεις μια πολύ μεγάλη πληγή και σωθείς, η πληγή θα κλείσει. Το σημάδι μένει. Αν ήτανε μεγάλη πληγή, με ορισμένες υγρασίες, με ορισμένους καιρούς, ιδίως υγρούς, νοτιάδες, αυτό το σημάδι σε πονά. Νομίζω ότι έτσι γίνεται και με τις μεγάλες πληγές της ψυχής. Πρέπει να ομολογήσω ότι είμαι από τους ανθρώπους που περάσανε και φρίκες.

■ Κατά τη διάρκεια του πολέμου και τα χρόνια, μετά την Κατοχή;

– Όταν πρωτοπήγα στο στρατό δεν μου 'διναν όπλο. Και ξέραμε, σε όποιον δεν δίνουν όπλο τον στέλνουν στη Μακρόνησο. Εμένα ούτε όπλο μου δίνανε ούτε στη Μακρόνησο με στέλνανε. Και όπλο μου δώσανε πολύ αργότερα και, καθώς δεν έλαβα μέρος σε μάχες, δεν πυροβόλησα ποτέ μου άνθρωπο. Και φοβόμουνά κάθε φορά ότι με τη λίστα θα πάω εξορία.

«Υπήρξα ύποπτος αλλά κι ανέντακτος...»

■ Γιατί;

– Δεν είχα συνδεθεί με το αριστερό κίνημα. Κανείς από μας: ούτε ο Ελύτης, ούτε ο Σαχτούρης, ούτε ο Γκάτσος.

■ Επίσημα τουλάχιστον.

– Επίσημα κανείς μας.

■ Ως συμπαθούντες;

– Ναι, κάποια συμπάθεια. Όταν έκαναν φακέλους λογάριζαν τα ποιήματα, τις φιλελεύθερες ιδέες που είχαμε και κάποιες κουβέντες που λέγαμε εναντίον του κατεστημένου. Ήμουν ύποπτος. Αλλά δεν ήμουν ποτέ ενταγμένος. Όταν συζητούσα κατελόγιζα και στους μεν και στους δε φοβερά πράγματα. Μην κρυβόμαστε πίσω από τα δάχτυλά μας.

■ Τι απέμεινε ως καταστάλαγμα μέσα σας, τώρα που έχετε φθάσει στην ύστερη ωριμότητα;

– Δεν θα ήμουν ποιητής αν δεν ένιωθα τη μεταφυσική μέσα μου. Θα ήμουν άλλος άνθρωπος. Δεν θα ήμουν εγώ. Η πραγματική φιλοσοφία είναι η μεταφυσική. Τα πάντα υπάρχουν: και το πνεύμα του καλού και το πνεύμα του κακού και το πνεύμα του θεού. Τα βλέπεις παντού. Σ' ένα δέντρο, σ' ένα φύλλο, σε μια πέτρα. Όταν πίνεις λίγο κρασί καλό και έχεις τη διάθεση, αισθάνομαι ότι και ο άγγελος που έχει ο κάθε άνθρωπος είναι εκεί. Είναι κοντά σου. Μέσα στη φύση υπάρχει ένα θαύμα. □

Τα μεγάλα σχέδια του ουρανού

του Βαγγέλη Χατζηβασιλείου

Δυο πράγματα τραβούν αμέσως την προσοχή μας στο έργο του Γιώργου Λίκου: το ένα είναι γενικής υφής και δεν θα πρέπει, εν προκειμένω, τουλάχιστον, να μας απασχολήσει δια μακρών· το άλλο έχει σχέση με τα ατομικά χαρακτηριστικά του ποιητή και οφείλει να αποτελέσει το κυρίως θέμα μας, αν θέλουμε να καταλάβουμε την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και τον ξεχωριστό, καθαρά προσωπικό του λόγο.

Το πρώτο, λοιπόν, που σκέφτεται κανείς διαβάζοντας τις εκτενείς συνθέσεις ή τα σύντομα αλλά εξαιρετικά πυκνά ποιήματα του Λίκου είναι οι διευκρινίσεις τις οποίες απαιτεί επείγοντως η κριτική μας ορολογία όταν αναφέρεται σε συγκεκριμένες τάσεις της νεότερης –μετά τη γενιά του '30– ελληνικής λογοτεχνίας. Η έννοια του μεταπολεμικού υπερρεαλισμού, που σίγουρα περικλείει την περίπτωση μας, δεν δείχνει καθόλου αυτονόητη: διότι ο Λίκος, όπως και αρκετοί ομόλογοί του, ο Σαχτούρης, ο Γονατάς ή και ο Νάνος Βαλαωρίτης), συμπορεύτηκε με τον υπερρεαλισμό, εγχώριο και ξένο, μόνον ως το σημείο που οι αναζητήσεις και τα διδάγματα του συγκεκριμένου κινήματος του φάνηκαν πράγματι χρήσιμα – ως το σημείο δηλαδή που ο σπινθήρας των λέξεων (για να θυμηθούμε τον Μπρετόν) πυροδότησε τις πρωταρχικές του δυνάμεις, καθορίζοντας ταυτοχρόνως την ένταση (το ύψος και τον ρυθμό) της ωστικής τους δράσης.

Ο υπερρεαλισμός στο ρόλο της ζωτικής πηγής: αυτό είναι το κεφαλαιώδες γνώρισμα της ποιητικής δουλειάς τόσο του Λίκου όσο και των περισσότερων συνοδοιπόρων του, που, φυσικά, στην πορεία, εκμεταλλεύτηκαν ο καθένας με τον δικό του τρόπο τα αποθέματα της πρώτης, παρθενικής ας πούμε, συναναστροφής του με τη μέθοδο της υπονομευμένης λογικής ή της αυτόματης γραφής. Νομίζω, όμως, ότι χρειάζεται να περάσουμε στα καθέκαστα του ίδιου του Λίκου, για να φτάσουμε έγκαιρα στον δεύτερο όρο των εισαγωγικών μας προειδοποιήσεων: Πώς αντιμετώπισε ο δημιουργός τις καταβολές του; Ποιες οι συμπτώσεις και ποιες οι διαφοροποιήσεις του; Και ακόμη: Ποιες οι προϋποθέσεις (εσωτερικές και εξωτερικές) που προσδιόρισαν το στίγμα του και διαμόρφωσαν, σε τελικό πια στάδιο, τη στάση, τη γλώσσα και την οπτική του;

Ο Εμπειρικός, ο Εγγονόπουλος, ο Ελύτης (σε μεγάλο βαθμό), αλλά και οι απόηχοι του Τζαρά, του Αρτώ ή του Ελύαρ (εν επαρκεία) ακούγονται ευκρινώς στις «Τέσσερις προσωπίδες του ανέμου» (1949). Φανερές είναι επίσης οι λογικές υπερβάσεις, η διατάραξη της νοηματικής αλληλουχίας και η συνειρμική διαδοχή των εικόνων: τυπικά υπερρεαλιστικά παραδείγματα που προδίδουν την προέλευση, αλλά και τη φιλολογική αγωγή του Λίκου. Ήδη, όμως, στην εναρκτήρια συλλογή του ο ποιητής τηρεί τις κατάλληλες αποστάσεις, διασταυρώνοντας τις επιδράσεις του με παλαιότερα λογοτεχνικά ρεύματα ή διαφορετικές μορφές λόγου: η μουσικότητα του στίχου, η εσωστρέφεια και τα ποικίλα σύμβολα (που αφήνουν μισοφωτισμένο το αντικείμενο

τους), από τη μια πλευρά, παραπέμπουν ευθέως στο συμβολισμό¹, τ αφηγηματικό στοιχείο και η συχνά ρεαλιστική εικονοπλασία, από τη άλλη, μας πηγαίνουν στη συμπλοκή των ειδών, η οποία επιβάλλει μια σχετικά συστηματική συγκρότηση του λογογραφικού υλικού, ξένο οπωσδήποτε προς τις διακηρύξεις των πρωτοπόρων του υπερρεαλισμού:

«...Η σκιά σου απλώνεται πάνω στο νησί μου
κόβει τα κορφοβούνια
κατεβαίνει τις πλαγιές
Σκεπάζει τους πέτρινους τοίχους
Γλιστράει στις αυλές
Ξεκλειδώνει τις πόρτες
Φτάνει στα κρεβάτια των κοιμισμένων
κι εναποθέτει στα μέτωπά τους
Τον έρωτα...»

«Τέσσερις προσωπίδες του ανέμου» I

Η τεχνική γραμμή που χαράσσει ο Λίκος στις «Τέσσερις προσωπίδες του ανέμου» συνεχίζεται σταθερά και στη «Χερσόνησο» (1977 που περιλαμβάνει όλη την παραγωγή του κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του '50 και του '60 («Δίαυλος»: 1953 - 1957, «Τροχιά»: 1957 - 1962, «Δύο αναμνήσεις και μια ευχή»: 1963, «Προσάναμμα»: 1963 - 1964 και «Σχεδιάσματα»: 1964 - 1976). Εκείνο που θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα τη βαθμιαία απομάκρυνσή του (ορατική και στα δύο βιβλία του): από τις άτεγκτες υπερρεαλιστικές αρχές είναι τα θεματικά του μοτίβα, η έντονη παρουσία του ρημαγμένου κτισμού που δημιούργησαν η Κατοχή και ο Εμφύλιος, το ζεύγμα του έρωτα και του θανάτου και η αισθησιακή ανάπλαση του φυσικού περιβάλλοντος. Ας τα δούμε με τη σειρά:

I Οι εμπειρίες του πολέμου τονίζουν την ανάγκη του για δραματική έκφραση, θέτοντας εξ ορισμού σε υποδεέστερη μοίρα το παιχνίδι με τους γλωσσικούς κανόνες και το νόημα:

«...Ένας νεκρός κάθε στιγμή
Κι ένας πλυμένος ουρανός με περιστέρια
Ένας καημός, μια διαταγή
Κι ένας καπνός που πνίγηκε στα Μοναστήρια

Της σκιάς το φυλλοκάρδι τρέμει
Πάνω στην πέτρα και το κράνος
Μια ζωγραφιά στο φυλαχτό
Ο πόνος ξάφνου του θανάτου...»

«Τροχιά»

2 Η πνευματική διάσταση της ερωτικής του αντίληψης (πλέγμα ερωτικού φόβου και ενήλικης ενοχής, που περιβάλλεται από το ευχρόσινο σχήμα της σωματικής χαράς) παρακάμπτει διακριτικά τον ηφίσυχνο Εμπειρικό της «Υψικαμίνου», ενώ ο θάνατος, που ελλοχεύει απειλητικά στη «Χερρόνησο», για να ενσκήψει πάνοπλος στην τρίτη συλλογή του, τα «Εικοσιπέντε στάσιμα» (1983), συρρικνώνει περαιτέρω το επαναστατικό περιεχόμενο των αρχικών διερευνήσεων του υπερρεαλισμού:

Σειρήνα κινδύνου
Βραχνή μεσ' στην ομίχλη
Παρών ο Θάνατος
Ξανθός και παγωμένος
Με στολή ναυάρχου

Στην καταγάλανη ζωή
Το αίμα κόκκινο βαθύ
Απ' την παλιά θυσία
Για του ανέμου την πνοή
Ὡς τ' Ἀη Νικόλα τῇ φωνή

Πόσο το αίμα είναι ζεστό
Κάτω απ' τον ήλιο του πελάγου
Τα Σα εκ των Σων
Στο κύπελλο χρυσό του Ταύρου
Στο δισκοπότηρο ψηλά
στην εκκλησιά του κάβου

«Αίμα και πέλαγος»

Τέλος, η έκλαμπρη προβολή της φύσης στο αναπεπταμένο πεδίο της ποιητικής συνείδησης ανάγεται σε έναν λυρισμό, ο οποίος αντικαθιστά τους ρηξικέλευθους πειραματισμούς του Ελύτη στους «Προσανατολισμούς» και στον «Ήλιο τον Πρώτο» με την ήπια ενατένιση του τοπίου και το συγκρατημένο, αλλά ρητώς εκπεφρασμένο, συναίσθημα:

«...Κάτω στον γιαλό πίσω απ' τα χαλάσματα
Κοντά στον άσπρο τοίχο με τη φραγκοσουκιά
Εκεί που έγραψε πάνω στην άμμο ο έρωτας τα σώματά μας
Στην όχθη των ψαράδων χωρίς αποχαιρετισμό
Κοντά στο κοιμητήριο της θάλασσας
Με λίγο λάδι για το κόκκινο φανάρι της νύχτας
Με λίγη τρυφερότητα μεσ' στην καρδιά μας
Τα μυστικά μας ν' ανάβουν τις φωτιές τ' Ἀη Γιαννιού
Το φόβο της ψυχής μας μπρος στην απειλή...»

«Δίαυλος»

Τι απομένει; Το κυριότερο: το οργανικό σύνολο του ποιήματος. Θέματα, παραστάσεις, διακειμενικές αναφορές, ονόματα τόπων και θεών συναιρούνται σε έναν αδιάσπαστο κορμό με σαφείς και πλαστικές γραμμές, όπου τα πάντα κινούνται αδιάκοπα σε μια διαρκή αλλη-

Ο ΕΠΕΝΔΥΤΗΣ

Στὸν Γιώργο Λίκο

Ἐπὶ τοῦ ἀναπεπταμένου λιμενοβραχίονος στεκόταν ἓνας ἄνδρας. Καμιὰ φωνὴ δὲν διετάρασσε τὴν πρωινὴν γαλήνην, πλὴν τῶν κραυγῶν ὀλίγων γλάρων, ποὺ περιΐπταντο ὑπεράνω. Ὁ ἄνδρας αὐτὸς —ἄνδρας μὲ ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως— ἔφερε μακρὸν ποδῆρην ἐπενδύτην, πῖλον σκληρὸν ἡμίψηλον, καὶ εἰς τὸ χέρι του κρατοῦσε ἀλεξιβρόχιον ἀνοικτό, παρὰ τὴν ἐκδηλον καλοκαιρίαν. Ἐπρόκειτο περὶ ἄνδρὸς εὐειδοῦς, ὑψηλοῦ καὶ ρωμαλέου, ὁ ὁποῖος, ὅτε μὲν ἔμοιαζε μὲ ἄγγλον εὐπατρίδην, ὅτε δὲ μὲ πελοποννήσιον ἐκ Καλαμῶν, ἢ ἐκ Πύργου τῆς Ἡλείας. Θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, περίμενε ἐκεῖ ἓναν αἰῶνα.

Αφιερωμένο στον Γιώργο Λίκο από το φίλο του Ανδρέα Εμπειρικό
(«Γραπτά ή προσωπική μυθολογία»)

λεξάρτησι. Το «σκηνοθετικό δαιμόνιο» και ο «ρους χειμάρρου», που λέει ο Εκτωρ Κακναβάτος;² Η «φωτεινή ορθολογία», όπως το θέλει ο ίδιος ο Λίκος;³ Ή μια ρομαντική αναλαμπή στις παρυφές του υπερρεαλισμού; Δύσκολο να αποφύγουμε τον τελευταίο πειρασμό. Οι ιδέες του ρομαντισμού για το «συνεχές» του έργου της τέχνης και για τον περίγυρο, ο οποίος το παράγει σαν ζωντανός οργανισμός, αποκτούν εδώ ξανά τη σημασία τους: μετατονισμένη ασφαλώς ή και ριζικά μεταμορφωμένη, αλλά, υπό μία ορισμένη έννοια, ισχυρή ακόμη και ακμαία.

Ας μην παγιδευτούμε, ωστόσο, στα ειδολογικά εύσημα. Καιρός να απαντήσουμε στο ουσιαστικό ερώτημα, που ούτως ή άλλως υποκρύπτει το τυπολογικό λεξιλόγιο της κριτικής: Διασώζει σήμερα - ύστερα από σαράντα και πλέον έτη αποκλειστικής ενασχόλησης με την ποίηση - την αξία του ο Γιώργος Λίκος; Το απαντάω ανεπιφύλακτα και χωρίς ενδοιασμούς: Στο ακέραιο. Η συνομιλία του με τους προδρόμους οδήγησε στο γονιμότερο αποτέλεσμα: ένας επίγονος που τιμά με τον δέοντα σεβασμό τους πατέρες, απαλλαγμένος από δεσμευτικές υποχρεώσεις και ικανός να μη διασπαθίσει την ελευθερία του - κρατώντας τη «θάλασσα στην όρασή» του και τα «μεγάλα σχέδια του ουρανού» στους στίχους που ξεπήδησαν από το εργαστήριό του.

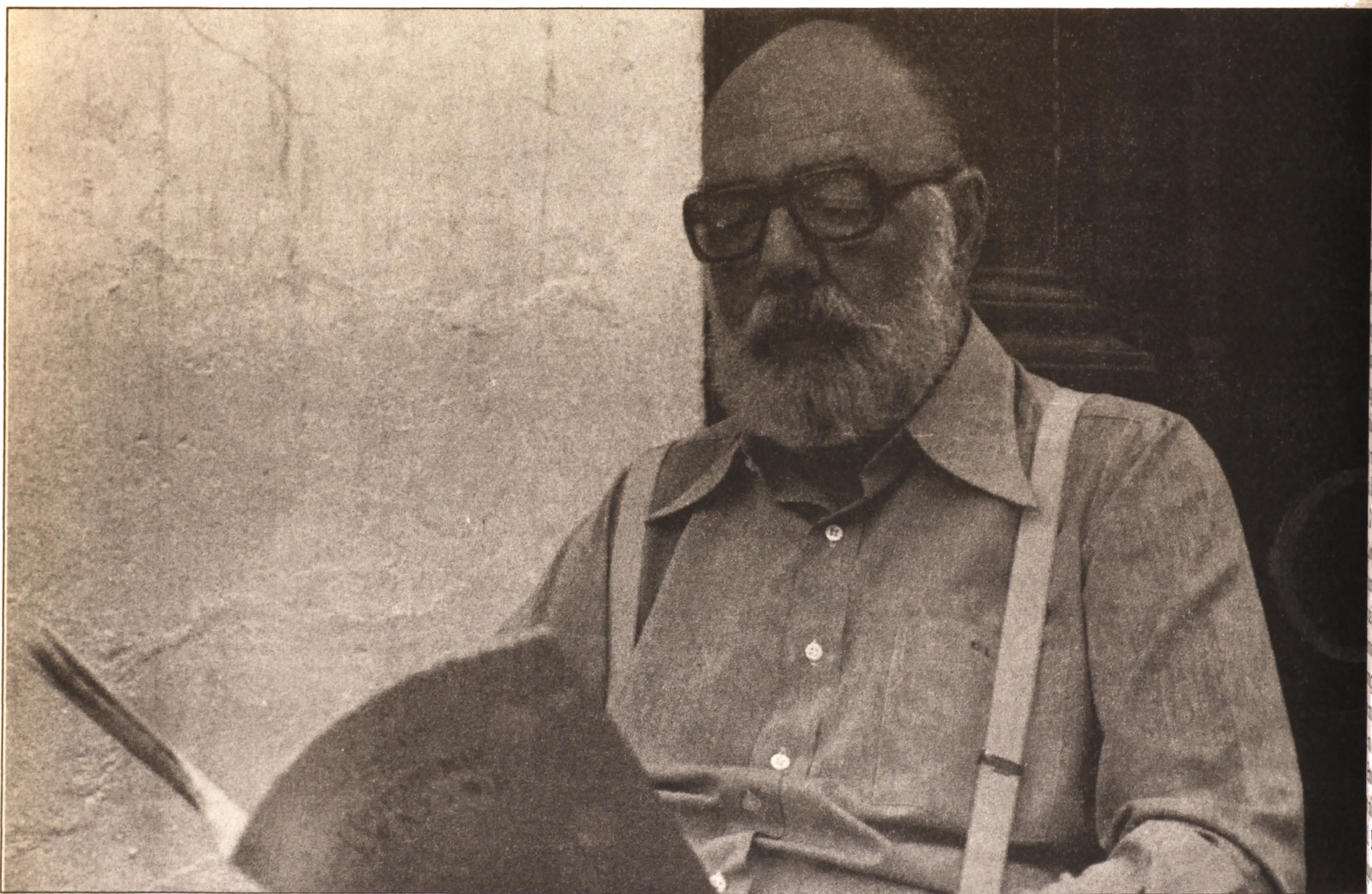
Σημειώσεις

1. Για τις σχέσεις με το συμβολισμό, βλ. Τάκη Καρβέλη: «Η ποιητική πορεία του Γιώργου Λίκου». Περ. «Τομές». Αφιέρωμα στον ποιητή Γιώργο Λίκο. Περίοδος τρίτη, χρόνος 10ος, τεύχος 92, σσ. 14-19
2. Βλ. Έκτορα Κακναβάτου: «Ένας εμφυτευμένος του τρισμέγιστου έρωτα». Περ. «Τομές», όπ.π. σσ. 7-9.
3. Βλ. Βαγγέλη Χατζηβασιλείου: «Συνομιλία με τον ποιητή Γιώργο Λίκο». Περ. «Τομές», όπ. π. σσ. 20-23.

Η σιωπή του Γιώργου Λίκου

του Βασίλη Κ. Καλαμαρά

Ο Γιώργος Λίκος υπήρξε ποιητής ολιγογράφος: εξέδωσε μόλις τρία βιβλία μέσα σε διάστημα σαράντα τριών χρόνων. Θ μιλούσαμε για σιωπή. Αλλά τι σιωπή είναι αυτή; Ενός ποιητή. Η κριτική τον αποσιώπησε. Στάθηκε γι' αυτόν φειδωλή. Και για να είμαστε δίκαιοι, όταν πρωτοξεκίνησε, τα σχόλιά της ήταν κολακευτικά. Μετά; Ο ποιητής ταξίδεψε πολύ – γρω στα είκοσι χρόνια – από τη Γη του Πυρός ως τη Μέση Ανατολή: γνώρισε μέρη και ανθρώπους, αλλά τους φίλους τους έβλεπε όλο και πιο αραιά: έμεινε μόνος, το κέρδος ήταν όμως με το μέρος του. Ωρίμασε ποιητικά και μόλις στα 19; εξέδωσε τη «Χερσόνησο».

Ο Γιώργος Λίκος ανδρώθηκε στην ατμόσφαιρα και στο καταπληκτικό κλίμα της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Σε αντίθεση με τους «στρατευμένους» ομότεχνούς του, αυτός ακολουθεί τα διδάγματα του υπερρεαλισμού. Διαβάζει Γάλλους υπερρεαλιστές ποιητές, φανατίζεται, τάσσεται στο πλευρό της ελληνικής πρωτοπορίας, γνωρίζει από κοντά τον Οδυσσέα Ελύτη, τον Ανδρέα

Εμπειρίκο, τον Νίκο Εγγονόπουλο. Οι δύο τελευταίοι δεν ζουν πια. Οι παλαιοί φίλοι δεν υπάρχουν πια να τον στηρίξουν.

Όταν οι ποιητές σιωπούν, δεν σημαίνει ότι έχουν στερέψει. Το μικρό σε όγκο έργο του είναι πλούσιο: η γλώσσα του αντλεί στοιχεία από τη ζωντανή παράδοση της ελληνικής γλώσσας και εν μέρει από την τοπική διάλεκτο της ιδιαίτερης πατρίδας του,

της Σίφνου. Δεν ανακαλύπτει τον υπερρεαλισμό, τον βρίσκει στο δημοτικό τραγούδι και μάλιστα στην ποίησή του εγκατοικεί φωνή του λαϊκού αφηγητή, ο οποίος θέλει να διηγηθεί, στο στενό κύκλο, ένα παραμύθι. Τα παραμύθια του Γιώργου Λίκου καταβαλύν τη φρίκη του πολέμου και της ερμωσης, αλλά αγκαθίζονται σ' ένα φως, οποίο έχει τις καταβολές του στον τρά

αντιλαμβανόταν τον θάνατο ο Διοσιος Σολωμός.

Το φως είναι το συστατικό στοιχείο της ποιητικής του συνείδησης, η οποία αποκαίρεται από τα γήινα, για να ανέλθει την ύψιστη του βιώματος και να καταξιωθεί στην καθαρότητα, μέσα στην οποία δεν άρχουν οι αντιθέσεις.

Τα ποιήματά του μπορούν να διαβαθούν οι επικλήσεις, ως παραμυθίες: στον απολεμικό κόσμο ο ποιητής βαδίζει αμείωτα στα ερείπια και συλλογίζεται: «... ερως τα πού;» Και απαντάει με ερώτηση «... έρθει ο στρατός;». Ο κόσμος τον οποίο φαντασπίζεται ο Γιώργος Λίκος είναι ανοικτός. Γι' αυτό συνήθως θέτει ερωτήματα, αλλά με πλάγιο τρόπο, το αίσθημά του είμετρον, η ερωτική του διάθεση καλύπτει τα πράγματα: κατεβαίνει βαθιά ακούει τις φωνές τους, συνομιλεί μ' αυτοσυνομιλία, σε τόνους χαμηλούς, χωρίς παρουσιάζει η τόλμη, τόσο στη σύλληψη εικόνων, όσο και στη γλώσσα-επενδύτη

εικόνα στην ποίηση του Γιώργου λειτουργεί δίκη μιας επινοητικής ποιότητας, ανάλογης του Κάλβου. Ο ένας ακολουθεί τον άλλο, ώστε ανάμεσά τους να δημιουργείται μια «σπίθα» εύσχημοι εικονοπλασίας. Να το πούμε και διαλεκτικά: υπάρχει λογική αλληλουχία. Η ποιητική του τόλμη ανανεώνει τον κόσμο εικόνων και το «αίτημά» της ενυπάρχει χρονικά και διαχρονικά στην πληρότητα του στίχου. Ο στίχος είναι σαν αναγγελία άλλης ζωής. Πίσω από τα καράβια, πίσω από τους φανούς, πίσω από τους αποκομorfους αέρηδες, πίσω από την παλιά των φυσικών στοιχείων – «οχή» μιας ποίησης τελετουργικής – κρύβεται η «θέση» του ποιητή για την ποίηση.

Ο ποιητής ξεχωρίζει το «θέμα» από την εικόνα. Ο ποιητής υπάρχουν. Ετούτη η συνύπαρξη, η οποία εγγίζει την πλήρη ταύτιση, δικαιώνει και μουσικά. Η γλώσσα λειτουργεί απάστα, ακαριαία, και αν μας επιτρέπει να χρησιμοποιήσουμε έναν όρο από μουσική θα την ονομάζαμε ποίηση πολυφωνική.

Αντί ως οδηγό και ξεχωρίζεις. Ο ποιητής, τον ίδιο τον ποιητή δηλαδή, ο οποίος μιλά, αλλά και τις άλλες φωνές, οι οποίες ενσωματώνονται στο σώμα της ποίησης. Ανεπιφύλακτα θα τον χαρακτηρίσει μουσικό ποιητή, που και τα σύμφωνα υφίσταται εν μέσω της νυκτός, αλλά και τα ήθηνα ανασταίνει.

Το ποιητικό όραμα του Γιώργου Λίκου είναι δραματικό: γέννηση – ενηλικίωση – θάνατος. Τραγωδεί σαν γνήσιος απόγονος των Ελλήνων τραγικών τον βίο και τον θάνατο των θνητών, οι οποίοι είναι εγκλωβισμένοι σ' έναν κόσμο, από παντού κλειστό. Και όλες οι ποιητικές φωνές, οι οποίες είχαν συνείδηση του δράματος, κατάφεραν να φωτίσουν με πληρότητα την εποχή τους και ν' ανοίξουν διάλογο με το μέλλον. Η ερμητική «Τροχιά», η οποία χωρίζεται σε δύο μέρη, τι άλλο μεταφέρει, παρά την αυτογνωσία του σύγχρονου ανθρώπου μπροστά στα δρώμενα ενός κόσμου που καταστρέφεται;

Σε μια πρώτη ανάγνωσή της θα λέγαμε: «Το θέμα της είναι ο πόλεμος και τα επακόλουθά του». Αλλά τα γεγονότα να λειτουργούν ως άλλοθι: απλώς του δίνουν την αφορμή για να μιλήσει σε υψηλούς τόνους ποιητικής αυτοσυνειδησίας για το ίδιο το μυστήριο της ποιητικής πράξης.

Διότι ο Γιώργος Λίκος γνωρίζει το νόημα της τελετουργίας και δεν το εξορίζει από την ποίησή του. Συνειδητοποιεί ότι ο κόσμος υπακούει σε νόμους, στους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να επεμβαίνουν μέχρι ενός ορίου. Τα υπόλοιπα είναι των θεών: αυτοί θα «σφραγίσουν» εντέλει το μέτωπο του καθενός, αυτοί θα ορίσουν τον βίο του, αυτοί θα καθορίσουν τη μοίρα του.

Ο άνθρωπος, με δυο λόγια, είναι ανεπαρκής. Αλλά η ζωή του πώς θα βρει τη δικαίωσή της; Με την τελετή. Είναι τόσο παλιά, όσο και ο άνθρωπος. Και μέσα στην παράδοσή μας είναι. Σε μια εποχή προχριστιανική και παγανιστική τα στοιχεία της φύσης είναι στοιχειά, ξωτικά και φαντάσματα, είναι ο άλλος εαυτός μας, η ασύνειδη πλευρά μας, η άγνωστη.

Ο Γιώργος Λίκος στέκεται ανάμεσα στον μεταπολεμικό κόσμο ως τελεστής. Γνωρίζει, ότι στο τέλος θα έρθει η λύτρωση και οι νεκροί Έκτορας και Αχιλλέας θα δικαιωθούν κάποτε, θα αναστηθούν, θα φωτιστούν στην ένωσή τους, η φιλότητα θα νικήσει το νείκος: θα εδραιωθεί σχέση αγαπητική, πνεύμα πληρότητας υπαρκτικής.

Ο άνθρωπος του Γιώργου Λίκου δεν είναι σκαλάθυρμα. Δεν είναι ο μονήρης και απομονωμένος πολίτης του εικοστού αιώνα, με το κεφάλι χαμηλά σκυμμένο. Έχει πρόσωπο. Γι' αυτό στην ποίησή του δεν χωρά η ειρωνεία και η ανατροπή. Ο κόσμος του ποιητή είναι πλήρης, στοργυλεμένος χωρίς ακμές, ένα κυκλικό σύμπαν: ήρθε επί Γης για να ακολουθήσει την πορεία του και

ύστερα να πεθάνει. Υπάρχει μεγαλύτερη αρετή για έναν αληθινό ποιητή;

Στην ποίησή του το παγανιστικό πνεύμα, το διαδέχεται το χριστιανικό: δύο πολιτισμικές παραδόσεις με κοινές ρίζες, σε διαρκή διάλογο. Και είναι αρκετά υποψιασμένος, για να συνειδητοποιεί ότι η συνέχεια αυτή είναι αδιάσπαστη: οι χριστιανοί ναοί είναι χτισμένοι πάνω σε αρχαίους.

Τι σημαίνει αυτό; Συνέχεια χωρίς διακοπή μέσα στον χρόνο, μέσα στη γλώσσα την ελληνική, η οποία είναι σαν ένα παλίμψηστο που, ενώ το σβήνουμε, την ίδια στιγμή, ανακαλύπτουμε από κάτω τις παλαιές σβησμένες γραφές.

Το δέντρο το βασιλικό, η «βασιλική δρυς» είναι αειθαλής: έχει τις ρίζες της βαθιά, στο χώμα ριζώνουν με υπομονή, εκεί τρέφονται, στο φως μιας μέρας φύλλα πετά το δέντρο και τότε το θαύμα της ποίησης ετελέστη.

Γι' αυτό η ποίησή του ωριμάζει και ηλικιακά. Είναι ποιήματα αναπνοής, τα οποία συμβαδίζουν με τα χρόνια του. Από τις λυρικές νεανικές ωδές περνάμε στην ωριμότητα και σ' ένα ύφος σχεδόν επικολυρικό, για να φτάσουμε αργότερα στα μικρά ποιήματα – οντότητες, στα οποία η κάθε λέξη είναι βαλμένη με τέχνη: είναι σαν ένας τοίχος των Κυκλάδων. Για να στηριχτεί και να μην πέσει και η παραμικρή πέτρα, πρέπει να ακολουθήσει τη σοφία του τεχνίτη, για να στηθεί το οικοδόμημα, το οποίο υπακούει περισσότερο σε μια εσωτερική αναγκαιότητα και λιγότερο στη «διακόσμηση» των αισθημάτων.

Οι λέξεις στα ύστερα, ακαριαία, ποιήματά του προσλαμβάνονται με βίαιο τρόπο στη συνείδησή μας: η βελουδένια θήκη στο νησιώτικο σπίτι κρύβει ένα χέρι, ζώα ξέφρενα περνούν από τα δωμάτια, η μουσική του Σοπέν σχεδόν δεν ακούγεται. Ένα «τσίρκο» εικόνων γυρίζει τρελά μέσα στο μυαλό και το εξουθενώνει.

Και το παρελθόν γίνεται παρόν. Η παιδική ηλικία πλέον δεν «λούεται» στην αισιοδοξία: το παρόν είναι σκληρό, φέρνει μαζί του τα γηρατειά: τη φθορά της σάρκας. Τα μικρά ποιήματα, κάτω από αυτήν την οπτική δικαιώνονται. Καταξιώνονται ως απόσταγμα της εμπειρίας του, αλλά και ποιητικά: ο λόγος αγρεύει τα απαραίτητα εκφραστικά μέσα, τα ελάχιστα, από τα οποία αναδύεται ο προσωπικός τόνος.

Με τα «Στάσιμα», την τελευταία «έξοδο» του ποιητή στην «αγορά» της ποίησης,

επαναφέρει τα λυρικά του αποθέματα: εδώ ο θάνατος είναι παρών, αλλά και πάλι με ανθρώπινη ειδή. Ο ποιητής συνομιλεί ευθέως με τον θάνατο, θυμάται – μια μνήμη μαρτυρική – και φέρει τον θάνατο, προ των θυρών μιας άλλης ζωής.

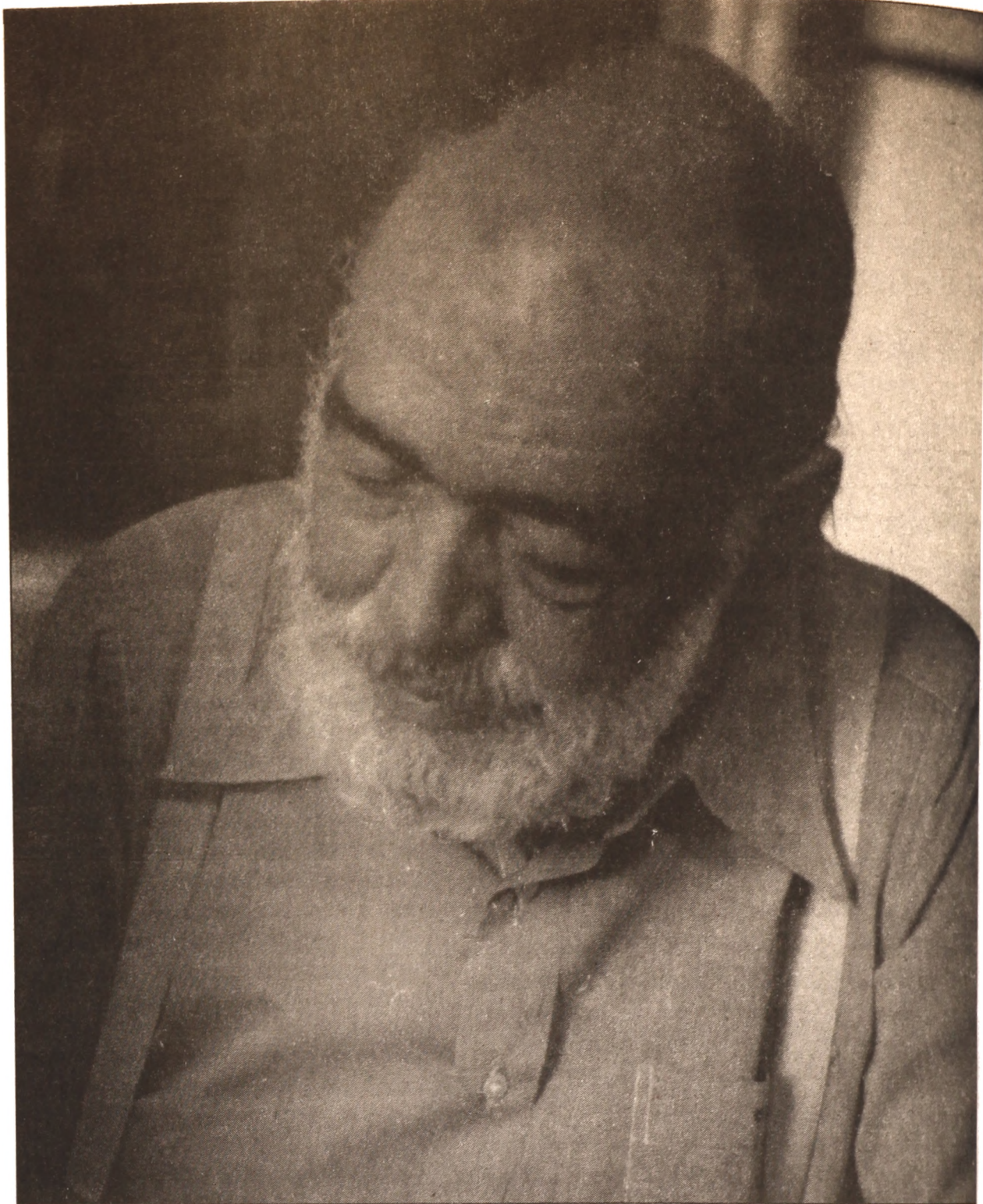
Εδώ θα συναντήσουμε και όλα τα «σύνεργα» της τεχνολογίας και τον ποιητή εμβρόντητο απέναντί τους να θρηνεί, να κλαυθμηρίζει, να ειρωνεύεται και να σαρκάζει, αλλά για πρώτη και τελευταία φορά, και σε λίγα ποιήματα. Το ποτήρι έχει πλέον ξεχειλίσει: Ο τόνος του είναι κοφτός, ασθματικός, η αναπνοή του γεμάτη συγκοπές, το όραμά του είναι απαισιόδοξο πλέον.

Μίλησα πιο πάνω για δράμα. Μίλησα για τη σιωπή ενός γνήσιου ποιητή. Και καθώς γράφονται αυτές οι αράδες, ακόμη ζεστές, δεν γνωρίζω τι με κίνησε περισσότερο να τις γράψω: η προσωπική γνωριμία ή η αγάπη για την ποίησή του; Όταν μιλάς για φίλους, συνήθως, βρίσκεσαι μπροστά σ' αυτό το δίλημμα. Ίσως, τελικά, και να μην υπάρχει δίλημμα. Μπορείς εύκολα να ξεχωρίσεις τον άνθρωπο από το έργο του; Αμφιβάλλεις μήπως η προσωπική σχέση σκέπασε τις αδυναμίες του άλλου, τα αδύνατα σημεία του.

Εγώ όμως δεν κινήθηκα να γράψω για τον Γιώργο Λίκο, με την αμφιβολία να με τρώει σαν σαράκι. Ίσως φανεί ότι ο τόνος μου είναι επαινετικός. Αλλά κάποτε μέσα σου ξεκαθαρίζεις: ο ψόγος δεν λανθάνει σ' αυτά τα κείμενα. Είναι, να το πούμε διαφορετικά, κατάφαση, είναι απόφαση πλέον, όχι να περιγράψεις, ούτε να περιχαρακώσεις, αλλά να μετέχεις του άλλου, και ιδιαίτερα όταν έχεις μπροστά σου έναν μεγαλύτερο σε ηλικία ποιητή.

Ο Γιώργος Λίκος είναι καλός συζητητής. Ξέρει να ακούει τον άλλο. Είναι πράος, ακόμη και όταν οργίζεται. Πώς τα καταφέρνει; Να παραμένει νηφάλιος, μέσα στην ταραχή του. Είναι σαν τη θάλασσα. Ενώ η επιφάνειά της αναδιπλώνεται σε κύματα, τα μεσαία και εσωτερα στρώματά της παραμένουν ακλόνητα, στη θέση τους. Είναι εκ φύσεως αριστοκράτης, ισότιμος με τους άλλους, καταφατικός μ' αυτούς που δεν συμφωνεί, ανιδιοτελής στις συναλλαγές του. Σιώπησε και η σιωπή του έπεσε πάνω σε ανάθεμα. Δεν μπορώ να καταλάβω.

Η γνωριμία μας ήρθε τυχαία. Όταν τον πρωτοείδα το βλέμμα του είχε την αφέλεια του παιδιού και την ευθύτητα, αδιόρατη και

Ο Γ. Λίκος στη Σίφνο, το περασμένο καλοκαίρι

αρχοντική, του σοφού, προσόντα ταιριαστά μόνο για ποιητές του δικού του ύφους.

Ο Γιώργος Λίκος είναι η ζώσα ποιητική μας ιστορία. Είναι η συνείδηση μιας άλλης εποχής, η οποία όχι μόνο δεν πέρασε, αλλά επανέρχεται και σήμερα να θέσει το ερώτημα: «Τι θα επακολουθήσει;»

Ο ποιητής απαντά: «Έχω τη δύναμη ακόμη να ονειρεύομαι». Ο Γιώργος Λίκος αφουγκράστηκε την εποχή του, το φτερούγισμα το παραμικρό των πουλιών μέσα στα φύλλα, τον ψίθυρο τον ανήκουστο της θάλασσας, ξαγρύπνησε νύχτες πολλές στο κατώφλι του σπιτιού μας για το χατίρι μας. Μας έκανε πλουσιότερους. Ευτυχώς.

Ο ποιητής δεν ανήκει στην κατηγορία των υποψιασμένων, των έξυπνων, των ξεσχολισμένων. Αρνήθηκε πεισματικά αυτές τις ιδιότητες και κάθησε στο θρανίο από την αρχή. Φορτώθηκε τα ανομήματά του, για τον

εαυτό του αποκλειστικά. Γι' αυτό έμεινος, εξαφανίστηκε, απομονώθηκε, σιά-

Οι μελωδίες του Γιώργου Λίκου πανάκριβες. Γι' αυτό είναι χάρισμα γιους. Δεν ζητούν από σένα τίποτα: ίσα νείδηση καθαρή. Αν την έχεις. Αλλά ο ητές, όσο είναι ζωντανοί, στο πλάι μας τους πλησιάζουμε. Τους προτιμάμε ντες. Για την ευκολία μας.

Όταν στερέψει όμως το ποτάμι, πβρεθεί το ξύλο να κυλήσει μέσα στην του; Όταν κοπεί το δέντρο από τη ρίζι πού θα βρεθεί το ξύλο;

Οι ποιητές είναι ανάμεσά μας. Εί συνείδηση της εποχής μας, τα αποθι μας για το μέλλον. Κι αν η ζωή τους γ παραξενιές και ιδιοτροπίες, συγχω τους. Ένα τραγούδι είναι το στόμα του τραγούδι των αγγέλων. Μα ποιος τους ει; Κανείς. Σιωπή. Μεθ' ημών γενού.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΠΟΙΗΣΗ

ΠΩΡΓΟΣ
ΛΙΚΟΣ

ΚΑΙ ΣΕ 150 ΑΡΙΘΜΗΜΕΝΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ

**ΜΕ ΜΙΑ ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΕΤΣΗ**
ΥΠΟΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9 Αθήνα 10679 • Τηλ. 3639962 - 3607744.

Η Σιγκούρνι
Γουήβερ
βυθισμένη
στην
εξαγνιστική
φωτιά

Ω, ΚΟΣΜΟΣΩΤΗΡΙΑ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ!

• Ο αμερικανικός κινηματογράφος σπρώχνει τους φορείς του AIDS στην ευθανασία;

Δυο ταινίες, διαδοχικές και διαπρέπουσες, πανάκριβες και γοητευτικές (τουλάχιστον για τους φίλους των έργων επιστημονικής φαντασίας και των φαντασμαγορικών εφέ) σημάδεψαν την έναρξη της περυσινής όσο και της εφετινής κινηματογραφικής «σαιζόν». Πρόκειται, βέβαια, για τον *Εξολοθρευτή 2*, *Πέρυσι*, και το *Άλιεν 3*, αυτόν το μήνα.

Ανάλογα προς τις αξιολογικές οπτικές τους, οι κριτικοί του κινηματογράφου μπορεί να τις έχουν συστήσει ενθουσιωδώς στο κοινό ή και να τις έχουν επικρίνει. Ύμνοι στην αφηγηματική συγκρότηση, στη συναρπαστική δράση και την αισθητική των ευρηματικών σκηνικών αυτών των ταινιών θα έστεκαν, όσο και ποικίλων διαβαθμίσεων μορφές προς την ωμότητα των συγκρούσεων που παρουσιάζουν ή των αφελών υπερβολών στις οποίες στηρίζονται τα σενάρια τους. Εν πάση περιπτώσει, ότι θα είχαν να αξιολογήσουν οι κριτικοί το έχουν ήδη αξιολογήσει, μάλλον καλύτερα από τον γράφοντα ή όποιον άλλο ενθουσιώδη φιλοφάγο και πλημμελώς ενήμερο της δημοσιογραφίας περί νέων ταινιών.

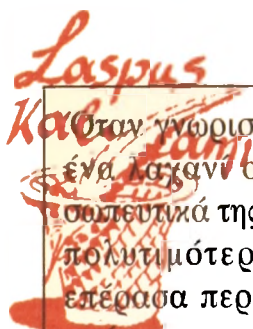
Ωστόσο, εκείνο που θα ήθελα να επισημάνω για τις δυο αυτές παραγωγές, ανεξαρτήτως αρμοδιοτήτων και πεπαιδευμένων κριτηρίων, είναι οι καταλήξεις τους –η αίσθηση που αφήνουν τελειώνοντας, τόσο η μια όσο και η άλλη. Στην πρώτη, ο Άρνολντ Σβαρτσενέγκερ ρίχνεται οικειοθελώς στο κοχλάζον μέταλλο ενός χυτηρίου και, παρά τους κατασκότεινους συνειρμούς του ονόματός του (μ' εκείνο το Schwarz δίπλα στο Neger), περιβάλλεται πάραυτα από το αγλαόν σέλας του ήρωος, αφού έτσι καταστρέφει οριστικά την ολέθρια για το μέλλον της ανθρωπότητας τεχνολογία από την οποία είναι κατασκευασμένος

(ως ρομπότ που ήρθε από το μέλλον κλπ.). Στη δεύτερη, η Σιγκούρνι Γουήβερ βουτάει αυτοβούλως, και αυτή, στο λιωμέ μέταλλο ενός άλλου, διαστημικού χυτηρίου αφανίζοντας, ταν χρονα, το τελευταίο τέρας που είχε αρχίσει να εκτρέφεται σπλάχνα της και που αγωνίζεται να ξεπεταχτεί από εκεί για γλιτώσει, ενώ η ηρωίδα το παρασέρνει στη μοιραία και αποσιστική της πτώση.

Ε, λοιπόν, νομίζω ότι αυτές οι δυο κορυφαίες καταληκτικές σκηνές δύο τόσο πετυχημένων, εμπορικά, ταινιών ηχούν, μ' τον όχι τυχαία, το ίδιο μήνυμα. Ή, τουλάχιστον, υμνούν με φαση, σεβασμό και δοξαστική μουσική, το ίδιο πράγμα: υπευθυνότητα του μολυσμένου, που αυτοκτονεί για να πάρει κακό μαζί του και να εμποδίσει, με τη θυσία του, κάθε παραρα επιδημική εξάπλωση.

Γεμάτοι συγκίνηση, η μητέρα και το παιδί –η γη και το λον– αποχαιρετούν το αυτοθυσιαζόμενο-αυτοκαταστρεφό ρομπότ, στον *Εξολοθρευτή 2*, καθώς αποτρέπει, με τη διά του, την καταστροφή της ανθρωπότητας. Ακόμη πιο συγκινη και υποβλητικό είναι το τέλος της ανθυπολοχαγού Ρίπλεϋ, *Άλιεν 3*, αφού με την αυτοθυσία της καταφέρνει να συγκιν τον ηλίθιο υποδιευθυντή των φυλακών όσο και τον ευφυη κληματία, οι οποίοι την βοηθούν να ολοκληρώσει την από της χωρίς να ενδώσει σε εύκολες, μάταιες ελπίδες μιας ο ριας χειρουργικής και σε προοπτικές μητρότητας, ομαλής γενειακής ζωής κλπ. Η Ρίπλεϋ, αποθεούμενη από την « κίνηση» του σινεμά, βυθίζεται στην εξαγνιστική φωτιά πε όπως οι αρχαίοι ήρωες κι οι χριστιανοί άγιοι ανέρχονται ουρανούς.

Τι άλλο μπορεί να είναι το συμπέρασμα, η αίσθηση που στο πολυπληθές, σίγουρα, κοινό αυτών των ταινιών; Ότι κλείεται να υπάρξει *Terminator* και *Alien 4*; Ασφαλώς. (Α ποτέ κανείς δεν μπορεί να είναι βέβαιος, κι εφόσον αλλη γνώμη παραγωγοί ή σκηνοθέτες, κάποια αφηγηματικά τε κι εξελιγμένα μακιγιάζ δεν αποκλείεται να επαναφέρουν

Όταν γνωριστήκαμε, η Βαρβάρα φορούσε ένα λαχάνι σύνολο, από τα πιο αντιπροσωπευτικά της μόδας του '70. Της έδωσα ότι πολυτιμότερο μού είχε απομείνει, κι επέρασα περισσότερο από ένα μήνα κλεισμένος στο σπίτι της: από 18 Νοεμβρίου 1973 έως τα Χριστούγεννα. Στα σαράντα έφυγα. Με χαιρέτησε φορώντας το μπέιμπυ-ντόλ της. «Θα ξαναβρεθούμε...», είπε, απλώς.

Όλοι θα «γιορτάσουν» (sic) και μάλιστα ενωτικά την επέτειο του Πολυτεχνείου. Εγώ, κατά το πρότυπον του «Γοργοποτάμου», αυτή τη φορά θα το «γιορτάσω» χωριστά, σ' αυτό το τεύχος, κι όχι στο επόμενο. Άπλωσα λοιπόν ήδη τα κειμήλια στο γραφείο μου, τα ξεφύλλισα ώρες πολλές κι ύστερα κοιταζόμουν στον καθρέφτη. Τα 19χρονα της χαμένης αθωότητας δεν ήσαν τόσο οδυνηρά. Του έκανα γκριμάτσες, του έβγαλα τη γλώσσα, κάγχασα, αλλά έχω πλέον μια πολύ άπορη μνήμη, περνάω και την ιδεολογική μου κλιμακτήριο. Και μη βιαστείτε να συμπεράνετε πως αυτή η τελευταία

είναι η «υπαίτιος», διότι στο κάτω κάτω άλλο επέτειος των σαράντα κι άλλο επαίτης των media από τα είκοσι. Απορίες άλλωστε πια δεν έχω. Α, θυμούνται και το εθνικό σύνθημα, περί αντίστασης στην Ταϊλάνδη. Πολλά συνέβησαν στην Άπω Ανατολή. Ίσως ποτέ μου να μην πάω στην Ταϊλάνδη. Όμως την έζησα, και το θυμούνται. Γι' αυτό και δεν θα επιτρέψω ποτέ στη Βαρβάρα να χρησιμοποιήσει Ταϊλάνδη οικιακή βοηθό. Χαθήκαν οι Φιλιππινέζες;

Πάντως θυμούνται και την περσινή επέτειο. Το ρεπορτάζ ενός καναλιού στα σχολεία. Το κοριτσάκι να λέει απνευστί: «Εγώ ξέρω πολλά για το Πολυτεχνείο, εκεί οι πρόγονοί μας πολέμησαν τη χούντα...», και να χαμογελά περήφανο. Θυμούνται την κόρη φίλου από τα δίδεκα χρόνια, παιδάκι τού Δημοτικού, στο οποίο, για να το πειράξω προσφάτως, είπα:

– «Εσύ, παιδάκι μου, δεν πέρασες Κατοχή. Φάε το φαγητό σου, κι εγώ θα σου λέω ιστορίες. Εμείς, την Κατοχή...».

– «Κι εμείς στο Πολυτεχνείο, ξέρεις τι

τραβήξαμε; Ακόμη, παππού, τσούζον μάτια μου από τα δακρυγόνα... Χα χα χα».

Κοιτάζω το πρόσωπό μου στον καθρέφτη. Κόκκινα ακόμα. Η Βαρβάρα με ανακαλεί σ' πραγματικότητα. Η Βαρβάρα θαυμάζε σκηνοθέτη τον Νίκο Μαστοράκη. Η Βαρβάρα έχει μνήμη, πιο δυνατή. «Κακομοίρη οι Εαμίτες τακτοποιήθηκαν με συντάξι Εσείς τι κάνατε; Πότε θα σ' ακούσω φωνάζεις; Σύνταξη στους αγωνιστές Πολυτεχνείου;» Τουλάχιστον οι άλλοι ή πιο ξύπνιοι, κάτι κάνανε...»

Θυμάμαι την Τώνια, τον Γιάννη. Κοιτάζομαι ακόμη στον καθρέφτη. Συλλογίζομαι πως ούτε αυτές οι αχρείες ήταν άσχετες με το μεγαλείο εκείνο.

Πλένω τα μούτρα μου με κρύο νερό. Φτوماί τη γλυκιά μας Ιωάννα.

«Τι είναι το μηδέν μου, μπροστά σ' εμάς, σ' αυτήν την νάρκωση που σας περιμένει;»*, συλλογίζομαι και χαμογελώ.

Μανώλης Βασιλείου

(#) Αρθούρος Ρεμπώ, «Εκλάμψεις».

τον Σβαρτσενέγκερ ως ρωμαλέο ρομπότ και τη Γουήβερ ως σθισιακή αστροναύτη, ή και αντιστρόφως.) Εν τω μεταξύ η ση μένει σαφής: πάσχοντες, ιδού ο δρόμος. Μην αγωνίζεστε γλιτώσετε. Μатаιοπονείτε και θέτετε σε κίνδυνο την ανωπότητα. Αυτοκτονήστε (ή αφεθείτε να ευθανατωθείτε) κι ό- θα σας θυμούνται με σεβασμό και θαυμασμό, εκτίμηση και γκίνηση.

Εχουμε ξαναδεί κινηματογραφικούς ή άλλους ήρωες να «ύγουν» εν δόξη (π.χ. *Οι Δυο Ληστές*, με τους Πωλ Νιούμαν Ρόμπερτ Ρέντφορντ), αλλά εκεί το μόνο που παίρναν μαζί οι ρηξικέλευθοι τυχοδιώκτες ήταν μια αμέριμνη στάση ως τη συμβατική ζωή. Και το 1966, στη *Νύχτα των Βρυκωνων*, ο Πολάνσκι δεν είχε κανένα πρόβλημα να βάλει τον «Φόξσορα Αμβρόσιους» να εγκαταλείπει την «Τρανσυλ-ία» διαδίδοντας στον κόσμο το κακό που είχε πάει να εξο-σει. Εάν, λοιπόν, δεν με παρασέρνει στην «ύφανση» μακά-ον αλληγοριών το όνομα της Weaver, μένει εύλογα ύποπτη ή διπλή ελεγεία προς μολυσματικούς αντόχειρες, σε μια ή παγκόσμιας Ειτξοφοβίας.

Ο Χόλγουντ, αφού μας έπεισε με μια σωρεία ταινιών τύπου «έρτυ Χάρν» ότι η αστυνομία δικαιούται να δρα και λίγο ε-των ορίων του νόμου για να σώσει τον κόσμο από εγκλη-ες που εκμεταλλεύονται τα νομικά «παραθυράκια» και χίζουν να εγκληματούν κατά αθώων, τώρα μπορεί να αρχί-α μας πείθει ότι και να εξαναγκαστούν σε ευθανασία μερι-ρορείς του AIDS δεν θα ήταν τόσο κακό. Κατά βάθος, θα ειται για κάτι σαν αυτό που, στον *Εξολοθρευτή 2* και στο 3, έμοιαζε συγκινητικό, θαυμαστό και κοσμοσωτήριο.

Πέτρος Μαρτινίδης

ΣΥΓΧΡΩΤΙΖΕΤΕ ΜΕ ΓΡΑΦΙΑΔΕΣ...

Επειδή μπορεί και εσείς να μην προβάλλετε τίτλαση στην αδιακρισία του ANTENNA

Αν ρωτάτε ποια είναι η Μαντάμ Μποβαρύ. Η μαντάμ βαρύ είμαι εγώ...», έλεγε αγέρωχος και μυστηριώδης ωμπέρ και τραβούσε τις κουρτίνες του ιδιωτικού ν της δημιουργίας μπροστά στη μύτη των περιέργων. τότε, όμως, φαίνεται πως κύλησε πολύ νερό στο κι, σήμερα θριαμβεύουν τα mass media. Η μυθολογία πράγματι, μαζικών μέσων επικοινωνίας κατατροπώ-η λογοτεχνία. Γυμνός ο συγγραφέας, τουρτουρίζει στα τις τηλεοπτικές κάμερες, έχοντας δώσει βορά αιμοδιψή Τύπο την ψυχή του.

0.000 αντίτυπα» πούλησε το βιβλίο του Κ. Μουρσελά *«Μένα κόκκινα μαλλιά»*. Γεωμετρική πρόοδος με ν, πρώτιστα, την ακόρεστη περιέργεια του κοινού. τα ζουμερά διαφημιστικά σποτ και οι συνεντεύξεις ά φέρουν εθισμό. Η κοινή γνώμη πρέπει αδιάκοπα ασιγώνεται. Έτσι, κατασκευάζεται το σήριαλ για τα βράδια του χειμώνα με ηχηρά ονόματα ηθοποιών, γράμματα κατά πόσο ταιριάζουν στους χαρακτήρες ερμηνεύουν! Μάλιστα, για μεγαλύτερη ακροαματικό-δίνεται δεξίωση και αποκαλύπτεται η ταυτότητα ενός τους βασικούς ήρωες - γλαφυρές οι περιγραφές στο ανι απογευματινής εφημερίδας.

γοητεία της λογοτεχνίας είναι άρωμα πολύ διακριτικό την εποχή μας, που θυσιάζει τα πάντα στο τρίπτυχο: *«ταχύτητα, ενημέρωση»*. Εκείνος ο χαρακτηριστικός

γεμάτος ζωντάνια ήρωας, που σελίδα προς σελίδα δη-μιουργεί ο Κ. Μουρσελάς, ο Λούης που έδενε με το κλίμα μιας ολόκληρης εποχής και θα έπρεπε να μείνει στο θησαύρισμα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, εξαγοράστηκε στο όνομα της τρέχουσας νοοτροπίας. Βρήκαμε τον άνθρωπο που τον ενέπνευσε, με σάρκα και οστά. Εισβά-λαμε στη ζωή του, τον σύραμε στις αίθουσες τού «Μεγάλη Βρετανία» για να τον φωτογραφίσουμε μαζί με τον κ. Νινιό: «Ο τηλεοπτικός Λούης δίπλα στον πραγματικό», κάναμε είδηση την αμηχανία του.

Η πρακτική υπερβαίνει την αστυνομική αδιακρισία. Ποια διαστροφή απαιτεί ταυτότητα στην έμπνευση του συγγραφέα; Γιατί ο Κ. Μουρσελάς δεν έδωσε μάχη να υπερασπιστεί το μεδούλι του; Να διακηρύξει: «Εγώ είμαι ο Λούης. Εγώ είμαι όλα τα πρόσωπα του μυθιστορηματός μου...». Και να αποσυρθεί μακριά από τον όχλο της αρένας, αδιαφορώντας για πωλήσεις και προβολή.

Μήπως πρόκειται, στη δεξίωση για τη συμπλήρωση 100.000 αντιτύπων, που σίγουρα θα δοθεί, να μάθουμε το πραγματικό όνομα της Μάρθας; Μήπως θα την φωτογραφίσουμε δίπλα στην Καραμπέτη για να κρίνουμε το γούστο του συγγραφέα ή να ριγήσουμε για τον πανδαμάτορα χρόνο και την καταστροφή που προκάλεσε στην άλλοτε ποθητή γυναίκα;

Αν υπάρχουν ακόμη συγγραφείς που θέλουν να σωθούν, θα πρέπει να εφεύρουν μια καινούργια σαμιζντάτ. Όσο για τους κοινούς θνητούς που επιθυμούν να διαφυλάξουν την αξιοπρέπεια τους, ας μη συγχρωτίζονται με γραφιάδες.

Βίκτωρ Παγώνης

Ο λαός απαιτεί: Ποιο είναι το πραγματικό όνομα της Μάρθας;

ΒΡΑΒΕΙΟ Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ

Για να τιμήσουν τη μνήμη του Κ. Θ. Δημαρά, το έργο του οποίου σημάδεψε την ανανέωση και αυτόνομη εδραίωση των νεοελληνικών σπουδών οι εκδόσεις «Γνώση» προκηρύσσουν ετήσιο βραβείο για τη συγγραφή μελετών που προάγουν την έρευνα και τη γνώση της νεοελληνικής ιστορίας σε όλες της τις διαστάσεις και σε όλες τις εκδοχές της (πολιτισμός-παιδεία-λογοτεχνία-οικονομία-δημογραφία-νοοτροπίες και συμπεριφορές).

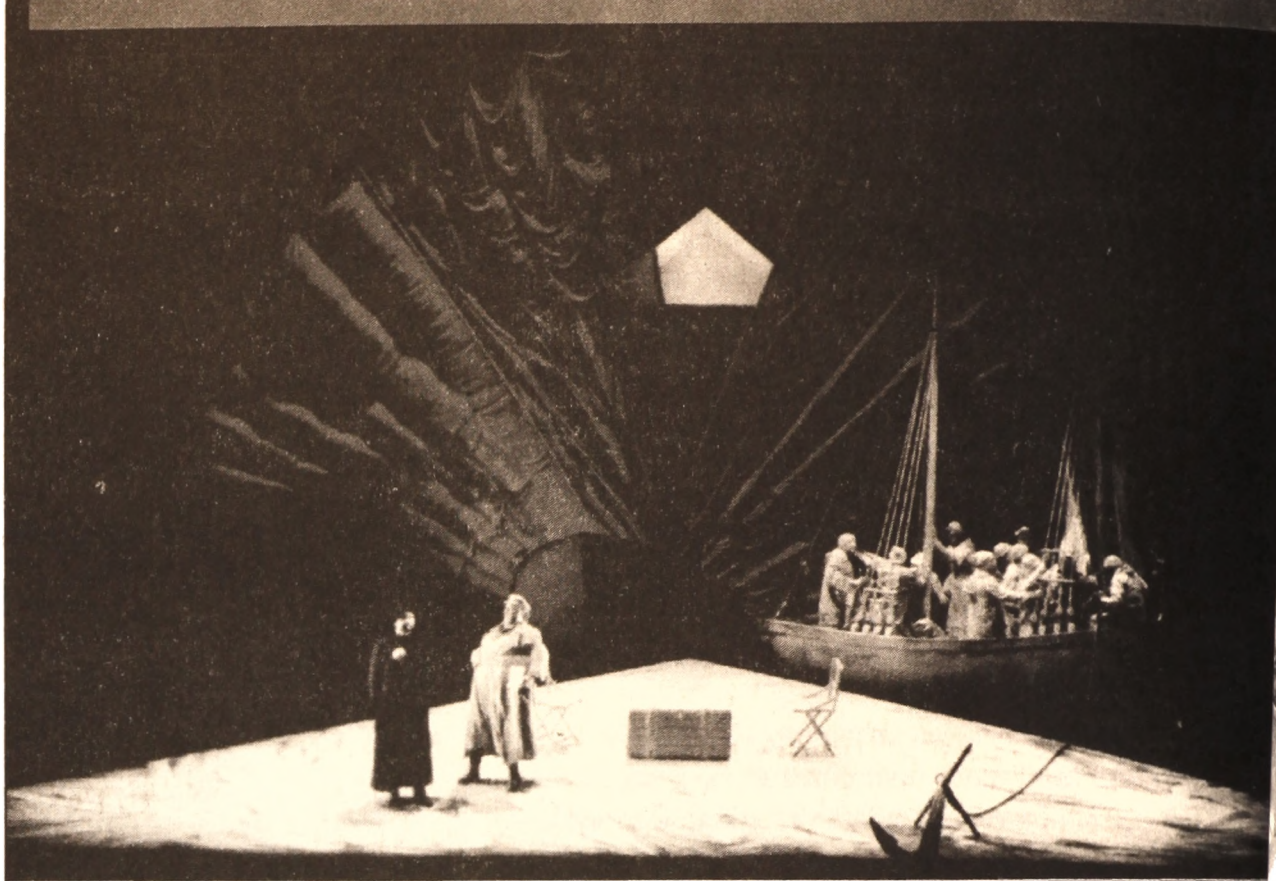
Το βραβείο μπορούν να διεκδικήσουν Έλληνες και ξένοι μελετητές με ανέκδοτα πρωτότυπα έργα γραμμένα στην ελληνική γλώσσα.

Το βραβείο θα απονέμεται κάθε Φεβρουάριο, επέτειο του θανάτου του Κ. Θ. Δημαρά. Η πρώτη απονομή θα γίνει το Φεβρουάριο του 1994.

Προθεσμία για την υποβολή των χειρογράφων, σε δύο αντίτυπα, είναι η 1 Σεπτεμβρίου 1993 και στη συνέχεια η 1η Σεπτεμβρίου κάθε έτους.

Το βραβείο Κ. Θ. Δημαρά συνοδεύεται από τη χορηγία ενός εκατομμυρίου δραχμών. Επιπλέον οι εκδόσεις «Γνώση» αναλαμβάνουν και την έκδοση των βραβευμένων έργων, σε ειδική σειρά στην οποία θα μπορούν να συμπεριληφθούν και έργα που διεκδίκησαν το βραβείο και για τα οποία η Επιτροπή του βραβείου θεώρησε ότι συμβάλλουν στην προαγωγή των σχετικών με την προκήρυξη του διαγωνισμού ερευνών.

ΒΑΓΚΝΕΡ: ΜΥΘΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

Με αφορμή τον Κύκλο Βάγκνερ στο Μέγαρο Μουσικής, οργανώνεται από τις 26 Οκτωβρίου ως τις 20 Δεκεμβρίου καταπληκτική έκθεση που για πρώτη φορά συγκεντρώνει: αντικείμενα, εικόνες, ντοκουμέντα από την τόσο ενδιαφέρουσα περιπετειώδη ζωή του Βάγκνερ, όπως και σχέδια, φωτογραφίες και μακέτες από παραστάσεις έργων του σε διάφορα ευρωπαϊκά κέντρα. Υπάρχουν ακόμα κοστούμια και σκηνικά που ήλθαν από μεγάλα μουσεία της Ευρώπης.

Οι επισκέπτες της Εκθέσεως στο Μέγαρο Μουσικής θα έχουν την ευκαιρία να δουν θαυμάσια κοστούμια από το γοτθικό μύθο του «Ιπτάμενου Ολλανδού», του ρομαντικού αυτού ήρωα που σώθηκε χάρη στην αγάπη μιας αγνής κόρης. Θα δουν εντυπωσιακά σκηνικά και κοστούμια από τον άλλο ήρωα του Βάγκνερ, τον Λόεγκριν, τον «Ιππότη με τον Κύκνο». Θα υπόψονται ακόμα βίντεο σε συνεχή προβολή. Έρευνα-οργάνωση, από την Έφη Ανδρεάδη.

ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

• **Παρασκευή, 30.10:** Κύκλος Βάγκνερ.

Εισαγωγή στον Παρσιφαλ, Ειδύλλιο του Siegfried, Lohengrin (3η πράξη). Φιλαρμονική ορχήστρα της Σλοβακίας, διεύθυνση Ralf Weikert (Αίθουσα Φίλων της Μουσικής, 8.30 μ.μ.)

• **114 Σάββατο, 31.10:** Κύκλος Βάγκνερ. Ιπτάμενος Ολλανδός. Σκηνοθεσία: Claus Heklum Drese, μουσική διεύθυνση: Ralf Weikert. Φιλαρμονική χορωδία της Σλοβακίας-Μπρατισλάβα, Συμφωνική ορχήστρα της Ραδιοφωνίας της Λειψίας (Αίθουσα Φίλων της Μουσικής, 8.30 μ.μ.)

• **Δευτέρα, 2.11:** Ορχήστρα των χρωμάτων, διεύθυνση Μάνος Χατζηδάκης (Αίθουσα Φίλων της Μουσικής, 8.30 μ.μ.)

• **Τετάρτη, 4.11:** Ρεσιτάλ πιάνου του Stephen Kovacevich. Έργα Σούμπερτ, Μπετόβεν (Αίθουσα Φίλων της Μουσικής, 8.30 μ.μ.)

• **Πέμπτη, 5.11:** Τζαζ-μουσικό αναλόγιο: Το κουαρτέτο του Γκάρι Μπάρτον (Αίθουσα Φίλων της Μουσικής, 8.30 μ.μ.)

• **Σάββατο, 7.11:** Τζαζ-μουσικό αναλόγιο: Hermeto Pascoal και Grupo. (Αίθουσα Φίλων της Μουσικής, 12.00 μεσάνυχτα).

• **Κυριακή, 8.11:** Μουσικό αναλόγιο: Αργύρη Κουνάδη: Επίλογος Β' Ελεγείο εις μνήμην Βάσου Καπάντη. Σκηνοθεσία: Βασίλης Νικολαΐδης. Σολίστ: Σπύρος Σακκάς. Σύνολο από τη χορωδία της ΕΡΑ, μουσική διεύθυνση: Λουκάς Καρντινός (Αίθουσα Δημ. Μητρόπουλου, 8.30 μ.μ., επανάληψη 10.11, 12.11)

- Μια ακόμα γκαλερί προστίθεται στις πάνω από 60 λειτουργούσες σήμερα στην πρωτεύουσα. Η καινούργια Αίθουσα Τέχνης Ν. Ψυχικού (Λεωφ. Κηφισίας 328 & Ελευθ. Βενιζέλου 2, Ν. Ψυχικό, τηλ: 671.22.25) εγκαινιάστηκε επίσημα τη Δευτέρα 19 Οκτωβρίου και ώρα 7:00 μ.μ. με ομαδική έκθεση ζωγραφικής, στην οποία, συμμετέχουν οι Γιάννης Γραμματικόπουλος, Όπυ Ζούνη, Γιώργος Ιωάννου, Νίκη Καναγκίνη, Χέρμαν Μπλάουτ, Μπία Ντάβου, Κώστας Πανιάρας και Σωτήρης Σόρογκας.

☆ Αρχίζει στις 6 Νοεμβρίου στη Θεσσαλονίκη το Φεστιβάλ Κινηματογράφου – το πρώτο Διεθνές. Έχουν υποβληθεί 14 ελληνικές ταινίες, πολλές ξένες νέων νοθετών στο διαγωνιστικό πρόγραμμα, ενώ θα προβληθούν σημαντικά αφιερώματα στο Τζων Κασσαβέτη, στον Κιαροστάμι, στην τελευταία ημιτελή ταινία του Γουέλς. Θα υπάρξουν χρηματικά βραβεία και θα απονεμηθεί «Χρυσός Αλέξανδρος». Άλλο πάλι και τούτο... Λέτε να σιγά, με τη διεθνή του λεοντή, να αναλωθεί σε «ματωμένη πατριδογνωσία» του συρμού; Ίδωμεν...

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

- Μαριλένα Αραβαντινού. Ζωγραφική. Εγκαίνια 2.11, διάρκεια έως 20.11 (Ύψος, Ξενοφώντος 7)
- Κωνσταντίνος Ανδρέου. Ζωγραφική, αναδρομική έκθεση. Διάρκεια έως 6.11 (Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο Θεσσαλονίκης)
- 114 Γιάννης Παλαιολόγου. Ζωγραφική. Εγκαίνια 4.11, διάρκεια έως 20.11 (Αστρολάβος, Ανδρούτσου 140, Πειραιάς)
- Σοφία Ντούμα. «Γυναίκες», ζωγραφική. Εγκαίνια 5.11, διάρκεια έως 25.11 (Εποχές, Κηφισίας 263, Κηφισιά)
- Δημήτρης Κρέμος. «Από τον κόσμο των άστρων – Κοσμογονία και αστροφυσική», ζωγραφική. Διάρκεια έως 6.11 (Εύμαρος, Φωκίδος 26)
- Αντίξυ Καρατζά. Κατασκευές με κύρια υλικά το χαρτοπολτό. Διάρκεια έως 28.11 (Άρτιο, Δεινοκράτους 57)
- Μελίτα Βερναρδάκη. Προσωπεία ανάμεσα σ' Ανατολή και Δύση. Διάρκεια έως 8.11 (Τιτάνιου, Βασ. Κωνσταντίνου 4, Αθήνα)
- Συλλογή εικόνων Δημοτικής Πινακοθήκης Θεσσαλονίκης. Βυζαντινές και Μεταβυζαντινές Εικόνες. Διάρκεια έως 10.11 (Ροτόντα)

Από την έκθεση της Σοφίας Ντούμα στις «Εποχές» της Κηφισίας.

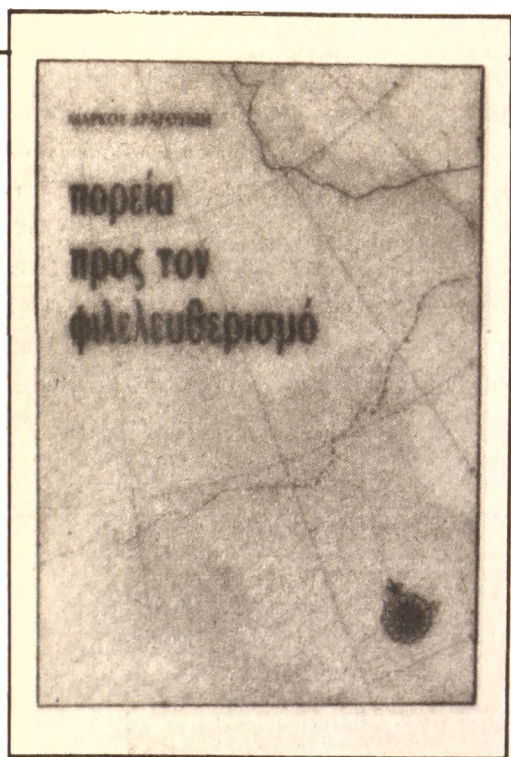

Με «Καθρέφτη»
θερμότητας που:

- Απορροφά την υπεριώδη ακτινοβολία
- Το καλοκαίρι αντανακλά τη ΘΕΡΜΙΚΗ ακτινοβολία του ήλιου
- Το χειμώνα δεν αφήνει να διαφύγει η εσωτερική θερμότητα του σπιτιού
- Ενισχύει την ηχομόνωση κατά 3 τουλάχιστον ντεσιμπέλ

**ΘΑ ΜΑΣ ΒΡΕΙΤΕ ΚΑΙ ΣΤΗΝ «ΕΚΘΕΣΗ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ»**
ΠΕΙΡΑΙΑΣ 28/10-8/11 περίπτ. 737

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε ΓΙΑΝΝΕΝΑ
τηλ.: (0651)31-9-32, fax: 309-70

ΜΑΡΚΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ Πορεία προς τον φιλελευθερισμό

Το πρωτείο του ατόμου όπως το
νέλαβε η Αναγέννηση και όπως το
εξοργίστηκε σταδιακά η Δυτική Ευρώπη
μέχρι τον πυρήνα του βιβλίου.

Άξονες του βιβλίου είναι δύο:

Πολιτισμό δημιουργούν τα πληθυντικά
ώ, όχι οι μάζες.

Πρωταξία του πολιτισμού είναι η απουσία
παναγκασμού ανθρώπου από άνθρωπο,
ή, η ελευθερία.

"..Ο Μάρκος Δραγούμης κάνει μία
γενική ιστορική ανασκόπηση και
τοποθέτηση..ξεκινώντας όχι από τη
σημερινή συγκυρία αλλά από τις
καταβολές του φιλελευθερισμού.."
Βήμα 5.4.92

"..Το βιβλίο..αποτελεί μία εξέχουσα
από κάθε άποψη φιλοσοφική,
πολιτική και οικονομική ανάλυση..
Είναι γραμμένο σε μία γλώσσα που
αποτελεί τιμή στα Ελληνικά.."
Οικονομικός Ταχυδρόμος 9.4.92

"..Μας δίνει την πιο εμπειριστω-
μένη και πιο σοβαρή ελληνική
εκδοχή του φιλελευθερισμού στις
ανθρώπινες σχέσεις γενικά και όχι
μόνο στην Οικονομία.."
Καθημερινή 6.3.92

"..Δείγμα ζωντανής και ρέουσας
γραφής.."
Αυγή 12.4.92

"..Εντυπωσιακό το βιβλίο για τον
φιλελευθερισμό..σε μία χώρα
αθεράπευτα αντιφιλελευθερη.
Αντιμάχεται με σθένος κατε-
στημένα ρεύματα ιδεών.."
Αντί 17.4.92

"..Είναι η πιο ολοκληρωμένη, ίσως,
μελέτη για την ιστορική διαδρομή
των φιλελεύθερων ιδεών, διεθνώς
και στη χώρα μας.."
Ελευθεροτυπία 3.3.92

"..Οτι το καλύτερο έχει δει το φως
της δημοσιότητας στη χώρα μας
γύρω από τη φιλελεύθερη σκέψη
και την εξέλιξη της διά μέσου των
αιώνων..Συναρπαστικό και γραμ-
μένο σε μοναδική ελληνική γλώσσα
βιβλίο.."
Τύπος της Κυριακής 5.4.92

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΡΩΕΚΔΟΤΙΚΗ" ΕΠΕ

ΤΑ «ΕΚΚΡΕΜΗ ΜΕΤΕΩΡΑ»

του Μανώλη Βασιλάκη

Α' ΜΕΡΟΣ

“Όταν τὸ ρῆμα ἐκτοπίζεται καὶ ἄρχουν παντοῦ τὰ ἐπίθε-
τα, θετὰ παιδιὰ τῆς συμμορφώσεως καὶ τοῦ διακοσμη-
μένου ψεύδους, τέλματα ἐκτείνονται ἐκεῖ ὅπου ὁ σπόρος
ἐπιπτε ὡς σπέρμα. Μὰ τότε, ὦ, τότε δικαιολογοῦνται
-τί λέγω, εὐλογοῦνται ὅλου τοῦ κόσμου οἱ θυμοί.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ, «ΟΚΤΑΝΑ» / “ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ”

Καμιά πρόθεση δεν είχαμε να συνεχίσουμε την αρθρογραφία επί των γλωσσικών προβάλλοντας τις προσωπικές μας απόψεις ή μάλλον επαναλαμβάνοντάς τις από τις σελίδες του ANTI. Εξ άλλου, μόνον ένα Συμπόσιο για την Γλώσσα, το οποίο αποτελεί ώριμο αίτημα της πλειοψηφίας αρμοδίων και ενδιαφερομένων, θα μπορούσε να υποδείξει διέξοδο στα σημερινά αδιέξοδα. Ένα Συμπόσιο στο οποίο να κληθούν όχι μόνον φιλόλογοι και γλωσσολόγοι, αλλά και άλλοι επιστήμονες καθώς και άνθρωποι του λόγου και της τέχνης, με μόνα κριτήρια την επάρκεια, την σοβαρότητα, την αγάπη για την γλώσσα μας και την διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων. Αυτό μόνον θα μπορούσαμε να προτείνουμε για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του ζητήματος, έχοντας κατά νουν πάντοτε το επείγον μιας τέτοιας ουσιαστικής παρεμβάσεως, χωρίς να υποτιμούμε τις οπωσδήποτε χρήσιμες δημοσιεύσεις των απόψεων ενός εκάστου.

Όμως, επειδή και πάλιν ορισμένοι επιστήμονες, εξ ορισμού έχοντες τον πρώτο λόγο και κατέχοντες ελέω Συγκροτήματος Λαμπράκη το αλάθητον και τον τρόπο να το επιβάλλουν, καταβάλλουν προσπάθειες επιβολής των ιδικών τους «λύσεων», ερήμην τῆς πλειοψηφίας τῶν αρμοδίων και των ενδιαφερομένων, κρίνουμε σκόπιμο να επανέλθουμε στην άχαρη εργασία σχολιασμού τῶν ἔργων τους.

Με θαυμάσια εικονογράφηση της Σάρας Λίππετ εκυκλοφόρησε ο «Ταχυδρόμος» το «Εγκόλπιο της Ορθής Γραφής», το οποίον «έγραψε και επιμελήθηκε ο Δ. Ν. Μαρωνίτης». Το διαφήμισαν σαν «ένα πολύτιμο έργο του Δ. Ν. Μαρωνίτη», ενώ στα προλογικά του, με τίτλο «Γλωσσικό Πρόγραμμα», ο κ. Μαρωνίτης μάς πληροφορεί ότι: «Ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη ανέλαβε την πρωτοβουλία για την εκπόνηση γλωσσικού προγράμματος με στόχο τη βελτίωση του δημοσιογραφικού λόγου –και όχι μόνον. Σε εποχή που η νεοελληνική γλώσσα διαβάλλεται πολλαπλώς, η σύνταξη βασικών κανόνων για την ορθή χρήση της στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν είναι εγχείρημα άτοπο (...). Η εκπόνηση και εφαρμογή του γλωσσικού αυτού προγράμματος πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του Ταχυδρόμου δοκιμαστικώς (ως πιλότος για τα λοιπά έντυπα του ΔΟΛ), προσφέρεται όμως και σε χρήση ευρύτερη – εδώ ίσως πρέπει να αναγνωριστεί και η δημόσια σημασία του».

Πρώτον, δεν καταλαβαίνομε αυτό το «διαβάλλεται», με ποιαν έν-

νοια το χρησιμοποιεί ο κ. Δ. Ν. Μαρωνίτης, διότι αν μεν εννοεί διαστρέφεται, έχει καλώς· αν εννοεί όμως ότι υπονομεύεται ή συφαντείται, αφήνει αναπάντητα τα ερωτήματα «από ποιους;» και «πώς;». Δεύτερον, πρέπει να εξάρουμε την μετριοφροσύνη περί ανγνωρίσεως και της «δημόσιας σημασίας του»! Τρίτον, και σημαντικότερον, ο ΔΟΛ έχει βεβαίως δικαίωμα να χρησιμοποιεί όποια γλώσσα επιθυμεί, όχι όμως και να επιβάλλει την άποψή του, όπως άλλοτε επέβαλε με την ανεύθυνη και εσπευσμένη εφαρμογή τού περίφημου μονοτονικού. Και αυτό είναι ένα μέγα θέμα: Πώς νομιμοποιούνται κ. Μαρωνίτης και το συγκρότημα στα έντυπα του οποίου δημοσιολογεί να επιχειρούν αυτές τις «διορθωτικές» παρεμβάσεις των, οποίες δεν τις χαρακτηρίζουν καν ως προτάσεις –πού τέτοια ευαισθησία. Και αν επρόκειτο να μείνουν εκεί, να απευθύνονται μόνο έντυπα του ΔΟΛ, δεν θα μας απασχολούσε το θέμα. Αλλά έτσι ξηνησαν και με το μονοτονικό. Όσο για την εγκυρότητα των διορθικών επεμβάσεων, θα μιλήσουμε αργότερα, για την επιστημονική εξεργασία, την βάσανό τους κ.λπ. Πάντως ο κ. Καθηγητής σπει (σελ. 5) να διευκρινίσει ότι «δεν προσβλέπει στη σύνταξη της Γραμματικής», δηλαδή δέχεται αυτήν τού ΚΕΜΕ – Τριανταφυλλήν οποία διορθώνει χωρίς να την έχει μελετήσει, όπως θα δούμε ρακάτω, και δίχως αιτιολογία, εντελώς αυθαίρετα «νομοθετεί».

Ο ίδιος όμως και το τελευταίο βιβλίο του τό έχει τυπώσει πολυτονικό· με όλους άλλωστε τους κανόνες και με την σχολαστικότητα που διακρίνει τον εκδότη του έχουν τεθεί και οι βαρείες στηση των. Τέτοια συνέπεια λόγων και έργων. Μάλλον λοιπόν νομίζουμε να πούμε το «δάσκαλε που δίδασκες». Τέλος, ενώ για πολύιδρι καθηγητή είναι αυτονόητον ότι μπορεί να αντλεί από όλα κοιτάσματα της γλώσσας μας, για μας τούς υπολοίπους προτείνει δημοτικιστική καθαρολογία, θέτει περιορισμούς και δεν αφήνει γλώσσα να λειτουργήσει μόνη της, επιδιώκει να επιβάλει την άχρηστη ομοιομορφία και νέα οιονεί γλωσσικά απολιθώματα, ιδικής κατασκευής ή άλλων νεοδογματικών, τα οποία προάγουν την σιωπηρή κνωτική αντίληψη για την γλώσσα σε «επιστημονική» μέθοδο. Μάλιστα στην σύγχυση η οποία επικρατεί στο πόνημά του, και ενώ είναι φανερό φείς οι λόγιες προτιμήσεις του, υποτροπιάζει συνεχώς και έτσι εφάρμοζονται λοχωρούν παντού φωταδιστικά¹ σχολιά απολιθώματα και έωλο τοσχεδιασμοί που θα έλεγε κανείς ότι ανήκουν μόνον στην ιστορίαν τῶν εξαλλοτήτων τού πρόχωλου δημοτικισμού. Φάσκει και ανασκεύει συνεχώς, αλλού πατεί κι αλλού βρίσκεται, και τα μόνα στα αναφοράς που θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ως σταθερά κάποιον σάπιον σκόλοπον, τους οποίους έθεσαν πριν από μια δεκαετία οι «πρωτοπόροι», προσθέτοντας εντός των και κάποια σκόλια διακοσμητικά σκῦλα.

Ιδού μερικά στοιχεία τῆς επιστημονικῆς μεθόδου του Καθηγητού:

Επιστήμη: Στην σελίδα 42 παρουσιάζει τήν κατά Μαρωνίτη τῶν επιθέτων ταχύς και ευρύς (στίχος 10):

ο ταχύς, του γρήγορου, τον ταχύ
ο ευρύς, του ευρύχωρου, τον ευρύ (!)

Δηλαδή, κ. Μαρωνίτη, ευρύς = ευρύχωρος; Πιο προωθημένοι σ' υπήν τη λογική και πιο τολμηροί ήσαν οι αναρχοαυτόνομοι, οι οποίοι έλεγαν ότι τα παραθετικά του «Μεγάλου» (: Α. Παπανδρέου) είναι: «Ο Μεγάλος, και ο πρώτος, και γαμώ...». Κατά το παράδειγμα Μαρωνίτη κλίνουμε κι εμείς: ο παχύς, του χοντρού, τον παχύ, και αντιπροτείνουμε: ο ταχύς, του σβέλτου, τον ταχύ...

«τρισήμισι (πόντοι, χιλιόμετρα, μέρη)» (σελ. 27, τελευταίος στίχος). Μα είναι δυνατόν; Κατ' αρχήν, το πταίσμα τού γιώτα: Γράφομε, πτά την Γραμματική ΚΕΜΕ-Τριανταφυλλίδη: «τρεΙσήμισι πόντοι», «τρεΙσήμισι σελίδες», «τριάμισι φύλλα». Αλλά τρεΙσήμισι χιλιόμετρα ή μέρη –και επί πλέον ανορθόγραφο –, πού ξανακούστηκε;

«η ακρίβεια, της ακρίβειας, αλλά: μέτρηση ακριβείας» (σελ. 17, 3). Εδώ ο κ. Καθηγητής συγχέει τα «ακριβός» και «ακριβής»! Ποιο ορθόν; «η α-κρί-βεια, της ακρίβειας» (ακριβός-ή-ό) – «η α-κρί-βει-της ακριβείας, εξ ου και μέτρησις ακριβείας» (ακριβής, ο, η, ακρι-ς, το). Αλλά στων εκπνώσεων τους καιρούς και με τα προσάρμοστα στο Νεοελληνικό Κλιτικό Σύστημα» (ΝΚΣ) δεν συμ-κλίνουν μόνον αυτά.

Μονολιθικότητα: Η προσπάθεια λογοκρισίας και εξαφάνισης όλων των τριτοκλίτων είναι καταφανής. Και βεβαίως αντιεπιστημονικότα-και παράλογη. Για τον κ. Μαρωνίτη, οι σημασιολογικές διαφορές και αποχρώσεις τών λέξεων δεν έχουν ιδιαίτερο βάρος· σχεδόν όλα ορρούν να θυσιασθούν χάριν τής ομοιομορφίας.

Παρένθεσις: Πολλαπλώς ωφελημένοι θα είναι όσοι μελετήσουν το έργο τού **Γιάννη Καλιόρη, Παρεμβάσεις II, ΓΛΩΣΣΙΚΑ**, Εκδ. «Εξάντας», 1986), και ειδικότερα το κεφάλαιο *Ιριδισμοί τής Νεοελληνικής* [Πολλαπλότητα της μοναδικότητας, β. Εκφραστικότητα της πολυ-μορφίας / Σημασιολογία, Αισθητική]].

Στο Εγκόλπιν του λοιπόν, ο κ. Μαρωνίτης παρουσιάζει την θεμε-λιώδη ενός νέου τύπου «επιστήμης»: του «σχεδόν», του «περίπου», του «έλα, μωρέ, το ίδιο δεν είναι, περίπου;». Αυτή την αντίληψη που καταδικάζουν θεωρητικώς όταν πρόκειται για την γνωστή νεοε-λληνική «ιδεολογία», την διδάσκει ως τρόπον αντιμετώπισης των γλωσσικών φαινομένων. Και προκαλεί οργή αυτή η εσκεμμένη και προγραμματος αποψίλωση της γλώσσας μας, αυτός ο παραλο-γισμός, ο εγκληματικός εμποτισμός με ισχυρές και «έγκυρες» και επιστημονικές δόσεις πρωτοφανούς (και όχι πρωτοφανέρωτης, κ. Μαρωνίτη) ανευθυνότητας από πανεπιστημιακούς δασκάλους. Όσο και αν προσπαθήσουν ο κ. Φόρης και όσοι εξήλωσαν την... δό-ξαν του δεν θα καταργήσουν ποτέ λ.χ. τη λέξη *διεθνής/διεθνούς*. Επι-στημονικότατα λοιπόν, όσο επιστήμων και αλτρονίστρια ήτο και η πο-λύ αλώπηξ τού Αισώπου, ο κ. Μαρωνίτης, ανάμεσα από χιλιάδες μνήμες, μύρια **«απολιθώματα»** –όπως χαρακτηρίζει όσα λόγια κινεί επιζούν εις πείσμα των στην ζωντανή γλώσσα μας–, χιλιάδες **«απόφευκτα»**, **«απρόοπτα»** (διότι συνεχώς συλλαμβάνεται να νο-μμετεί εκ του προχείρου), **«κατάλοιπα»**, **«απροσάρμοστα»** (!) κ.λπ., ασχέτως την εκ των ενόντων, την δι' ενστίκτου, την ανεύθυνη αντιμε-τώπιση της γλώσσας. **«Λέμε και γράφουμε αυτό, αλλά όχι αυτό»** είναι η όνιμη επωδός του. **«Αυτό είναι εξαίρεσις, αυτό απολίθωμα, ετούτο κατάλοιπο, το άλλο δεν ακολουθεί το νεοελληνικό κλιτικό σύστημα»** (και είναι απροσάρμοστο στο ΝΚΣ) κ.λπ. Θα λέγαμε «η σύγχυσις, της σύγχυσεως... η προχειρότης, της προχειρότητας,...», τουλάχιστον.

Και εν πάση περιπτώσει, **ποιο είναι το νεοελληνικό κλιτικό σύστημα**; Αυτό που προβάλλει ο κ. Καθηγητής; **«Ο ταχύς, του γρήγο-ρου...»;**

Ποια είναι η νεοελληνική γλώσσα; Αυτή στην οποίαν επεμβαίνει ο νεοελληνισμός, αμέθοδα (με μόνην την εμβολωματικήν μέθοδον), αυ-

τοσχεδιάζοντας και προχειρολογώντας ο κ. Μαρωνίτης ή αυτή που γράφει και ομιλεί ο ίδιος; Διότι άλλη η γλώσσα τού κ. Μαρωνίτη (στα κείμενά του) και άλλη τής γλωσσικώς ακαλαίσθητης και ημιμαθούς δήθεν προοδευτικής ελίτ. Αλλά εδώ ο κ. Μαρωνίτης δεν είναι συνε-πής ούτε με τον ίδιο του τον εαυτό. Έτσι συλλαμβάνεται να διδάσκει:

«συνηθισμένος – αντί: συνήθης, αμφίροπος – αντί: αμφιροεπής (λες και σημαίνει το ίδιο), άπρεπος – αντί: απρεπής, επιτυχημένος – αντί: επιτυχής, ένστικτος – αντί: ενστικτώδης, λειψός – αντί: ελλιπής, ωφέλιμος – αντί: επωφελής, μετέωρος – αντί: εκκρεμής, αρρενωπός – αντί: ανδροπρεπής, αδιάκοπος (αδιάλειπτος, εξακολουθητικός) – αντί: συνεχής, εύκολος, δύσκολος – αντί: ευχερής, δυσχερής, ηλίθιος – αντί: βλακώδης» κ.λπ. (σελ. 43, 44).

Όλα αυτά, ασχέτως αν ουδέποτε χρησιμοποίησε σε δικό του κείμε-νο τις περισσότερες απ' αυτές τις λέξεις που προτείνει, και ενώ κα-λώς γνωρίζει τις σημασιολογικές, αισθητικές και λοιπές διαφορές των. Όμως, εκείνος έχει το προνόμιο να αντλεί από όλα τα κοιτάσμα-τα της γλώσσας μας, δικαίωμα το οποίο δεν έχουμε εμείς οι κοινοί θνητοί. Αλλά μπροστά στην μονολιθικότητα και την ευρυθυμία τού υπαρκτοσοσιαλιστικής λογικής γλωσσικού μοντέλου τους, μπορεί εκείνος να θίγει και την αισθητική και την νοημοσύνη μας και την ελευθερία εκφράσεώς μας. Έτσι λουστράρει τά όντως νεοψυχαρικά απολιθώματά του, τα περιβάλλει με το επιστημονικόν κύρος του και ιδού το σεμνότατο παρουσιασμένο Εγκόλπιν. Τουλάχιστον ο Β. Φόρης προσπαθεί, όσο μπορεί φυσικά, να τηρεί τους κανόνες που προτείνει. Φαντασθείτε όμως στην Φυσική το εκκρεμές να γίνεται με-τέωρο! Ή, αντιστρόφως, το εκκρεμές βήμα τού πελαργού...

Όμως όλα αυτά τα νομοθετήματα του κ. Μαρωνίτη έρχονται από το παρελθόν, λ.χ. η υπόδειξη *αδιάκοπος αντί συνεχής* είναι από εκεί-νες που περιλαμβάνονται στο *«Οδηγίες για την καλή χρήση τής Δημοτικής»* (Εκδ. «Νέας Οικονομίας», Αθήνα, 1965), το οποίο συνέ-ταξε επιτροπή με πρόεδρο τον Ευάγγελο Παπανούτσο και εισηγητή τον Θρ. Σταύρου. Σε τέτοιες προτάσεις κατέληξαν *«προτιμώντας μια μικρή (!) ακυριολεξία από τη μορφολογική ακαταστασία»*, όπως ση-μειώνουν. Και όλα αυτά, για ποιον λόγο; Χάριν ομοιομορφίας, χάριν προσαρμογής στο «ΝΚΣ», χάριν της «ομαλότητας», χάριν της λογικής τού «άσπρο-μαύρο», «φως-σκοτάδι». Και είναι αντιλήψεις ανθρώπων άμουσων, ακαλαίσθητων, και κατά βάθος ακαλλιέργητων. Το *ήθος τού λόγου*, το οποίο προσπαθούν να επιβάλουν (εκπτώσεις στην ση-μασιολογία, τέτοιες που σημαίνουν διαστροφή τής σκέψης· ισοπεδω-τική αντίληψη και υποβάθμιση του λόγου σε ένα και μόνον επίπεδο, όπου δυσχεραίνονται ο επιστημονικός λόγος και η δημιουργία· αι-σθητικές αντιλήψεις ανάλογες με εκείνες τις δύσμορφες και κακόφη-μες των ολοκληρωτικών καθεστώτων), οδηγεί κατ' ευθείαν στην πα-ραμόρφωση της γλώσσας και στον υποσιτισμό τής σκέψης, και θέτει εμπόδια, αξεπέραστα ίσως, στην ανάπτυξη των τεχνών και των επι-στημών. Στην Κοζάνη, πατρίδα τού κ. Φόρη, την οποίαν επισκέφθηκα προσφάτως, είδα γραμμένο ανορθόγραφα στους τοίχους το σύνθημα: **«Το μέλλον ανήκει στο γέλοιο»**. Καθώς ήταν γραμμένο με κεφαλαία, δεν ξέρω γιατί, αλλά έτσι μού ήρθε και το διάβασα κι αλλιώς: **«ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟ ΓΕΛΟΙΟ»**. Αν επικρατήσουν οριστικώς αυτές οι νεοδογματικές αντιλήψεις, πράγματι θα έχουμε το μέλλον που μας αξίζει: τα πάντα έχουν και την τιμή τους και το τίμημά τους.

1. Χαρακτηρισμός τού Κ. Ζουράρι.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Το κείμενο αυτό γράφτηκε στο μονοτονικό, αφ' ενός για να «συνεννοηθούμε» και αφ' ετέρου για να καταδειχθούν εμπράκτως ορισμέ-νες από τις χιλιάδες αδυναμίες τού μονοτονικού.

Τελετουργικές εκμυστηρεύσεις

Όλο και περισσότερο οι καλλιτέχνες αναδεικνύουν, τα τελευταία χρόνια, την τελετουργική διάσταση των έργων που παρουσιάζουν

ΕΧΟΥΝ περάσει χρόνια από τα ready εκείνα του επαναστάτη Marcel Duchamp. Οι κατακτήσεις του όσον αφορά την ανατροπή των αντιλήψεων που επικρατούσαν για την αισθητική και τη μορφολογία, εμπλουτίστηκαν από τους μεταγενεστέρους και τις διάφορες τάσεις που ακολούθησαν. Διευρύνθηκαν οι οριζόντες της διαμεταχείρισης και των παρεμβάσεων του εικαστικού δημιουργού προς τα υλικά του. Ο διάλογος έγινε πιο εξειδικευμένος και περισσότερο σύνθετος σχετικά με το χαρακτήρα και τις ιδιότητες που απέκτησαν οι λεπτομέρειες συναρμογής χώρου – δομής – μάζας – χρωματικού τόνου – υφολογίας στην ανάλυση και επανασυγκρότηση της μορφής ή της διαδικαστικής χειρονομίας, όπως αποτυπώνεται στην ταυτότητα του έργου τέχνης. Κοντά σ' αυτά ενεργητικό ρόλο άρχισε να κατακτά ο έμμεσος κριτικός και κοινωνικός σχολιασμός, όπως και η διασύνδεση γλωσσών, κωδικών ιδιωμάτων και μεθόδων, προερχόμενων από άλλους τομείς της γνώσης, της επιστήμης, της τεχνολογίας και του στοχασμού, εξοπλίζοντας το εικαστικό δημιουργήμα. Ιδιαίτερα το στίγμα του, την πολυπρισματικότητα που απέκτησε και τις ερμηνείες που άρχισε να υποβάλλει.

Τα τελευταία χρόνια, βλέπουμε όλο και περισσότερο να επικεντρώνεται το ενδιαφέρον των καλλιτεχνών στην ανάδειξη της τελετουργικής διάστασης των έργων που παρουσιάζουν, με στόχο να ορίσει ο καθένας μια νέα συνθήκη ή τουλάχιστον τη στελέχωση των παραμέτρων προσδιορισμού ενός καινούργιου εικαστικού επι-

στητού. Έχουμε δει βέβαια και πολλές παραχαράξεις, επιδερμικές απομιμήσεις, αυθαίρετες προσμεϊξεις ειδών και τρόπων, που το αποτέλεσμά τους δεν καλύπτει τις προθέσεις των δημιουργών εκείνων, που επικαλούνται την ελευθερία της έκφρασης για να κατασκευάσουν ό,τι θέλουν. Προς τούτο συνηγορεί και ο αποπροσανατολισμός μεγάλου μέρους της κριτικής, σύγχυση που αφορά τη συνέπεια των κριτηρίων και τον προσδιορισμό του ερμηνευτικού οριζόντα, όσο υποκειμενικός κι αν είναι αυτός, αρκεί να είναι πειστικός, αναδεικνύοντας στο μέτρο του δυνατού την ουσία των έργων ή του σκεπτικού που διαρθρώνουν.

Ο χώρος της στήλης ετούτης είναι περιοριστικός και δεν μου επιτρέπει να επεκταθώ. Θα ήθελα ωστόσο να επισημάνω δύο εκθέσεις που διακρίνονται για όσα προσκομίζουν, έχοντας κοινό γνώρισμα την έννοια και τη χρησιμοποίηση ιδιοτυπιών της τελετουργικής διάστασης.

Κατ' αρχάς τονίζω το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της έκθεσης του *Γιάννη Μετziκώφ* (Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Β. Δράκου). Με τον τίτλο «Φανέντα» παρουσιάστηκαν μια ομάδα έργων με μεικτά υλικά (κερί, ύφασμα, μέταλλο κ.τ.λ.), η επιλογή και η συναρμογή των οποίων ήταν υποβλητική.

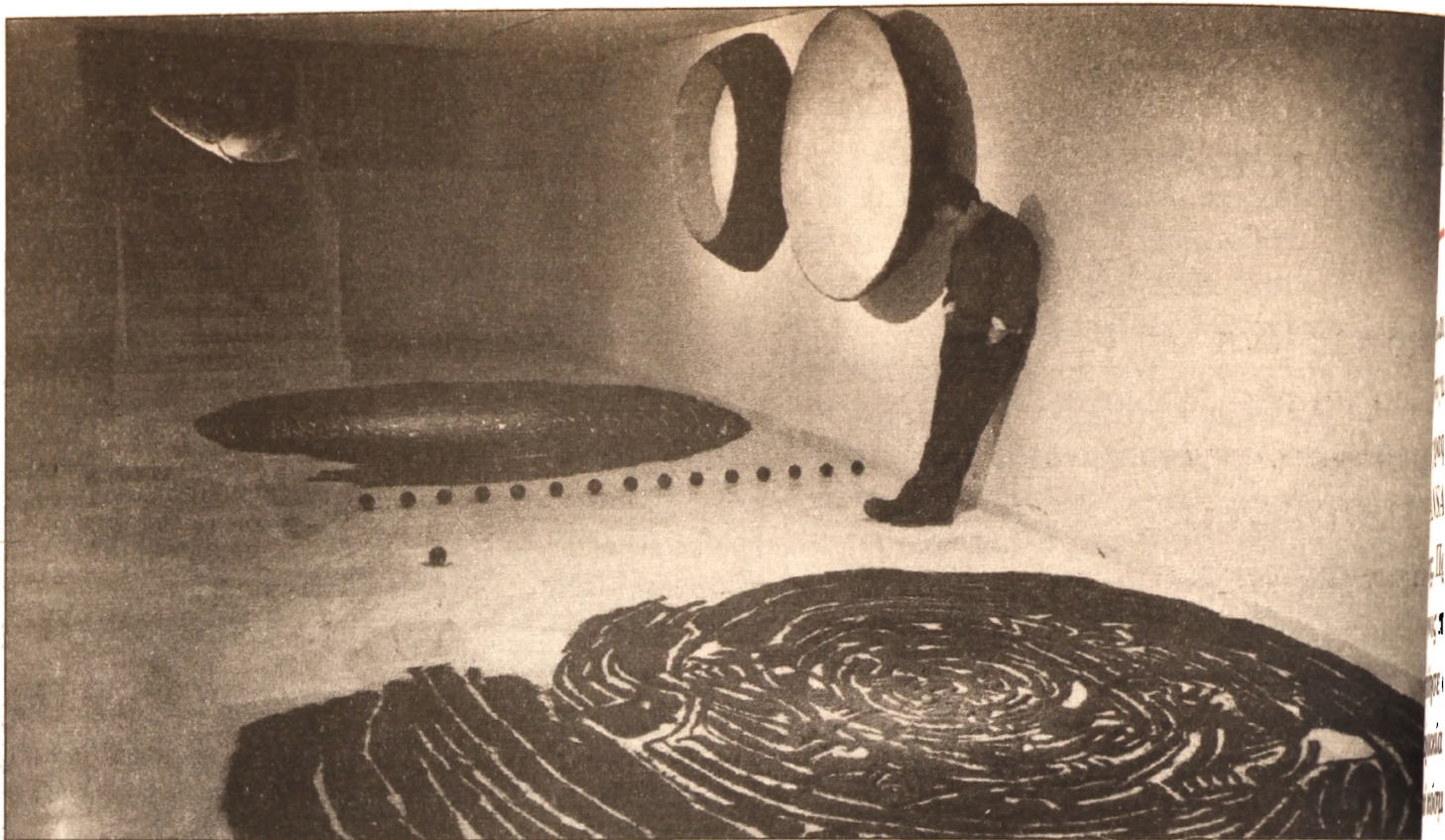
Η μυστηριακή ατμόσφαιρα που ανέδιδαν τα έργα εκείνα και ο ποιητικά ελεγειακός τους τόνος βασιζόταν στις καταγωγικές σχέσεις και στους συνειρμούς που ο καλλιτέχνης αυτός κατόρθωσε να φέρει στο προσκήνιο. Η θεατρικότητα του τόνου των έργων ήταν εμβολιασμένη στη διαδικασία επεξεργασίας και αναπτύγματος των μορφωμάτων και της ύλης τους, ως μιας μεταφορικής και μεταποιητικής γραφής στο χώρο. Η διαπολιτισμική αντιμετώπισή τους καθώς και η άρθρωση των στοιχειακών μονάδων της εκδιπλούμενης ή αναδιπλούμενης φόρμας στο χώρο, αποκτούσε μια συναιρετική οργανικότητα, υποβάλλοντας με λιτό τρόπο την περυσκεμμένη συγκίνηση και την αισθαντικότητα, που προσκόμιζαν τα ίχνη αυτής της λυρικά ασκητικής παρουσίας των έργων. Σαν τα δαχτυλικά αποτυπώματα ανακαλούν τους κύκλους της ανθρώπινης πορείας, σε αντιστοιχία με το φανέρωμα και την εξαφάνιση της ύλης, μέσα από το φως και το χωροχρόνο.

Με αμέριστο ενδιαφέρον παρακολούθησα επίσης την έκθεση της *Ελένης Μωραϊτή* (Νέες Μορφές). Αρχικά μπορεί να ξαφνιάζει το «άλμα» της γραφής της ζωγράφου, σχετικά με τα περασμένα έργα της και την πρόσφατη δουλειά της. Αν όμως παρατηρή-

σει κανείς βαθύτερα, θα διανεί τη συνέπεια και την εξέλιξη που αφορά τη πραγμάτευση τελετουργικής διάστασης. Οι «φες» της Ε.Μ. και «Bodybuilders» της σχολιάζουν καυστικότητα την κοινωνική κατάσταση του θέματος, χωρίς αφαιρείται από αυτό η χωροχρονική δραματικότητα και η σαφής στική του υπονομευτική μεθοδολογία. Στις «Συνάψεις» της Ε.Μ. τη μεταφορική παλαιότητα της εκφραστικής ιδιοτυπίας, εξωστρεφεί σε πραγματικό επίπεδο, χωρίς να αναστέλλει φαντασιακή της εκδοχή. Οι ρώνες και οι μυνές του ανθρώπινου σώματος αποκαλύπτουν στο θεατή το μηχανισμό του διαδικαστικού μετασχηματισμού του ερεθίσματος σε ενεργητική αντίδραση. Η όλη διεργασία των εικαστικών της μεταπλάσεων παρεμβάσεις υποβάλλονται από μια τελετουργική διάσταση.

Αθηνά 1992

Υ.Γ.: Ο «δαίμων» του τυπογράφου ξαναχτύπησε. Στο προηγούμενο κείμενο τη λέξη θεματολογία την έκανε θερμοκρασία (!). Φυσικά τον πείραξαν οι ζέστες του τελευταίου καιρού. Υπολογίζοντας τον νοημοσύνη του αναγνώστη και παρακαλώ να διορθώσει την παραφράση, όπου και το λάθος.

Από τη «Φανέντα» του Γ. Μετziκώφ

ΧΕΡΜΑΝ ΜΠΛΑΟΥΤ: ΕΝΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Χέρμαν Μπλάουτ εκθέτει αυτή τη στιγμή στα καινούργια γραφεία της LUFTHANSA της Εσσαλονίκης. Πρόκειται για γεγονός που αισθητοποίησε όλη τη γερμανική παροικία και τον καλλιτεχνικό κόσμο της Εσσαλονίκης. Ο σύγχρονος ρεαλιστικός Πέτρος Εοδώρου έγραψε ειδικό κείμενο εμπνευσμένο από τα έργα, που παίζεται στην αίθουσα της εκθέσεως.

ΧΕΡΜΑΝ ΜΠΛΑΟΥΤ είναι ένας καλλιτέχνης εγκατεμένος στην Ελλάδα από 25ετή Σινηθώς μιλάμε για καλές-εμικρές και για Έλληνες καλλιτέχνες που μοιράζονται τη ζωή τους ανάμεσα σε μια χώρα και την Ελλάδα. Η ιδιότητα του Χέρμαν Μπλάουτ είναι εν μοιράζεται. Του συμβαίνει καμιά φορά στη Γερμανία, αλλά το κέντρο της ύπαρξής του είναι η Ελλάδα. Κανένας μεγάλος ξένος καλλιτέχνης δεν έρχεται σήμερα εδώ να παλέψει με το σκληρό φως, τον κεντροκεντρισμό και τις διάφορες άλλες αντιξοότητες. Ο Χέρμαν Μπλάουτ διάλεξε τον τόπο και πάλεψε με όλα του τα μέσα για να αναπτύξει την τέχνη κερδίζοντας συγχρόνως μέσα σε πρώτα έργα, τοπία, απόψεις χωριά, νησιά, βουνά, εκρήγματα ο ενθουσιασμός και η αγάπη για μια Ελλάδα, γεμάτη από και γαλάζιο. Αθωότητα και

τροφερότητα διακρίνουν αυτόν τον Γερμανό, απώτερο απόγονο εκείνων της σχολής του Μονάχου που με τον τότε ακαδημαϊσμό τους εξέφρασαν ανάλογα αισθήματα.

Ο Μπλάουτ δεν θα μείνει για πολύ σ' αυτές τις πρώτες ενθουσιώδεις ομολογίες. Η ενατένιση της υπέροχης φύσης θα τον κάνει γρήγορα να διακρίνει τον διονυσιακό της χαρακτήρα και να θελήσει να αναστήσει στους πίνακές του, όλο και πιο περίτεχνους, έναν κόσμο φαντασίας και μύθου. Ο ρεαλισμός θα δώσει τη θέση του στον υπερρεαλισμό και η πρωτόγονη αναμέτρηση με το τοπίο θα γίνει ονειροπόληση και ποιητικός οραματισμός. Αργότερα, τα ονειρικά όντα που κατοίκησαν τον πίνακα θα θορυβηθούν από την απειλή της καταστροφής του περιβάλλοντος. Γερμανός στην παιδεία, ο Μπλάουτ γίνεται με τον τρόπο του οικολογιστής και διδακτικός και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου μέσα σε πίνακες που, ωστόσο, εξακολουθούν να λειτουργούν σαν τόποι ονείρου και αναβράζοντος υλικού.

Με το γενικό ενδιαφέρον που εκδηλώνεται για το αστικό τοπίο, ο Χέρμαν Μπλάουτ θα κινηθεί προς την πόλη, την οποία στην αρχή θα αποδώσει με ρυθμούς και αρχιτεκτονικές αφηρημένες, θεατρικά σκηνικά που ζωντανεύονται από φυτά ή όντα, κατάλοιπα της υπερρεαλιστικής του φαντασίας. Από την ονειρική πόλη θα περάσει στην πραγματική και σε ό,τι έχει σχέση με μια ορισμένη ρομαντική νεοκλασική Αθήνα. Θα στρέψει ειδικότερα την προσοχή του σε λεπτομέρειες αρχιτεκτονικής και αντικειμένων που η τεχνολογία και η μοντέρνα ζωή τείνει να εξουδετερώνει και θα γίνει νοσταλγός ενός πρόσφατου παρελθόντος χαμένου για πάντα. Η συναισθηματική προσκόλληση και η αποθησαύριση των λεπτομερειών αυτών

Από την έκθεση του Χέρμαν Μπλάουτ

θα παρασύρουν τον Χέρμαν Μπλάουτ, σε μια στιγμή που στην τέχνη επικρατούν το αντικείμενο και ο νεορεαλισμός, να φτιάξει πίνακες με ανάγλυφα κομμάτια από πόρτες και παράθυρα. Το ξύλο που επικρατεί σ' αυτά τα τόσο γλαφυρά φετιχιστικά ρελief θα παρασύρει το δημιουργό σε μια άλλη θεματική περιοχή. Καράβια και λιμάνια θα γίνουν ένας καινούργιος τόπος όπου θα αντιμετωπιστεί μια άλλη ελληνική πραγματικότητα που έχει σχέση με το ταξίδι και τις οδύσσειες. Η πόλη και η ξηρά θα δώσουν τη θέση τους σ' αυτά τα πλωτά σπίτια που κυφορούν μετακινήσεις και νόστους. Ίσως σ' αυτή τη φάση της δουλειάς του ο Μπλάουτ βρέθηκε αντιμέτωπος με την προσωπική του Οδύσσεια. Οι διαδικασίες επι-

στροφής, τόσο κοινές στους ξενιτεμένους ζωγράφους, την περίοδο της ωριμότητας του δημιούργησαν, ίσως, την ανάγκη να ξαναζηήσει μια ποιητική του Βορρά.

Στα καινούργια έργα του, στα οποία ο καλλιτέχνης έδωσε τον τίτλο *Ο Παράδεισος δεν είχε μιλή*, λυρισμός και μοζαρτική έξαρση μας εισάγουν σε μια παραδεισιακή και απελευθερωτική ατμόσφαιρα.

Ο καλλιτέχνης ακολουθώντας με μάτια κλειστά, σαν σε μυστηριακή ιεροτελεστία, το αταβιστικό κάλεσμα της μαγικής φλογέρας, επιστρέφει στον ομιχλώδη και απόκρυφο κόσμο του Βορρά, τον οικειοποιείται, τον αναπλάθει, τον δονεί παρασύροντας έτσι και το θεατή του στη μακαριότητα.

Ευριδίκη Trichon - Μιλσανή

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΜΑΙΡΗ ΓΟΥΕΜΠ

Επτά για ένα μυστικό

(Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Έργο που εκπονείται από
τον άνθρωπο για τον άνθρωπο.
Η Τραπεζική Επιστήμη στην
εξέλιξή της μπορεί να γίνει Τέχνη.
Όταν όλοι οι συντελεστές
αποδίδουν στον υψηλότερο βαθμό
και η φιλοσοφία που αναπτύσσεται
χαράζει νέες πρακτικές.
Όταν το ανθρώπινο δυναμικό
αξιοποιείται, το μέγεθος
λειτουργεί για την καλύτερη
εξυπηρέτηση, η γραφειοκρατία
παραμερίζεται προς όφελος
της ανταγωνιστικότητας και τα νέα
τραπεζικά προϊόντα κάνουν
πιο εύκολη τη ζωή μας.

η τέχνη να είσαι Τράπεζα

Αυτή την Τέχνη να είσαι Τράπεζα,
μία τέχνη ζεστή, επώνυμη,
προσωπική και καθημερινή, τη
βιώνουν χιλιάδες άνθρωποι.
Όσοι περνούν την πόρτα της
Εμπορικής Τράπεζας κάθε μέρα.
Η προσπάθεια διαφοροποίησης
ξεκίνησε.
Αξιοποιήστε την, για σας.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἐναρμόνιση έρωτα και θανάτου

Ρόμπερτ Μούζιλ
Μαγεμένο σπίτι - Η Γκρίτζα
 έκδοση
 μετάφραση - Εισαγωγή:
 Αλέξανδρος Ίσαρης
 Δ. Ηριδανός, Αθήνα 1991

...και νουβέλες του για ένα διά-
 μα αποτελούν το μανιφέ-
 των εξπρεσιονιστών. Ο
 σσημος Γερμανός κριτικός
 ρρεντ Κερ γράφει για το
 πο του μυθιστόρημα: «... Η
 ηση του βιβλίου είναι η
 ηση των πραγμάτων και
 γεγονότων...». Πολλοί τον
 ρούν ισάξιο του Προυστ
 του Τζόυς. Κι εμείς, οι
 κηνες αναγνώστες, γνωρί-
 με αυτόν τον μεγάλο της
 μανόφωνης λογοτεχνίας
 ντα πέντε χρόνια μετά το
 ατό του και *Ο νεαρός*
 λες, που τον έκανε παγκό-
 α γνωστό, μεταφράζεται
 γλώσσα μας ύστερα από
 ομήντα ένα χρόνο. Πρό-
 ται για τον Ρόμπερτ Έν-
 ρφον Μούζιλ (Κλάγκεν-
 ρτ 1880 - Γενεύη 1942),
 Αυστριακό συγγραφέα και
 χαστή, που έφερε για πρώ-
 ορά κοντά μας ο Αλέξαν-
 Ίσαρης, όχι μόνο με με-
 ράσεις των έργων του αλ-
 και με δοκιμιακά μελετή-
 α.
 έρα από τις όποιες άλλες
 θητικές αποτιμήσεις, θα
 πει, ίσως, να τονιστεί πρώ-
 απ' όλα το γεγονός ότι με
Νεαρό Τέρλες, που αρχίζει
 γράφει το 1902 και εκδίδει
 1906, ο Μούζιλ μπορεί να

χρησιμοποιεί προσωπικά βιώ-
 ματα ή πρόσωπα και πράγ-
 ματα από το περιβάλλον του,
 ό,τι όμως κράτησε στο έργο
 του δεν ήταν παρά το άρωμά
 τους, εκείνο που βρισκόταν
 πίσω ή πάνω απ' αυτά. Ο ίδιος
 ομολογεί: «Εμένα μ' ενδια-
 φέρει αυτό που χαρακτηρίζει
 πνευματικά ένα γεγονός, ή
 καλύτερα: το φανταστικό και
 μυστηριώδες που περικλείει
 ας πούμε το φάντασμά του...»

Παρά το γεγονός ότι οι δύο
 νουβέλες γράφτηκαν σε επο-
 χές που απέχουν μεταξύ τους:
Το μαγεμένο σπίτι βλέπει το
 φως το 1908 ενώ η *Γκρίτζα*
 πρωτοδημοσιεύεται το 1921
 και τελικά περιλαμβάνεται
 στον τόμο *Οι τρεις γυναίκες*
 (1924), παρ' όλο, ακόμα, που η
 υφή τους είναι διαφορετική,
 αποτελούν αναμφισβήτητα τη
 γέφυρα που ενώνει τον *Νεαρό*
Τέρλες με το μεγάλο μυθιστό-
 ρημα του Μούζιλ *Ο άνθρωπος*
χωρίς ιδιότητες.

Σπάζοντας το φράγμα που
 χωρίζει τον πεζό από τον ποιη-
 τικό λόγο, ο συγγραφέας συν-
 θέτει *Το μαγεμένο σπίτι*, χρη-
 σιμοποιώντας με ασύλληπτη
 δεξιοτεχνία στοιχεία από το
 φανταστικό και το πραγμα-
 τικό. Ανασύρει από την αν-
 θρώπινη ύπαρξη ό,τι πιο
 κρυφό, ό,τι πιο συγκλονιστικό,
 για να το τυλίξει και πάλι στην
 αχλύ του ονείρου. Η Βικτώ-
 ρια, έχοντας θητεύσει στη μο-
 ναξιά, όταν επιτέλους δη-
 μιουργεί μια σχέση πάθους, α-
 δύναμη να την αντέξει, οδηγεί
 τον εραστή της στο θάνατο. Ό-
 ταν ο Μούζιλ γράφει τις θαυ-
 μάσιες αυτές σελίδες είναι
 μόλις είκοσι οκτώ ετών, έχει

αναγορευτεί δικτάτορας της
 φιλοσοφίας, αλλά τον θέλγει
 περισσότερο η ιδιότητα του
 συγγραφέα.

Η *Γκρίτζα* δεν βρίσκεται
 στο ίδιο επίπεδο με την προη-
 γούμενη νουβέλα ούτε ανα-
 πνέει στο ίδιο κλίμα. Τα βιω-
 ματικά στοιχεία που αναδύ-
 ονται από τις σημειώσεις του
 Μούζιλ, όταν υπηρετούσε ως
 αξιωματικός του αυστριακού
 στρατού στο ιταλικό μέτωπο
 την περίοδο του Α'. Παγκό-
 σμιου Πολέμου, βρίσκουν την
 επένδυσή τους σε μια αλυσίδα
 συμβολισμών. Ακόμα και το
 όνομα του ήρωα: Χόμο (άν-
 θρωπος) δεν είναι τυχαίο, ό-
 πως και κάθε άλλο στοιχείο
 που παίρνει μέρος σ' αυτή τη
 σύνθεση. Από το σκοτεινό
Μαγεμένο σπίτι ο συγγραφέας
 περνάει στην ανοιχτή ιταλική
 κοιλάδα της Φερσένα, τη γε-
 μάτη χρώματα και φως. Εκεί η
 Γκρίτζα, η γυναίκα της υπαί-
 θρου, θα βοηθήσει τον άντρα
 να σπάσει τους δεσμούς του
 με το κατεστημένο και μέσα α-
 πό μια εσωτερική διαδρομή να
 μεταμορφωθεί και να φτάσει
 στο φυσικό τέλος μιας διαδι-
 κασίας, στο θάνατο.

Στον Αλέξανδρο Ίσαρη, που
 οφείλουμε την πρώτη γνωριμιά
 μας με τον Μούζιλ, οφείλουμε
 και την απόλαυση όχι μόνο
 ενός καλομεταφρασμένου κει-
 μένου, αλλά και μιας ιδιαίί-
 τερα κατατοπιστικής εισαγω-
 γής και σχολιασμού, που δί-
 νουν τη σίγουρη πρόσβαση
 στο συνολικό έργο του μεγά-
 λου Αυστριακού.

Τάκης Μενδράκος

Ραχατεύω πίνοντας τον
 καφέ μου και διαβάζοντας
 την εφημερίδα μου. Απ' ό,τι
 φαίνεται, όμως, από την
 παρέα των «τριών» που
 ήμασταν κάποτε, έχω μείνει
 μόνο εγώ: δυο στους τρεις
 κόψανε την καθημερινή
 συνήθεια της ανάγνωσης
 της εφημερίδας τους (εγώ,
 πάντως, σκοπεύω να κόψω
 τον καφέ). Αλλά αυτό είναι
 μόνο η κορυφή του
 παγόβουνου. Για το αβέβαιο
 μέλλον του αθηναϊκού
 Τύπου γράφει ο
 κοινωνιολόγος Δ.Κ.
 Ψυχογιός στο βιβλίο του
 που κυκλοφόρησε
 πρόσφατα (εκδ. Δίαυλος,
 σειρά: Μελέτες για τα μέσα
 επικοινωνίας, 1992). Αξίζει
 να το διαβάσουν όλοι οι
 Νεοέλληνες και μακάρι να
 διάβαζαν όσοι έχουν
 αντικαταστήσει την
 εφημερίδα τους με τις
 τηλεοπτικές ειδήσεις. Ο
 Δ.Κ. Ψυχογιός μελετά τη
 διαχρονική εξέλιξη της
 κυκλοφορίας των
 εφημερίδων και συζητά,
 ανάμεσα σε άλλα, το καίριο
 ζήτημα της κλονισμένης
 τους αξιοπιστίας. Γιατί,
 βέβαια, για ό,τι συμβαίνει
 δεν φτάνει μόνο οι
 αναγνώστες...

Σου Τάουνσετ, *Οι*
ειλικρινείς εξομολογήσεις
του Αντριαν Άλμπερτ Μολ,
της Σούζαν Αίλιαν
Τάουνσετ και της
Μάργκαρετ Χίλντα
Ρόμπερτς (μετάφραση:
 Ελένη Μπονάτσου, εκδ.
 Άγρωστις, 1992). Ένα
 παιχνίδι δημιουργικό δεν
 είναι απαραίτητο να είναι
 πρωτότυπο, αλλά και η
 πρωτοτυπία ως αυτοσκοπός
 δεν δημιουργεί τέχνη·
 κάπως έτσι θα μπορούσα να
 περιγράψω την επισφαλή
 ισορροπία αυτού του
 βιβλίου που, όμως,
 καταφέρνει να «φτιάξει» το
 δικό του ύφος και να είναι
 απολαυστικό ανάγνωσμα.

Τα μαθηματικά για την Α'

και τη Β' Δημοτικού (εκδ. Πατάκη, 1992): δυο σχολικά βιβλία μεταφρασμένα από τα γερμανικά που μετατρέπουν το μάθημα σε παιχνίδι. Αυτά βέβαια τα έχουμε ξανακούσει αλλά αρκεί μια ματιά στο βιβλίο, στην εικονογράφηση του και, ιδίως, στη λογική του, για να πειστούν όλοι οι μεγάλοι. Την άποψη των παιδιών, ούτως ή άλλως, δεν πρόκειται να την μάθουμε (υποθέτω πως από το «σαν παιχνίδι» προτιμούν πάντα το παιχνίδι!)

Υπατία, μια νεοπλατωνική που έζησε τον 4ο αιώνα μ.Χ. στην Αλεξάνδρεια, μαθηματικός, αστρονόμος, «φορώντας το μανδύα του φιλοσόφου και διατρέχοντας το κέντρο της πόλης, εξηγούσε δημόσια τα γραπτά του Πλάτωνα ή του Αριστοτέλη ή οποιουδήποτε άλλου φιλοσόφου σε όσους ήθελαν να την ακούσουν... Οι δικαστές συνήθιζαν να την συμβουλεύονται, πρώτη απ' όλους, στη διαχείριση των κοινών της πόλης». Και αυτά βέβαια «πλήρωσε» με το μαρτυρικό της θάνατο μια ειδωλολάτρισσα «αγία», λοιπόν, που «μαρτύρησε» για την επιστήμη. Όλα αυτά και άλλα εξίσου ενδιαφέροντα μπορείτε να τα διαβάσετε στο βιβλίο της Margaret Alic, *Η κληρονομιά της Υπατίας. Η ιστορία των Επιστημόνων Γυναικών από την αρχαιότητα μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα* (εκδ. Εκάτη, 1992).

Χιόνη, μηνιαία χιώτικη έκδοση λόγου και τέχνης. Ενδιαφέρουσα εκδοτική προσπάθεια που πραγματοποιείται στη Χίο, αποκλειστικά από Χιώτες και με στόχο την ανάδειξη των τοπικών πνευματικών δυνάμεων. Και δεν είναι λίγες, βέβαια, αν λάβουμε υπ' όψη μας το παρελθόν και δεν αδικήσουμε το παρόν...

Ένα ποιητικό δοκίμιο

Junichiro Τανιζάκι
Το εγκώμιο της σκιάς
Μετάφραση, πρόλογος και σημειώσεις:
Παναγιώτης Ευαγγελίδης

Ένα μικρό κόσμημα της αισθητικής θα χαρακτήριζα το δοκίμιο που μας φέρνει σε επαφή με έναν σημαντικό Ιάπωνα συγγραφέα, τον Τσουνίτσιρο Τανιζάκι (1886-1965), γραμμένο το 1933. Όπως πληροφορούμαστε από τον κατατοπιστικό πρόλογο του μεταφραστή, το «δοκίμιο», με την ιαπωνική έννοια του όρου, σημαίνει ένα είδος ανάμεικτου γραψίματος, ένα ξεχωριστό λογοτεχνικό είδος πρόζας. Ωστόσο, παρ' όλο που η περιήληψη των όσων παρουσιάζονται στο δοκίμιο αυτό θα ήταν δυνατή, η ίδια η ανάγνωσή του περικλείει μια απόλαυση σπάνια, μεταδίδει μια γαλήνη δυσεύρετη, οδηγεί απαλά τον αναγνώστη στα άδυτα μιας κουλτούρας για να του αποκαλύψει τα πλέον απόκρυφα μέρη της: «Το εγκώμιο της σκιάς» γίνεται μια απρόσμενη κυριολεξία, αφού, για το συγγραφέα του, η ιδιαιτερότητα ολόκληρου του ιαπωνικού πολιτισμού στηρίζεται στο παιχνίδισμα του φωτός και της σκιάς και πιο συγκεκριμένα στη χρησιμοποίηση του φωτός για να αναδειχτεί η ποιοτική ανωτερότητα του θαμπού και του σκουρόχρωμου. Συγκρίνοντας, χωρίς ίχνος αξιολογικής αντιπαράθεσης, τον πολιτισμό των σκιών της Ανατολής με εκείνον του διάχυτου φωτός της Δύσης, δεν δημιουργεί απλώς ένα θεωρητικό αισθητικό εργαλείο αλλά προβάλλει την αγάπη και το σεβασμό ενός ευαίσθητου ανθρώπου στις αξίες και τις ιδιαιτερότητες της κουλτούρας του με κάποια

θλίψη για την υποχώρησή τους μπροστά στη δυτικοποίηση αλλά και με συνείδηση του αναγκαίου της ανάπτυξης. Ο Τανιζάκι, εξάλλου, πριν αναζητήσει ο ίδιος τις αισθητικές αξίες του πολιτισμού του έζησε στην πλέον δυτικοποιημένη συνοικία του Τόκιο, τη Γιοκοχάμα, συναναστράφηκε Δυτικούς και επηρεάστηκε, στα πρώτα του έργα, από τους Δυτικούς συγγραφείς. Αυτή του η εμπειρία κάνει ακόμα πιο ενδιαφέρουσες τις συγκριτικές του παρατηρήσεις για τους δύο πολιτισμούς. «Το εγκώμιο της σκιάς» δεν είναι άλλο από την ποίηση των καθημερινών πραγμάτων που μας περιβάλλουν: είναι η φιλοσοφία και η αισθητική της παραδοσιακής διαμόρφωσης του χώρου, είτε πρόκειται για την κατοικία (ως τα πιο απόκρυφα της μέρης) είτε για το τείοπωλείο είτε για το θέατρο ή τους δημόσιους χώρους, και της διευθέτησης της αρχιτεκτονικής και διακοσμητικής τους σε συνάρτηση με το φως. Είναι η ανάδειξη των αντικειμένων, των οικιακών σκευών, των διακοσμητικών έργων, μέσα από το παιχνίδι της διαύγειας και της θαμπάδας. Είναι οι ποιότητες των χρωμάτων που εκπέμπουν τα πράγματα, ως συνάρτηση του φωτισμού και του χρόνου, κάτι που τους δίνει την αίσθηση της πατίνας, του παλιωμένου από την ανθρώπινη χρήση. Είναι η αντίθεση της σκοτεινόχρωμης τροφής μέσα στα λακαρισμένα σκεύη όπου σερβίρεται. Είναι η αισθητική των κοστούμιών του θεάτρου Νο που εναρμονίζονται αντιθετικά με το σκοτάδι της σκηνης του και που δημιουργεί τη μαγεία του θεάτρου σε αντίθεση με το «υπερφωτισμένο» Καμπούκι. Είναι ακόμη η λευκή ομορφιά της Γιαπωνέζας που προβάλλεται μέσα από τις σκουρόχρωμες πτυχώσεις των ρού-

χων της, αυτό το ελάχιστο λ του προσώπου και των χεριών τω από τους καρπούς που ά να διαφανεί το παραδοσιακ κιμονό, τα μαύρα της μαλλι μαύρα βαμμένα δόντια της ολόκληρη αντίληψη για την φιά τής λευκότητας, ολότελο φορετικής από εκείνη των λε Η λευκότητα των Ιαπώνων επίπλαστη, αποτέλεσμα βαίτος, ρούχων που αναδείκνυν ματικά το λευκό, και περίτ φωτισμού ως πηγής σκιών. μια λευκότητα πέρα από τ' α πινα, «ένα απόσταγμα από φα σκοτάδι», κάτι δίχως διάρκεια γι' αυτό μαγικό. Με άλλα λόγ λευκό που δημιουργείται μέσα από τη σκιά, από το τ λιασμα της φλόγας ενός κερι

Οι υπερφωτισμένες, σύμ με τα αμερικανικά πρότυπα, νικές πόλεις καταστρέφου παραδοσιακή ομορφιά των όπως και τα έντονα ρούχα των τη διαφάνεια του δέρ τους. Για τον Τανιζάκι, ο π σμός τού άπλετου φωτός ση και πρόοδο που από μόνοι τ Ιάπωνες δεν κατάφεραν να ουργήσουν και άρα να προσ σουν στην αισθητική της σκί όμως έτσι έχουν τα πράγμα τίποτε πλέον δεν γυρίζει πίσ φού ούτε ο ίδιος θα μπορού απαρνηθεί τις σύγχρονες α του πολιτισμού, τότε, αυτά μένα από τον κόσμο της μπορεί και τα ανακαλεί μέσ τη λογοτεχνία. Εκεί, όπου όλα τα φώτα μπορούν για λ σβηστούν...

Το έργο του Τανιζάκι ευτ στη μεταφορά του από τα ια κά στη γλώσσα μας χάρη σπ πονη προσπάθεια του Παν. γελίδη, που μας έδωσε ένα σ τα ποιητικό κείμενο. Τα εμ που αναφέρει και σχετίζον

ν ασάφεια της ιαπωνικής αλλά
με το ιδιαίτερο ύφος του Τανι-
κι, στυλιζαρισμένο και συγχρό-
ως ρευστό, δουλεμένο έτσι ώστε
υπηρετεί τον υπαινιγμό, το σκο-
λο, υπερκεράστηκαν σίγουρα με
τυχία. Και είναι πραγματικό

ευτύχημα και μόνο το γεγονός ότι
έχουμε απευθείας μετάφραση από
το πρωτότυπο, σε πείσμα όλων
εκείνων που πρεσβεύουν ότι πέρα
από τις κάποιες δυτικές γλώσσες
δεν διαθέτουμε όχι απλά αξιόλο-
γους μεταφραστές αλλά ούτε καν

γνώστες άλλων γλωσσών. Ο Παν.
Ευαγγελίδης και οι εκδόσεις Άγρα
απέδειξαν το ακριβώς αντίθετο έμ-
πρακτα και με επιτυχία. Ας ελπί-
σουμε ότι το παράδειγμά τους θα
το ακολουθήσουν περισσότεροι.

Δημήτρης Τσατσούλης

Καλή δύναμη!

Ψηφίδες ιδεών.

Γνωμολόγιο στο οποίο
περιλαμβάνονται 7.500
προσωπικοί στοχασμοί
πάνω σε 700 θέματα ηθικής,
φιλοσοφίας, ψυχολογίας,
παιδείας, πολιτισμού,
πολιτικής, θρησκείας,
συμπεριφοράς, κ.ά. (εκδ.
Σαββάλα, 1992). Ο Ιάσων
Ευαγγέλου, είναι
παραπάνω από βέβαιο,
άντεξε να τα γράψει, όσο
για μας τους αναγνώστες
του είναι μάλλον απίθανο
να αντέξουμε την ανάγνωση
ώς το τέλος.. Ξέρετε
κανέναν που να άντεξε να
διαβάσει έναν τηλεφωνικό
κατάλογο; Ο ίδιος ο Ι.Ε.,
έχοντας σχετική επίγνωση
του προβλήματος, γράφει
στον πρόλογο του βιβλίου
του: «Συλλογή γνωμικών,
στοχασμών, μοιάζει με
συλλογή γραμματοσήμων».
Ούτω, λοιπόν!

ο χαρτοκόπτης

Ιεξουσία των «επαϊόντων»

Ιωάννου ντε Ασσίς

Φρενιάτρος

Μετάφραση: Άννη Σπυράκου
Μέτρο: Δημήτρης Πλουμπίδης
δ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1992

Machado de Assis (1839-
1908), ο θεωρούμενος ως «πατέ-
ρ της βραζιλιάνικης λογοτεχ-
νίας» και πρόεδρος, το 1897, της
σύστατης Ακαδημίας των
Γραμμάτων της Βραζιλίας, εκδίδει,
στο πλαίσιο της συλλογής του
«Obras Completas», τον *Φρενιάτρο*
(1911), μια ακόμη κριτική ματιά
στην κοινωνία της εποχής.
Πρόκειται για την ιστορία του
γιατρού Συμεών Μπακα-
τε που επιστρέφει στη γενέτει-
ρά του, το Ιταγκουάι, για να
ερευνήσει στην έρευνα της τρέλας
μόνο σε επίπεδο «εργαστη-
ρίου» αλλά εμπράκτως, πάνω
στα ίδιας ιδιότητας συμπολίτες του.
Ο τελευταίος περνώντας σταδιακά
στον άπειρο θαυμασμό και
απόδοση προς τον σοφό φρενιάτρο
με τρόπο που φέρνει η συνειδη-
τοποίηση ότι μπορεί να είναι ο
θένας από αυτούς ο επόμενος
φίλος του εξαιρετικής αρχιτεκτο-
νικής φρενοκομείου που δημιουρ-
γήθηκε και με τη δική τους ενί-
σχυση, κάποια στιγμή θα ξεσηκω-
θούν, θα απαιτήσουν ακόμη και το

γκρέμισμα του ιδρύματος, για να
υπαναχωρήσουν κάτω από τους ε-
πιδέξιους χειρισμούς του φρε-
νιάτρου αλλά και τις διάφορες
πολιτικές συγκυρίες και μικροπο-
λιτικές αντιπαλότητες. Έτσι, τα
πειράματα του φρενιάτρου θα συ-
νεχιστούν μεταλλάσσοντας τα όρια
μεταξύ φυσιολογικού και τρέλας,
με αποτέλεσμα τον εγκλεισμό στο
φρενοκομείο του διαφορετικών ε-
κκάστοτε κατηγοριών ανθρώπων
των οποίων η συμπεριφορά χαρα-
κτηρίζεται προβληματική. Από το
επιστημονικό του πάθος δεν θα
γλιτώσει ούτε η ίδια η αγαπημένη
του γυναίκα. Ο φρενιάτρος, αφο-
σιωμένος ολοκληρωτικά στο έργο
του, θα εγκλείσει, τέλος, τον ίδιο
τον εαυτό, δείχνοντας έτσι εμ-
πράκτως την αντικειμενικότητα
των κριτηρίων του.

Εγκαθιδρύοντας ένα διάλογο με
τον αναγνώστη, καθ' όλη τη διάρ-
κεια του κειμένου, ο αφηγητής του
ντε Ασσίς διηγείται την ιστορία
του ως ιστορικό γεγονός που πηγάζει
από γραπτές και προφορικές
μαρτυρίες, πράγμα που του επιτρέ-
πει να υιοθετεί μια τριτοπρόσωπη
αφήγηση / μαρτυρία, να θέτει δη-
λαδή σε λειτουργία τους αποστα-
σιοποιητικούς μηχανισμούς της
αντικειμενικότητας του ερευνητή.
Η εξωτερική αυτή οπτική της αφή-
γησης διαγράφει τον φρενιάτρο
και τα γεγονότα ως κοινωνικό φαι-
νόμενο, απ' όπου λείπει η αξιολο-
γική κριτική. Ο αναγνώστης βρί-

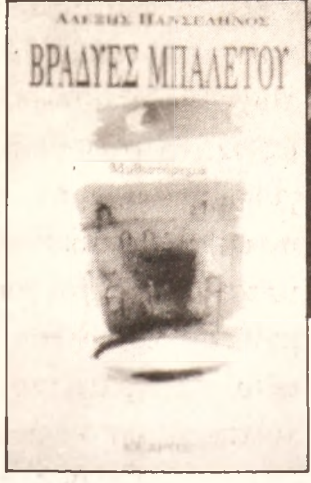
σκεται έτσι μπροστά σε μια σπου-
δή, όπου τα γεγονότα, όσο εξω-
φρενικά και αν φαίνονται, ενέχουν
αφ' εαυτά μια αναντίρρητη λογική
αιτιότητα. Είναι αναμφισβήτητο ό-
τι ο «Φρενιάτρος», πέρα από την
καυστική κριτική που ασκεί έμμε-
σα στις ψυχιατρικές μεθόδους της
εποχής του, θέτοντας το πάντοτε
επίκαιρο θέμα της τρέλας και του
ευμετάβλητου των ορίων της, απο-
τελεί μια εμφανή αλληγορία ποδη-
γεσίας ενός κοινωνικού συνόλου
που επαφίεται και πιστεύει στις ε-
κκάστοτε αυθεντίες.

Δ Τ

Εκδόσεις Κέδρος
Γ. Γενναδίου 3 - Τηλ. 36.02.007

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

Βραδύς μπαλέτου
Μυθιστόρημα
2η έκδοση

Άλλα βιβλία του Αλέξη Πανσέληνου

- **Η μεγάλη πομπή**
Μυθιστόρημα. 5η έκδοση
- **Ιστορίες με σκύλους**
Διηγήματα. 4η έκδοση

Ο Κρις Καλλίτης και η Κάτια Γερο-
δήμου, δυο μάλλον άσημοι χορευτές
του μπαλέτου, βρίσκονται ξαφνικά
μπλεγμένοι στα δίχτυα μιας πλεκτά-
νης που σκοπεύει ν' αναδείξει την
Κάτια από το κορ-ντε-μπαλέ σαν σο-
λίστα. Η πλεκτάνη αποτυχαίνοντας
ξετυλίγει ένα κουδάρι από αλυσσι-
δωτές αντιδράσεις, που φτάνει ίσαμε
τα Δεκεμβριανά κι από κει, πίσω πά-
λι στη δεκαετία του '50, στην εποχή
της Χούντας και στη σύγχρονη
Ελλάδα.

Το μέτρημα

Κείνα τα μυθικά χρόνια, στις απαρχές της εφηβείας, όταν ένας φίλος σήκωνε το χέρι για να μετρήσουμε δάχτυλα (1, 2, 3), η χειρονομία ήταν ξεκάθαρη: ο Αντάν κρατούσε σταθερά τους πιστούς του. Όσο πιο μαλάκες τόσο πιο ενήλικοι... Όταν έπειτα οι γυναίκες άρχισαν να γίνονται προσίτες, οι επιδόσεις στους συνουσιασμούς έπρεπε καθημερινά σχεδόν να κοιροποιούνται. Ο καθένας πήγαινε προς την «παρθένα» στο σπίτι της και ύστερα, εν μέσω συνωμοτών, τα δάχτυλα που τετνώονταν με αντάρεςκα γέλια ήταν 2, 3, καμιά φορά 4 και 5. Με κάποια δάχτυλα δηλώνονταν τα χρεωστούμενα μαθήματα ή τα υπόλοιπα έτη στο Παρεπιστήμιο: με κάποιες φαρμακωμένες δεκάδες οι μήνες ή οι έσχατες μέρες του στρατιωτικού, ενώ με κάποιες αντάρεςκες εκατοστάδες ανακοίνωναν οι ητοκοράδες ο Παρίσι την πρόοδο της διπλωματικής.

Στις Librairies οι αριθμοί έφεταν σημαντικά. Ο καθένας έμπαινε στο κατάστημα να κάνει το νούμερό του, και οι απ' έξω μάρτεναν. Από το φούσκωμα του παλτού μπορούσαν να υπολογίσουν αν ο εξερχόμενος κουβαλάει 1, 2, 3 ή τέσσερα βιβλία. Τις ανέμελες μέρες που σαρώναμε τα ποδήλατα από τα πλουσιόσπιτα των βορείων προαστίων, οι αριθμοί ήταν και πάλι μικροί. Αυτός που έκανε τον κύκλο του τετραγώνου για κατόπτευση, ύψωνε διακριτικά 1, 2 ή το πολύ τρία δάχτυλα. Οποιος προλάβαινε, ε δική του ρόδα.

Την εποχή του πιστού πάντως όλοι προλάβαιναν. Οι μπύρες έφταναν τις 5, 10, 15 και άτομο, αλλά οι μποτίλιες το ούισκν -ποτέ άσπρα ποτά- δεν ξεπερνούσαν τις τρεις. Με τη δεύτερη μποτίλια χάνει κανείς το μέτρημα και άλλα πολλά...

Το μέτρημα χάνουν πια και οι ενεργοί ακόμα «γατουλογαμούληδες» που, αφού κήδεψαν ένα δύο τρανταχτά ειδύλλια σε μικρή συνήθως ηλικία, υπολογίζουν τις κατακτήσεις σε πενηνκοτάδες και κατοσταριές. Όσο πιο χορτάτοι τόσο πιο πειρασμένοι.

Με τους συγγραφείς οι αριθμοί δεν είναι ποτέ μεγάλοι. Ακόμα και οι ποιητές δεν ξεπερνούν τις 7-8 συλλογές. Όσο για τους πεζογράφους, ακόμα κι όταν δεν λαφογεγκάνε, στα σαράντα τους δεν έχουν να παρουσιάσουν πάνω από 4-5 υπολογιστικά βιβλία.

Αλλά το πιο συγκινητικό μέτρημα το ακούει κανείς στα προάστια. Το πρώι, από κήπο μισάνοιχτα παράθυρα και βεράντες, οι γέροι και οι γριές ξεμυτίζουν και ανακοινώνουν την πίεσή τους: 14, 15, 17...

Για τους νεκρούς δεν γεννάται θέμα. Μόνο οι πρώτοι 2, 3 νεκροί υπολογίζονται σοβαρά. Ύστερα όλοι πια συντηδίζουν...

Κωστής Παπαγιώργης

ΑΠΟ ΤΟΝ

ΚΩΣΤΗ
ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗ

Δ

Για την άνεσή σας....

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Το νέο συναρπαστικό παιχνίδι του ΟΠΑΠ.

Αν και παίζεται στο δελτίο του ΛΟΤΤΟ, είναι τελείως ανεξάρτητο απ' αυτό.

- Με δικά του μεγάλα κέρδη.
- Με τους περισσότερους τυχερούς.

Πες ναι - ~~Χ~~τύπησε ΠΡΟΤΟ

Όταν καταθέτετε το δελτίο σας του ΛΟΤΤΟ, η μηχανή τυπώνει έναν τυχαίο επταψήφιο αριθμό. Θα γίνει ο τυχερός σας αριθμός αν ΠΡΙΝ την κατάθεση πείτε ΝΑΙ στην τύχη του ΠΡΟΤΟ. Πως; Πολύ απλά:

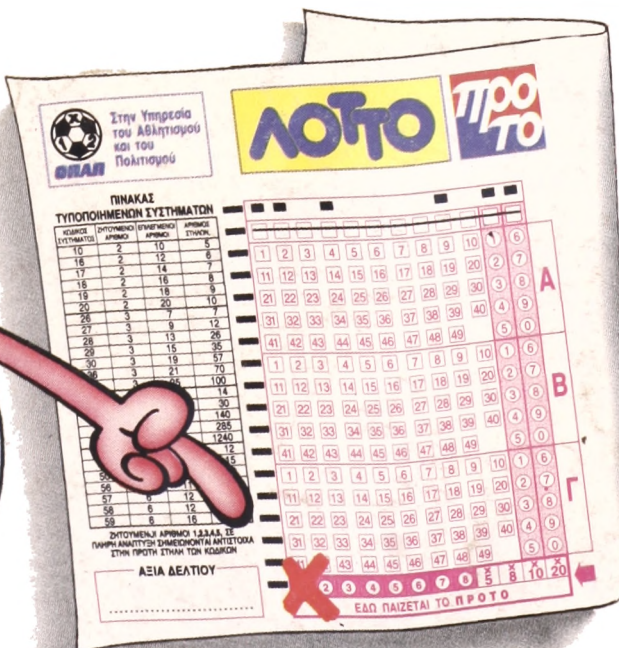
Στο κάτω μέρος του δελτίου υπάρχει μια οριζόντια στήλη με αριθμούς από το 1 ως το 8 [1 2 3 4 5 6 7 8]. Αν θέλετε να παίξετε μόνο έναν αριθμό, δηλαδή αυτόν που ΘΑ ΤΥΠΩΘΕΙ στο δελτίο, βάζετε **X** στο 1. Μπορείτε όμως, για ν' αυξήσετε τις πιθανότητες επιτυχίας, να παίξετε περισσότερους. Τρεις; **X** στο 3. Οχτώ; **X** στο 8. Για ακόμα περισσότερους, χρησιμοποιήστε τους πολλαπλασιαστές x5 x8 x10 x20 που βρίσκονται στη συνέχεια της στήλης. Π.χ., παίξετε 20 αριθμούς σημειώνοντας **X** στο 4 και στο x5 ($4 \times 5 = 20$) ή στο 2 και το x10 ($2 \times 10 = 20$).

Πες ναι - Κέρδισε ΠΡΟΤΟ

Η κλήρωση του ΠΡΟΤΟ γίνεται κάθε Τετάρτη αμέσως μετά την κλήρωση του ΛΟΤΤΟ. Κερδίζουν 6 κύριες κατηγορίες και 2 πρόσθετες. Ας υποθέσουμε ότι κληρώθηκε ο αριθμός 7.237.684.

Κατηγορίες που κερδίζουν

ΚΥΡΙΕΣ		ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ
1η	: 7.237.684	(+ 3) : 7.237.687
2η ΛΗΓΟΝΤΕΣ ΣΕ:	237.684	(- 3) : 7.737.681
3η ΛΗΓΟΝΤΕΣ ΣΕ:	37.684	δηλ. οι αριθμοί που βρίσκονται 3 μονάδες πάνω και κάτω από τον αριθμό που κληρώθηκε.
4η ΛΗΓΟΝΤΕΣ ΣΕ:	7.684	
5η ΛΗΓΟΝΤΕΣ ΣΕ:	684	
6η ΛΗΓΟΝΤΕΣ ΣΕ:	84	

Κάθε εβδομάδα, όσο και περισσότεροι τυχεροί χτυπούν ΠΡΟΤΟ, κερδίζουν ΠΡΟΤΟ. Εσείς;

Στην Υπηρεσία του Αθλητισμού και του Πολιτισμού

ΕΝΑ ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΛΑ ΔΙΚΑ ΣΟΥ